Prèkè

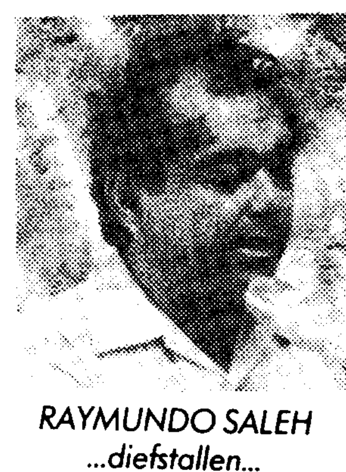
Waar gaan al die griezels naar toe nu eng politiek denken moet verdwijnen?

Amigoe

101STE JAARGANG — NO.: 296

VRIJDAG 21 DECEMBER 1984

VANDAAG

RAYMUNDO SALEH
...diefstallen...

Nieuws in vogelvlucht

GENEVE — De basisprijs van 29 dollar per vat olie wordt gehandhaafd evenals het in november afgesproken verlaagde productieplafond van 16 miljoen vaten per dag, zo besloot de Opec-ministersconferentie. Men bekijkt mogelijkheden om te bereiken dat de landen zich houden aan hun quotum. Dit was een belangrijk punt in Geneve. Blijkbaar is men niet uit dit probleem gekomen. Na de Kerstdagen wordt de vergadering vervolgd.

*****

COLOMBO — Veiligheidspolitie heeft gisteren zo'n 1000 Tamils opgepakt, als lid van de Tamil-organisatie voor afscheiding van Sri Lanka. Dit gebeurde bij het noordelijke Jaffna. Voor de stad Negombo is er een uitgaansverbod van 17 uur; het is gelegen 40 km van Colombia, waar 2 huizen en een winkel van Moslims waren overvallen. Ivm de onrust is er een speciaal ministerie voor de bewaking van strategische plaatsen en essentiele voorzieningen. De conferentie van alle partijen heeft geen besluiten opgeleverd over het verminderen van de bestaande spanningen.

*****

PALMA — Libie's Gaddafi wil graag controle op Libie's terugtrekking uit Tsjaad. Volgens hem is er geen Libier meer in Tsjaad. Volgens Parijs bevinden zich in Tripoli Franse en Griekse officieren in afwachting van een missie als waarnemers. Gaddafi bezocht op Majorca oud-kanselier Kreisly. Hij waarschuwde Spanje **geen relaties te openen met Israel en voor het lidmaatschap der Nato. Hij verwekte opschudding doordat hij het bestaan van 2 Spaanse enclaves in de Sahara** ter sprake bracht en dit een probleem noemde.

*****

KASSALA — **Sudan dat al de meeste vluchtelingen herbergt van heel Afrika heeft te lijden onder een toenemende toevloed van voor de honger vluchtenden uit Ethiopie en Tsjaad. Uit deze landen zijn er al 200.000 aangekomen. Er zijn nog eens 250.000 Ethiopiers onderweg naar Sudan, op zoek naar eten.**

*****

LISSABON — Volgens de Angolese Unita-guerrilla zijn tussen 8 en 13 december bij operaties in 7 provincies 196 regeringssoldaten en 16 Cubanen gedood. Er werden 3 soldaten gevangen genomen en legermaterieel werd vernield. Het leger deelde mee 38 rebellen gedood te hebben.

*****

BEIROET — Door een autobom in een Libanees Druzendorp zijn 25 mensen gedood of gewond geraakt. Daarna werden vanuit de bergen granaten afgevuurd op de christelijke Beiroet-wijk, kennelijk als vergelding.

*****

PARIJS — De Franse en Italiaanse politie hebben belangrijke leden van de Gewapende Libanese revolutionaire fractie opgepakt, een gevreesde terreurgroep, welke de verantwoordelijkheid opeiste voor 5 aanslagen op instellingen van Israel en de VS. Een van hen is een vrouw.

*****

TEL AVIV — De Israelische geheime dienst zegt een aanslag op de VS ambassade in Tel Aviv te hebben verijdeld. Er werden onlangs 6 Palestijnen opgepakt met granaten.

*****

NEW-DELHI — **Bij een aanslag in de deelstaat Andhra Pradesh is een communistische parlementarier zwaar gewond geraakt. In deze staat neemt het politieke geweld in de verkiezingscampagne toe.**

*****

ORANGEVILLE — In de VS-staat Utah zijn door brand 28 mijnwerkers opgesloten. Reddingsoperaties moesten gisteren worden gestaakt: de vlamnmenzee was te erg. De oorzaak was een oververhitte lopende band. De ingeslotenen hebben zuurstof voor enige dagen.

*****

LONDEN — De Britse geheime dienst is ivm het Belgrano-drama beschuldigd van de moord op een oude vrouw. Bij haar werd namelijk naar geheime stukken gezocht over het Argentijnse oorlogsschip dat tijdens de Malvinasoorlog werd getorpedeerd. De dame werd in maart met een steekwond dood gevonden. Zij had geheime agenten in haar huis verrast, aldus Labourparlementarier Dalyell, om wiens tante het gaat.

*****

SINGAPORE — De morgen in Singapore te houden verkiezingen moeten de weg effenen voor de oudste zoon van premier Lee Kuan Yew. Hij is nu brigadegeneraal en doet zijn intrede in de politiek. Zijn vader regeert de stadsstaat al sinds 59 en wil in 88 aftreden. Vaak won Lee alle parlementszetels. Mocht dit nu weer gebeuren dan krijgt de oppositie toch 3 zetels, maar bij belangrijke zaken zonder stemrecht.

*****

M-19 EN PRESIDENT BETANCUR BEREIKEN AKKOORD

Guerrillagroep ontmantelt hoofdkwartier in Corinto

Bestand Colombia op nippertje gered

BOGOTA — Het Colombiaanse bestand tussen guerrilla en regering is door het ingrijpen van president Belisario Betancur gered. Toen had de guerrillabeweging M-19 de bemiddeling al ingeroepen van de Mexicaanse president Miguel de la Madrid en de Spaanse regeringsleider Felipe Gonzalez om een mislukking ervan te voorkomen. M-19 achtte dit in gevaar wegens de overval door het leger op zijn hoofdkwartier. Een breuk in het vredesoverleg met M-19 had ook betekend dat EPL zich zou terugtrekken uit dit proces dat met zoveel moeite op gang was gebracht door president Belisario Betancur, die daarbij de tegenwerking van vooral de kant van het leger en de gegoede burgerij tegen zijn plannen negeerde. In overleg met de president heeft M-19 besloten zijn hoofdkwartier te ontmantelen. Het vredesproces is voor een ogenblik weer gered.

Het verzoek werd de beide staatshoofden via de ambassades van Colombia in Mexico en Spanje ter hand gesteld. M-19 nam Mexico en Spanje in de arm omdat men in die landen in het verleden gesproken had met president Betancur, de grondlegger van het vredesproces in Colombia. In beide gevallen was het M-19-leider Ivan Marino Ospina geweest die met de Colombiaanse president overlegde en die in augustus ook zijn handtekening zette onder het bestand tussen de regering en M-19 dat uiteindelijk tot een vredesverdrag moet leiden.

Het rommelde al enige tijd tussen de regering en M-19. Zo werden laatst drie M-19-leiders **opgepakt wegens illegaal wapenbezit. Er is nu echter sprake van** een volledige crisis welke ontstond toen het leger het hoofdkwartier van M-19 overviel dat in het zuidwestelijk gelegen Corinto is gevestigd. Ook van de kant van de Vredescommissie welke indertijd door de president werd ingesteld en welke het overleg met de guerrilla voerde dat uiteindelijk tot het bestand leidde werd bezorgdheid uitgesproken over de eventuele gevolgen van de leger-actie. Er werden bij de actie helicopters ingezet welke het kampement bombardeerden. Het commissielid Laura Restrepo die ter plaatse was kon bijvoorbeeld slechts met moeite aan de vijandelijkheden ontkomen. Zij was daar met verschillende journalisten. Volgens Restrepo heeft M-19 in antwoord op de gevechtshandelingen van leger en politie mijnen gelegd in de omgeving van zijn hoofdkwartier en zijn er loopgraven betrokken.

De vertegenwoordiger van M 19 in de Nationale dialoog commissie Gerardo Ardila liet op een persconferentie weten dat als president Betancur niet tussenbeiden kwam om de gemoederen te bedaren M-19 weer naar de wapens zou grijpen. Dan gaan we met al onze strijders in de stad en op het platteland weer de illegaliteit in en wordt de strijd hervat, aldus Ardila. Het Volksbevrijdingsfront EPL, een der andere guerrilla- groepen welke meedoet aan het bestand, waarschuwde toen dat als er een breuk kwam met M-19 ook EPL de overlegtafel zou verlaten om de strijd te hervatten.

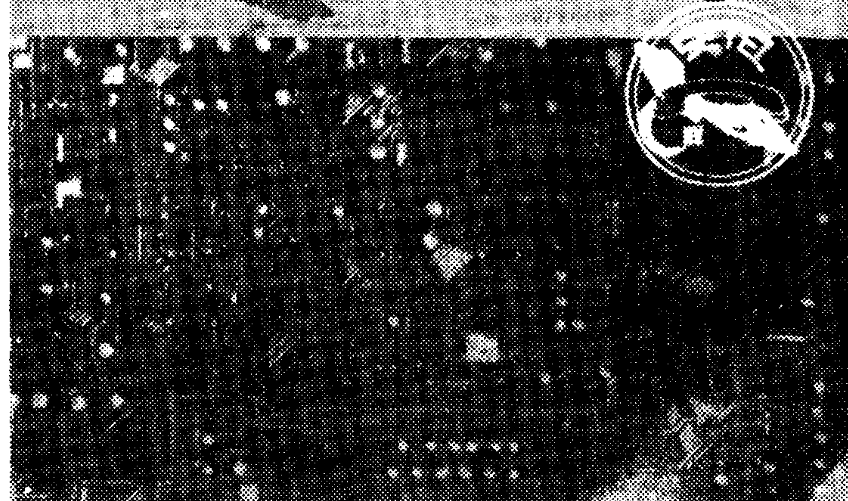
Minister van Defensie, generaal Miguel Vega Uribe, echter zei aan journalisten dat de M-19-strijders ongewapend de gevechtszone zouden kunnen verlaten en dan niet aangehouden zouden worden. Hij waarschuwde echter dat het leger onder geen enkele voorwaarde kon toestaan dat er mensen gewapend rondlopen zonder daartoe gemachtigd te zijn of dat terreinen onder ondermijnd worden of dat gebieden zonder enige titel op eigen gezag bestemd worden voor exclusief gebruik door een of andere groep, in dit geval een guerrillabeweging. Volgens de minister van Defensie heeft M-19 een eigen onafhankelijke republiek opgericht in het bossengebied bij de stad Corinto in het Cauca-departement.

De voorzitter van de Nationale vredescommissie John Agudelo Rios begaf zich onmiddellijk na het vernemen van het conflict naar het strijdgebied om te proberen tot een staakt het vuren te komen. Bij de schermutselingen zijn een dode en twee gewonden gevallen bij het leger. Bij M-19 zouden er vier zwaargewonden zijn.

Door de bemiddeling van president Betancur is nu bereikt dat de vijandelijkheden tussen leger en M-19 gestaakt worden. De guerrillagroep heeft toegezegd zijn hoofdkwartier te ontmantelen. De M-19-leden kunnen ongemoeid het hoofdkwartier verlaten. De evacuatie van de gewonden gebeurde onder toezicht van het Rode Kruis. Na het bereiken van de overeenkomst zei Defensie-minister Vega Uribe dat het vredesproces door moet gaan maar dan wel zonder de aanwezigheid van gewapende groepen.

Het moeizame streven van president Betancur om tot vrede te komen in het door guerrillastrijd verscheurde en onveilig gemaakte Colombia dreigde dus bijna op niets uit te lopen. Zeer ten pleziere misschien van de tegenstanders van dit pacificatiebeleid. Tot heden toe heeft Betancur bereikt dat de vier belangrijkste guerrillabewegingen aan het bestand deelnemen en ook deelnemen aan de nationale dialoog. Het doel van de dialoog is dat men tot overeenstemming komt over de noodzakelijk geachte veranderingen op sociaal, economisch en politiek gebied, waarna de desbetreffende instanties zoals het parlement de beslissingen moeten nemen.

WILLEMSTAD — Het telefoon-bedrijf Setel NV begint deze maand met de distributie van de nieuwe telefoongids voor het jaar 1985. De gids, waarin de abonnee- gegevens tot en met 15 september verwerkt zijn, onderging voor wat betreft de informatie over internationale telefoon- gesprekken enige uitbreiding. Dit maal worden in de gids ook de toegangs- nummers van de belangrijkste steden in Canada, Colombia en Venezuela vermeld.

De omslag van de gids voor 1985 geeft een onderdeel van de complexe technische verbindingen in de nieuwe electronische centrales van de Setel weer.

Kamer voor vormende projecten Andes-gebied

DEN HAAG — De Tweede Kamer heeft minister van Ontwikkelings- samenwerking Schoo via een motie laten weten dat ze de betrokkenheid bij de ontwikkelingsprojecten in het Andesgebied in Latijns Amerika niet terug moet schroeven. De projecten welke de armen weerbaar maken en die de democratie bevorderen moeten juist worden voortgezet. De motie was ingediend door de PvdA. Van Peruaanse zijde is in het verleden bij meer dan één gelegenheid kritiek geleverd, onder meer indirect op Nederland voor ontwikkelingswerk in het Andesgebied.

Leger belooft aanzienlijk aantal vrijlatingen

Partijen Uruguay over amnestie verdeeld

MONTEVIDEO — De politieke partijen in Uruguay proberen elkaar te vinden om tot een voorstel te komen voor een algemene amnestiewet. Van legerzijde heeft men ondertussen laten uitlekken dat er talrijke politieke gevangenen zullen worden vrijgelaten voordat het bugerbewind de zaken in maart overneemt.

Luitenant generaal Hugo Medina, commandant van de infanterie, liet zich tegenover journalisten de omschrijving ontvangen van een «aanzienlijk aantal» gevangenen dat de vrijheid herkrijgt in de naaste toekomst. De meesten zijn vrij voor het militaire bewind terugtreedt, aldus de generaal. Het militair hooggerechtshof is bezig met herziening van tientallen rechtszaken. In totaal zijn er op het ogenblik 450 politieke gevangenen, van wie de meesten tot de Tupamaros-guerrillabeweging behoorden en andere organisaties welke naar de wapens grepen in de jaren zeventig of lid waren van de verboden Communistische partij. Bij het leger erkent men dat als men de kwestie van de politieke gevangen weet op te lossen dit een belangrijke bijdrage zal betekenen aan de politieke rust in het land.

De politieke partijen zijn het op dit punt niet met elkaar eens. Daarbij staat de gematigde Colorados partij op het standpunt dat er een amnestie moet komen voor de politieke misdrijven en dat via een pardon diegenen bevrijd worden die wegens een delict zijn veroordeeld. Het linkse Frente amplio is het niet eens met deze benadering. Ook de Nationale partij is het er niet mee eens. Deze twee groeperingen eisen een algehele en onvoorwaardelijke amnestie. Men heeft elkaar op dit gebied nog niet gevonden.

Bloed geven

MANAGUA — Op uitnodiging van de Sandinistische regering is de Amerikaanse acteur Martin Sheen in Nicaragua op bezoek gekomen. Hij kwam met een heel gezelschap. De uitnodiging was afkomstig van gekozen president Daniel Ortega. Deze was in oktober onder meer op bezoek geweest in Hollywood en was toen ontvangen door een aantal filmsterren zoals Sheen, Robert Oxforth, Elizabeth Montgomery enz. In Nicaragua bezocht men verschillende historische plekjes. Onder meer stond er een ontmoeting met de moeders op het programma die kinderen hebben verloren in de strijd tegen de contra-revolutionairen. In Managua meldde het gezelschap zich bij het Rode Kruis om er bloed te geven. Zei Sheen: Dit gebeurt om op symbolische wijze het bloed te vergoeden dat door Nicaraguanen wordt verloren door de schuld van het beleid van de Amerikaanse regering.

Regering in Bolivia afgetreden

LA PAZ — **De Boliviaanse regering is afgetreden. President Hernan Siles Zuazo is al begonnen met overleg voor de vorming van een nieuwe regeringsploeg** welke het land moet leiden tot aan de verkiezingen van juni **1985. De huidige regering zat sedert oktober 1982 maar kende in** die periode een wisselende samenstelling. Zo trad de Linkse MIR-beweging uit het kabinet, keerde terug en vertrok twee weken geleden weer grotendeels.

Grote demonstratie voor politieke gevangenen in Uruguay

MONTEVIDEO — Tienduizenden mensen hebben in de hoofdstad van Uruguay gedemonsteerd voor de vrijlating van de ongeveer 450 tot 500 politieke gevangenen. De organisatie van de betoging berustte bij de vakbeweging en werd gesteund door de Nationale partij en het Frente amplio van linkse partijen. De Colorados partij heeft onlangs won met aan het hoofd Julio Sanguinetti deed niet mee.

SU-Defensie-minister Ustinov overleden

MOSKOU — De Sovjet-minister van Defensie, maarschalk Dmitri Ustinov is op 76 jarige leeftijd overleden. Zo werd vanmorgen vernomen in het Huis van de vakbeweging.

Het bericht was toen nog niet bekend gemaakt door de Russische radio en tv en evenmin door het persbureau Tass. Het Huis van de vakbeweging ligt tegenover het Kremlin en wordt doorgaans gebruikt als rouwcentrum voor belangrijke partijfiguren.

Het overlijden van Ustinov komt niet als een verrassing. Al geruime tijd werd hij niet meer in het openbaar gezien. Het laatst was dat op 27 september. Een aanwijzing voor zijn overlijden is dat de autoriteiten besloten hebben de wedstrijd voor het wereldkampioenschap schaken voor vandaag tussen Anatoly Karpov en Garry Kasparov uit te stellen. De wedstrijden voor de schaaktitel zijn in Kolommenzaal van het Huis van de vakbonden en juist dit deel van het gebouw wordt als chapelle ardente gebruikt voor hiërarchisch hoge partijfiguren bij hun overlijden.

Een AP-correspondent werd vanmorgen niet tot het gebouw toegelaten. Een der personeelsleden zei dat Ustinov woensdag al is overleden en dat hij dit weekeinde wordt opgebaard om maandag begraven te worden.

Maarschalk Ustinov was sedert acht jaar minister van Defensie. Hij maakte deel uit van het Politbureau dat nu nog slechts elf leden telt. Ustinov werd er lid van in 1976. Hij heeft niet alleen naam gemaakt als militair maar vooral als degene die de Defensieindustrie van de Sovjet Unie op poten zette. Zo werd hij in 1942 onderscheiden als Held van de socialistische arbeid voor zijn bijdrage aan de toename van de oorlogindustrie tijdens de Tweede Wereldoorlog. Onder het bewind van Kruschev werd hij ontheven van zijn economische opdracht nadat hij in 1961 weer eens een onderscheiding had gekregen voor zijn bijdrage aan de ontwikkeling van bepaalde systemen voor het Russische ruimtevaartprogramma, maar in 1964 keerde hij terug om niet meer te verdwijnen van het politieke toneel in Rusland.

Groei wereldhandel neemt af

OESO: economische groep in industrielanden houdt aan

PARIJS — De economische groei in de Westerse industrie- landen zal de komende achttien maanden voortduren, zij het dat het groei- tempo vooral in Noord- Amerika minder hoog zal zijn dan dit jaar. De inflatie zal daarbij nauwelijks toenemen en er zullen netto vier tot vijf miljoen nieuwe arbeids- plaatsen ontstaan. Dit zegt de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) in zijn donderdag gepubliceerde halfjaarlijkse rapport over de economische vooruitzichten voor de aangesloten 24 industrie- landen.

Volgens de OESO zullen de economische resultaten over 1984 in veel opzichten de beste sinds jaren zijn. De toeneming van de produktie in de aangesloten landen is naar schatting 4,75 procent de grootste sinds 1976. Ook de verwachte groei van het volume van de wereldhandel, negen procent, is het beste resultaat sinds 1976. De gemiddelde inflatie van vijf procent in de OESO- landen is zelfs het laagste percentage sinds 1972. Alleen wat betreft de werkloosheid was de ontwikkeling ongunstig. Er kwamen in het OESO- gebied ongeveer vijf miljoen werklozen bij. Zo'n sterke groei was sinds 1979 niet meer voorgekomen,.

Hoewel 1984 dus in het algemeen een gunstig jaar was, zijn er volgens de OESO nog wel degelijk problemen. Er zijn tussen de aangesloten landen grote verschillen in economische groei. De expansie in West- Europa is bescheiden en heeft niet kunnen verhinderen dat de werkloosheid is opgelopen tot ruim elf procent van de beroepsbevolking, het hoogste percentage sinds de Tweede Wereldoorlog.

Verder signaleert de OESO aan de economische horizon enkele wolken. De organisatie vraagt zich vooral af of de Verenigde Staten op middellange termijn kunnen blijven leven met enorme tekorten op de begroting en de betalings- balans, maar maakt zich ook zorgen over de ontwikkeling van de betalingsbalans- situatie van de aangesloten landen in het algemeen. Tenslotte stelt de organisatie vast dat de schuld- problemen van de ontwikkelings- landen nog niet volledig zijn opgelost en dat er nog steeds sprake is van discriminatie in de internationale handel.

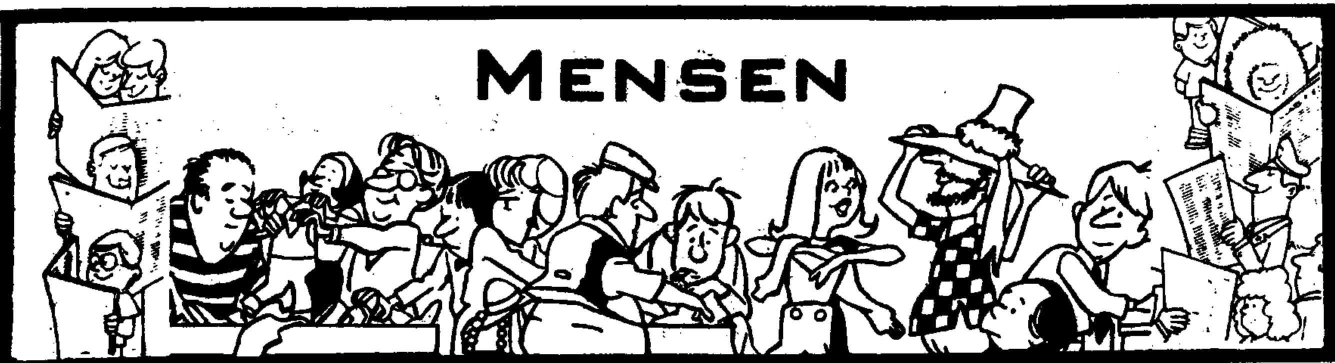
De OESO verwacht dat de groei van de wereld- handel, die voor dit jaar wordt geraamd op ongeveer negen procent, volgend jaar zal verminderen tot iets meer dan zes procent. De verwachte toeneming van de import- groei in de landen buiten de OESO zal niet voldoende zijn om de afneming van de groei van de onderlinge handel van de industrie- landen te compenseren. De OESO houdt er rekening mee dat de groei van de wereldhandel in 1986 nog verder zal inzakken.

Water-rantsoen

MANAGUA — De bevolking van Managua, groot ongeveer 600.000 mensen, krijgt twee dagen per week geen drinkwater uit de kraan. Tot deze maatregel heeft de gemeentelijke overheid moeten besluiten omdat de lagune van Asosocsa nog slechts een beperkte voorraad water kent. Van daar betrekt Managua zijn drinkwater. Er is niet meegedeeld hoe lang dit kan duren.

Assad voorziet in opvolging

DAMASCUS — President Hafez Assad heeft zijn oudste zoon Bassel aangewezen als zijn eventuele opvolger. Zo verluidt in de buitenlandse pers. Assad is hierbij kennelijk gezwicht voor druk vanuit politieke kringen om een opvolger aan te wijzen. Met deze keuze werd voorbijgegaan aan zijn broer Rifaat, die als adjudant van de president optreedt.

Op Bonaire kreeg LUIS DE PALM een certificaat van waardering overhandigd door waarnemend gezaghebber Franklin Crestian voor zijn enorme inzet aangaande toeristische propaganda voor het eiland. De Palm vertrekt naar Aruba, waar hij reeds vele jaren verbleef. Het Bonaireaanse BC heeft een contract met De Palm gesloten, waarin vastgelegd is dat hij de officiële toeristen- vertegenwoordiger is van het Flamingo- eiland.

*****

De Arubaan ALBERT VAN TRIKT is aan de Vrije Universiteit van Amsterdam geslaagd voor de tandartsen- studie. De jonge tandarts is oud leerling van het Colegio Arubano. Hij wordt binnenkort op Aruba verwacht.

*****

In Israël is de "operatie uittrekken" van start gegaan. De Israëlische Militaire POLITIE patrouilleert sinds enkele dagen in de steden met de opdracht scherp te letten op burgers die militaire kledingstukken dragen en deze ter plaatse in beslag nemen. De operatie is op touw gezet om tienduizenden stuks jassen, hemden, truien, broeken en andere kledingstukken terug te vorderen, die de laatste jaren uit de depots van het leger zijn verdwenen. Toen de operatie van start ging, had men binnen twee uur genoeg in beslag genomen om een wasserij een dag aan het werk te houden. Burgers moesten hun lergertruien en jassen afgeven en kregen een proces- verbaal wegens het ontvreemden van legergoederen. Tot grote hilariteit moest een man ter plaatse zijn broek uittrekken.

*****

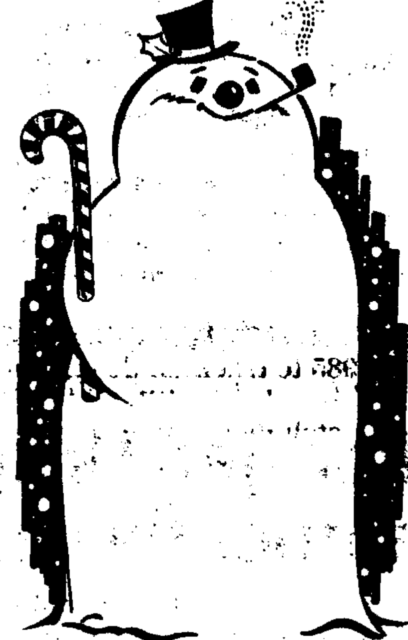
Het was letterlijk "BUIK- AAN BUIK", toen 11 aanstaande moeders, hun echtgenoten en een zwangerschaps- instructrice bleven steken in een liftkooi en een half uur tussen twee verdiepingen bleven hangen. Het incident deed zich onlangs voor in een Amerikaans ziekenhuis, toen alle 23 slachtoffers op weg waren naar een verdieping voor bezichtiging van een nieuwe verloskamer. De liftkooi steeg maar een meter hoog en stopte toen. De "lifters" stonden letterlijk "buik- aan - buik" en voelden zich als haringen in een ton. De onderhoudsmonteur kreeg de liftkooi niet in beweging. Hij brak de deuren open en zette een ladder tegen de lift waarlangs de vrouwen en mannen naar beneden konden klimmen. Een woordvoerster van het ziekenhuis kon niet zeggen hoeveel kilo de liftkooi kon hebben, maar men was er wel met tevelen ingegaan. "Op weg naar de verloskamer moesten de "lifters" al vroegtijdig verlost worden." Het zou een leuke titel voor een "thriller" zijn.

*****

Britse artsen mogen MEISJES beneden de 16 jaar geen pil voorschrijven zonder toestemming van de ouders. Met deze beslissing heeft het Gerechtshof in Londen een circulaire van het Ministerie van Gezondheid ongedaan gemaakt waarin die mogelijkheid, "in uitzonderingsgevallen", wel werd geboden. De Britse artsenorganisatie heeft in reaktie op het vonnis de vrees uitgesproken dat het aantal ongewenste zwangerschappen in groot- Brittannië zal toenemen.

*****

De "VERSCHRIKKELIJKE SNEEUWMAN" bestaat, al zal hij er naar alle waarschijnlijkheid niet zo uitzien als op de bijgaande afbeelding. Maar hoe hij er wel uitziet, weet ook niemand precies. Er worden allerlei gissingen gedaan. Dr Igor Kozlov is er in elk geval van overtuigd dat de "verschrikkelijke sneeuwman" in zijn eigen Rusland bestaat. Hij is een van de organisatoren van expedities die in het Hooggebergte naar de "Jeti" op zoek zijn gegaan en zegt dat de gemiddelde "Jeti" niet groter is dan de gemiddelde mens, maar dat er uitschieters zijn van bijna twee meter. Hij verplaatst zich met een gemiddelde snelheid van 12 kilometer per uur en zijn voeten onderscheiden zich van die van de mens door hun grootte en aan het lopen op een steenachtige bodem aangepaste bouw. Het samengestelde portret van de "Jeti" is getekend op basis van een chip van 5000 beschrijvingen van personen die zeggen dat zij hem tegenkwamen, een vijftigtal foto's en gipsafgietsels van voetafdrukken. Volgens de deskundige is de "Jeti" ongevaarlijk voor de mens en leidt hij een solitair bestaan. Over de voortplantingswijze laat Kozlov zich niet uit. Zijn onderzoek spitst zich momenteel toe op het vangen van een levende "Jeti" door middel van "aromatisch lokaas".

Een 60- jarige CANADEES mag scheiden omdat het roken van sigaretten door zijn vrouw zijn gezondheid schaadde en een fysieke en mentale wreedheid vormde. Voor het Hooggerechtshof van Quebec zei de eiser dat zijn vrouw meer dan twee pakjes sigaretten per dag rookte en niet genegen was te minderen. De man legde medische verklaringen over waarin staat dat hij allergisch is voor tabak. Het rokende gedrag van zijn vrouw heeft de man 35 jaar weten uit te houden. Het zal wel wennen worden, nu hij niet meer kan ruziën over "je rookt teveel".

*****

Verkrachting binnen het HUWELIJK is sinds kort strafbaar in de Amerikaanse Staat New- York. Tot dusver kon een man pas worden vervolgd in gevallen dat de rechtbank een scheiding tussen tafel en bed had bekrachtigd. Het Gerechtshof achtte geen gronden aanwezig om onderscheid te maken tussen verkrachting binnen en buiten het huwelijk. De uitzondering die in de wet wordt gemaakt tussen verkrachting binnen en buiten het huwelijk noemde hij in strijd met het grondwetbeginsel waarbij vrouwen dezelfde bescherming genieten als mannen. In het vonnis is tevens een einde gemaakt aan onderscheid in geslachten. Theoretisch is het in de staat New- York voortaan mogelijk dat ook vrouwen kunnen worden vervolgd wegens verkrachting.

*****

De plaats van de VROUW is dezer dagen in Spanje ook in de kolenmijnen. En 27- jarige Spaanse solliciteerde voor mijnwerker en omdat ze aan alle vereisten voldeed is ze aangenomen. De grondwet schrijft gelijkheid van man en vrouw voor. Maar het besluit om vrouwen als mijnwerker toe te laten, heeft vragen opgeroepen. Een bestuurslid van de mijnwerkersbond schreef in een open brief aan de mijndirectie dat men het eens was wat de grondwet betrof, maar zich afvroeg wat voor rechten een vrouw had in een industrie die helemaal gesneden was op de man. Hij vermeldde verder, dat het hem niet kon schelen met een vrouw in een was- en kleedruimte te delen, maar wat zou haar man ervan vinden. Als we dus met het bestuurslid meeredeneren kan een vrouw in de mijn werken als ze geen man heeft, want dan kan die ook geen bezwaar hebben. De Spaanse vrouwen zullen dit "meedenken" zeker op prijs stellen.

*****

Amigoe

UITGEVERIJ AMIGOE N.V.
Scherpenheuvel z/n of POB 577
Curacao N.A.
Giro 440.000
Bankrek.: nr. 11-07-313
Algemene Bank N.V.
Bankrek.: nr. 874.825.10
Maduro & Curiel's Bank n.v.
CURACAO
Centrale (alle afdelingen)
672000

Directie:
Namens Antillean News Holding n.v.:
R.F. Snow
Adjunct: I.M.Ph. de Maayer-Hollander.

Hoofdredactie:
waarnemend voor:
Laureen Ravelli-Schenk
Overige leden Redaktie:
Toon van Dongen, Hanneke van Kouwen, Max Suart (sportverslaggever), Sheila Rhodes (secretaresse), Solange Isselt (opmaak) en Ken Wong (fotograaf).

ADVERTENTIE-AFDELING
Aanname advertenties:
Maandag t/m vrijdag van 7.30-16.00 uur;
Zaterdag 7.30-10.00 uur.
Alle advertenties voor de komende dag moeten 1 dag van tevoren voor 3 uur binnen zijn.
Advertentie-afdeling (acquisitie):
Ingrid de Maayer, Viola Bernardus en Janny Naaldijk.

ZOEKERTJES: verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 7.30-16.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag.
Alleen zoekertjes die op maandag en donderdag voor 12 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

UITGEVERIJ AMIGOE
(ARUBA) N.V.
Nassaustraat 110,
tel.: 24333 (drie lijnen).
Directeur-Hoofdredacteur:
Jos van der Schoot.
Redaktie: Ramiro Tromp, Ludwina Perez, Djsible Franken (fotograaf).
Advertentie-afdeling: Jos van der Schoot en Etleen Landsmark.

BONAIRE:
CORRESPONDENT:
Hubert Linkels, Kaya Gobernador N. Debrot 154, tel.: 8627.

SINT MAARTEN:
Abonnement en Advertenties:
Popular Agencies,
SMTC Building, Illidge Road 38,
Tel.: 2737.
Losse nummers: Papergarden, Food Center, Shipwreck Stores in: Frontstreet (opposite Holland House), Great Bay Hotel, Little Bay Hotel, Mullet Bay Hotel en Papertrip Julianaluchthaven.

SABA:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
Ruth Hassell, Hell's Gate, tel.: 2265, 2266 (werk) en 2299 (thuis).

ST EUSTATIUS:
Vertegenwoordigster / Correspondente:
mevrouw Peggy van de Horde, Whitewallweg 1.

DEN HAAG
CORRESPONDENT
Frans Kok (tel.: 070-614911)

HILVERSUM
CORRESPONDENTEN
B. Jos de Roo en Victor Hafkamp: Radio Nederland Wereldomroep (tel.: 035-16151, toestel 319).

UTRECHT
Frans Croes (fotograaf).

WASHINGTON
Medewerker: Paul Comenencia (tel.: 202-4623933).

MIAMI- medewerker: David Serphos, 1420 South Bay-shore Drive 503, Miami Florida 33131

Persagentschappen: ANP en AP.
Samenwerkingsovereenkomst met The Miami Herald, de Haagsche Courant, de Brabantse Pers.

DRUKKERIJ: Rotaprint n.v.
DISTRIBUTIE (abonnementen)
Curaçao: Districo n.v., tel.: 70503, 70504 en 70364.
Voor klachten gelieve deze nummers op te bellen. Het abonnementsgeld kan ook betaald worden via Giro rek. nr. 206.000, Maduro's Bank rek. nr. 286.330.08 en ABN rek. nr 11.[illegible].
Aruba: Nassaustraat 110, tel.: 24333.
Bonaire (Abonnementen en Incasso): mv. A. Wong - Loi - Sing, Noord Salinja.

Losse nummers 50 cent.
Abonnementsprijs op alle eilanden van de Nederlandse Antillen veertien gulden per maand.

Buiten Antillen (Nederland):
NAfl. 80,15 per maand (luchtpost) of NAfl. 24,00 per maand (zeepost); jaarlijks vooruit te betalen.

Tom Poes en het Kukel

Door Marten Toonder

4871 — Nu heer Bommel eenmaal een besluit genomen had, scheen er een zware last van hem afgewenteld te zijn.

Gevolgd door juffrouw Doddel daalde hij af in de kelder, voorzag zich van een houweel en stapte op het gat af, dat nog steeds in de vloer gaapte.

"Deze opening geeft toegang tot de Droon", zo sprak hij.

"Wat knap, Ollie", zei de bezoekster. "Hoe heb je het verzonnen? Hoe durf je!"

"Och," hernam heer Bommel, terwijl hij zich voorzichtig liet zakken. "Een poosje geleden heb ik dit door de jonge vriend laten aanbrengen. Met een kwintenstraler, je weet wel. Men moet tenslotte in staat zijn om [illegible] waar [illegible] nood hoog komt. En nu is de tijd rijp, dat voel ik. Vaarwel, Doddeltje!"

Met deze woorden verloor hij zijn steunpunt, zodat hij met een kletsend geluid in de duisternis verdween.

"Ollie!" riep de buurvrouw uit. "Ben je gevallen? Heb je je pijn gedaan?"

Uit de diepte klonk enig geplas, gevolgd door een benauwd kuchje. "Uche, uche. Het is niets!" riep heer Bommels stem galmend naar boven. "Ik ben een beetje omlaag gekukeld. Maar geen nood. Het is altijd nog beter dan een min kukel."

Daarop volgde het geluid van soppende voetstappen die in de verte verdwenen en juffrouw Doddel bleef vol bewondering alleen achter.

Intussen was de markies De Cantecler bij het moeras op de steen toegetreden waar Ak-ak de waarnemer stond.

"Eh bien, amice", sprak de edelman. "[illegible] deze vertoning maken., Doe uw plicht en moet een aanzienlijk kukel".

HENRY ® By Dick Hodgins

OH, DEAR... I FORGOT...
I'M SUPPOSED TO MEET HENRY!
I HOPE I'M NOT TOO...
...LATE

Jim Henson's™ MUPPETS

IT'S ABOUT TIME I GOT A COMPUTER FOR MY DESK...
WHICH IS BEST... THE EPPLE IIe WITH 64K AND TWIN-MEMORY STORAGE, OR THE IBN PC WITH 128K?
THIS DECISION MUST BE MADE SENSIBLY AND SCIENTIFICALLY.
EENY, MEENY, MINEY, MO...

BEETLE BAILEY ® By Mort Walker

THE BUGLE PLAYER IS SICK. NO REVEILLE TOMORROW
GET ANOTHER MUSICIAN. I LIKE TO WAKE UP TO MUSIC!
DID YOU PLAY CLOSE TO SARGE'S WINDOW LIKE I TOLD YOU?

QUINCY ® By Ted Shearer

ARE YOU GONNA BE OPEN CHRISTMAS DAY, PETE?
NO. I'M CLOSING FOR THE DAY.
THAT'S TOO BAD.. I WAS THINKING HOT DOGS WOULD MAKE GREAT CHRISTMAS PRESENTS.

MAATREGELEN ZULLEN VOORAL "SOCIAAL STERKEREN" RAKEN

Premier Liberia in regeringsverklaring

Nationale crisis noodzaakt tot herverdeling nationaal inkomen

WILLEMSTAD — Om de nationale crisis waarin de Antillen verkeren en om de negatieve effecten van de snel neergaande economie op de productie en de werkgelegenheid het hoofd te kunnen bieden, zullen er op alle fronten maatregelen moeten worden getroffen. De zwaksten in de samenleving, zo zei minister- president Maria Liberia- Peters in de vanmorgen door haar uitgesproken regerings- verklaring, mogen daarbij niet de dupe worden. De noodzakelijke herverdeling van het nationaal inkomen, waarschuwde de premier, zal dan ook voor een groot deel op de schouders van de sociaal sterkeren moeten rusten. Offers met betrekking tot de inkomens van het overheids- personeel, de vrije beroepens- groepen en andere inkomens, zo kondigde zij aan, zullen onvermijdelijk zijn. Daarvoor behoeft de regering de actieve steun en loyaliteit van zowel Statenleden als bevolking. Voor zelfzucht of eng politiek denken, is er nu geen plaats, benadrukte zij.

De situatie zoals deze zich nu voordoet, brengt met zich mee dat van het opvoeren van collectieve voorzieningen geen sprake zal kunnen zijn, bracht de premier naar voren. Zij wees er met klem op dat er nu, integendeel, binnen de samenleving een bundeling van alle krachten dient plaats te vinden en alle inspanningen gericht moeten zijn om het tot nu toe bereikte zoveel mogelijk vast te houden en om een verdere afbrokkeling van het economisch bestel af te weren. Behalve maatregelen op gebied van de inkomens, is daardoor ondermeer ook een stringenter regulering van de prijzen van goederen noodzakelijk, voerde zij aan. Een ingrijpende sanering van het overheids- apparaat en een drastische verlaging van de overheids- uitgaven zullen evenzo met grote urgentie moeten worden doorgevoerd, aldus Liberia. Alle maatregelen die evenwel door de regering momenteel in overweging worden genomen, zullen voordat zij worden toegepast met de sociale partners worden doorgenomen, verzekerde de premier. Liberia voegde hier evenwel aan toe, dat **dit overleg geen al te grote vertraging van de uitvoering van de** maatregelen zal mogen veroorzaken.

De verwezenlijking van de aparte status voor Aruba zal door de crisis- situatie overigens niet mogen worden beïnvloed. Die situatie, aldus de premier, zal voor de regering geen motief zijn om de werkzaamheden met betrekking tot de uittreding van Aruba uit de Antilliaanse constellatie en de herstructurering van de Antillen van Vijf, te vertragen. Die werkzaamheden zullen met de nodige diligentie worden voortgezet, verzekerde zij.

Aan stimulering van nieuwe investeringen zal door het kabinet Liberia de nodige aandacht worden besteed. De premier kondigde in dit opzicht een aantal wetsvoorstellen aan, die investerings- stimulerende maatregelen behelsen. Ondermeer maakte zij een wijzigings- voorstel bekend voor wat betreft de Inkomsten- landsverordening en de Winstbelasting- verordening. Die wijzigingen houden een uitbreiding in van de fiscale faciliteiten door middel van invoering van een algemeen geldende investerings- aftrekregeling en een regeling van de mogelijkheid tot vervroegde afschrijvingen. Faciliteiten die tot dusverre op de Antillen slechts van toepassing waren op luchtvaart- en scheepvaart- maatschappijen.

Als aanvulling op de verschillende maatregelen, stelde de regering een ontwerp op van een wettelijke regeling waarbij een fondsvorming per eiland tot stand wordt gebracht. Die fondsen zullen een bijdrage moeten leveren aan de economische ontwikkeling en zullen de werkgelegenheid moeten stimuleren. Het fonds zal gevoed moeten worden met financiële bijdragen van de overheid, de werkgevers en werknemers uit zowel de particuliere als overheids- sector. Het dient zich daarbij te concentreren op arbeids- intensieve projecten.

Ondanks de teleurstellende resultaten die de Antilliaanse regering boekte met betrekking **tot het voortbestaan van de** offshore sector op met name Curaçao, als gevolg van een aantal in de Verenigde Staten genomen maatregelen, is de regering van plan alles in het werk te stellen om in het komende jaar te komen tot een succesvolle afronding van de onderhandelingen met de Verenigde Staten inzake een nieuw belasting- verdrag te komen. Zij zal er tevens op aan blijven dringen de Antillen geplaatst te krijgen op de lijst van landen die kwalificeren voor vestiging van de zogenaamde "Foreign Sales Corporations", zonder daarbij echter de positie van de bestaande offshore- maatschappijen in gevaar te brengen, aldus de regerings- verklaring.

De premier wees er vanmorgen op dat het financieel- economisch perspectief van de komende jaren in de richting van betalings- balans- tekorten wijst. De regering zal derhalve zowel haar financieel als monetair beleid richten op het voorkomen van tekorten, teneinde het vertrouwen in de waarde van de gulden te handhaven. Hiertoe is het noodzakelijk, aldus de premier, dat de binnenlandse bestedingen worden afgestemd op de verminderde inkomsten. Ten aanzien van het financieel overheids- beleid betekent dit, lichtte zij toe, dat het noodzakelijk zal zijn de uitgaven aan de inkomsten aan te passen, opdat geen onverantwoorde begrotings- tekorten ontstaan. Monetaire financiering van tekorten, hetzij via verdere optrekking van het plafond op de voorschot- rekening bij de Bank van de Nederlandse Antillen, hetzij op andere wijze, zal daarbij moeten worden voorkomen, benadrukte Liberia.

Ten aanzien van de werkzaamheden met betrekking tot de komende veranderingen op staatsrechtelijk gebied, haalde de premier aan dat, zoals in de beginsel- afspraken bij de kabinets- formatie werd overeengekomen, de boedel- scheiding, de invoering van een eigen Arubaanse munt per begin 1986, de verdeling van de goud- en deviezen- voorraad en de wijze van verdeling van de eventuele netto- opbrengsten, bij politiek overleg door de regering aan de orde zullen worden gesteld. Over het Solidariteits- fonds zei zij, dat de mini- conferentie met minister van Antilliaanse Zaken Jan de Koning weliswaar niet tot concrete resultaten hieromtrent leidde, maar de regering er desalniettemin op vertrouwt dat in de loop van het volgende jaar daar toch definitieve afspraken over zullen kunnen worden gemaakt. Een herstructurering van de Antillen van Vijf kan namelijk niet los worden gezien **van de inhoud van deze afspraken, waarschuwde zij.**

Aan de verschillende wetsontwerpen, noodzakelijk in verband met de herstructurering wordt hard gewerkt, bleek uit de verklaring. De regering verwacht in de eerste maanden van het volgende jaar een ontwerp- landsverordening in te dienen tot wijziging van de Staatsregeling, waarin een beperkte herstructurering van de Antillen is neergelegd. Daarbij zal ook rekening worden gehouden met de verslechterende economische situatie en zullen doublures in het landelijke en eilandeli ke vlak zoveel mogelijk moeten worden vermeden, aldus de premier.

WILLEMSTAD — De Holding Company Curaçao organiseerde gisteren een eindejaars- receptie voor alle mensen en zaken- relaties met wie zij het afgelopen jaar heeft samengewerkt. Frank Elenburg toonde zich tijdens zijn speech optimistisch over de toekomst van het toerisme op Curaçao. hetgeen ook blijkt uit de enorme investering die de maatschappij heeft gedaan in de verschillende hotels.

Op de foto vlnr: Hanneke van Kouwen van de Amigoe, Frank Elenburg van de Holding Company, general manager van zowel Trupial Inn als Las Palmas, Toti Filet, general manager Harald Kurtske van het Holiday Beach hotel, en general manager Mario Venturini van het Concord Hotel.

Gewapende roofoverval

WILLEMSTAD— Twee tot op heden onbekend gebleven mannen hebben een toerist bij de ingang van een hotel onder bedreiging van vuurwapens zestig dollar afhandig gemaakt. Na de overval reden de mannen in een witte Honda ervan door. Het slachtoffer wist het kenteken te noteren, waardoor de politie snel wist te achterhalen aan wie het voertuig toebehoorde. De eigenaar van de verdachte auto was echter niet de eigenaar van de witte Honda. Op de auto die namelijk bij de overval gebruikt was, was wel zijn nummerplaat gebruikt. De plaat was hij kwijtgeraakt bij een aanrijding met een hond. Hiervan had hij de politie niet op de hoogte gesteld.

''Ban Topa e Turista'' in Punda

Tweede kerstdag 3000 toeristen op Curaçao

WILLEMSTAD — Maar liefst vier cruise- schepen met een totaal van ongeveer 3000 toeristen doen op de tweede kerstdag, 26 december, de haven van Curaçao aan. In verband hiermee is er een grootscheepse "Ban topa e Turista" georganiseerd.

De vier cruise- schepen genaamd Fairsea, Sun Viking, Jupiter en Rotterdam lopen 's morgens vroeg de haven binnen. Het toeristen- bureau heeft in verband met dit bezoek van ongeveer 3000 toeristen een grootscheepse "Ban Topa e Turista" op touw gezet. De "Ban Topa" begint om elf uur 's morgens in de straten van Punda. Er is muziek van de kai' orgels, een "tipiko" een "aguinaldo" groep en een optreden van de Billioneros. Op het Gomezplein, de hoek Heerenstraat/ Penha & Sons en op de Motet Werf staat de gehele dag een kai' orgel. Op het Wilhelminaplein wordt de muziek afgewisseld en is er een speciaal programma met onder andere om één uur 's middags een optreden van de folkloristische groep "Nos Antiyas", van drie tot vier uur een optreden van de "aguinaldos" en gelijk daarna geven de Billioneros een voorstelling.

De Kamer van Koophandel en Nijverheid werkt mee aan het project en doet een oproep aan de winkeliers om hun winkels in de ochtenduren open te stellen van acht uur 's morgens tot één uur 's middags.

Ook de politie verleent op haar manier medewerking. Naar de Amigoe desgevraagd van de politie- woordvoerder Cosster vernam, staan er die dag extra patrouille- diensten paraat. Agenten, zowel in uniform als in burger, zullen tijdens de "Ban Topa" er een oog op houden dat alles rustig verloopt en de toeristen en overige bezoekers niet lastig worden gevallen.

Na investeringen nu de beurt aan exploitanten

HCC intensiveert in 1985 controles

WILLEMSTAD — Om ook in 1985 te trachten de onkosten zoveel mogelijk te drukken, stelt de Holding Company Curaçao (HCC) een controleur aan voor het monetaire verkeer in de casino's, een interne controle- functionaris die de controle op de hotels zal intensiveren en een technische functionaris die het onderhoud van de hotels zal controleren.

Tijdens een gisterenavond gehouden eindejaars- receptie van de Holding Company bracht Frank Elenburg van de HCC dat naar voren. Hij zei verder dat er een nieuwe computer geinstalleerd wordt waarin de administratie van de verschillende hotels wordt opgenomen. Door deze maatregelen wil de Holding de controle op haar hotels intensiveren, aldus Elenburg.

Tijdens het afgelopen jaar, zo bracht Elenburg naar voren, heeft de Holding Company veel geld geinvesteerd voor de renovatie en uitbreiding van haar hotels. Het voormalige Country Inn hotel, nu Trupial Inn, heeft een vrijwel volledige renovatie ondergaan, hetgeen een investering betekende van bijna vier miljoen gulden. De uitbreiding van het Princess Beach hotel is bijna gereed en betekent een investering van 9 miljoen gulden. Met deze gelden heeft het hotel een grote "lobby" gekregen, een "cocktail- lounge" en een casino. In de toekomst zal men de gedeeltes die niet in het oorspronkelijke plan betrokken waren, opnieuw decoreren. Frank Elenburg sprak de hoop uit dit in de maanden april en mei van het komende jaar te kunnen realiseren.

Ook het Plaza Hotel, behorende aan de Hotelmaatschappij "El Curaçao", toont een duidelijke noodzaak voor renovatie, zo vervolgde Elenburg. Bepaalde gedeelten van de toren vertonen grote afbraak en het gevaar van gedeeltelijke instorting mag volgens de HCC- man niet worden uitgesloten. Renovatie van dit hotel betekent een investering tussen de vier en vijfeneenhalf miljoen gulden, aldus Elenburg. Daarnaast is men bezig met een "masterplan" om het hotel intern te renoveren en verbouwen. Voor dit hotel zal, evenals voor het Princess Beach en het Concord hotel, additionele financieringen gezocht moeten worden.

Bij het Concord Hotel zijn de veranderingen ook al gaande en is men bezig met de bouw van een Italiaans restaurant. Daarnaast wil men alle kamers volledig herdecoreren, er nog een "Gourmet- restaurant" aan toe voegen en de bestaande "Ballroom" en de "lobby" renoveren. Voor wat betreft het Las Palmas hotel zei Elenburg dat de Holding ook daar bereid is de nodige investeringen te doen ter opleving van het hotel. Ook voor Las Palmas geldt dat er naar additionele financieringen gezocht moet worden. Elenburg zei de eigenaar van het Holiday Beach hotel te willen steunen en gelden beschikbaar te stellen om dit hotel een renovatie te doen ondergaan.

Al deze investeringen worden echter teniet gedaan, zo vervolgde Elenburg, als de exploitanten van onze hotels niet hun uiterste best doen op een optimale bezetting en gebruik van het hotel te creëren en zodoende de inkomsten te doen stijgen. "Een kosten- daling alleen is niet voldoende", zo stelde Elenburg. **Om tot een gezond bedrijf te komen moeten ook de inkomsten** omhoog gaan.

Voor wat betreft de vakbond Horecaf die het personeel in de horeca- sector en het hotel- wezen vertegenwoordigd, stelde Elenburg in 1984 nog wel eens verschillende meningen te hebben gehad over bepaalde onderwerpen. Hij zei dat in 1985 ook te verwachten maar sprak daarbij de hoop uit dat de onderhandelingen, evenals in het verleden, op een redelijke wijze met respect voor elkander, gevoerd zullen worden. "We moeten in het komende jaar met de Horecaf aan tafel zitten om te ki ken hoe we bepaalde punten in de cao, die demotiverend werken, kunnen elimineren", aldus Elenburg.

Tot slot van zijn speech zei Elenburg persoonlijk te geloven dat extra hotelaccomodatie bij zal dragen tot een beter toerisme. Een groep afgestudeerden van de Universiteit doet momenteel voor de Holding een onderzoek om te kijken of een vermeerdering van hotel- kamers of uitbreiding van het aantal hotels een noodzaak is. Het volgend jaar zal dit onderzoek gereed zijn, aldus Elenburg.

Opbrengst krant in eigen zak

WILLEMSTAD— Twee jeugdige krantenverkopers hebben de opbrengst van de kranten in eigen zak gestoken. Het gaat om een bedrag van 230 gulden. De dame, die belast is met de distributie van het ochtendblad stelde de politie van de verduistering op de hoogte.

Met het doel tegenstanders te lozen

Chinese communisten halen stofkam door de partij

PEKING — Als tweede fase van de vorig jaar begonnen "rectificatie" gaat de Chinese communistische partij haar totale ledenlijst doorlichten. Doel is de tegenstanders van "sterke man" Deng Xiaoping, die nog op de lijn van zijn voorganger Mao zitten, te "lozen", zo zeggen waarnemers in de hoofdstad Peking.

"Van hoog tot laag zullen alle veertig miljoen leden de komende twee jaar worden onderworpen aan een herselectie en zullen ze zich opnieuw moeten inschrijven", aldus een brochure van het Centrale Partijcomite. Het gaat bij de zuivering om vooral de 17 miljoen leden die tijdens de culturele revolutie (1966-76) tot de partij toetraden. Toen was het belangrijker dat ze recht genoeg in de leer waren, dan dat ze bekwaamheid en kennis hadden.

In de eerste fase, die in oktober 1983 begon, is met name de bezem gehaald door de centrale en plaatselijke partij- organen en de strijdkrachten. De tweede fase betreft vooral de basis. Het officiele persbureau Nieuw-China spreekt van "schadelijke elementen die misdrijven of grove fouten hebben gemaakt tijdens de culturele revolutie, of corrupt zijn geworden". Volgens het partijblad Renmin Ribao (Volksdagblad) moet de rectificatie- campagne leiden tot verbetering van de politieke kwaliteit van de leden, handhaving van de partijdiscipline en zuivering van de partij- organen. In Westerse diplomatie kringen in Peking wordt aangenomen dat de eerste fase van de zuivering voor het Chinese nieuw aar volgend jaar februari wordt afgesloten en dat daarna de tweede fase begint.

Deng en veel andere partijleiders hebben buitenlandse investeerders, die ze warm proberen te maken voor China, keer op keer verzekerd dat de culturele revolutie voorgoed verleden tijd is. De lopende zuivering moet dat onderstrepen. Maar de nadruk ligt op berouw en zelfkritiek en een zuivering naar het Russische voorbeeld wordt het niet. Afgelopen juli verklaarde secretaris- generaal Hu Yaobang dat tot dusver 3.000 leden uit de partij zijn gezet en dat uiteindelijk 40.000 leden hun lidmaatschap zullen verliezen. De leden moeten schriftelijk getuigenis afleggen en moeten de kans krijgen zich te verdedigen. Ze mogen getuigen te hulp roepen en eventueel beroep bij hogere partij- organen aantekenen.

De leden die hun lidmaatschap niet waard blijken, krijgen de tijd om terug te komen van hun dwalingen. Maar degenen die grove fouten hebben begaan of ondanks (her)opvoeding en hulp geen berouw tonen zullen zwaar gestraft worden. "Omdat de meeste leden hun werk goed doen, zal vooral worden gelet op hun ideologische zuiverheid", aldus de partijbrochure. Tegelijkertijd krijgt de partij nieuw bloed door de promotie van jong kader en het aantrekken van beter geschoolde leden.

Deng zou vooral schoon schip willen maken in sommige provincies waar hoge partij- functionarissen uit eigen belang vasthouden aan de bureaucratische structuren en niets zien in zijn pragmatische koers.

De 80-jarige leider is er ook alles aan gelegen de strijdkrachten achter zi n beleid te krijgen, vandaar ook die een van de belangrijkste doelwitten van de zuivering zijn. Het leger veroverde enorm veel macht en zelfstandigheid als belangrijkste werktuig van Mao tijdens de culturele revolutie. Vandaag de dag is zijn prestige een stuk minder, gelet op de prioriteit die de regering geeft aan de modernisering van landbouw en industrie.

WILLEMSTAD—In het kader van de bijscholings- cursussen die het Bestuurscollege ter verhoging van de productiviteit van het ambtenaren- korps organiseert, werd onlangs een cursus gehouden die speciaal bedoeld was voor afdelingshoofden van verschillende eilands- diensten. Deze ontvingen na afloop van de twee weken durende managements- cursus het bijbehorende certificaat. Op de foto de docenten en de deelnemers aan de kort geleden afgeronde managements- cursus.

Ter gelegenheid ''Dag van de Mensenrechten''

Amnesty dringt aan op Europese conventie tegen foltering

WASHINGTON/MOSKOU/HAMBURG — Ter gelegenheid van de "Dag van de Mensenrechten" heeft de organisatie voor hulp aan gewetensgevangenen Amnesty International het opstellen van een Europese conventie ter uitbanning van foltering geeist. Die is volgens de organisatie nodig omdat in de al zeven jaar besproken anti- folterings- conventie van de Verenigde Naties "wettelijke strafmaatregelen" van afzonderlijke staten, zoals het veroordelen tot zweepslagen en ledemaat- amputaties niet worden verboden.

In Madrid hebben 132 advocaten, rechters, parlementariërs en diplomaten uit 36 landen besloten tot de oprichting van een internationale mensenrechten- academie. De academie moet politici, wetenschappers, kunstenaars en rechtskundigen uit alle delen van de wereld samenbrengen om voor de vrede en de mensenrechten op te treden. Het statuut voor de academie zal binnenkort worden uitgewerkt door een werkgroep in Parijs, waar de academie waarschijnlijk zal worden gevestigd.

Op het Pusjkin- plein in Moskou werd een tiental activisten voor de mensenrechten gearresteerd voordat het tot een demonstratie kon komen. Zeven Joden boden een petitie aan bij de opperste Sovjet waarin zij om nieuwe overweging van hun emigratie- aanvragen verzochten. Het officiele persbureau Tass beschuldigde de Verenigde Staten van het onderdrukken van de mensenrechten.

Het "Internationale Sacharov- comite" organiseerde diezelfde dag in Parijs, Londen, Den Haag, Oslo, Stockholm, Kopenhagen, de Bondsrepubliek, New York en Toronto demonstraties voor Andrej Sacharov, het "symbool" van de strijd voor de mensenrechten in de Sovjet-Unie. Daarmee wil het comite tonen dat de academicus "geïisoleerd is in de Sovjet-Unie, maar elders niet wordt vergeten".

De Amerikaanse president Reagan riep gelijktijdig ter gelegenheid van de dag van de mensenrechten Zuid-Afrika publiekelijk op het lot van de zwarten te verbeteren. Tijdens een plechtigheid in het Witte Huis tekende Reagan een proclamatie waarin de schending van de mensenrechten werd bekritiseerd in Chili, Paraguay, Nicaragua, Cuba, de Sovjet-Unie, Oost-Europa (vooral Polen), Afghanistan, Iran, Vietnam en Kampuchea. De president viel vooral de "systematische onderdrukking van de individuele vrijheid in de Sovjet-Unie" aan en de "antisemitische campagne" waaraan Joden in de Sovjet-Unie het slachtoffer van zijn. Reagan riep Moskou op Sacharov en zijn vrouw vrij te laten.

De algemene vergadering van de Verenigde Naties heeft ook eenstemmig een conventie goedgekeurd waarbij foltering, zelfs in tijd van oorlog, wordt verboden. Secretaris- generaal Perez de Cuellar noemde het besluit een "belangrijke mijlpaal". De unanieme aanvaarding van de conventie kwam op de 36-ste verjaardag van de universele verklaring van de Rechten van de Mens die in 1948 "de waardigheid en waarde van de menselijk persoon" en de "gelijke rechten van mannen en vrouwen en kleine en grote naties" vastlegde.

Hoewel naleving van de conventie in de afzonderlijke landen niet in details zal kunnen worden gecontroleerd is het volgens waarnemers belangrijk dat de conventie erin voorziet dat folteraars bij bezoeken aan het buitenland kunnen worden beschuldigd en aangehouden.

Vliegtuigongeluk in Peru kost 20 doden

LIMA — Bij het vliegtuigongeval in Peru zijn twintig tot 21 mensen om het leven gekomen. Een legervliegtuig met personeel van een oliemaatschappij stortte neer boven het woudengebied in het noordwesten van het land. Onder de overledenen zijn de drie bemanningsleden, drie hoogleraren en een pater Jesuiet. Zij zaten in een Twinotter. De priester en de hoogleraren gingen naar de nederzetting van de oliearbeiders om aan hun geestelijke en intellectuele vorming bij te dragen. De priester zou Kerstmis met de werknemers in het grensgebied met Ecuador vieren.

Peru: voor algemene verkiezing van april 7,6 miljoen stemmers

LIMA — Bij de op 14 april te houden verkiezingen in Peru zijn er 7,6 miljoen stemgerechtigden. Zo heeft het hoofd van de Nationale stemraad Domingo Garcia Rada meegedeeld.

Volgens deze raad hebben nagenoeg alle stemgerechtigden de formaliteiten vervuld om inderdaad aan de verkiezingen deel te kunnen nemen. Zij moeten op 14 april een nieuwe president met vice-president kiezen maar ook zestig senatoren en 180 leden van het huis van afgevaardigden. Voor deelname aan de presidentsstrijd hadden zich dertien koppels gemeld. Het hoofdstembureau bevond vier duo's te licht zodat zij zich moesten terugtrekken.

Een van de politici die een gooi wil doen naar het presidentschap is Luis Bedoya Reyes, die burgemeester is geweest van de hoofdstad Lima.

Hij was lid van de grondwetgevende vergadering van 1979 en staat nu kandidaat voor de rechtse Democratische coalitie. De huidige burgemeester van Lima Alfonso Barrantes Lingan heeft ook belangstelling voor de presidentiele zetel. Hij voert zelfs een verbond aan van acht partijen van links tot uiterst links. Ook staat voor de campagne aangetreden Francisco Morales Bermudez, rustend generaal, die de Peruanen nog kennen als leider van het militaire bewind dat in 1980 zich terugtrok voor de gekozen president Fernando Belaunde Terry.

Toezegging aan vredesafgevaardigden van Colombiaanse regering:

FARC: van gewapende beweging binnen jaar politieke beweging

BOGOTA — De grootste guerrilla-organisatie van Colombia, FARC, is van plan binnen een jaar zich om te vormen in een politieke partij. Daarbij koestert men de hoop als zodanig eens aan de macht te komen.

Als Gewapende revolutionaire strijdkrachten van Colombia heeft men jarenlang acties ondernomen tegen de gevestigde orde. FARC ging het eerst in op het aanbod van president Belisario Betancur tot vredesoverleg en een staakt het vuren. Volgens de FARC is de tijd van het staakt het vuren nu achter de rug en breekt met ingang van 1 december de periode van de wapenstilstand aan welke uit moet lopen op een duurzaam en evenwichtig vredesakkoord. Deze opvatting van de Farc werd in het bossengebied van oostelijk Colombia meegedeeld aan de vredesafgevaardigden van president Betancur. Een van de afgevaardigden was Carlos Osa Escobar, die voorzitter is van de organisatie van landbouwers van Colombia. De FARC-verklaring werd afgelegd door Manuel Marulanda.

Sedert 26 mei kwam er een staakt het vuren tot stand tussen de regering en Farc. Daaraan hebben we ons strikt gehouden, aldus de Farc, hoewel men er meteen aan toevoegde dat in de voorbije zes maanden achttien Farc-leden bij geïsoleerde acties om het leven kwamen. Men acht nu de tijd van een echt wapenstilstandsakkoord gekomen.

Bij monde van zijn tweede man, Jacobo Arenas, liet Farc horen vastbesloten te zijn binnen een jaar na 1 december 1984 zich te presenteren als een politieke beweging in plaats van de gewapende beweging welke men tot heden toe was. Bij de Farc, zo moest blijken, is men van mening dat men in staat is via de stembus aan de macht te komen.

Een andere regeringsafgevaardigde, Cornelio Reyes, die bij de Conservatieve partij een leidinggevende functie heeft zei dat met de Farc het beste te onderhandelen is. De Farc is namelijk een volwassen organisatie, aldus de Conservatieve voorman. De organisatie van de Farc was als guerrillabeweging duidelijk merkbaar. De organisatiestructuur was overzichtelijk en zijn acties waren doeltreffend, hoewel niet altijd spectaculair. Zijn kracht lag op het platteland waar men goed georganiseerd was.

De Farc heeft de regering aangeboden te helpen bij de bestrijding van de golf van ontvoeringen en afpersingszaken welke vooral op het platteland veel voorkomen. Ook zal men de regering een lijst aanbieden van de gedeserteerde Farc-leden, die zich niet aan het staakt het vuren houden en zich schuldig maken aan ontvoeringen en soortgelijke misdrijven.

Het akkoord tussen Betancur met de Farc loopt vlot en er is geen sprake van tegenslagen. Dit kan niet gezegd worden van de andere guerrillabewegingen zoals M-19 en het EPL die tot een akkoord met de regering zijn gekomen om de strijd te beeindigen, maar waarmee men wel de nodige problemen heeft. Met deze guerrillagroepen stokt de nationale dialoog, waarvan de bedoeling is tot de noodzakelijk geachte socio-economische hervormingen te komen bij welke dialoog alle sectoren van de Colombiaanse gemeenschap een woordje meespreken. De afgevaardigden van M-10 en EPL (het Volksbevrijdingsleger) hebben zich uit de dialoogcommissie teruggetrokken. De gedelegeerde van M-19 Carlos Navarro Wolf zit namelijk vast omdat hij door de politie werd aangehouden met in zijn bezit een wapen waarvoor hij geen vergunning had. De EPL- gedelegeerde heeft het laten afweten omdat naar zijn mening het leger het gemunt heeft op zijn organisatie met als gevolg dat EPL-militanten vervolgd worden zonder enige reden.

Na een week:

Staking bij GM voorbij Brazilië

SAO PAOLO — Na een week zijn de negenduizend arbeiders van de General Motors-fabriek in Sao Paolo weer aan de slag gegaan. Zij gingen in op een aanbod van de directie waarbij hen zekerheid voor hun werkgelegenheid werd geboden voor negentig dagen en een Kerstbonus welke gelijk is aan tachtig arbeidsuren. Dit laatste voor wat betreft degenen die een salaris hebben tot 830 dollar per maand. Degenen die met hun salaris daarboven liggen krijgen een bonus van 270 dollar. De arbeiders hebben ook toegezegd dat zij in de periode van 11 tot 29 december uren extra werken. De niet gewerkte tijd wordt in 1985 van hun salaris ingehouden.

ARUBA AGENDA

LOSSE NUMMERS OP Aruba dagelijks verkrijgbaar bij:

ORANJESTAD: Zepp Wever, La Fama en Piet Soda Fountain.

NOORD: Panaderia Turibana

SAN NICOLAS: Nicolas Store; Van Dorp in Americana; Holiday Inn Drugstore en Van den Berg Giftshop in Dr. Horacio Oduber Hospitaal.

KANTOORUREN: 08.00-12.00 / 14.00-17.30 uur; zaterdag gesloten.

Telefoon: 24333 (drie lijnen).

Voor spoedgevallen na kantoortijd: 21639, 22950 en 22316
Pageboy: 027-774 en 027-845.

Bankrek. nr.: 248-1 Barclays Bank.
Taxicentrale: 24 uur per dag, tel.: 22116 of 21604.

POLITIE: 100.

ALARMCENTRALE: 115.

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00 / 14.00-17.00 uur worden opgegeven; behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag voor 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen

BIOSCOPEN
BOULEVARD: (I) 20.15 uur *Sixteen candle* (18 jr.), 24.00 uur *More than sisters* (18 jr.); (II) 20.45 uur *Space pirates* (18 jr.).
DRIVE-IN: 20.30 en 24.00 uur *Salems' lot* (18 jr.).

* * *

BOTICA'S: Oranjestad: Nacional, tel.: 26244; San Nicolas: San Lucas, tel.: 45119.

* * *

WACHTREGELING DOKTOREN
Oranjestad, Sta. Cruz, Paradera en Noord: dokter E.E. Laclé, Seroe Pita 54B, tel.: 23379/28442.
San Nicolas en Savaneta: dokter E. Westrate, via Centro Clinica San Nicolas, tel.: 48833 of via hospitaal, tel.: 24300.
(patiënten van dokter Guda, Beke-Martinez, Schaffer en Van Tright gelieve kontakt op te nemen met hun eigen huisdokter)

* * *

WIT GELE KRUIS: Oranjestad: tel.: 23168; Noord: tel.: 23425; Santa Cruz en Paradera: tel.: 28288/25543; Savaneta en Brazil: tel.: 47020/48301; San Nicolas: tel.: 45906; Dakota: tel.: 29008 (wijkgebouw), 24444 (kantoor).

* * *

(voor brandgevallen, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale op te bellen, tel.: 115).

* * *

DIVERSEN
FLIGHT INFORMATION CENTRE: dagelijks geopend van 07.00-20.00 uur; na 20.00 uur informaties via verkeerstoren.

ESSO SERVICE CENTRE (Oranjestad): **24.00 uur per dag geopend** (alleen gesloten van zondag 20.00 uur tot maandagmorgen 07.00 uur).

DOKTER HORACIO ODUBER HOSPITAAL (tel.: 24300): bezoekuren 15.00-15.45/18.30-19.30 uur.

ALLIANCE FRANÇAISE D'ARUBA: iedere maandag van 19.30-20.30 uur cursus voor gevorderden; dinsdag van 19.30-20.30 uur conversatielessen; woensdag van 19.00-20.00 uur cursus voor beginners - Colegio Arubano.

TENTOONSTELLING **(van 13 tot 27 december)**: werkstukken van batik, keramiek en decoratie - Aruba Concorde Hotel.

POVA: 20.00 uur Kerst- bingoavond voor leden.

ROZENKRUISERS: 20.00 uur openbare lezing - Cultureel Centrum Aruba (spreker: mw. Beusekamp- Fabert).

ORQUESTA HARMONICO ARUBANO: 20.00 uur Kerstconcert - Cas di Cultura.

* * *

ZATERDAG
DIVERSEN
CENTRO DI BARRIO LAGO HEIGHTS (damescomité): 17.00-19.00 uur Kerst- programma voor de kinderen - clubgebouw.

MOKO ZOO RANCH open voor het publiek: zaterdag 13.00-18.00 uur; zondag 10.00-18.00.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO: openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU VOOR LEVENS- EN GEZINSMOEILIJKHEDEN **(Zuidstraat 7A, tel.: 23145): open maandag t/m vrijdag van** 07.30-12.00/13.30-17.00 uur.

STICHTING TOT BEVORDERING VERANTWOORD OUDERSCHAP (Famia Planea): dagelijks van 08.00-12.00/13.00-16.00 uur - Medical Centre, Bernhardstraat 75, San Nicolas, tel.: 48833, toestel 219/225.
Bij de praktijken in het Wit Gele Kruisgebouw: dinsdag 10.00-12.00 uur te Noord 66, tel.: 23425; 13.00-14.00 uur te Oranjestad, Koningstraat/Emmastraat, tel.: 23168; woensdag: 13.00-15.00 uur te Santa Cruz 39C, tel.: 28288; donderdag: 10.00-12.00 uur te Pampoenastraat 15, Dakota.
Centro di Bario Dakota, Pampoenastraat 19, tel.: 23822; donderdag: 08.00-10.00 uur.
Club Caiquetio, Paradera 47A, tel.: 24280; dinsdag: 08.00-10.00 uur.

OPENBARE BIBLIOTHEEK **(openingstijden)**
LEES- EN KRANTENZAAL: maandag t/m vrijdag vanaf 07.30 uur.
UITLENING AFDELING: maandag, woensdag en vrijdag van 09.00-11.55/13.30-20.00 uur; dinsdag en donderdag van 13.30-17.30 ('s morgens gesloten).

FILIAAL SAN NICOLAS: openingstijden maandag, woensdag en vrijdag van 09.00-12.00/13.30-17.30 uur; dinsdag van 13.30-17.30 uur; donderdag de hele dag gesloten.

BIBLIOTHEEK CENTRO DI BARIO DAKOTA: dinsdag en vrijdag van 16.00-20.00 uur geopend.

SHASA (Stichting Hulp aan Slechthorenden Aruba), Engelandstraat (Lionsgebouw t/o Eagleclub), is dagelijks geopend van 08.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * *

TELEARUBA
VRIJDAG: 17.30 Fat Albert; 18.00 The Smurfs; 18.30 Nos tambe por; 18.45 Telenovela: «Chispita»; 19.30 Cocktail musical; 20.00 Telenoticias; 20.30 Falcon Crest (Penultimate question); 21.30 Wrestling; 22.30 Repiticion Telenoticias; 23.00 Sluiting.

ZATERDAG: 17.00 Dance fever; 17.30 Hero High; 18.00 National geographic; 19.00 Progr. di RVD; 19.30 L.A.G.O. Xmas play; 20.30 Santo Domingo invita; 21.30 Estreno (Terror on the 40th floor); 23.00 Sluiting.

Aruba Aloë Balm: eind 85 500 tot 700 werknemers

In februari begint export Arubaanse aloëproducten

ORANJESTAD — Goed nieuws in deze donkere economische tijd voor Aruba was gisteren de bekendmaking van «Aruba Aloë Balm nv» dat volgend jaar begonnen zal worden met de export van uit de aloë- plant verwaardigde producten en derivaten naar Europa (op 15 februari) en naar de Verenigde Staten in de eerste week van maart.

Aruba Aloë Balm nv begint op 2 januari reeds met een personeels- uitbreiding van 5 naar 70 man, waarna — overeenkomstig de berekeningen — het jaar 1985 afgesloten zal worden met 500 tot 600 werknemers. Dit betekent dat in een jaar tijd de aloë- industrie — na het toerisme — de tweede belangrijkste werkverschaffer op het eiland zal zijn.

Mr. Henny Eman, die sedert kort één van de nieuwe directeuren en de grootste aandeelhouder van de nv is, deelde gisteren mee dat het bedrijf thans klaar is voor de export van zeven verschillende producten uit de aloëplant alsmede van poeder, olie en gum uit aloë. Het afzet- gebied en de leverings- contracten voor deze producten zijn reeds geregeld. Voor de marketing en promotion van Arubaanse aloë- producten in de Verenigde Staten zal de firma Patrick Hill and Associates zorg dragen. De heer Patrick Hill was gisteren op Aruba aanwezig om te vertellen dat begonnen zal worden met twee van de zeven producten, te weten aloë balm creme en lotion, af te zetten. Dit zal geschieden in het gebied tussen de steden Tampa en Orlando in de staat Florida. Onderzoekingen hebben uitgewezen dat de aanwezigheid van de hoog aangeslagen Arubaanse aloë in cosmetische en farmaceutische producten onder de consumenten een zeer positieve indruk heeft achtergelaten. In de VS — aldus Pat Hill — is cosmetica een «billion dollar market», waarbij de Suntan- categorie alleen al een 300 miljoen dollar market- potential vertegenwoordigt. Het gebied Tampa- Orlando dat ingaande maart volgend jaar als «test maker» gebruikt zal worden, telt een inwonerstal van 3.8 miljoen mensen met daar bovenop een toeristen- stroom van 40 tot 41 miljoen mensen per jaar.

De heer Eman verklaarde vervolgens dat Aruba Aloë Balm nv niet over één nacht ijs is gegaan. In de afgelopen 12 maanden werd de ene na de andere research gedaan om de kwaliteit van de Arubaanse aloë en de vele (cosmetische en medicinale) producten die daaruit te halen zijn, te bepalen. Op dit research- gebied werd zeer nauw samengewerkt met de Universiteit van Leiden, waar dr. Jacobus Veel, die gisteren eveneens op Aruba aanwezig was, een speciaal onderzoekings- team voor de Arubaanse aloë samenstelde.

Bovendien heeft ook professor Junginger, die aan het hoofd staat van het laboratorium Chorlaeus van de Universiteit van Leiden, belangrijke onderzoekingen op de Arubaanse aloë gedaan. Wanneer straks Arubaanse aloë- producten in Amerika en Europa aan de consument gebracht worden, zal aan de achterkant van de nieuwe label de mededeling verschijnen dat het desbetreffend product onder supervisie van de Universiteit van Leiden vervaardigd wordt.

Mr. Henny Eman deelde verder mee dat de Aruba Aloë Balm nv gebruik zal maken van aloëplanten van de eigen aloë- velden alsmede van planten van andere aloë- kwekers op het eiland. Hij sprak zijn grote waardering uit voor het pioniers- werk dat de oprichter van de Aruba Aloë Balm nv in 1967, Jan Tai Wong en wijlen Jani Eman, onder moeilijke omstandigheden verzet hebben, alsmede zijn tevredenheid voor het feit dat in deze donkere tijden de Aruba Aloë Balm met op zijn minst met een positief geluid kan komen. Dit bewijst — aldus mr. Eman — dat er nog Arubanen zijn die in hun eiland geloven.

Bij politiecontrole ook aandacht voor fietsen en fietsers

ORANJESTAD — Bij de verscherpte politie- controles wordt ook alle aandacht besteed aan bestuurders van fietsers. In dit verband wijst de commissaris van politie erop dat het in het belang van de veiligheid van de fietsers zelf is om te zorgen dat het rijwiel in orde is. Dit houdt ook in dat het verboden is met rijwielen op trottoirs te rijden en ook niet toegestaan is dit in verboden richting te doen. Vooral 's avonds dienen de rijwielen van een behoorlijke voor- en achterverlichting voorzien te zijn. Een beroep wordt op de ouders gedaan een en ander in de gaten te houden.

Aloë

GOED NIEUWS KWAM er gistermiddag tijdens een persconferentie van de Aloë Balm nv, die zoals het er nu naar uitziet de zaken bijzonder stevig gaat aanpakken en Aruba opnieuw een bloeiende aloë-industrie gaat geven, waar honderden mensen werk zullen kunnen vinden. In alle stilte werd de laatste maanden overleg gepleegd op en buiten Aruba. Geen fanfares "we gaan dit en we gaan dat doen", neen, eerst de zaken goed op poten zetten en dan pas bekendheid hieraan geven. Dat heeft de Aloë Balm wel erg duidelijk gedaan en kan zeker ten voorbeeld worden gesteld, niet alleen aan het bedrijfsleven, maar ook aan onze politici.

In een tijd van "Lago-sluiting" — dat niet het einde van de wereld is — en van financiële crisis bij de overheid — waar het ogenblik is aangebroken nu echt eens de tering naar de nering te zetten — is het goed dergelijk positief nieuws te horen, waardoor in januari reeds zeventig mensen werk gaan vinden en in de naaste toekomst nog enige honderden. Hierbij zal wel duidelijk moeten doordringen tot iedereen dat de tijd van de werknemers "met de witte boorden" voorbij is. Het is goed in deze tijden, waar de pessimisten nogal eens graag schermen dat er geen uitzicht meer is en men beter kan vertrekken, te zien dat er mensen zijn die wel vertrouwen in Aruba hebben.

De aloë- industrie is niet iets nieuws. Zij dateert reeds van 1840 toen de eerste aloë op Aruba werd verbouwd. Ook deze industrie kende zijn «ups and downs», omdat ook deze industrie afhankelijk was van de vraag en prijs op de wereldmarkt. Dat bleek in 1890 wel. De grootste opbloei van de aloëcultuur maakte Aruba door onder gezaghebber Jan Helenus Ferguson (1866-1871). Terecht werd de weg naar de aloëvelden dan ook naar hem, Fergusonstraat, genoemd.

De Arubaanse aloë heeft altijd een goede naam gehad vanwege een 22 procent aloïne- gehalte, terwijl dat gehalte elders 15 procent zou bedragen. Ook heeft Aruba altijd op de Antillen de aloë-toon aangegeven. Dat bleek in 1890 uit de uitvoercijfers. Van Aruba werd er uitgevoerd 375.000 tegen 920 kg van Curaçao en 31.000 kg van Bonaire. Door de komst van de olie- industrie ging de aloë- cultuur zestig jaar geleden weer grotendeels ten onder. Pas in 1950 werd de aloë-cultuur hervat. De ironie wil dat door het vertrek van de olie de aloëcultuur weer gaat herleven. Hierbij dient niet vergeten te worden het werk van pioniers als wijlen Janey Eman, die samen met zijn partner Jan Tai Wong steeds vertrouwen bleef tonen in de mogelijkheden van de aloë-cultuur. Wij herinneren ons nog als de dag van gisteren toen wijlen Janey Eman in zijn provisorisch laboratorium aan het begin van de Nassaustraat de eerste creme tegen zonnebrand kon tonen. Mensen die niet alleen liefde voor hun eiland hadden, maar ook vertrouwen dat we deze dagen zo hard nodig hebben.

Wij verwachten niets anders dan dat het Bestuurscollege zonder uitstel alle mogelijke medewerking zal geven waarom gevraagd wordt. Wij hopen niet dat men kleinzielig zal zijn omdat een lid van de oppositie met een constructief plan voor Aruba komt, men meent dat men niet behoeft mede te werken. Het gaat hier niet om de MEP, het gaat niet om de AVP, het gaat om Aruba.

Op 12 januari boksgala

ORANJESTAD — De boksrage in het Aruba Concorde Boxing Center zal ook in het nieuwe jaar worden voortgezet en uitgebreid met gevechten om Latijnsamerikaanse, Noordamerikaanse en waarschijnlijk ook wereldtitels.

Het eerste programma van het jaar is op 12 januari reeds. Het hoofdgevecht zal gaan om de titel van de «North America Boxing Federation» in de 195 pond gewicht- klasse tussen Alfonso Ratliff en Dorcy Gayman. Ratliff staat als nummer 1 en Gayman als nummer 13 op de lijst van de «World Boxing Council» (WBC). De kans is groot dat de winnaar van dit gevecht dan zal uitkomen tegen WBC- kampioen Sugar de Leon.

In het programma op 12 januari komen verder tegen elkaar uit David Braxton (Amerikaan) en Hugo Rengifo (Venezolaan woonachtig in Peru) in de junior middengewicht- klasse. Braxton is Amerikaans kampioen en nummer 3 op de WBC- lijst, terwijl Rengifo als nummer 10 op de WBC- lijst en nummer 6 op de Latijnsamerikaanse lijst genoteerd staat.

Indien voor hem een tegenstander gevonden wordt, zal ook de kampioen van de «United States Boxing Association», Jimmy Paul, op 12 januari in de Concorde- ring staan. Jimmy Paul heeft een record van 19 gewonnen matches, waarvan 18 middels knockout, tegen 1 nederlaag.

Alles wordt gedaan om ook voor de Arubaanse boksers, de gebroeders Richard en Leo Wester, tegenstanders te vinden voor **12 januari. Voor Richard zal dit** zijn vijfde «professional fight» zijn nadat hij in zijn 4 voorgaande gevechten als overwinnaar de ring verliet. Voor amateur Leo Wester betekent dit zijn eerste prof- gevecht over 4 ronden.

Betico Croes naar president Lusinchi

ORANJESTAD — De algemene adviseur van het Bestuurscollege Betico Croes kreeg donderdagmiddag uit de Venezolaanse hoofdstad een uitnodiging voor een gesprek vandaag met de Venezolaanse president Jaime Lusinchi. De heer Croes, die donderdagavond nog naar Venezuela vertrok, wordt vergezeld door minister van Economische Zaken Don Mansur en het hoofd van Bodemrijkdommen mr. Tabare Monzon.

Negentien POA's uitgereikt voor verdienstelijk werk

ORANJESTAD — In een speciale programma vanuit de studio van TeleAruba reikte gisteravond de stichting «Premio di Oro Aruba» voor het zevende achtereenvolgende jaar onderscheidingen uit op sportgebied, cultureel gebied, landbouw, toerisme en communicatie- media, aan personen die zich afgelopen jaar verdienstelijk maakten. Er werden negentien onderscheidingen uitgereikt. Gedeputeerde mr. Van der Kuyp nam de Premio di Oro Aruba in ontvangst voor algemeen adviseur Betico Croes, die plotseling met spoed naar Venezuela is vertrokken. Gedeputeerde voor Toerisme Efraín de Kort ontving uit handen van AHATA- voorzitter Jan de Ruyter een POA, terwijl in de communicatie- media POA gingen naar Aldrick Croes (Radio Carina), Jossy Mansur (Diario) en Jos van der Schoot (Amigoe).

In de studiozaal van TeleAruba werden gisteravond negentien Premio di Oro Aruba (POA) uitgereikt. De inleiding en afwerking van het programma was bij Christina en Tico in goede handen. Na een korte toespraak van de voorzitter van de stichting, Hans Geerman, die de POA nog eens benadrukte als een stimulans om op de ingeslagen weg verder te blijven gaan, vond de uitreiking plaats. Afgewisseld met het optreden van de dansgroep van Iris Bernabela, waarbij het duo Yolanda van der Linden en Johnny Paesch een uitstekend tv- debuut maakte.

De negentien POA's werden als volgt toegekend: Adolfo Gonzalez (baseball), Diana van Gulick (tennis), Louis Richardson (voetbal), Marcelino Petrochi (boksen), Nelson Nicolaas (wielrennen), Chu Halabi (baseball), Robby Burleson (basketball), Willy Willems (marathon), Aldrick Croes DJ (Radio Carina), Colegio Arubano, F.B. Tromp (CCA), mevrouw Bernardina Grovell- Kock, Jossy Mansur (Diario) en Jos van der Schoot (Amigoe). Als dank voor hun werken en inzet werd een POA aangeboden aan algemeen adviseur van het Bestuurscollege Betico Croes. Een speciaal POA werd aangeboden aan de ouders van de enige weken geleden overleden baseballer Boisy Croes. Deze postume hulde werd gebracht voor zijn werken en inzet vooral voor de little league. De jeugdige Aldrin Salomon kreeg een POA omdat hij van jongsaf aan zich inzet in de landbouw en daardoor thuis de nodige groenten op tafel brengt. **Het was de eerste maal dat in de landbouw- sector een prijs werd** toegekend.

Bij de overhandiging van de POA aan Toerisme- gedeputeerde Efraín de Kort wees de AHATA- voorzitter Jan de Ruyter erop dat de heer De Kort uitstekend werk verrichtte en dat hij hoopte dat nu toerisme de eerste pijler van Aruba wordt, hij daarmede doorgaat. De heer De Ruyter vond het goed juist in deze tijden nu de pessimisten nogal eens laten horen "nu is het met Aruba gedaan, we gaan maar weg", dat het toerisme zal bewijzen dat deze pessimisten volledig ongelijk hebben. De heer De Ruyter sprak als verwachting uit dat dankzij de inzet van allen het toerisme spoedig dubbel zo groot zal worden. Ook was er een POA voor de voorzitter van de San Nicolas Business Association, Tico Arends, voor de wijze waarop hij zich inzet voor de handel van San Nicolas.

WASHINGTON — Volgens de VS begaat de SU in Afghanistan volkerenmoord en schending van de Geneve-conventie in zijn strijd tegen het verzet.

Geen luisterdichtheid op radio

PPA tegen raadsvergadering op vooravond van Kerstmis

ORANJESTAD — De Eilandsraadsfractie van de PPA heeft in een telegram bij het Bestuurscollege protest aangetekend dat er plannen bestaan om op 24 december een Eilandsraads- vergadering bijeen te roepen om de nieuwe maatregelen voor de verhoging van de inkomsten te bespreken.

Zoals bekend kunnen deze verhogingen pas doorgevoerd worden — het plan bestaat dit per 1 januari aanstaande te doen — na goedkeuring door de Eilandsraad. De PPA vindt het niet juist dat het BC juist de dag voor Kerstmis met deze maatregelenbehandeling wil komen en vermoedt dat dit geschiedt omdat dan toch iedereen druk bezig is met de laatste voorbereidingen voor Kerstmis, waardoor weinig mensen naar de uitzending van de Eilandsraad kunnen luisteren.

Ook vindt de PPA het niet juist dat de PPA-regelen tegen het volk aan de vooravond van Kerstmis behandeld moeten worden. Daarom beschouwt de PPA het plan om maandag te vergaderen als een steek in de rug van het volk. De telexboodschap was getekend door de PPA- Eilandsraadsleden Benny Nisbet, Frank Willems en Buchi Henriquez.

De Amigoe tekent hierbij aan wat de vrees van de PPA betreft voor de luisterdichtheid voor een Eilandsraadsvergadering ongegrond is. De laatste maanden luisteren steeds minder mensen naar de Eilandsraads- vergadering vanwege het "hoge peil" en het "gekrakeel", waarbij de burger zich steeds weer afvraagt: "Hebben deze mensen in deze moeilijke tijden niets beters te doen?"

Viering in Lago Heights

SAN NICOLAS — Het damescomité van Centro di Barrio Lago Heights organiseert op zaterdag een Kerst- programma voor de kinderen. Dit wordt door de kinderen zelf verzorgd en is van vijf uur tot zeven uur in het buurt- gebouw.

Zakenvaria

DE BEKENDE ZANGERES Sharon Rose, die vanaf 6 december al in de «Galactica Nightclub» van het Aruba Palm Beach hotel optreedt, komt op 24 december en op eerste Kerstdag met een speciale Kerstshow. Deze «Sharon Rose and Aruban revue» begint op beide avonden om half negen in de Rembrandtroom van het Palmbeach hotel.

Minister De Koning aan Tweede Kamer:

Kosten gouverneurswoning en kantoor Aruba: 2,5 miljoen

DEN HAAG — De kosten, die gemaakt moeten worden voor een ambtswoning en een kantoor voor de gouverneur van Aruba zullen ongeveer 2,5 miljoen gulden (Ned. crt.) bedragen. De ambtswoning gaat 1,1 miljoen gulden kosten en zijn kantoor 1,4 miljoen. Dit heeft minister De Koning van Antilliaanse Zaken de Tweede Kamer geantwoord op vragen over zijn begroting.

Aruba krijgt met ingang van 1 januari 1986 een eigen gouverneur, omdat dan de status aparte van kracht zal worden. Minister De Koning acht de kosten van de gebouwen niet te hoog. "Beide panden zullen, met inachtneming van de status verbonden aan de gouverneurs- functie, niet overdadig worden opgezet en ingericht", zo probeert de minister de Kamer gerust te stellen. Bij de indeling van de gebouwen wordt rekening gehouden met de vormen die de Rijksgebouwen- dienst ook in Nederland hanteert. De Koning wijst er overigens op dat bij de investeringen in beide gebouwen rekening gehouden moet worden met het feit dat investeringen voor koeling tamelijk hoog zijn.

Het realiseren van de status aparte voor Aruba zal volgens De Koning niet inhouden dat het aantal personeels- leden bij het kantoor van de gouverneur op Curaçao kan worden verminderd. Doordat Aruba niet meer onder de bevoegdheden van de Antilliaanse gouverneur zal vallen, zullen de werkzaamheden daar wel wat afnemen, maar die vermindering is niet zodanig dat het zich laat vertalen in een verlaging van het personeels- bestand. Aldus De Koning.

Vakbondsfederatie aan BC:

FTA: inkomenverruimende maatregelen onaanvaardbaar

ORANJESTAD — De voorstellen van het Bestuurscollege voor de verhoging van nummerplaten, water, stroom en belasting- opcenten, zijn onaanvaardbaar voor de arbeiders- klasse. Aldus de FTA in een communiqué.

Volgens de vakbond zal een groot aantal gezinnen dat zonder werk komt te zitten deze drastische verhogingen niet kunnen betalen. Bovendien — aldus FTA — laat het kwaliteit van het water, ondanks dat miljoenen besteed werden aan schoonmaken van de leidingen, nog steeds te wensen over.

De FTA is van mening dat alvorens over te gaan tot tariefverhoging de grote werkgevers, die achterstallig zijn met hun water- rekeningen, eerst geïnd moeten worden. Tevens moet er een sterke controle op kapitaalkrachtigen die het eiland verlaten of zij de verschillende belastingen en dienst- verleningen betaald hebben.

Tot slot doet FTA een beroep op het Bestuurscollege zijn voorstellen te heroverwegen alvorens definitieve besluiten te nemen.

Nos ta anunsiá na públiko ku dia 24 i dia 31 di desèmber próksimo nos ofisinanan lo ta será henter dia.

ennia caribe nv

BOOSTER N.V.
Reigerweg 2 hoek Alablancaweg - Tel. 78229
en
BOOSTER CLEANING

MET VAKANTIE

vanaf **24 december 1984**
t/m **1 januari 1985**

Wij wensen U prettige feestdagen toe!

Steek Uw gezin van top tot teen in het nieuw voor de komende feestdagen!

Wij ontvingen een grote sortering
deftige kleding, sportieve combinaties, safarisets, truitjes en bloesjes, korte en lange broeken, kousen, sokken, kinder-ondergoed, prachtige lingerie, etc., etc.

CASA LEON
Punda **Otrobanda**

assurantie- en adviesbureau o. j. suares n.v.

Sta. Rosaweg - Tel.: 70378

deelt U hierbij mede dat zij op
24 + 31 december
de gehele dag
GESLOTEN zullen zijn.

Tevens wensen wij al onze klanten en relaties een
Zalig Kerstfeest en een
Voorspoedig Nieuwjaar

MEDEDELING

N.V. NEDERLANDS-ANTILLIAANSE GASMAATSCHAPPIJ

deelt hierbij aan al haar verbruikers mede dat haar kantoor op 24/12 en 31/12

de gehele dag **GESLOTEN**
zal zijn.

De gelukkige winnares van 20 december is
Francine Hellander
Jasmijnweg 2

Boutique Lilou

TAP MAAR IN:

Kom Uw Kerstdagen vieren vanaf:
zondag 23 dec. 7.00 's middags The Minstrels.
Maandag 24 dec. open vanaf 12.00 's middags.
Dinsdag 25 dec. open vanaf 6.00 's middags.

31 DEC

open vanaf 12.00 p.m.-7.00 p.m.

SPECIAL

champagne piper **2** halen **1** betalen.

Voor de a.s. feestdagen
LEUKE KLEDING
voor het hele gezin tegen redelijke prijzen, bij:
LA INDIANA
Hendrikplein 11

Ontvangen:
Grote zending „Lord Isaac's" slacks.
Vlotte kombinaties.
Sportieve en geklede jurken.

Boutique Lilou

AeroCargo

maakt hierbij bekend dat zij

GEOPEND zijn op
24 december 1984
tot 12.00 uur 's middags
voor afgifte en aanname van goederen

31 december 1984
zijn wij de gehele dag
GESLOTEN

DE CURAÇAOSCHE BANKIERSVERENIGING

maakt hierbij bekend dat al hun kantoren voor het publiek

OPEN zijn op
MAANDAG 24 DECEMBER TOT 12.00 'S MIDDAGS
en **GESLOTEN** op
MAANDAG 31 DECEMBER 1984

Autobanken van Maduro & Curiel's Bank N.V. op Scharloo,
[illegible]
zijn **OPEN** op
ZATERDAG 22 EN 29 DECEMBER 1984.
VAN 9.00 - 11.30 'S MORGENS.

ALGEMENE BANK NEDERLAND N.V.
BANCO DI CARIBE N.V.
BANCO INDUSTRIAL DE VENEZUELA C.A.
BANK OF BOSTON
BARCLAYS BANK OF THE NETH. ANTILLES N.V.
MADURO & CURIEL'S BANK N.V.

Weekend Special

profiteer van onze "koop-goed" "goedkoop" actie. Koop nu!

Magic Chef koelkasten
Een 23.6 cu.ft. side by side ijskast met iceeubemaker etc. voor slechts f 2.750,-

Woods freezers

Chestmodel	12.2 cu.ft.	E - 354	f	775,-
Chestmodel	16.4 cu.ft.	E - 464	f	834,-
Upright	4.6 cu.ft.	U - 131	f	549,-
Upright	10.1 cu.ft.	U - 290	f	899,-
Upright	12.3 cu.ft.	U - 350	f	894,-
Upright	15.4 cu.ft.	U - 440	f	948,-

White Westinghouse washers

Wringer zonder timer	f 722,-
Toploader	v.a. f 1.149,-
Frontloader	v.a. f [illegible]

Voor de keuken
ALLE APPARATEN BENODIGD VOOR HET BEREIDEN VAN UW KERST DINER KUNT U BIJ ONS TEGEN ZEER SPECIALE PRIJZEN KOPEN. NU MET EXTRA KORTINGEN

T.V. - Video special
Een 19 inch kleurentelevisie f 590,-
Videorecorder 2/speed - remote f 925,-
Samen f 1.515,-
— NU VOOR f 1.446,- CASH —

BIJ AANKOOP VAN f 750,- OF MEER KRIJGT U BOVENDIEN EEN KERSTGESCHENK

MAANDAG 24 DECEMBER ZIJN WIJ DE GEHELE DAG GEOPEND.

Deze aktie geldt voor Vrijdag, Zaterdag en Maandag met dubbel aantal loten voor de ELGA kerstloterij!

Emancipatie Blvd. Madurostraat 13
Winkelcentrum Colon 113 - 115

ELGA

MEDEDELING

Hierbij delen wij onze abonnee's mede dat op maandag 14 januari 1985 alle aansluitingen waarvan de rekening over de boekmaand NOVEMBER 1984 niet voldaan is, zullen worden afgesloten.

BETAAL UW ELEKTRICITEITSREKENING(EN) OP TIJD EN BESPAAR UZELF ONGENOEGEN EN EXTRA ADMINISTRATIEKOSTEN.

Men gelieve er ook rekening te houden dat bank- en girobetalingen ons pas na meerdere dagen bereiken.

KODELA
Elektriciteitsbedrijf.

Celebrate X-mas and New Year in Style

December 24
PISCA TERRACE
BBQ, Salad Bar, Desserts
12.30 p.m. - 5.00 p.m.
Christmas Menu
6.30 p.m. - 12.00 mid.

POOLSIDE
Children Activities
11.00 a.m. - 6.30 p.m.

WILLEMSTAD ROOM
Christmas Menu Only
7.00 p.m. - 2.00 a.m.
SHOW: 12.00 p.m.
7.00 p.m. - 9.00 p.m.
Seatings
Cover charge for the show f1. 15.00 p.p.

Christmas Day
PISCA TERRACE
Breakfast Buffet
7.00 a.m. - 11.00 a.m.
Italian Buffet
12.30 p.m. - 5.00 p.m.

POOLSIDE
Children Activities
Papa Noël - stands with sweets, churros, ice cream etc.
11.00 a.m. - 6.30 p.m.
SEAFOOD BUFFET
7.00 p.m. - 11.00 p.m.

WILLEMSTAD ROOM
Normal Menu
7.00 p.m. - 2.00 a.m.
SHOW: 11.00 p.m.

December 31
PISCA TERRACE
BBQ, Salad Bar, Desserts
12.30 p.m. - 5.00 p.m.
New Year's Menu
6.30 p.m. - 12.00 p.m.

POOLSIDE
New Year's Activities
11.00 a.m. - 6.30 p.m.

WILLEMSTAD ROOM
New Year's Menu
7.00 p.m. - 2.00 a.m.
SHOW: 10.00 p.m.

New Year's Day
PISCA TERRACE
Breakfast Buffet
Including a glass of Bloody Mary
7.00 a.m. - 11.00 a.m.
Buffet International
12.30 p.m. - 5.00 p.m.
New Year's Menu
6.30 p.m. - 12.00 p.m.

POOLSIDE
New Year's Activities
11.00 a.m. - 6.30 p.m.

CURACAO CONCORDE HOTEL-CASINO

MORGEN BESLISSENDE STRIJD TUSSEN SAN LUIS DEPORTIVO EN SUBT

Ook Jong Holland en SUBT spelen gelijk

Strijd Kopa Antiyano nog helemaal open

WILLEMSTAD — De strijd om de Kopa Antiyano is nog helemaal open. Na de doelpuntloze puntendeling eerder deze week tussen Jong Holland/SNAV en San Luis Deportivo eindigde ook de tweede partij van de finaleronde in een gelijkspel. Jong Holland en SUBT/FATUM hielden elkaar voor de zoveelste maal in evenwicht met de score van 1-1. Als vanouds boden de beide clubs het publiek een ware "clash" als schouwspel, die weer helemaal in het teken stond van hun traditionele onderlinge rivaliteit. De strijd is nu toegespitst tot de laatste wedstrijd van het kampioenschap welke voor morgen is geprogrammeerd.

SUBT had gisteravond het voordeel van een langere rustperiode, zijn laatste optreden in het Kopa Antiyano-voetbaltoernooi was vorige week zaterdagavond tegen Dakota op Aruba, maar heeft dit niet weten uit te buiten. Jong Holland daarentegen had de wedstrijd van dinsdagavond op Aruba tegen San Luis Deportivo (welke notabene op een bijzonder zwaar veld werd gespeeld) nog in de benen, maar bleek conditioneel toch de nodige reserves te hebben om SUBT met succes te bestrijden.

AGRESSIEF VOETBAL

Het publiek kon zijn hart ophalen aan een pittige partij getekend door agressief aanvallend voetbal van beide kanten. Vooral de eerste helft stond op een behoorlijk peil met Jong Holland in de begin- en eindfase als de beter draaiende ploeg en een lekker draaiend SUBT in de tussenperiode. Beide doelpunten kwamen in de eerste helft tot stand en beide van uitstekend makelij.

DOELPUNTEN

Stanley Girigorie opende de score in de 25ste minuut na een diepte-pass van Zanin Andrade. Met een keihard klimmend afstandsschot gaf hij doelman Carlos Simon van Jong Holland het nakijken.

Het Jong Holland doelpunt werd gescoord door Herbert Lucas maar Erwin Godfried had daar minstens een gelijk aandeel in. Godfried wist bij een aanval over de linkervleugel met grote inspanning nog net de bal binnen het speelveld te houden en een achterzet af te geven die door de inlopende Herbert Lucas uitstekend werd getimed en ingekopt werd buiten bereik van doelman Jozef Nivilac.

BESLISSING

Na de beide wedstrijden in de finaleronde staat Jong Holland voor met 2 punten terwijl SUBT en San Luis Deportivo volgen met elk 1 punt. De ontmoeting van morgen tussen SUBT en San Luis Deportivo moet uitsluitsel geven. Als er morgen een winnaar is dan wordt Jong Holland automatisch sub-kampioen en verzekert het aldus ook zijn deelname aan het Concacaf-kampioenschap.

Stimulans korfbaltoernooi

WILLEMSTAD — Morgen wordt er een stimulans korfbaltoernooi georganiseerd op de voetbalveld van Asiento te Rust & Burgh. Dit toernooi dient tevens als afsluiting van het korfbalseizoen 1984. De meeste bekende korfbal verenigingen op het eiland zullen allen aan dit toernooi deelnemen, te weten ELTO, Vetor, Elsene en Top-Modelo.

Elto, onder leiding van Rumoldo Hanst zal ongetwijfeld een felle strijd leveren tegen Elsene onder de hoede van Jose Pinedo jr., daar beide verenigingen nog een onderlinge vette met elkaar moeten regelen. De kombinatie Top-Modelo gaat er op uit om koste wat kost een zege te behalen tegen Vetor onder leiding van Sixtra Offerman. De zege zal als een cadeau beschouwt moeten worden aan juffrouw Rosa Panneflek as de 'moeder' van de korfbal sport te Bandariba.

De officiele opening zal om 6 uur verricht worden door de gedeputeerde van sportzaken de heer Agustin Diaz. De eerste worp zal verricht worden door juffrouw Rosa Panneflek.

Direct na de openingsceremonie volgt om kwart over zes de eerste ontmoeting tussen Vetor en Top-Modelo; om 25 over zeven speelt Elsene tegen Elto; om tien voor negen komen de verliezer tegen elkaar uit en om tien uur de finalepartij. De prijsuitreiking staat geprogrammeerd voor elf uur 's avonds.

De duur van de wedstrijden is 2x25 minuten met 10 minuten pauze. De wedstrijden zullen geleid worden door Gelo Hugo, Kurt Willems en Frits Meursing.

Israel wint voetbalwedstrijd tegen Luxemburg met 2-0

PETAH-TIQWA — Het voetbalelftal van Israel heeft donderdag in Petah-Tiqwa een vriendschappelijke interlandwedstrijd tegen Luxemburg met 2-0 gewonnen. Het was de tweede wedstrijd van Luxemburg tijdens een toernooi door het gebied rond de Middellandse Zee. Maandag verloor Luxemburg met 0-1 van Cyprus, komende zondag tegenstander van Nederland in het kader van de voorronden van het toernooi om het wereldkampioenschap.

Nederlaag voor Bayern Munchen tegen Zamalek Kairo

CAIRO — Bayern Munchen heeft woensdag in Cairo een oefenwedstrijd tegen de Afrikaanse kampioen Zamalek Kairo met 1-2 verloren. Voor 25.000 toeschouwers bracht Matthaus Bayern op een voorsprong, maar daarna zorgden Hilmi en Abdul-Wahid voor de winst van Zamalek.

Internationaal tennistoernooi in Adelaide

ADELAIDE — De Nederlander Huub van Boeckel heeft verrassend de halve finale bereikt van het internationale, met ruim 50.000 dollar gedoteerde tennistoernooi in Adelaide. Van Boeckel won eerst zijn nog openstaande partij in de tweede ronde tegen de Amerikaan Kelvin Belcher (3-6, 6-4, 6-1) om vervolgens in de kwartfinale ook de Australiër John Frawley de baas te blijven: 7-6, 6-4. Van Boeckel, die in 1984 in Nederland en het buitenland weinig successen boekte, schroefde daarmee op de valreep zijn jaarinkomen flink omhoog.

De in Adelaide als eerste geplaatste Amerikaan Tim Mayotte kon het in de kwartfinale niet bolwerken tegen de Austriër Peter Doohan.

De volledige uitslagen van de kwartfinales is als volgt:

Mike Bauer (VS) - Shahar Perkiss (Isr) 7-5, 7-6; Peter Doohan (Aus) - Tim Mayotte (Vst) 4-6, 6-2, 7-6; John Fitzgerald (Aus) - Miloslav Mecir (Tsj) 6-3, 6-3; Huub van Boeckel (Ned) - John Frawley (Aus) 7-6, 6-4.

Asiento open dubbel tennistoernooi

WILLEMSTAD — Asiento tennisclub organiseert van 19 tot en met 15 februari 1985 het Asiento Open Dubbel-toernooi. Er zal worden gespeeld in de categorieën heren-, dames en gemengd dubbel A-, B- en C-klasse. De inschrijving is open voor alle spelers van Curaçao, die 14 jaar of ouder zijn. Junioren mogen echter alleen in de A-klasse meedoen.

Inschrijving geschiedt via het deponeren van een ingevulde inschrijfformulier in de bus bij de tennisbanen van Asiento te Rust & Burgh. Inschrijfformulieren zijn verkrijgbaar bij de bar van Asiento te Rust & Burgh. De inschrijving sluit op 11 januari.

Nieuwe hoop rally van Monte Carlo

PARIJS — De kans dat in 1985 de rally van Monte Carlo toch wordt gehouden is weer iets toegenomen. Het hoogste Franse gerechtshof in Parijs verklaarde woensdagavond de eis van de Franse autosport-federatie (FFSA) -ongeveer 120 duizend dollar voor het gebruik van de wegen- onrechtmatig. Volgens de rechter is de FFSA buiten het boekje gegaan en hoeft de organiserende auto-club Monaco (ACM) het verlangde bedrag niet te betalen.

Het is overigens nog niet zeker of de internationale bond (FISA) het evenement op grond van deze uitspraak van de rechter weer op de WK-kalender bijschrijft. De rally van Monte Carlo zou van 26 januari tot 2 februari worden gehouden.

Falcao voor knie-onderzoek naar de VS

ROME — De Braziliaanse middenvelder Falcao, uitkomend voor AS Roma, is woensdag vertrokken naar de Verenigde Staten. In het ziekenhuis van de Columbus-universiteit in Georgia zal hij zijn gezwollen knie laten onderzoeken. Falcao, die afgelopen zondag een doelpunt maakte in de met 2-1 gewonnen wedstrijd tegen Napoli, verwacht zondag terug te zijn voor het competitieduel tegen Cremonese.

WILLEMSTAD — Op de fotocombinatie twee actie opnames gedurende de eerste WK-kwalificatie wedstrijd van Nederland, waar men met 0-1 ten onder ging tegen Oostenrijk. Op beide foto's ziet men de Nederlandse doelman Van Breukelen in actie. Zondag komt Nederland in het kader van de WK-kwalificatieronde in actie tegen Cyprus. Voor het Nederlands voetbal is de uitwedstrijd van zondag de eerste van de "vier laatste kansen" Mexico nog te halen.

In verband met opstelling voor strijd tegen Cyprus

Michels in conclaaf over spelerskeuze

PAPENDAL — Cyprus heet de tegenstander die bondscoach Rinus Michels tot geheimzinnigheid drijft. Pas zondag, een uur voor de wedstrijd, zal bekend worden welke elf spelers te Nicosia in het veld komen uit de selectie- groep van zestien, die zich sinds dinsdagavond in afzondering op het sportcentrum Papendal bevindt. Geen vroege opstelling tegen Oostenrijk, omdat de tegenstander niet wijzer gemaakt mocht worden dan hij was, wachten tot het laatste moment, voor Cyprus, omdat zwakke ploegen een geheel eigen aanpak vragen, die nog uitgeprobeerd moet worden.

Voor het Nederlandse voetbal is de uitwedstrijd van zondag de eerste van de "vier laatste kansen" Mexico nog te halen. "De tegenpartij", stelde Michels na de training van dinsdag (aangepast voor de licht geblesseerde Gullit) op Papendal, "vormt voor de spelers niet direct een uitdaging. Ook al kun je zeggen dat er geen kleintjes meer bestaan in het internationale voetbal, je speelt toch tegen een ploeg die niets heeft van de uitstraling van bijvoorbeeld Hongarije of Oostenrijk. Tegen defensief, ingestelde elftallen is erg veel concentratie vereist. Het is mijn taak de spelers daarvan te doordringen. Daarvoor zal ik twee dagen op Papendal gebruiken. De moeilijkheid zal niet zijn de tegenstander in de greep te krijgen, maar te scoren. Hongarije, dat op Cyprus niet mocht verliezen, heeft in negentig minuten aanvallend voetbal twee frommel- doelpunten gemaakt. Ons uitgangs- punt is nog veel moeilijker. Wij zullen moeten winnen. Hongarije speelde voorzichtig, wij zullen dat niet kunnen doen en daaraan dient opstelling en speelwijze te worden aangepast".

Michels is van plan met twee centrale spitsen te voetballen, maar houdt niet onverbiddelijk vast aan vier aanvallers. "Aanvallend gevaarlijk zijn, hangt niet af van het aantal spelers voorin, maar hoe er gevoetbald wordt. De acties dienen breed te worden gehouden, het samenwerken met het middenveld is van uitzonderlijk belang en in het centrum heb je een breekijzer nodig. Voorwaarde is ook dat er in de laatste lijn een vri e verdediger staat die zelf kan bijdragen tot de opbouw van de acties".

Michels mist echte buitenspelers, al bekende hij Van der Gijp de laatste wedstrijden goed te hebben zien voetballen op rechts. Het Nederlands elftal heeft volgens hem net als de meeste clubs, behoefte aan een spelbepaler. "Been is nog steeds een man om voorzichtig mee om te springen. Het lijkt mij niet dat hij nu al belast kan worden met de verantwoordelijkheid voor het nationale elftal. In de huidige situatie is het ook niet wenselijk hem met Valke in een elftal te hebben. Net als Valke heeft Been bovendien een voorkeur voor de centrale plaats op het middenveld. Zelfs wanneer je Valke, in het belang van het elftal naar links zou dringen, kun je toch niet beiden opstellen. Het zou eventueel nodig kunnen zijn, dat Valke zich opoffert en toch op links gaat voetballen".

De coach zou graag zien dat er iets meer opportunisme in het Nederlandse voetbal kwam, een grote snelheid van handelen, zeker nu Cyprus de volgende tegenstander is. Michels zal daar zonder twijfel aan gaan werken in de komende dagen. "Ik ben blij met deze gelegenheid. Wij kunnen nu wat uitproberen in oefeningen en ik houd de spelers bezig in een periode dat de trainings- programma's door de winterstop bij alle clubs verschillend zijn.

Titelkansen Roethof tijdens WK-dammen junioren gereduceerd

AMSTELVEEN — Vijf van de best geklasseerden handhaafden donderdag in Amstelveen hun positie op de ranglijst van het elfde toernooi om het wereldkampioenschap dammen voor junioren. Het vijftal boekte in de negende ronde winst. De Surinaamse kampioen Ronald Roethof werd definitief uitgeschakeld door een nederlaag tegen de Nederlander Weiger Wesselink, die met zijn landgenoot Van der Zee en de Rus Valneris de eerste plaats deelt, op een punt gevolgd door het duo Krajenbrink/Keisels.

Het leidende trio kwam geen moment in moeilijkheden. Hendrik van der Zee wist welis waar niet hoe hij de Belg Hubner zou bestrijden, maar de 13-jarige Waal hielp hem door op de dertiende zet al een schijf cadeau te geven. Tien zetten later besliste Van der Zee de strijd met een damcombinatie in zijn voordeel. De Tsjech Jiri Sysel zocht de complicaties, maar de Sovjetkampioen Guntis Valneris toonde moeiteloos het ondeugdelijke van de Tsjechische strijdwijze aan. Roethof koos voor een riscovolle partij-opzet tegen Wesselink, die zich niet liet intimideren en in ruim twee en een half uur de titelkansen van de opvallend productieve Surinaamse kampioen tot nul reduceerde.

De volledige uitslagen van de partijen in de negende ronde zijn: Krajenbrink (Ned) - L. Manzano (Ita) 2-0; Michel (Fra) - **Keisels (Sov) 0-2; Van der Zee (Ned) -** Hubner (Bel) 2-0; Delhom (Fra) - M. Manzano (Ita) 2-0; Wesselink (Ned) - Roethof (Sur) 2-0; Sysel (Tsj) - Valneris (Sov) 0-2.

De stand is nu: 1. Van der Zee, Wesselink en Valneris 14 punten; 4. Krajenbrink en Keisels 13 punten; 6. Roethof 11 punten; 7. Delhom 8 punten; 8. Sysel 7 punten; 9. Michel 6 punten; 10. Hubner 4 punten; 11. L. Manzano 3 punten; 12. M. Manzano 1 punt.

Beerman/Vos winnen Asiento kerst-bridgetoernooi

WILLEMSTAD — Afgelopen dinsdag werd de laatste ronde van het Asiento kerstbridgetoernooi gespeeld. Het toernooi werd met grote overmacht gewonnen door de Antilliaanse paren kampioenen Berman/Vos. De uitslag van de laatste ronde en de eindstand is als volgt:

1. Dames Siemens/Bongers 61.25 %; 2. heren Beerman/Vos; 3. heren Van de Ende/Tichelaar 59.29 %; 4. dames Kooy/De Paus 54.58 %; 5. dames De Vries/Van Krimpen 53.57 %; 6. me uffrouw Snellers/heer Moenir-Alam 51.25 %.

Eindstand: 1. Heren Beerman/Vos 57.34 %; 2. dames Siemens/Bongers 52.78 %; 3. me uffrouw Snellers/heer Moenir-Alam; 4. mw. Kooy 51.14 %.

De overige deelnemers scoorden minder dan 50 %.

WIELRENNEN - DEN HAAG — In april van het volgend jaar wordt de eerste Ronde van Nederland voor dames gehouden. Aan de vijfdaagse Ronde, van 22 tot en met 26 april, zal worden deelgenomen door landenploegen uit Noorwegen, Zweden, België, Frankrijk, Engeland en Nederland. Het routeschema is nog niet definitief vastgesteld. Wel zeker is dat er een ploegentijdrit wordt gereden in de omgeving van Ermelo.

****

Als afscheid van Statuutdag

Henk Niepoth wint Asiento "Sail In"

WILLEMSTAD — De op 15 december als afscheid van Statuutdag door zeilclub Asiento georganiseerde "Sail In" is een succes geworden. Maar liefst 47 boten gaven acte de presence; ze waren ingedeeld in 11 klassen waarbij zoals altijd de Sunfish-klasse met tien deelnemers de grootste klasse was. Het was een prachtig schouwspel op het Spaanse Water om al deze bootjes gelijktijdig te zien varen temeer daar ook de AWA (Antillean Windsurf Association) wedstrijden organiseerde voor de windsurfers.

De weergoden die de laatste tijd veelvuldig sportevenementen in waterballet veranderen werkten perfect mee; er scheen een stralende zon, er blies een redelijk noorden wind en Pluvius bleef thuis. De uit de mottenballen gehaalde startprocedure om de handicap factor reeds bij de start in te bouwen, bleek goed te werken. Zo startten de Sturdy's als eersten, 12 minuten later gevolgd door de Sailfish en de Pampussen; weer 8 minuten later volgden de Sterns, Centaurs en Vrijheid en Harpoon terwijl de Ynglings en Sunfishes 7 minuten later als laatsten mochten vertrekken.

Door deze procedure wisten de zeilers al varende steeds wat hun positie was ten op zichte van alle anderen. Dat uiteindelijk vele Pampussen voor in het overall klassement te vinden waren had ongetwijfeld twee oorzaken. De heersende wind was dit type boot relatief gunstig gezind alsook werden de Pampussen door zeer goede, ervaren wedstri dzeilers gevaren. Henk Niepoth bewees overduidelijk dat hij de beste Pampus-zeiler is, zijn naaste concurrent in zijn eigen klasse zette hij op totaal 6 minuten en 22 seconden. Niepoth bleek na afloop ook ruimschoots de overall winnaar te zijn. Dat een Pampus uiteindelijk overall winnaar zou worden leek na de ochtend race onwaarschijnlijk.

Sjors Germing, met froute sigaren pluim, zeilde zijn sturdy in de ochtendrace onwaarschijnlijk snel over het water. Van meet af aan nam hij de leiding om deze niet meer af te staan, bij de finish had hij nog 1 minuut en 53 seconden over op Henk Niepoth. De tweede race die met de zelfde handicap gevaren werd, gaf een totaal ander beeld. De wind was iets afgezwakt waardoor de Pampussen de als haas fungerende Sturdy's snel hadden achterhaald. In deze race had Henk Niepoth met zijn Passat al op het eerste voordewinde rak alle Sturdy's ingehaald en hij zeilde vervolgens vorstelijk voor het achter hem aanjagende veld.

Bij de finish had hij een voorsprong van vier minuten en één seconde op de Harpoon van Robert Scholma.

JEUGDKLASSEN

Akkrummer Jol: 1. Bonnie Brandt en Eileen de Cuba; 2. Michiel Majoor en Michiel Lensink; 3. Robert Jan Lensink en Allard Vegter.

Minifish: 1. Bruce Brandt; 2. Jeroen Krijgsman; 3. Guido de Cuba.

RALLYSPORT - PARIJS — Het doorgaan van Parijs-Dakar staat op tocht. Veertien dagen voor het vertrek van de monsterrally (14.000 kilometer) liggen de Algerijnse autoriteiten dwars. Zij weigeren de deelnemers de benodigde doorreisvisa te verstrekken.

CURAÇAO AGENDA

WEEKEINDEDIENST EILANDSGENEESKUNDIGEN

Stads- en 2de distrikt Oost
22 december 1984 vanaf 08.00 uur t/m 24 december 1984 om 07.00 uur: dokter Pattinaja, Spreekkamer: Kaminda Elektrisjen z/n, tel.: 54751, Salinja Abao; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 54751.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: mevr. Guerrero, Wilsoe, Da Costa Gomez, Nassy, mevr. Nassy-Tseng, Lutchman, Tseng, Rauchbaar, Braakman, Doran en Pattinaja)

Stads- en 2de distrikt West
21 december 1984 vanaf 18.00 uur t/m 24 december 1984 om 06.00 uur: dokter Nivillac, Spreekkamer: Bethancourtstraat z/n, Brievengat, tel.: 76280/76281; spreekuren: 11.00-12.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 615828.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Swart, Roose, mevr. Goilo, mevr. Van der Burgh, mevr. Braakman, King, mevr. Soliana, Whiteman, Heerenveen, Nivillac, mevr. Rosales-Concession, Pablo en de bario van Sta. Maria)

Derde distrikt Bandabao
21 december 1984 vanaf 18.00 uur t/m 24 december 1984 om 06.00 uur: dokter Tweed, Konsultorio Barber, tel.: 641658/641605; spreekuren: 10.00-11.00/17.00-18.00 uur; spoedgevallen: tel.: 641658/82624.
(dit geldt voor patiënten van de volgende artsen: Tweed, Vonhögen, Schellens, Botero Duque, Hernandez)

* * *

WIT GELE KRUIS (wijkverpleging): Kantoor Santa Maria 17, tel.: 82947; geopend van maandag t/m vrijdag van 07.00-16.00 uur; zaterdag de hele dag gesloten; de wacht heeft zuster Perret Gentil, tel.: 70096 en zuster Bronneberg, tel.: 81506.

* * *

KLEUTERBUREAU: 14.00-16.00 uur alleen volgens afspraak.

ZUIGELINGENBUREAU: maandagmiddag van 12.30-15.30 uur; donderdagmiddag van 07.15-10.30 uur; alleen volgens afspraak.

GEZINSVERZORGING (Kwido pa Famia): geopend van maandag t/m vrijdag van 07.00-12.30/13.30-17.00 uur, kantoor Sta. Maria 17, tel.: 80222.

BOTICA BANDABAO: geopend van maandag t/m vrijdag van 08.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag gesloten.

BOTICA'S **(nachtdienst)**
Otrobanda: Paradeis, tel.: 89676; Punda: Brievengat, tel.: 79098.

* * *

VERLOF BEGRAFENIS
22 december: E.F. Cannister, Schottegatweg Oost 25.
23 december: E.F. de Camps, Mahumaweg 25.

* * *

DIVERSEN
CENTRO PRO ARTE **(21 en 22 december)**: 20.30 uur Kerstmusical «Scrooge and Marley» o.l.v. Kees Vos.

KERK SANTA ROSA: 20.00 uur «Op weg naar Kerstmis» met het koor van Sta. Rosa.

* * *

ZATERDAG
DIVERSEN
TOERISTENSCHIP: 08.00-19.00 uur «The Victoria» - S.J.

AIMEE'S ATELIER: 09.00-18.00 uur «gourmet show» gehouden door Manrique Capriles & Sons nv - Winkelcentrum Colon.

WILHELMINAPARK: 14.00 uur «Parada Bon Bini Pasku».

* * *

OPENBARE BIBLIOTHEEK (Johan van Walbeeckplein 13): openingstijden: maandagmiddag van 14.00-20.00 uur; dinsdag en vrijdag van 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; woensdag van 10.00-12.00/14.00-20.00 uur; donderdagmiddag van 14.00-18.00 uur en zaterdagmorgen van 09.00-12.00 uur. De studiezaal is elke dag open vanaf 09.00 uur.

FILIAAL MUNDO NOBO: alleen op maandag open van 14.00-20.00 uur (voor volwassenen).

FILIAAL BARBER: maandagmiddag van 14.00-17.00 uur; dinsdag- en vrijdagmiddag van 14.00-19.00 uur

JEUGDBIBLIOTHEEK (Consciëntiesteeg, Plaza Brion): maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag, woensdag en vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur en zaterdag van 09.00-12.00 uur.

Elke maandag ná 16.00 uur activiteiten voor kinderen.

BIBLIOTHEEK MONQUI MADURO (Landhuis Rooi Catootje): openingstijden dinsdag, donderdag en vrijdag van 09.00-12.00 uur (voor afspraken gelieve mevr. Dankmeyer, tel.: 34263 op te bellen).

BIBLIOTHEEK ALLIANCE FRANÇAISE: iedere zaterdag uitlenen van Franse boeken van 14.00-18.00 uur - Fokkerweg 7.

DOCUMENTATIECENTRUM "ZIKINZA": geopend op werkdagen van 08.00-11.30/14.00-16.30 uur - Roodeweg 7A.

BUREAU VOOR LEVENS- EN GEZINSMOEILIJKHEDEN (Roodeweg 236, tel.: 26388): openingstijden 07.30-12.00/13.30-17.00 uur.

SPEEL-O-THEEK (Uteweg): open woensdag en vrijdag van 15.00-18.00 uur.

BARBARA BEACH CO.: iedere dinsdag- en vrijdagmiddag (behalve feestdagen) excursies en rondleiding naar de Tafelberg; vertrek: 14.00 uur vanaf de White Gate (Porta Blanco).

ST. ELIZABETH HOSPITAAL EN SANATORIUM: **(bezoekuren)** 's morgens van 11.30-12.30 uur en 's middags van 16.00-19.00 uur (kinderafdeling van 10.00-19.00 uur en Intensive Care: 18.00-19.00 uur).

BIOSCOPEN
GOLDEN DRIVE-IN: 21.00 en 24.00 uur *Tightrope* (18 jr., ƒ.5,-).
CINELANDIA: 19.00 en 21.00 uur *Sea wolves* (18 jr., ƒ.2,75 en ƒ.3,75); 24.00 uur *Rescue team* (18 jr., ƒ.2,75 en ƒ.3,75).

* * *

TELECURAÇAO
VRIJDAG: 16.30 Hier zijn wij, wie ben jij; 17.00 CHIPS; 18.00 uur AGHUSA; 18.15 Agedres na plaka chikí; 18.30 Telenovela: «Corolina»; 19.15 Informe deportivo; 19.30 RVD; 20.00 Notisiero Tele-8; 20.30 TC special; 21.30 KvK; 22.00 Mundu na bista; 22.15 Show di Job; 23.15 Tempo pa Dios; 23.30 Sluiting.

ZATERDAG: 16.30 Telefiesta; 18.30 Studio sport; 19.30 Panoramiek; 20.00 Rikesa universal; 22.30 Sluiting.

DR. DAVID R. CAPRILESKLINIEK **(bezoekuren)**: opname afd. Mannen van 15.00-16.00/18.00-19.00 uur; opname afd. Vrouwen van 15.00-16.00/18.00-19.00 uur; overige afdelingen van 09.00-12.00/14.00-16.00/17.00-19.00 uur.

FUNDASHON PA KONSUMIDO (Scharlooweg 64, tel.: 611733): openingstijden van 08.30-12.00/14.00-17.00 uur.

BRIDGECLUB CURAÇAO: iedere vrijdagavond om 20.00 uur bridgen - Huize Scherpenheuvel.

SEDUKAL: elke woensdag van 14.00-16.00 uur is er vrij spreekuur.

KANTOOR ALKOHOL- EN DRUGTEAM (Witteweg 54, tel.: 623973): spreekuren dagelijks van maandag t/m vrijdag of volgens afspraak.

NEDERLANDSE RODE KRUIS (afd. Curaçao, Secretariaat: Fokkerweg, tel.: 614525/614630): geopend van maandag t/m vrijdag van 08.00-11.30 uur.

SENTRO DI DAMA (Seroe Fortunaweg 8, tel.: 84647): openingstijden 07.30-12.00/14.00-17.30 uur.

PLEEGGEZINNEN CENTRALE CURAÇAO: Sta. Rosa 66, P.O. Box 3311, tel.: 671623.

TENTOONSTELLING
CURAÇAOSCH MUSEUM: openingstijden 10.00-12.00/14.00-17.00 uur (behalve op maandag en laatste zondag van de maand).

HARTS GALLERY (Dr. Hugenholtzweg 36): openingstijden 09.00-12.00/14.00-18.00 uur.

SYNAGOGE: museum open van maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur.

LANDHUIS BRIEVENGAT: geopend van maandag t/m van 09.30-12.30/15.00-18.00 uur en iedere laatste zondag van de maand van 10.00-15.00 uur (toegangskaarten verkrijgbaar bij Curava en landhuis Brievengat).

CHRISTOFFELPARK: 08.00-15.00 uur geopend voor publiek (na 14.00 uur wordt niemand meer toegelaten).

TEMPEL GALLERY: openingstijden dagelijks van 11.00-24.00 uur; zaterdag en zondag van 18.00-24.00 uur.

KAS DI ARTE KORSOU (Local Art Gallery), Schrijnwerkersstraat 14, zijweg Breedestraat Otrobanda: open dagelijks van 09.00-18.00 uur; dinsdag en zondag gesloten.

CURAÇAO ONDERWATER PARK: duiktrips voor lokale duikers in het weekeinde. Voor informatie tel.: 624242 624705.

* * *

Tele-Curaçao met speciaal Kerstprogramma

WILLEMSTAD— Tijdens de kerstdagen past Tele-Curaçao haar programma aan, aan de feestelijkheden van de komende dagen. Het speciale programma begint op 24 december om vijf uur 's middags met een kerstmusical, die op Aruba opgenomen is. Achtereenvolgens is een programma vam Lupe Marchena te zien met als gasten onder andere Tony Sherman en Dhaddy Brokke en de "Big Movie". Hierna volgt een concert, dat opgenomen is in Nederland en als afsluiting de traditonele Nachtmis vanuit Rome.

Op eerste kerstdag begint het programma 's middags met "Countdown special". Tot aan Notisiero Tele-8 kunnen de kijkers genieten van een schaatsrevue en kerstliederen gezongen door de lokale groep de "Dice-Singers" en een kerstshow van Paul Williams. Na het nieuws presenteren Kenny Rogers en Dolly Parton "A Christmas to remember". Pastoor Plato presenteert een programma dat hijzelf geproduceerd heeft onder de titel "Nase pa nos tur", waarin lokale artiesten optreden. Eerste kerstdag wordt afgesloten door de groep "Serenada" onder leiding van Harry Moen.

Tweede kerstdag begint Tele-Curaçao met twee kinder-programma's. Een staat in het teken van zang met tante Sharine en Lupe Marchena en het ander is de alom bekende tekenfilm van Pink Panther. Tot aan Notisiero Tele-8 wordt het concert uitgezonden dat onlangs in de Kerk van Brievengat is uitgevoerd onder leiding van Frank Davelaar. Na de nieuwsberichten volgen shows van Perry Como en Chacho de Castro. Tot slot wordt op 27 december voor de kwis van tante Irma " Kerstvreugde" uitgezonden van Aya Landheer en "zijn" kinderen.

Kerstshow van Iglesia Korsow

WILLEMSTAD — De "Iglesia Korsow pa Kristo" organiseert vanavond om half zeven een kerst-programma in het Wilhelmina park met zang, dans en voordrachten uit de bijbel.

"Steppin Out" en "Let Yourself Go"

DE SHOWS STEPPIN OUT en LET YOURSELF GO gingen de afgelopen week in premiere bij het Holiday Beach Hotel. "Steppin Out" is de weekend (dinner) -show en draait op vrijdag en zaterdag- avond. Op woensdag en donderdag varieert de groep haar programma met de show "Let yourself go". Terwijl in de weekend- show de artiesten Kathy Martorino, Ray Hiltz, David Gibb, Sabine Keasberry, Sherri McFarlane en Tanya Grout een flitsende dans- en zang- show presenteren, is het door de week lachen geblazen voor de aanwezigen als de groep een "comedie-zang- show" brengt. Op vlotte wijze worden er respectievelijk twee nachtclub- eigenaren (vlnr), een wat ordinair dametje, een verlegen meisje van het platteland, een doorgewinterde zangeres en een hostess van de club (niet op de foto) neergezet. Het dialoog waaruit het verhaal duidelijk wordt, wisselt af met de nodige liedjes.

Het dinner voorafgaand aan de show in het Holiday Beach hotel begint zowel op woensdag en donderdag als in het weekend om half negen 's avonds, de shows beginnen om half tien.

Kerstviering Club JPF

WILLEMSTAD — De traditioneel geworden Kerst- viering van club JPF belooft dit jaar een zeer bijzonder karakter te zullen hebben. Dat komt vooral door de medewerking, die is verkregen van het MIL- koor onder leiding van muziek- pedagoog Ramon Williams. Dit koor dat in korte tijd al een aardige naam heeft opgebouwd, zal met een speciaal orkest optreden in een twee uur durend programma van stemmige Kerst- muziek.

De JFP- Kerstviering, die zondagavond om acht uur begint, is net als vele andere evenementen van JPF ook nu weer toegankelijk voor leden en introduceés. Aan de poort zal een geringe bijdrage worden gevraagd voor het dekken van de kosten, waartegenover staat dat een belangrijk deel van de consumptie gratis is.

Aanrijdingen

WILLEMSTAD— In de afgelopen 24 uur vonden er 18 aanrijdingen plaats, waarbij een gewonde viel en er een schade van 27.700 gulden genoteerd werd.

ZOEKERTJES

DINSDAGS EN VRIJDAGS
tot 10 woorden
F. 5,50
Elk woord meer
f. 0,25
UITSLUITEND A CONTANT!

TE KOOP AANGEBODEN CURACAO

GOED ONDERHOUDEN Toyota Carina 1981, taxatie- waarde f.8.500,-, vraagprijs f.7.750,-, tel.: 76919.

IERSE SETTER- pups geb. 9 nov.; f.275,-, Bramendiweg 15, tel.: 53900.

WEGENS VERTREK: inboedel met o.a. luxe mahonie houten kast, aut. washer; stoof; KTV; stereoset; blender en overige huish. artikelen. Bovendien Renault 14TL, bj. '80, in prima staat f.1.900,-, J.B. Gorsiraweg 18 (tussen Ennia en Am. cons.), tel.: 611715 zaterdag tussen 9-12 uur.

MOOIE BOXER- puppies met stamboom, tel.: 76698.

SALONTAFELTJES VAN chroom, zeer goede conditie, tel.: 663086 (kantoor), 674520 (thuis).

LADA NIVA Jeep 1981, 32.000 km, i.g.s., f.4.800,-, aanbetaling f.1.500,-, financiering mogelijk, tel.: 611975 (na 18.00 uur).

HOMETRAINER: solide werktafel; juicer: Pallas geluidsprojector 8mm; projectiescherm; projectie- tafel; plakpers; kinderbox; kinderwagen; reiswieg; schildersezel. Inf. tel.: 89821.

KERSTKOOPJES: stereo equalizer mixer f.200,-; platenspeler f.100,-, synsonics drums f.150,-, Alexanderlaan 2, tel.: 44425.

INBOEDEL W.O. twee massief eiken salonkamer- kasten; reiswieg; infantseat; Berber tapijt (2x3); karrewielen; lampen; div. keukengerei, tevens GE ijskast; stoof en 220 V wasmachine. Dit laatste per eind januari beschikbaar. Kaya Araña 73, Mahuma, tel.: 89902.

PLANTEN TEGEN weggeefprijzen. Zaterdag 22 december van 8-16 uur: Caracasbaaiweg 364.

WEGENSOVERCOMPLEET: 1 stereo tuner- versterker + platenspeler Philips, prijs inclusief 2 boxen f.150,-, tel.: 43750.

IN PERFEKTE staat van eerste eigenaar: Mazda 929 Station, wit, 1981, airco, AM FM cassette- deck, trekhaak, dinitrol, 32.000 km, schadevrij na 18 uur: tel.: 615636, Pallasstraat 6.

MUSTANG, bouwjaar '79, NAf.4.000,-, Kaya Spenikok 12.

GE IJSKAST, 2 jaar oud, f.575,-, tel.: 614198.

KORTHARIGE TEKKELS, 8 weken oud, ingeënt en ontwormd, G. Sta. Martha 74, tel.: 641058.

LUXE AUDI 80GLS van 1981, airco, automatic, power- windows, tinted glas, stoffen bekleding, 34.000 km gereden, financiering mogelijk, f.11.900,-, Anasaweg 71, tel.: 614725.

STEREOSET: TUNER, amplifier, cassette- player, turntable, 2 speakers + kast f.500,-; bankstel: 2 fauteuils, 3 zitsbank + salontafel f.950,-; wandmeubel (reeds gedemonteerd) f.950,-; video Betamax (defect), t.e.a.b.; babybox f.65,-; babybed met matras f.65,-; kinderstoel f.65,-; autostoel f.40,-; wandelwagen f.40,-; kinderhekjes f.15,- per stuk; diverse neon + gewone lampen; eenpersoonsbed + matras f.75,-, Anasaweg 71, tel.: 614725.

EIKENHOUTEN BANKSTEL; tafel en vijfdeurs- salonkast; licht eiken 2 persoons- slaapkamer, tel.: 675480.

UN KASHI di glas, den bon kondishon, preis hopi abao, tel.: 43957.

WEGENS VERTREK: Porch sale zat. 22 dec. 9-1 uur: wasmachine, volaut. Philips f.750,-; freezer Indesit, 3 maanden oud, f.500,-; ricecooker f.75,-; portable z/w tv merk RCA f.75,-; naaimachine 220 V f.250,-; een geluids- filmcamera merk Canon; electrische filmlas- apparaat f.75,-; massief eiken salontafel f.500,-; massief eiken eetkamer f.2.500,-; 4 z.g.a.n. porchstoelen f.450,-; bankstel f.300,-; eenpersoonsbed f.75,-; lampjes enz., enz., tel.: 80776, Kaya Spenikok B-11.

MASSIEF ESSENHOUTEN eethoek, kleur balibruin, één jaar oud, tel.: 74080.

PORCH SALE: gasfornuis; koelkast; zitkamerset; surfplank (nieuw) stoelen; bedden, enz., tel.: 614736, Carawaraweg 99.

LUXE 6 STOELEN eetkamer van chroom en fluwelen kussens f.1.100,-, z.g.a.n.; auping bed f.75,-; set draairamen t.e.a.b.; grote ronde tafel f.75,-, glas- en chroom poten, tel.: 76787.

1 TRIKE ATC 200E Big Red, model 1984, tel.: 76188.

2 SPRINGMATRASSEN 2.00x0.90 à f.50,-, tel.: 673820.

TOYOTA CRESSIDA Stationcar 1983, tel.: 674551.

STARLET '80 f.3.900,-; L-vormig lederen bankstel, donkerbruin, z.g.a.n., f.3.750,-; 2 airco's, 12.000 BTU, f.100,- en f.50,-, tel.: 77272.

DODGE ARIES 1981. Voor inl. tel.: 76014 of 77340.

TE HUUR AANGEBODEN CURACAO

GEMEUBILEERD FLAT, incl. water en gas, huur f.525,- p.m. Adres: Architectenweg 21A, tel.: 613703 tussen 7 en 10 's avonds.

TE KOOP GEVRAAGD CURACAO

3 A 4 SLAAPKAMERWONING voor Ned. gezin tot ± f.600,-, tel.: 44388.

ONGEMEUBILEERDE WONING met t.m. 3 slaapkamers, tel.: 55293.

PERSONEEL GEVRAAGD CURACAO

HULP IN de huishouding en zorg voor baby, maandag tot en met vrijdag kwart voor 7-2 uur, tel.: 74637.

DIVERSEN CURACAO

WIE WIL een ticket Curaçao - Amst. van 1 of 2 jan. ruilen tegen mijn ticket van 12 jan.? Tel.: 79520.

TE KOOP AANGEBODEN BONAIRE

ZEILBOOT, 4 meter, type OK-jol met trailer. Te bevragen: dr. C. Schaapveld, Rincon, tel.: 6200.

TE KOOP AANGEBODEN ARUBA

NIEUW GECOMPUTARISEERDE synthesizer orgel/piano, die eigen composities opneemt in full stereo. Het heeft vele rithmen, bass, chords, ingebouwde mixer, volume en sustain pedals. Deze Casio7000 kostte f.2.600,-. Wordt goedkoop verkocht. Tel.: 31232.

AQUARIUM FISHES and fish supplies sale. Contact Stuart at 9-3548.

SUZUKI JEEP 1982, financiering mogelijk, Cumaná 2C, tel.: 23299/27160.

FREEZER NAf.325,-; furniture; Quasar 19" color tv f.500,-; dishwasher f.400,-. Call: 9-2696.

YAMAHA 185 motorcycle NAf.1.000,-. Call: 9-2696.

TE HUUR AANGEBODEN ARUBA

WONING TE Rooi Taki 4, f.850,- p/mnd., min. contract 3 jaar. Bel sra. Ras, tel.: 21232.

Jaarresultaat wordt nu aanzienlijk minder gunstig

Overeenkomst met bonden kost Setel twee ton extra

WILLEMSTAD — De directie van het telefoon- bedrijf Setel NV en de vakbonden ABVO en BTG zijn gisteren tot een overeenkomst gekomen voor wat betreft een bonus- betaling aan de circa 380 overheids- ambtenaren en -arbeiders die ter beschikking gesteld zijn aan Setel. Overeengekomen werd dat de 380 man, evenals de ongeveer 70 NV- werknemers een dertiende maand zullen ontvangen. Voor Setel betekent dat een onvoorziene extra personeels- post van bruto 200.000 gulden.

De door het eilandgebied Curaçao ter beschikking van Setel gestelde ambtenaren, begonnen eerder deze week acties wegens het uitblijven van een bonus- betaling, gelijk aan de dertiende maand- uitkering die werknemers in dienst van de NV werd betaald. Volgens de bonden ABVO en BTG konden de ambtenaren hierop, op basis van een in 1980 door het Bestuurscollege ondertekend protocol, aanspraak maken. Van Setel- zijde werd hen er evenwel op gewezen dat het bedrijf zich aan de voor overheids- ambtenaren, door het Bestuurscollege uitgevaardigde bepalingen, diende te houden. Betaling van een dertiende maand, viel daar niet onder, voerde de directie aan. De bonden beriepen zich desalniettemin op het in het protocol erkende principe van "equal job, equal pay".

Na onderhandelingen, waarbij ook leden van het Bestuurscollege aanwezig waren, kwam het gisteren tussen de Setel- directie en de vakbonden tot een vergelijk. De arbeiders bij Setel zullen vandaag 33 uren extra uitbetaald krijgen, boven de 73 uur die hen in opdracht van het eilandgebied, als kerstbonus, moet worden betaald. De ambtenaren ontvangen ééndertde van hun bruto maand- salaris, met dien verstande dat degenen die op basis van hun salarisschaal al een kerstbonus ontvingen, dit bedrag nu in mindering zal worden gebracht. De als gevolg van de acties gisteren verloren uren, zullen worden aangemerkt als een halve snipperdag.

Als tegenwicht voor de extra uitkering, kwamen directie en bonden overeen, dat de ABVO en de BTG uiterlijk 15 januari een cao- voorstel zullen indienen, zodat een aanvang kan worden gemaakt met de onderhandelingen met de 380 ambtenaren en arbeiders in NV- dienst te krijgen. Het streven is om ten laatste eind september volgend jaar de "overgang" te kunnen realiseren.

Het protocol waarop de bonden zich baseren, gaat overigens niet voor Setel, dan wel de betaling van de bonus op. In tegenstelling tot de KAE, waarvoor het protocol in wezen werd samengesteld, is er bij Setel geen sprake van "gelijke banen" voor NV- en niet-NV werknemers. Sedert ondertekening in 1980 van het protocol, werd door de overheids- mensen evenmin eerder aanspraak gemaakt op een dergelijke uitkering, zei Setel- directeur ing Angel Kook vanmorgen desgevraagd. Zulk een uitkering werd derhalve niet eerder betaald aan werknemers die zich niet in dienst van de NV bevonden, bevestigde hij. Hij zei het te betreuren dat de indruk bestond als zou de Setel- directie niet bereid zijn geweest mee te werken inzake de eis van de ambtenaren. De directie kon niet anders handelen, voerde Kook aan, omdat die moet werken op grond van regels die er bestaan tussen de ambtenaren die ter beschikking gesteld zijn aan Setel en het Bestuurscollege en op grond van besluiten van datzelfde Bestuurscollege ten aanzien van overheids- personeel in zijn algemeenheid. "We kunnen niet zelf besluiten dit overheidspersoneel een bonus te geven. Dat kan alleen als het Bestuurscollege hiertoe besluit", aldus ing Kook.

De jaar- resultaten van het telefoon- bedrijf zullen door de extra uitgave waarmee Setel zich deze week onverwachts geconfronteerd ziet, waarschijnlijk in negatieve zin beïnvloed worden, verklaarde Kook desgevraagd. De jaar- resultaten werden verwacht dit maal rond een break- even- punt te schommelen, met een even grote kans dat zij daar een fractie boven, als een fractie onder zouden liggen. De twee ton die Setel nu op haar uitgaven- post kreeg, zullen mogelijk tot gevolg hebben, erkende de Setel- directeur, dat de jaarresultaten nu een verlies zullen vertonen. Hij onthield zich tenslotte van commentaar op de vraag of Setel zal overwegen de extra twee ton bij het Bestuurscollege in rekening te brengen.

Opening van Project Rif

WILLEMSTAD — Met een speciaal programma waaronder wedstrijden op het water en op het land wordt zaterdag het "Project Rif" geopend.

Het "Project Rif" naast de waterfabriek KAE waar enige tijd geleden in het kader van het toerisme mee begonnen werd, is nog niet volledig afgerond. De eerste fase, een boulevard, gesierd door hagelwit strand en de nodige palmbomen is echter wel gereed. Dit zal morgen dan ook met een feestelijk tintje officieel in gebruik genomen worden. De boulevard heeft zeker onder de joggers op Curaçao al behoorlijke bekendheid gekregen.

Het programma begint 's middags om vier uur met een "Windsurf- karavaan" uiteraard op het water voor de kust van de boulevard. Daarna staan er roeiwedstrijden en een scuba- demonstratie op het programma, gevolgd door Volleyball, touwtrekken en zakspringen voor de jeugd. Het middag- programma wordt afgesloten met een jogging estafette van vijf kilometer.

Om zeven uur 's avonds is er een optocht van de drumband en jongewacht begeleidt door mensen met een brandende fakkel. Deze worden bij het einde van de optocht gedoofd waarna de gedeputeerde van Toerisme, George Hueck, de eerste fakkel weer zal aansteken en het vuur doorgeeft. Daarna wordt het feest voortgezet met een optreden van de Billioneros en een folkloristische show. Ook tijdens de andere activiteiten gedurende de dag wordt er voor de nodige muziek gezorgd.

WILLEMSTAD — Ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de luchtverbinding tussen Nederland en de Nederlandse Antillen door de KLM, vond gisteren in Fort Nassau een cocktail- partij plaats. Die werd ondermeer bijgewoond door de vice- president Public Relations van de luchtvaart- maatschappij, Ron Wunderink. Namens de Kamer van Koophandel en de Vereniging Bedrijfsleven Curaçao, overhandigden KvK- voorzitter Jacques Jonkhout en VBC- voorzitter Rob Willems de KLM- functionaris een tweetal herinnerings- plakkaten. Op hun beurt mochten zij een Delftsblauw bord in ontvangst nemen ter herdenking aan de eerste vlucht van Nederland naar de Antillen. Op de foto vlnr het hoofd van de KLM- vestiging op de Antillen Piet van Tol, KLM- vice president Public Relations Ron Wunderink en VBC- voorzitter Rob Willems.

Voor bevordering Europees toerisme

KvK pleit opnieuw voor flexibeler KLM-beleid

WILLEMSTAD — Alhoewel de vijftig jaar geleden begonnen luchtverbinding tussen Nederland en "de West", er indirect toe heeft bijgedragen dat Curaçao zich als een financieel diensten- centrum ontwikkelde, droeg die verbinding tot nog toe onvoldoende bij aan de ontwikkeling van het Europees verblijfs- toerisme op het eiland. Een lagere tariefstelling en een flexibeler tarieven- beleid bij de KLM, zou hierin alsnog een verandering kunnen brengen.

Voorzitter van de Kamer van Koophandel Curaçao Jacques Jonkhout, benadrukte gisteren tijdens een cocktail- party ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van de luchtverbinding van de KLM tussen Nederland en de Antillen, dat die verbinding, ondanks het bestaan van het zogenaamde Koninkrijkstarief, nog te weinig had bijgedragen aan de bevordering van het toerisme uit Europa. Hij herinnerde er in zijn toespraak aan, dat de Kamer van Koophandel in een rapport in mei vorig jaar, dit aspect al aankaartte. In het rapport "De tarieven op de vliegroute Nederland - Nederlandse Antillen", wees de KvK op de noodzaak van lagere tarieven en een flexibeler beleid terzake van de KLM. Daardoor zal een daadwerkelijke bijdrage kunnen worden geleverd aan de bevordering van het Europees toerisme, is de Kamer van oordeel.

De KvK- voorzitter sprak de hoop uit dat met de aanbevelingen van de Gemengde Tarievencommissie, een opening geboden zal worden voor een ontwikkeling in die richting. Die zal, meende hij, tot voordeel van zowel de KLM als het Curaçaos toerisme kunnen strekken. De gemengde commissie voerde, zoals de Amigoe reeds berichtte, deze week in Nederland besprekingen, teneinde voor het einde van deze maand een eind- verslag uit te kunnen brengen aan de Nederlandse minister van Verkeer en Waterstaat en de Antilliaanse minister van Verkeer en Vervoer. Ondermeer kwam, naar werd vernomen, een KLM- voorstel om de tarieven op de Antillen met circa tien procent te verlagen aan de orde.

VBC- voorzitter Rob Willems wees er van zijn kant op dat voor de economische ontwikkeling van de Antillen, cq Curaçao, de KLM onontbeerlijk en niet meer weg te denken was. Ter uitgangspunt waarin hij bevestiging kreeg van vice president Public Relations Ron Wunderink, die in een kort dankwoord, ondermeer het voortbestaan van de KLM- verbindingen naar de Antillen garandeerde. Een champagne-lijn, dan wel goudlijn, zoals Jonkhout de verbinding tussen Nederland en de Antillen had geschetst, wilde hij deze overigens niet noemen, aldus Wunderink. Als er werkelijk in termen van drank moest worden gedacht, merkte hij op, voelde hij toch meer voor de benaming "bier- lijn". Voor wat betreft de Snip, het KLM- toestel waarmee de eerste vlucht op de Antillen werd uitgevoerd en waarvan de cockpit in de tuin van het Curaçaos Museum staat, zei Wunderink tenslotte de staat waarin het toestel zich bevond, bijzonder te betreuren. Daaraan zal echter binnen afzienbare tijd door de KLM worden gewerkt, teneinde het toestel zo goed mogelijk te kunnen bewaren, verzekerde hij.

Het weer

WEERSVERWACHTING GELDIG tot morgenmiddag 12 uur. Overwegend halfbewolkt met enkele plaatselijke buien. Matige af en toe vrijkrachtige noord- oostelijke wind. OVERZICHT: Door de aanvoer van vochtige en onstabiele lucht zullen in de komende 24 uur op de Benedenwindse Eilanden veel bewolking en enige buienactiviteit voorkomen.

Ondanks seizoeneinde

Orkaan Lily ontstaan

WILLEMSTAD — Ondanks het feit dat het orkaan- seizoen voorbij is, kwam onlangs de orkaan "Lily" tot ontwikkeling.

Naar het plaatsvervangend hoofd van de Meteorologische Dienst, de heer Dania, verklaarde, is het orkaan- seizoen al op 15 november beëindigd waarmee deze orkaan iets bijzonders wordt. "Het is zeer ongebruikelijk dat zo laat in het jaar er nog een orkaan tot ontwikkeling komt", aldus Dania. Hij benadrukte dat "Lily" geen enkele bedreiging vormt voor welk land in het Caribisch Gebied dan ook. De orkaan bevond zich vanmorgen zes uur lokale tijd op zo'n 1600 kilometer ten Noord- Oosten van Sint Maarten en beweegt zich zeer langzaam voort in zuidelijke richting. De maximum- winden nabij het centrum van de orkaan hebben een sterkte van ongeveer 120 kilometer per uur. Zelfs al ontwikkelt de orkaan zich verder, zo vertelde Dania, dan nog zal "Lily" geen bedreiging gaan vormen daar de orkaan zich op de Atlantische oceaan bevindt op genoeg afstand van welk land dan ook. Uiteraard wordt "Lily" in de gaten gehouden door de Meteorologische Dienst maar meer met het oog op de lucht- en scheep- vaart. Op de Bovenwindse Eilanden is de wind wat afgenomen door het ontstaan van de orkaan, aldus het vervangend hoofd van de Meteorologische Dienst.

Prijsvergelijking Consumenten Stichting

WILLEMSTAD— Op de valreep heeft de Consumenten Stichting prijsvergelijkingen doorgegeven van artikelen die te maken hebben met de kerst en derhalve in deze tijd veel genuttigd worden. In totaal controleerde de Stichting 71 produkten in 13 verschillende zaken. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat de consument het voordeligste uit is als hij bij Central Madeirense, Bandera Portuguesa of Barbera Supermarket koopt. De meest dure inkopen doet de konsument bij de drie zaken van Henderson. Tussen de artikelen in de zaken van Henderson ligt al een prijsverschil van twaalf gulden. Het prijsverschil van het door de Consumenten Stichting samengestelde pakket tussen de "goedkope" zaken en de "dure" ligt op een gemiddelde van 80 gulden.

Kerstconcert Orfeon Alegre

CURAÇAO STAAT BEKEND om zijn groot aantal koren en in deze tijd van Kerst zijn er diverse uitvoeringen. Ik bezocht er enkele omdat het mijn interesse heeft.

Gisteravond gaf het koor Orfeon Alegre onder leiding van Rignald Yankey een uitvoering in de Brievengatkerk, welke goed gevuld was. Toen het koor opkwam (helaas 20 minuten te laat), dacht ik dat ik droomde: dezelfde gezichten uit andere koren.

Het openingsstuk de «Messe de Minuit» van Marc Antoine Charpentier, werd uitgelegd door de dirigent, waarschijnlijk omdat hij al twijfelde aan het ten gehore brengen ervan. Het was jammer genoeg te hoog gegrepen. De koorleden stonden er niet achter. De muziek rond de 17e eeuw heeft zijn speciale loopjes en vooral trillers. Deze kwamen in het geheel niet tot hun recht. De solisten stonden zeer verspreid waardoor in het kwartet de klankkleur verloren ging. Bovendien moesten zij ook nog eens het orgel overstemmen. Gelukkig dat het koor na deze mis met overgave het «Gloria na Dios» zong, zodat men met hoge verwachtingen de pauze inging.

Na deze pauze van een Antilliaanse "tien minuten" stond het koor weer voor het altaar opgesteld. Aandacht en verwachting wat het koor nu zou gaan brengen, brachten een doodse stilte. Aha! «O ora Santa», vol vuur en overtuiging. Daarna liet «Ye shall feed his flock» van G.F. Händel, met een solo van J. Kalmez en R. van Buuren, mijn gedachten zweven naar vroegere tijden. Toen volgde «Oh Mary don't you weep» van A. Deursen, wat op het lijf van het koor geschreven is.

Daarna werd zeer ritmisch en in balans van de componist Rafael Izaza gezongen «Los Ecos, De Contentos» en «Oh Virgen Pura». Wat heerlijk om in zo'n koor mee te mogen zingen. Een gemengd koor met 15 mannen, wat moet dat de dirigent een rijk gevoel geven.

Dat was nog niet alles. Van Leontovich werd gezongen «The Virgen Mary» en «Hendinan no tin lugá» en Bita van Buuren zong met piano- begeleiding uit «Die Schöpfung» van J. Hayden. «Silent Night» ontbrak uiteraard niet en werd zeer gedragen gezongen. Tot slot «Oh Holy Night» met solo van Julia Kalmez en de wensen voor een «Merry Christmas and a Happy New Year». Al met al een sfeer die ons naar de Kerst brengt en waarvan, naar mijn mening, iedereen heeft genoten.

JAAP DICKE

Ex-commandant Guardia Nacional Peru over malversatie

Ik ben slachtoffer van politieke samenzwering en geheel onschuldig

LIMA — De voor financiele malversaties aangeklaagde excommandant van de Peruviaanse Guardia Nacional voelt zich volkomen onschuldig. Hij acht zich een slachtoffer van een politieke samenzwering. Luitenant generaal Juan Balaguer Morales werd dezer dagen officieel in staat van beschuldiging gesteld van geknoei met overheidsgelden. Hij was al enige tijd op non-actief gesteld.

Officier van justitie Luis Jorge Bayeto Ascotsa legde een pakket van zo'n tweehonderd getypte vellen op het bureau van onderzoekrechter Jose Antonio Ostolaza Nano, uit welke documenten moet blijken op welke wijze de generaal gemanipuleerd heeft met overheidsgelden zodat hij op een gegeven ogenblik zo'n zeshonderdduizend dollar op een particulier banktegoed stond. De officiele aanklacht werd gedeponeerd een dag nadat de Rekenkamer zijn verslag over deze affaire aan de senaat had uitgebracht. Het was de Rekenkamer namelijk welke het opmerkelijke financiele beheer van generaal Balaguer aan het licht bracht. Het verslag is dan ook een der bijlagen bij de stukken welke aan de onderzoek-rechter zijn aangeboden.

Balaguer blijkt niet onder de indruk te zijn gekomen noch van het Rekenkamer-verslag, noch van de aanklacht tegen hem. Hij voelt zich totaal onschuldig aan enig delict. Hij wist trouwens ook waar dit allemaal vandaan kwam: een complot, een samenzwering met een politieke achtergrond. Hij ziet het als een drugsaffaire. Omdat hij met zijn politieonderdeel zo ten strijde is getrokken tegen de drugshandel en de terreur en omdat hij in het openbaar is opgekomen voor zijn Guardia Nacional, wat niet door iedereen in dank is aanvaard, werd hem deze poets gebakken. Wat de beleggingen bij particuliere kredietinstellingen betreft, daar tilde hij evenmin zwaar aan. Dat gebeurt sedert 1976. Waarom heeft men daar vroeger niets van gezegd, zo verweerde hij zich. Het moest hem van het hart dat hem kennelijk niet het recht wordt gegund om zich te verdedigen. Ik word beschuldigd door officieren, ik wordt aangepakt bij rechters en ik word daarbij niet gehoord. Ik weet nu ook niet of ik een eerlijk en openbaar proces krijg, ik weet evenmin of ik het Rekenkamerverslag onder ogen krijg, zo jammerde hij.

Over zijn schorsing op grond van het Rekenkamerverslag merkte Balanguer op dat dit eigenlijk ongehoord was. Ik ben benoemd met een order, ondertekend door president Fernando Belaunde Terry en ik kan dus niet door een lager orgaan worden ontheven, zo meent hij. Hij wilde nog iets verder gaan en stelde vast dat de Rekenkamer zijn grondwettelijke boekje te buiten is gegaan. Over de eigenlijke zaak zegt hij: misschien is er een administratieve fout begaan, maar er is geen sprake van een delict. Ik heb geen enkel profijt ervan getrokken. Ik ben een politieman met 39 dienstjaren en mijn conduite-lijst is vlekkeloos.

De Rekenkamer heeft er een andere opvatting over. Volgens dit orgaan is verleden jaar december door de leiding van de Guardia Nacional uit de overheidskas een bedrag genomen van 648.000 dollar, ten laste van de begrotingspost voor studie en projecten voor de Guardia Nacional, maar van die studie- werken is niets terug te vinden, zo stelde de Rekenkamer vast. Wel is achterhaald dat dit bedrag bij commerciele banken is gedeponeerd op lopende rekeningen en op korte termijn-rekeningen ten name van twee particuliere financiele ondernemingen. Dit alles was gebeurd ondanks de duidelijke regel dat overheidsgelden alleen bij de Centrale bank mogen worden geplaatst en nergens anders. Deze zaak staat in Peru in het middelpunt der belangstelling.

Bandeirantes mogen in VS weer vliegen

NAPLES — De Provincetown Boston Airlines heeft een van zijn Bandeirantes toestellen weer in gebruik genomen op zijn lijnvluchten. Na een ongeval op 5 december met een van zijn achttien Bandeirantes-toestellen waarbij dertien mensen omkwamen had deze luchtvaartmaatschappij alle toestellen aan de grond gehouden voor een inspectie. Dit op verzoek van de Amerikaanse Luchtvaartdienst (FAA). Het sein werd nu weer op groen gezet voor deze in Brazilie gebouwde vliegtuigen. In totaal vliegen er 119 van in de Verenigde Staten. De fabrikant ervan is Embraer, een Braziliaans staatsbedrijf.

Caracas protesteert

Colombiaanse heli landt tijdens drugs operatie in Venezuela

BOGOTA — Een Colombiaanse helicopter blijkt tijdens een operatie tegen verdovende middelen afgelopen donderdag geland te zijn op Venezolaans grondgebied, zo heeft de Colombiaanse minister van Defensie, generaal Miguel Vega Uribe, meegedeeld. Volgens hem was er sprake van een vergissing. Het betrokken Guajira-gebied is vlak en leeg en het is moeilijk de grenslijn te onderscheiden. Omdat de piloot niet meer wist waar hij zich bevond is hij geland om te vragen waar hij was. Toen hem verteld werd dat hij zich op Venezolaans grondgebied bevond is hij onmiddellijk vertrokken. Venezuela heeft een officieel protest ingediend bij de Colombiaanse ambassadeur in Caracas, Alberto Zalamea. De Venezolaanse ambassadeur in Bogota, Luis Lacorte, zei dat het om niets ernstigs ging. Een protestnota in zo'n geval is een normale zaak, zei hij.

Huilen

BARRANQUILLA — Het Colisseum van Barranquilla in Colombia is getuige geweest van grootscheepse ongeregeldheden. Duizenden belangstellenden hadden kaartjes gekocht voor het optreden van de Mexicaanse artieste Veronica Castro. Deze liet het afweten, kennelijk omdat zij het vliegtuig niet had gehaald dat haar naar Barranquilla moest brengen. Het publiek wond zich zo op over haar afwezigheid dat men alles kort en klein sloeg. Haar impressario Fabio Serrato in Colombia kan een aardige schadevergoedingseis tegemoet zien voor de absentie van de actrice in de novela Los ricos tambien lloran. Haar Colombiaanse fans konden ook wel huilen toen ze niet verscheen.

PARIJS — De speciale Franse gezant voor Nieuw Caledonie ziet kans op een onafhankelijkheidsformuele welke voor alle gemeenschappen aanvaardbaar is. Er worden dan ook voor de uiteenlopende groepen waarborgen ingebouwd.

LONDEN — In Engeland hebben 40 mensen bloed gekregen dat met de dodelijke ziekte AIDS is besmet, zo is officieel meegedeeld. De ziekte werd zo vastgesteld bij een baby en bij een man van 78 jaar. In Nederland is het aantal gevallen toegenomen tot 41.

ALGEMENE REKENKAMER NEDERLANDSE ANTILLEN

VACATURE

De Algemene Rekenkamer brengt ter kennis, dat in verband met het aftreden van de heer mr. C.I. Plantz, wegens het bereiken van de bij de wet gestelde leeftijdsgrens, per **1 januari 1985** een vacature zal ontstaan van

VOORZITTER VAN DE ALGEMENE REKENKAMER

Zij die in aanmerking wensen te komen voor plaatsing op de aanbevelingslijst, door het College op te maken, ingevolge artikel 2 lid 3 van de Landsverordening Algemene Rekenkamer Nederlandse Antillen (P.B. 1956, No.35) zoals gewijzigd, voor de vervulling van deze vacature, worden uitgenodigd hun sollicitatie te richten aan de Voorzitter van de Algemene Rekenkamer, Fort Amsterdam, Curaçao, vóór 1 januari 1985.

DE REGERING VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN

roept sollicitanten op voor de funktie van:

WND. LANDSBEMIDDELAAR in het Eilandgebied Curaçao

De bezetting van het Bureau Landsbemiddelaar bestaat uit een 8-tal medewerkers waarvan 2 o.m. full-time belast zijn met bemiddelingswerkzaamheden.

FUNKTIE INFORMATIE:
- Het bemiddelen in ontstane geschillen tussen werkgevers (vereniging van werkgevers) en werknemers (vereniging van werknemers) over arbeidsaangelegenheden.
- Het verlenen van bemiddeling bij de onderhandelingen omtrent het aangaan van collectieve arbeidsovereenkomsten.
- Het houden van referenda onder één of meerdere categorieen van werknemers in bedrijven teneinde vast te stellen welke vakvereniging door de meerderheid van die werknemers wordt aangewezen om hen te vertegenwoordigen.
- Het zonodig adviseren van de Minister van Arbeid en Sociale Zaken en de Directeur van het Departement van Arbeid en Sociale Zaken omtrent onderwerpen van sociaal-economische aard.
- Het zonodig verstrekken van adviezen en het geven van voorlichting aan werkgevers (vereniging van werkgevers) en werknemers (vereniging van werknemers over arbeidsaangelegenheden).

FUNKTIE EISEN:
- Bij voorkeur academische opleiding of een daarmee vergelijkbare opleiding.
- Goede contactuele eigenschappen.
  Onder grote druk kunnen werken.
  Spanningen en konflikten kunnen hanteren.
  Een gedegen kennis van het arbeidsrecht.
  Leeftijd minimaal 35 jaar.

ARBEIDSVOORWAARDEN:
- salaris nader overeen te komen, afhankelijk van opleiding, ervaring en deskundigheid.
- vakantietoelage overeenkomstig de Regeling Vakantie en Vrijstelling van Dienst Ambtenaren.
- 22 of 25 vakantiedagen per jaar.
- tegemoetkoming in de ziektekosten tot 90% der onvermijdelijke uitgaven, alsmede mogelijkheid van indiensttreding in vaste pensioengerechtigde dienst.

Verder zijn de gebruikelijke rechtspositionele regelingen van de Landsoverheid van toepassing.

Een medische en psychologische keuring kan deel uitmaken van de selektieprocedure.

Antillianen die aan bovengenoemde eisen voldoen genieten de voorkeur.

Sollicitaties met curriculum vitae dienen binnen 3 weken na het verschijnen van deze advertentie gericht te worden aan de heer Minister van Arbeid en Sociale Zaken, Fort Amsterdam 17, Curaçao N.A.

Voor inlichtingen over de funktie kan men zich wenden tot de huidige landsbemiddelaar, Mevr. drs. M.N. Schill-Maria, Fort Amsterdam, telefoon 611840.

BONAIRE AGENDA

POLITIE: 8000
BRANDWEER: 8222
TAXICENTRALE: 8845
HOSPITAAL: 8900

LANDFILL te Lagoen: maandag t/m vrijdag van 08.00-16.00 uur; zaterdag 08.00-12.00 uur.

OPENBARE BIBLIOTHEEK
(**openingstijden** voor het publiek)
maandag en donderdag van 14.00-18.00 uur; dinsdag en vrijdag van 08.00-12.00/14.00-17.00 uur; zaterdag van 10.00-12.00 uur)
(**openingstijden** voor lezers)
woensdag van 14.00-19.00 uur.

POSTSLUITING: maandag t m vrijdag aangetekende stukken 15.45 uur; gewone stukken 16.30 uur.

SERVICE CLUBS
Kiwanis: donderdagavond 19.30 uur - Hotel Bonaire.
Lions: elke tweede vrijdag van de maand - Hotel Bonaire.
Round Table: elke tweede maandag - Buurtcentrum Terra Corra.
Rotary: woensdag 12.00 uur-Hotel Bonaire.

BESTUURSKANTOOR EN BEVOLKING: 08.00-12.00/14.00-15.30 uur loketten geopend.

KERKDIENSTEN
Sint Bernarduskerk Kralendijk:
dagelijks 18.45 uur; zondag 08.30-19.00 uur.
Coromotokerk Antriol:
dagelijks 19.30 uur; zondag 09.00 en 18.00 uur
Ludovicuskerk Rincon:
dagelijks, ook zondag, 19.30 uur.

KLACHTENBEZORGING doorgeven aan mevr. A. Wong- Loi- Sing, Noord Salinja z/n.

MOSKOU — De SU-satelliet welke woensdag werd gelanceerd en later in de Zwarte Zee terechtkwam was waarschijnlijk een mini shuttle of een proefvlucht, aldus Westelijke ruimtevaart- experts. Men denkt aan een schaalmodel van een ruimteveer.

Voorzitter Raymundo Saleh:

Geiten in nationaal park zijn van STINAPA

KRALENDIJK — **Er is een duidelijk verschil van mening over het feit of geiten die zich in het nationale park Washington/Slagbaai bevinden eigendom zijn van de Stinapa. Enkele maanden geleden moest een aantal personen zich voor de rechter verantwoorden omdat zij geiten ontvreemd zouden hebben die zich binnen de omrastering van het park bevonden. De advocaat van de beschuldigden noemde de houding van de Stinapa uitermate onrechtvaardig. Een mening die de voorzitter van de Stichting Raymundo Saleh geenzins deelt.**

Voorzitter Saleh is van mening, dat op het moment dat de Stinapa overging tot aankoop van de terreinen er alle gelegenheid aan de knoekoe eigenaren is gegeven om hun geiten te verwijderen van de grond van de Stinapa. Daarna is de afrastering volledig hersteld en het terrein vrijwel afgesloten van de belendende knoekoes. Volgens Saleh werd er door de knoekoe- eigenaren gebruik gemaakt van de door de Stinapa aangeboden mogelijkheid en werden de zaken voor beide partijen op een voldoende wijze geregeld. Nadat de omheining er was gekomen, bleven ook de klachten uit, aldus Saleh omdat de afrastering regelmatig werd gecontroleerd en indien nodig ook werd onderhouden. Na verloop van tijd echter verminderde toch het geringe aantal geiten dat zich nog in het park bevond en bewakers van het park constateerden zelfs aanzienlijke diefstallen. De Stinapa besloot daarop de bewaking te verscherpen en er werd zelfs een onderzoek ingesteld om er achter te komen wie verantwoordelijk was voor het schieten van de geiten. Tenslotte wisten de bewakers de hand te leggen op de schutters die het nationale park waren binnengedrongen en daar in ieder geval geen enkele toestemming voor hadden. De Stinapa besloot een klacht in te dienen bij de recherche die de daders in verzekerde bewaring nam en tenslotte voor de rechter bracht.

Tijdens de rechtszaak bracht de secretaris van de Stinapa reeds naar voren, dat de geiten eigendom waren van de Stinapa en wie daar anders over dacht, diende wel met bewijzen te komen. Dat is tot op heden nog niet gebeurd, aldus voorzitter Raymundo Saleh, die overigens van mening was, dat indien er geiten van anderen in het park aanwezig zouden zijn er heus wel een modus gevonden zou worden om deze beesten met volledige toestemming van de Stinapa weer te vangen. Verder is er geen enkele reden aldus de Stinapa-voorzitter dat mensen de eigendommen van anderen binnendringen en daar zelfs dieren doden. Het heeft er alle schijn van, aldus Saleh dat hetgeen gebeurd is in het geheel niet overeenkomstig is met de huidige wetten en moraal.

KRALENDIJK — Tijdens zijn driedaags werkbezoek aan Bonaire stelde gouverneur dr R. Romer zich op de hoogte van de diverse projecten die momenteel op het eiland in uitvoering zijn. Gouverneur Romer bracht onder andere bezoek aan het nieuwe slachthuis op Amboina, de Openbare leeszaal, het industrieterrein en de in aanbouw zijnde volkswoningen van Tera Cora. Ook bracht de gouverneur een bezoek aan het nieuwe jeugdhuis van Rincon, waar hem een uitleg werd gegeven door de voorzitter van het CCB de heer Sandro Salamons.

» stockmarket « NEWS

NEW YORK PRECIOUS METALS

Gold	311.50	Platinum	286.00
Silver	6.48	Palladium	123.00

AMSTERDAM TODAY

Akzo NV	98.40	Oce v Grin	279.00
Elsevier	112.50	Ommeren	28.80
Fokker	83.30	Pakhoed	68.80
Heineken	146.00	Philips	54.80
Hoogovens	63.30	Robeco	69.50
KLM	45.40	Rolinco	63.00
Naarden	46.50	Royal Dutch	168.60
Nat Ned	246.80	Tele Graaf	252.00
Nedlloyd	160.00	Unilever	305.50
[illegible]	146.00	Gist Broc	171.50

NEW YORK STOCK EXCHANGE

Apache	10 1/8 -	1/8	IBM	122 3/8 -	5/8
Asa Ltd	46 1/8	unch	ITT	29 7/8	unch
Atl.Richfield	43 1/8	unch	McDonalds	53 -	3/8
Beatrice Fds	30 1/8	unch	MACOM	19 1/2 -	1/8
Burroughs	56 1/2 -	5/8	Natl Presto	24 1/4	unch
Citicorp	38 7/8 -	5/8	NCR	26 3/4 +	1/4
Coca Cola	63 3/8 -	1/8	Pepsico	41 7/8 -	3/8
Dayton Hudson	33 1/4 - 1		Seagram	38 5/8 -	1/8
Disney	60 1/4 -	1/4	Sears	31 3/4 -	1/8
Dome Mines	6 7/8 -	1/4	Texas Instr.	116 3/4 -	7/8
Dupont	47 7/8 -	5/8	Texaco	33 5/8	unch
East Kodak	70 3/4 - 1		United Airl.	45 +	1/8
Ford	44 7/8 -	7/8	Union Pac.	40 1/4 -	7/8
Fluor	15 -	1/8	US Steel	25 1/8 -	1/4
Gen.El.	56 1/8 -	5/8	West.El.	26 1/8 -	1/8
Genl.Motors	76 7/8 -	3/8	Xerox	38 3/8 +	1/8
Homestake M.	21 1/4 -	1/2	Zenith	21 1/8 -	1/8

DOW JONES	INTERIM AVERAGES		HIGH	LOW
Industrials	1203,29 -	4,75	1219.52	1198.87
Transportation	551,71 -	4,42	560,34	548,38
Utilities	148,29 -	0,56	149,93	147,57
65 Stocks	485,79 -	2,43	492,44	483,62

OTHER INDEXES			MARKET VOLUME/BREADTH	
Nyse Composite	96,00 -	0,39	Nyse Volume	93.220.000
Nyse Financial	97,28 -	0,66	Comp.Volume	118.721.990
S-P Composite	166,38 -	0,78	Stocks Up 637	Down 944

FED DATA AFFIRM EASING, ANALYSTS SAY
By Norma Cohen.
New York, Dec 20 - The federal reserve's monetary data released today confirm the widespread impression in the money markets that the U.S. Central Bank it is actively urging interest rates lower, analysts said. The data support the view that a cut of at least a half point in the discount rate is likely, they said. "You can't promote funds any lower without a cut in the discount rate," said Robert Brusca, economist at Irving Trust Co. The discount rate was cut by a half point to 8-1/2 pct on November 21. Even with some technical problems that forced banks to the discount window on the last two days of the statement period, the federal funds rate averaged 7.99 pct in the most recent week, the lowest level in nearly 6-1/2 years. Specifically analysts point to the level of average daily discount window borrowings over the two week period as evidence that the fed is only exercising minimal restraint on reserves.
REUTER;

Geen geld voor festiviteiten

Crestian: sobere viering Dag van Vlag door financiele situatie

KRALENDIJK — **Dit jaar geeft de overheid maar weinig aandacht aan de viering van de dag van de vlag. Dit is een gevolg van de slechte financiele toestand van het eiland, die niet toelaat, dat er extra geld wordt uitgegeven.**

In zijn hoedanigheid van plaatsvervanger van wnd gezaghebber Avelino Cicilia, heeft gedeputeerde Franklin Crestian zich op 15 december via de lokale radio tot de bevolking gericht. Ged Crestian benadrukte in zijn toespraak wel, dat 15 december inderdaad de officiele viering is van de Dag van de Vlag. Deze vijftiende december, aldus Crestian is een traditionele dag die ingesteld is in 1954 en elk jaar opnieuw op de Antillen gevierd werd. Tot het afgelopen jaar werd deze dag Statuutdag of Dag van de Autonomie genoemd. Op 15 december 1954 beeindigden de Antillen de koloniale status en werden autonoom, waarmee de toenmalige koningin Wilhelmina een belofte inloste die zij had gedaan tijdens haar ballingschap in Canada ti dens de Tweede Wereldoorlog.

Crestian wees er op, dat nu dertig jaar later de viering van Statuutdag zeer sterk was afgezwakt en zeker nu vanaf 1977 er een versnelde hang naar een nieuwe staatkundige structuur bleek te zijn. Heel sterk werd dit opgemerkt nu Aruba een aparte status zal gaan innemen, los van de overige vijf eilanden. Daardoor zullen er ook nieuwe formuleringen gezocht moeten worden en nieuwe overeenkomsten gemaakt moeten worden die tegengesteld zijn aan de afspraken die in 1954 werden gemaakt.

Het is dan ook niet meer dan logisch, aldus ged Franklin Crestian dat de Centrale regering, hoewel de zes eilanden nog steeds allen deel uit maken van de Antilliaanse constellatie, toch de mogelijkheid voor elk eiland heeft geopend een eigen dag te kiezen waarop de nationale feestdag kan worden gevierd. Voor Aruba is dat 18 maart geworden, terwijl Curaçao de datum 2 juli heeft gekozen als viering van de Dag van de Vlag en het Volkslied. Zoals bekend, heeft Bonaire 15 december gekozen, en is daarmee het enige eiland dat na de regerings- beslissing de vijftiende december heeft aangehouden als nationale feestdag. Hoewel het volkslied op dat moment niet kon worden ingewijd, omdat er enkele kleinigheden aan de tekst veranderd moesten worden, werd 15 december echter ook als de officiele dag van het volkslied beschouwd. De laatste drie jaar heet de Bonaireaanse gemeenschap in bescheidenheid, maar heel waardig de dag van de vlag gevierd met verschillende culturele uitingen van de bevolking. De sociaal economische toestand laat dit echter voor het jaar 1984 niet toe buiten de toespraak van gedeputeerde Franklin Crestian meer festiviteiten te houden.

Gedeputeerde Crestian ... nieuwe struktuur ...

Inschrijvers voor bouw van twee industriehallen

KRALENDIJK — In de tweede helft van de vorige maand werd door het departement van Financien in het openbaar het in het kader van het meerjarenplan-fonds gefinancierde project van twee industriehallen te Kralendijk aanbesteed. Dit project is volgens een bestek van Planners and Designers N.V. In volgorde van de opening werden er zes inschrijvingen ontvangen, met de diverse alternatieven. Het hoogste bedrag van inschrijving was een bedrag van f. 2.644.400 van Kessel Construction, terwijl de laagste inschrijver het Bonaireaanse aannemers- bedrijf Jansen was, die voor het project f. 1.600.000 berekende, hetgeen een verschil is van ruim een miljoen gulden. Bejolha n.v.'schreef in voor f. 2.552.1994, met drie alternatieven. Bouwmaatschappij Curaçao schreef in voor f. 2.348.000 en Betonbouw voor f. 1.779.000 met een alternatief. Aannemers- bedrijf Jansen met f. 1.600.000 en een alternatief, terwijl Van Kessel een bedrag van f. 2. 539.400 vorderde met twee alternatieven. Tenslotte schreef de Antillen N.V. Bonaire in voor f. 2.245.999 met maar liefst zes alternatieven. De gunning werd aangehouden.

PEKING — SU-vice-premier Archipov is in Peking aangekomen met de opdracht de bestaande kloof tussen beide landen zo klein mogelijk te maken. Hij is de hoogste SU-functionaris sinds 15 jaar die Peking bezoekt. Hij leidt een economische en handelsdelegatie. Aan zijn bezoek ging 2 jaar voorbereidend overleg vooraf. Men verwacht o.m. een handelsakkoord.

*****

KRALENDIJK — Gedeputeerde Franklin Crestian overhandigde gouverneur Romer een aandenken aan Bonaire ter gelegenheid van zijn bezoek aan Bonaire. Voor deze gelegenheid werd een artistieke uiting van Jules Heitkonig gekozen die ongetwijfeld bij gouverneur Romer in de smaak viel. Bij de foto de aanbieding van het geschenk door wnd gezaghebber Franklin Crestian.

Sluiting heeft ernstige gevolgen

Costa Rica wil vertrek VS-fruitconcern voorkomen

SAN JOSE — **De Costaricaanse regering heeft een aanbod gedaan aan de Amerikaanse fruit-multinational United Brands om te bereiken dat deze onderneming terugkomt op zijn plan het bananen-bedrijf in Costa Rica te sluiten. Het vertrek van de onderneming zou voor de sociale en economische situatie in dit Middenamerikaanse land een geweldige klap betekenen.**

De bedoeling van het voorstel van de regering is, aldus de toelichting van de regering, om de belangen van de partijen in dit conflict met elkaar te verzoenen en een ook een onnodige confrontatie te voorkomen. Dit zou namelijk volgens de regering het geval zijn wanneer de maatschappij zijn eenzijdig genomen beslissing tot sluiting van de onderneming doorzet zonder dat over dit plotselinge besluit overleg is gepleegd. Twee weken geleden zijn namelijk alle activiteiten in het betrokken deel van Costa Rica stilgelegd. Als motief wordt opgegeven dat de belasting van zeventig cent op elke kist bananen de handel onrendabel maakt. Ook voert het bedrijf aan dat het ontzaglijke schade heeft geleden tijdens de staking van 72 dagen door drieduizend van zijn werknemers. De gevolgen daarvan zijn niet meer op te vangen, aldus de Amerikaanse onderneming.

Volgens de regering is het echter zo dat het bedrijf vertrekt vier jaar voordat dit volgens het contract kan. Dit heeft niet alleen zijn gevolgen op degenen die direct betrokken zijn bij de bananenteelt maar ook op het spoorwegpersoneel dat de bananen naar het havengebeid brengt en ook betekent het een klap voor de werkgelegenheid in de haven en aanverwante sectoren. Met deze eenzijdige beslissing maakt United Brands de economische en sociale problemen in het betrokken gebied nog groter, zo stelt de regering vast.

De regering doet het bedrijf nu het voorstel het ontslag van de arbeiders in te trekken dan is de regering bereid vrijstelling van huur te verlenen over de komende drie jaar, waarbij het gaat om 2300 vierkante hectaren welke men op dit ogenblik niet meer gebruikt. Verder moet de gangbare prijs voor de bananen aangehouden worden. Het gaat in totaal om elf punten. Van de kant van het bedrijf wordt meegedeeld dat men de voorstellen zal bestuderen. Binnen een week hoopt men daarop te kunnen antwoorden.

Twaalf jaar voor carnavalsmoord

ROTTERDAM — **De Rotterdamse rechtbank heeft deze week de 32- jarige Antilliaan S.H. conform de eis veroordeeld tot een gevangenisstraf van twaalf jaar, voor de moord op de eveneens van de Antillen afkomstige Ismael Mambre.**

De moord werd gepleegd tijdens het Antilliaanse carnavalsfeest deze zomer in Rotterdam. De dader stoomde de man dood in een grote feesttent bij het Rotterdamse Centraal Station, waar op dat moment het carnavals- feest in volle gang was.

Volgens de Officier van Justitie ging het om een openbare executie van "de koning" van Rotterdam Zuid van de wereld van de cocaine- handel. De aanleiding voor de wraakactie was een door Mambre opgezette "rippartij" (het onder bedreiging roven van drugs) van een kilo cocaine. H. had al eerder geprobeerd Mambre te vermoorden, maar dat mislukte doordat in het wapen waarmee hij schoot, verkeerde munitie zat.

Koersen Centrale Bank

NOTERINGEN CENTRALE BANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN GELDIG OP VRIJDAG 21 DECEMBER 1984 EN TOT NADER ORDER:

US DOLLAR	1.77	1.79	1.81
CAN DOLLAR	1.33	1.35	1.37
PND STERLING	2.02	2.075	2.135
NED GLD	49.87	50.59	51.39
BOLIVAR	—	—	
ZW FRANCS	68.94	69.60	70.46
FR FRANCS	17.36	18.46	19.16
DUITSE MARK	56.48	57.20	58.00
SUR GLD	—	100.07	102.59
IT LIRE	0.60	0.90	0.96

KOERSEN VAN DE OBLIGATIELENINGEN VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN UITGEGEVEN DOOR HET DEPARTEMENT VAN FINANCIEN EN GELDIG VANAF HEDEN 21 DECEMBER 1984 EN TOT NADER ORDER.

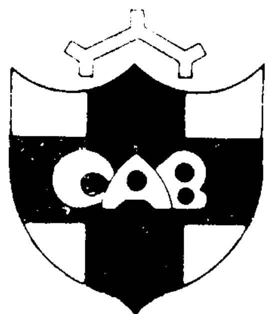
9.75 %	OBLIGATIELENINGEN PER 85/89	98.83
13 %	OBLIGATIELENINGEN PER 86/90	109.34
12.5 %	OBLIGATIELENINGEN PER 1986	104.49
12 %	OBLIGATIELENINGEN PER 88/92	108.17
10.5 %	OBLIGATIELENINGEN PER 1988	101.10

HET EFFECTIEVE RENDEMENT OP ALLE OBLIGATIELENINGEN BEDRAAGT 10.19%.
DE AANKOOP VAN OBLIGATIELENINGEN KAN GESCHIEDEN BIJ HET LOKALE BANKWEZEN.

Guardia Nacional Venezuela neemt grenspost bij Colombia in gebruik

CARACAS — De Venezolaanse Guardia Nacional heeft het toezicht op het grensgebied met Colombia in de buurt van Castillete verhoogd. Dit ligt in het La Guajira gebied, waar onlangs niet minder dan drie helicopters van de Colombiaanse politie per ongeluk zijn geland tijdens een operatie tegen de handel in drugs. De Castillete-garde post was geruime tijd buiten gebruik. Door hem nu weer in gebruik te nemen meent men het gebied beter onder controle te kunnen houden. Naar aanleiding van deze massale grensschending door de Colombianen heeft Caracas een officieel protest doen uitgaan bij Bogota. De Colombiaanse ambassadeur in Caracas, Alberto Zalamea, moest het van het hart dat de beste verdediging van de grenzen bestaat uit de Colombiaans-Venezolaanse broederschap.

VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE P.VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACEPEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE P.PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEVREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDEPAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE P.VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACEPEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE P.PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEVREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDEPAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VICE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS PEACE P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX X PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA VREDE P.VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAS VIPAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS EACEPEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PE DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VRED E PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PA EDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE P PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE AIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VRED EACE PAIX PAS VREDE PAX PEA E PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAX PEACE PAIX PAS VREDE AX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE
PAX PEACE PA E PAX PEACE PAIX PAS VRED PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PE REDE PAX PEACE PAIX PAS E PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VRED X PAS VREDE PAX PEACE PA X PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS AIX PAS VREDE PAX PE E PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS CE PAIX PAS VRED X PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX X PEACE PAS V VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX AX PEACE PAIX VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PEACE AS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEAC CE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEA X PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE P S VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE AIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX P DE PAX PEACE PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX P EDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE S VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX AIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE VREDE PA AIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS E PAIX PAS EDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE P DE PAX PEACE S VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VRE PA AIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE ACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PE X PEACE PA PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PE EDE PAX PEA REDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDEPAS VREDE E PAIX PAS VREDE CE AIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VICE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE P S VREDE PAX PEACE PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA S VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE P.VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE EACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VIPAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACEPEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE P.PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VIPAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEVREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDEPAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VICE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE P.VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACEPEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PAIX PEACE PAS VRE-
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE P.PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX.PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACEPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEVREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDEPAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-
CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS V CE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE P.PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE
VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PPAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX
PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VPEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE
PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACIPAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS
DE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PIVREDE PAX PEACE PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX
PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAS VREDE PPAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEACE PAIX PAS VREDE PAX PEA-

ALS JE HET EVENWICHT IN JE LEVEN NOG NIET HERVONDEN HEBT

Slachtoffers kaping

"Een kwestie van jij of ik"

Op 29 juli werd de Ned. Antillen geschokt door een kaping van een Venezolaans vliegtuig, waarvan de passagiers merendeels Antillianen waren. Aanvankelijk dacht men aan een grap, maar al zeer gauw bleek wel dat het menens was. Na enkele omzwervingen belandde het gekaapte vliegtuig op Curaçao, waar het bleef staan tot de ontknoping. Voor het zover was brachtten de passagiers 40 uur door in welhaast onmenselijke omstandigheden. Door de media werden de ontwikkelingen op de voet gevolgd en nog zelfs tot enkele dagen na de kaping werd het publiek op de hoogte gehouden. Toen was het afgelopen, de sensatie was er niet meer en dus niet meer aantrekkelijk voor berichtgeving. Wat is er nu van de kapingsslachtoffers geworden.

Het echtpaar Edward en Diana Luckhoo, Nilva, Elizabeth en Boy Winklaar zijn vier slachtoffers die uitgenodigd zijn om te vertellen over hun ervaringen na de kaping. In het gesprek blijkt weldra, dat de kaping zelf

Raymond Luckhoo: "We hebben alles zelf geregeld".

nog een zeer belangrijke rol speelt en dat er bij de vier een enorme behoefte bestaat te praten over het gebeuren zelf. Alleen praten over wat erna gebeurd is blijkt dus niet mogelijk te zijn. Het viertal is heel blij elkaar te zien, waardoor een ontspannen, open sfeer ontstaat en het gesprek zich vanzelf ontwikkelt. Ondanks dat de sfeer ontspannen is, voel je op sommige momenten, emotionele spanningen. Stemverheffing, transpiratie, door elkaar heen praten zijn hier uitingen van.

Eerst denk je dat het een grap

Diana Luckhoo: "Ik ben agressief geworden".

is, maar al gauw wist ik dat we te maken hadden met personen die voor niets terugdeinzen. Je gaat door verschillende fasen. Eerst ben je verschrikkelijk bang, dan gaat de hele bedoening je ontzettend vervelen en vervolgens word je opstandig en je denkt: "er is niemand die mij iets doet". "Veertig uren hebben we samen doorgebracht in een vliegtuig dat zo vervuild was en zo stonk dat je er niet eens meer ziek van kan worden. Je voelt je solidair, nationaliteiten verschillen of andere door de mens aangebrachte verschillen zijn op zo'n moment niet meer van belang. Je strijdt samen, bidt samen, huilt samen, alles doe je samen, want je hebt elkaar nodig. "Primitieve" gevoelens beheersen de mens op zo'n moment".

EENZAAMHEID EN ANGST WISSELDEN ELKAAR AF

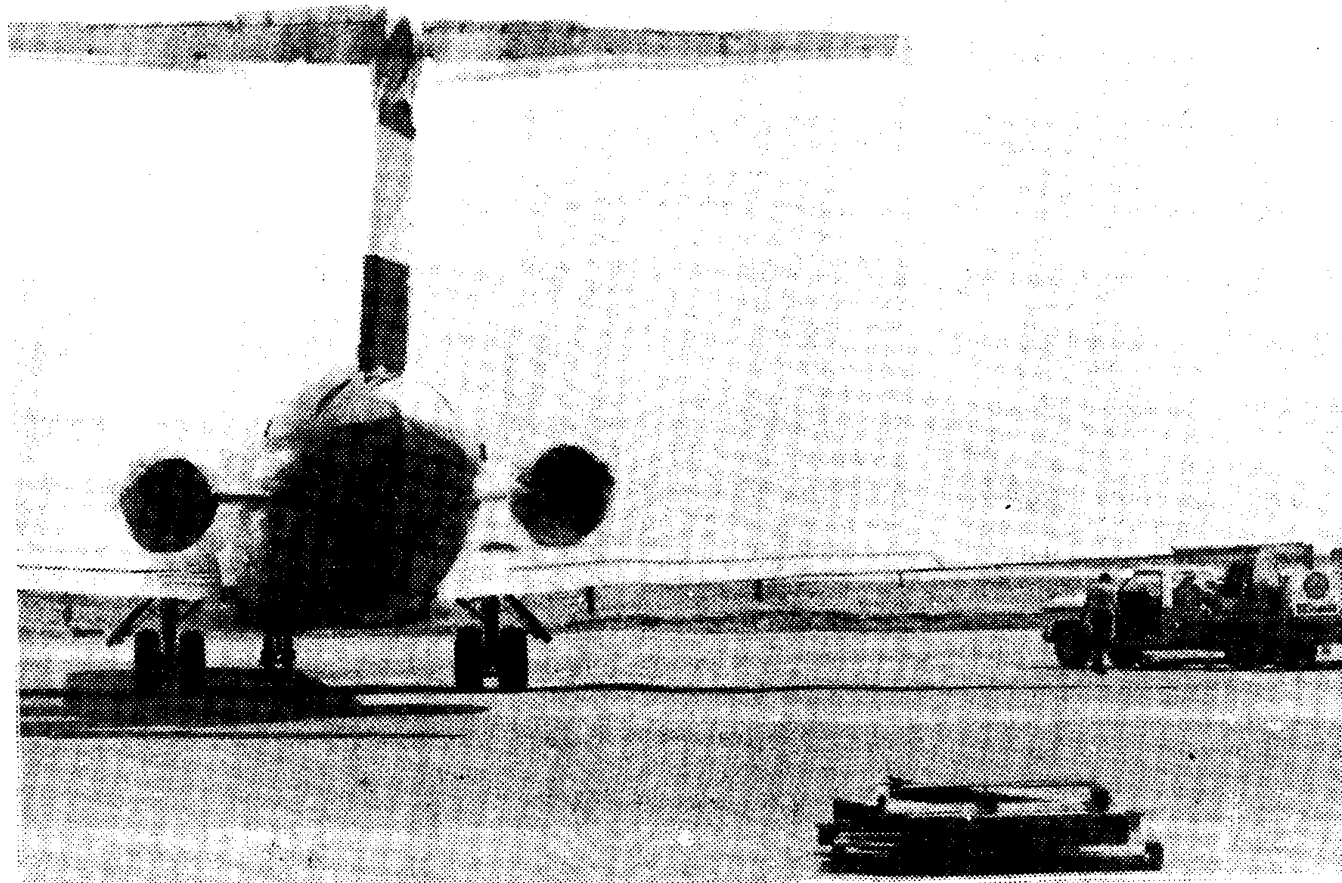
"Wij voelden ons zo in de steek gelaten. Niets, maar dan ook niets wisten we van wat zich buiten het vliegtuig afspeelde. Je vervloekte iedereen, zeker toen het vliegtuig zich 's nachts in beweging zette. De angst steeg ten top, toen de kapers het vliegtuig met gasoline besprenkelde. Kort daarna was de bevrijding, die erg beangstigend was. Je wist niet wat je te wachten stond. Je sprong letterlijk in een donker gat en je wist niet welke kant je op moest rennen. De rest van de familie was je kwijt. We hadden de kinderen opdracht gegeven om te slapen, zodat ze niet wisten wat er stond te gebeuren. En één van de kinderen sliep bij de bevrijding dan ook nog. Het bleef achter, er was geen mogelijkheid om terug te gaan. Je werd voortgeduwd. Een vreselijk moment. Er was geen weg terug. Heel erg aangrijpend is de relatie die je met de kinderen in zo'n omstandigheid hebt.

Ze zien je als de grote beschermer en dan moet je ze meedelen dat je niets voor ze kunt doen. Je bereidt ze voor op het allerergste. Om dit met je kinderen te moeten bespreken is om gek van te worden".

VERWERKING TRAUMATISCHE GEBEURTENIS

"Wij zijn direct met ons gezin naar een psycholoog gegaan, die ons adviseerde in het gezin nergens over te praten, maar wel buiten de gezinssituatie. We hebben de begeleiding als positief ervaren, maar de angsten zijn er nog steeds, vooral de kinderen zijn erg bang. Zij willen niets horen over de kaping. Uit angst stoppen ze dan de vingers in hun oren. Ikzelf gebruik af en toe, als het te erg wordt angstabletten. Je leven verandert helemaal door zo'n gebeurtenis. Vlak na de kaping werd er bij ons ingebroken. Ik hoorde de inbreker aan de deur morrelen. Voorheen zou ik hysterisch zijn geworden. Nu dacht ik: jij of ik. Ik was blij dat de deur vergrendeld was, want ik zou hem een kopje kleiner hebben gemaakt. Je denkt zwart-wit, een middenweg is bij mij nog niet teruggekeerd".

"Mijn vrouw en ik hebben deelgenomen aan groepsgesprekken bij A.G.V. Hiervoor zijn we benaderd. De gesprekken vonden een keer per week plaats en je kon alles zeggen, wat je op je lever had. Er waren mensen bij die na een paar keer niet meer kwamen, maar ik heb het als erg fijn ervaren. Ons gezinsleven heeft zich ook erg veranderd. Mijn vrouw werkt nog steeds niet en raakt door het minste of

Het gekaapte vliegtuig, waarin zich de urenlange tragedie afspeelde.

geringste overstuur".

Een van de vier heeft twee weken in het ziekenhuis gelegen. Ze was door het voorval gedesoriënteerd. Ze wist niets af van de groepsgesprekken. En al pratend komen meer zaken aan de orde, die de een wel en de ander niet weet. Zo krijgt de een wel on-

Nilca Elizabeth: "Verwarring en angst wisselen zich af".

kosten betaald en de ander niet. De eerste rekeningen die de mensen ontvingen was die van de E.H.B.O. U leest het goed. De slachtoffers moeten betalen voor de hulp die ze op het vliegveld ontvingen van de E.H.B.O. Ook de ziekenhuiskosten moeten worden betaald en dit loopt al gauw in de papieren.

"Ik heb een rekening ontvangen van 1988 gulden en die kan ik niet betalen. Ik heb de rekening teruggestuurd. Dit houdt echter wel in, dat ik niet opgenomen wordt als ik nu ziek word. Er werd gezegd dat de vliegmaatschappij alles zou betalen. Ik word van het kastje naar de muur gestuurd. Ze zoeken het maar uit".

Daarentegen hebben de andere wel alles betaald gekregen. Er is dus sprake van willekeur binnen de materiële en immateriële hulpverlening. De een krijgt een uitnodiging voor groepstherapie, de ander weet niets en zo ook op financieel vlak. Drie van de vier zijn erg teleurgesteld in de houding van de Overheid. "De Overheid moet dienen als bemiddelaar, op het gebied van financiën, maar ook op sociaal vlak". Als je ziet hoe de Venezolaanse slachtoffers ontvangen zijn en nog maar te zwijgen over de huldiging van de Disip. De Overheid heeft niet eens de moeite genomen om de mensen nog eens bij elkaar te brengen, zodat we nog eens met zijn allen in betere omstandigheden met elkaar kunnen vertoeven. Ik ben er ook van overtuigd dat informatie die wij bezitten van grote betekenis kan zijn voor preventieve maatregelen. En het is van groot belang dat die er komen. Opvang-begeleiding en financiele voorzieningen moeten beter geregeld zijn. **Je hoopt natuurlijk niet op een nieuwe kaping, maar je moet je kop ook niet in het zand stoppen.** Zo zijn er veel vreemde dingen gebeurd. De koffers die we een dag na de kaping konden ophalen waren opengesneden. Veel mensen vermisten spullen. Er werd ons geen uitleg gegeven, waarom die koffers kapot waren. Het opensnijden is op Hato gebeurd en de diefstallen ook. Tot op heden hebben we hierover geen verklaring gekregen.

Het gestolen goed konden we ook niet claimen, want je kunt niet bewijzen wat je wel of niet bij je had. De bezittingen die in het

Boy Winklaar: "Je moet je kinderen zeggen, dat je niets voor ze kunt doen".

vliegtuig waren achtergebleven waren in een grote bak gegooid en daarin kon je grabbelen naar je spullen. Er was geen toezicht, dus je kon als je wilde meenemen wat naar je zin was. Dit soort aangelegenheden kun je dan net niet meer aan. Het is de bekende druppel".

Weer komt ter sprake dat er behoefte is om elkaar nog eens te treffen en ter plaatse wordt dit door het viertal voorbereid. Er worden namen genoemd van mede-slachtoffers. Eén dame houdt hen erg bezig. Ze zijn erg benieuwd wat er van haar geworden is, omdat zij op het einde in een verschrikkelijke situatie zat. Ze verheugen zich al op het weerzien en er wordt gelachen. Ze lachen om vreemde, rare, stomme dingen die ze tijdens de kaping hebben meegemaakt. Zaken, waar ze nu om kunnen lachen, maar verschrikkelijk waren. Samen is het mogelijk te relativeren. Ze zijn er nog lang niet over uitgepraat. Er liggen nog zoveel onopgeloste vragen. Het is daarom van groot belang om te praten. Op een gegeven moment raak je erover uitgepraat en wellicht dat dan het moment van geestelijke rust is teruggekeerd. Maar dit zal voor de een sneller plaatsvinden, dan voor de ander. De Overheid moet zich opensteellen voor de informatie, voor het opzetten van preventieve-maatregelen.

Ook kan de Overheid alsnog iets doen aan de financiële problemen waarin sommigen terecht zijn gekomen. Bedrijf geen struisvogelpolitiek, want daarvoor hebben de slachtoffers een te grote rol betaald. Juist materiële zorg houdt de slachtoffers af van hun immateriële welzijn, want hierdoor worden ze keer op keer geconfronteerd met het vreselijke gebeuren.

Je voelt je solidair. Als je elkaar tegenkomt springt er iets over. Je hoeft geen uitleg te geven. En **dit is een heerlijk gevoel!**

De EHBO- kosten zijn voor eigen rekening.

Praten met frater Anton van Oirschot

Tekenen en schilderen als hobby

(in gesprek met frater Anton Van Oirschot)

Herinneringen ophalen

In 1981 nam het Radulphus College afscheid van zijn rector, frater Anton Van Oirschot. Zijn leven tot dan toe was anders gelopen dan aanvankelijk de bedoeling was. In 1952 was hij vertrokken naar Suriname, om daar les te geven aan de pedagogische academie, die toen nog kweekschool heette. Na zijn examen als hoofdonderwijzer had hij zich bekwaamd in Nederlandse taal- en letterkunde (M.O. A en B) en in Pedagogiek (hij had de opleiding gevolgd voor M.O. A en B, slaagde vervolgens wel voor A, maar kwam niet toe aan het examen B, omdat hij versneld naar Suriname moest in verband met die kweekschool). Het pakte echter anders uit, want de geplande christelijke (oecumenische) kweekschool in Suriname was nog niet van start gegaan en frater Anton werd daarom leraar aan de Paulus Mulo in Paramaribo.

In '58 vertrok hij naar Willemstad, Curaçao, om aldaar les te geven aan het Radulphus College en na enkele jaren ook aan de C-afdeling, zodat zijn studie in de Pedagogiek toch nog enig rendement zou opleveren, want Anton — zoals hij veelal genoemd wordt — geloofde niet zo in dat vak, en er werd vaak wat afgelachen in die lessen. Zijn eigen woorden: "Een gezond verstand en een toegewijd hart, dat is pedagogiek; de rest is zo vaak loos gepraat". Als docent karakteriseert hij zich niet als een strenge leraar. Hij zegt: "De leerlingen wisten van mij dat ik hun zaken behartigde, als zij ook hun best deden!"

Tien jaar later komt Anton in de directie van het Radulphus College. We schrijven dan 1968, het jaar waarin Nederland de experimenteer- scholen met de HAVO- bovenbouw beginnen. In Willemstad wordt de C-afdeling van het Radulphus College opgeheven en start men eveneens met een HAVO-opleiding. Als Van Oirschot rector is (eigenlijk spreekt iedereen alleen maar van 'frater Anton' of van 'Anton' en ik pas me aan die gewoonte aan, dus:) Als Anton rector is, dan is zijn voornaamste doelstelling een goede school te maken. Dat is dan een school waarvan de leerlingen trots zijn er 'gezeten' te hebben en ook een school waar leraren zich met elkaar inzetten voor hun leerlingen. Aan die opgave wijdt Anton zich, en dat wil hij als erfenis nalaten aan zijn opvolgers, want — zo zegt hij — "een school is iets wat de moeite waard is, en dat vraagt duidelijke inzet; ik voor mij stelde het op prijs, dat m'n zaken in orde waren, en men mocht dat zien".

Dat is een streven naar perfectie en dat o.a. heeft ervoor gezorgd dat Anton bestempeld werd als een autoritair rector. Helaas heeft het woord 'autoritair' te vaak alleen maar een negatieve klank. Bij Anton betekent autoritair (d.w.z. iemand van gezag zijn) positief gezien, dat hij wérkelijk wat te zeggen had, op het gebied van onderwijs, van organisatie, van visie; wil men het negatieve aspect beklemtonen, dan is het zo dat Anton duidelijk liet merken, dat bepaalde zaken zíjn verantwoordelijkheid waren, en dat men daar dan maar niet te veel om-heen-moest- discussiëren. Iedereen die hem als schoolleider heeft meegemaakt, zal ongetwijfeld van beide kanten voorbeelden weten te noemen, maar duidelijk is dat de positieve voorbeelden in de meerderheid zijn.

Als het schooljaar 81/82 dan van start gaat, zit aan het begin ervan de vorige rector nog even naast de nieuwe, 'om te kijken of alles klopt', of liever nog 'om te zien of hij niets onverzorgd heeft achtergelaten'. En dan ... kan frater Anton met pensioen gaan.

Tekenen, een oude hobby

Nog in 1981 maakt Anton zijn eerste schets. Pas gepensioneerd (men leze: "zo-zonder-het- Radulphus- College") is er voor hem de noodzaak van een opnieuw beginnen. Er is het gemis van de zorg voor het goed- geolied lopen van de school; het gemis van de 1001- bezigheden die het leven van een rector bepalen; het gemis van de aandacht van zo veel mensen om hem heen, die hem nodig hebben, die het hem lastig maken, maar — evenzeer en vaker — die hem positief bevestigen. De behoefte aan die aandacht van anderen en ook de verwondering over zichzelf, dat men zich realiseert dat men een nieuw leven moet beginnen, opnieuw moet leren zien, drijft Anton ertoe zich te uiten op een andere manier dan het tot nog toe de gewoonte was. Een oude liefhebberij, tekenen (hij was daarin destijds op de kweekschool erg goed) krijgt eindelijk — na zo veel jaren niet-tekenen — weer eens de kans. Het is dan kerstmis 1981.

Het eerste jaar van de pensionering van Anton is nog op een andere manier erg belangrijk. In juli/augustus/september '82 neemt hij deel aan een volledige Ignatius-retraite. De zware 30-daagse retraite (zoals Ignatius van Loyola die destijds te boek had gesteld voor zijn volgelingen) wordt hierbij uitgebreid met 30 dagen "voorbereiding" en 30 dagen "nazorg". Wanneer men deze drie maanden bezinning nu zou etiketteren met het woord 'sensitivity- training', dan doet men verkeerd. Er is voor en tijdens zo'n summercourse slechts sprake van eígen keus en eígen wil, om de aandacht te richten op **denken/voelen/beleven** van de eigen persoonlijkheid. Wel is het zo dat dat een dergelijke bezinning onmiskenbaar zijn invloed heeft op iemands persoonlijkheid.

Voor iemand die als schoolleider gefunctioneerd heeft, ie-

bijschriften bij foto's
1) 3 foto's naast elkaar
tekst:
In hoeverre het denken zijn invloed laat gelden op schilderkunst blijkt mooi uit de drie hierbij afgebeelde prenten. De schets (nr 1) en de definitieve uitwerking (nr 3) 'kloppen' wel, maar het vlug-even- vast-leggen van een herinnering (nr 2) laat het meest duidelijk zien wát in het landschap juist datgene was waardoor Anton ertoe uitgedaagd werd om dít landschap vast te leggen. In nr 1 en nr 3 lijkt het alsof het denken centraal staat; in nr 2 is er een parallellie tussen denken/voelen/beleven.

mand dus die er steeds voor heeft moeten zorgen dat de zaken 'klopten', voor zo iemand heeft steeds **het denken** voorop gestaan. **Het voelen en het beleven** kwam daarbij niet op de eerste of op een gelijkwaardige manier aan de orde. Eerder was het zo dat — als het aan de orde kwam — zoiets geschiedde op een afstand; zoiets was van andere mensen; in een dergelijke functie wéét men dat voelen en beleven bestáát, maar het is geen intrinsiek weten. Anton formuleert het zelf als volgt: "Het indammen van denken / voelen / beleven tot het denken alleen is de machteloosheid van de sterken. Aan de ene kant zijn leiders begaan met het lot van degenen die van hen afhankelijk zijn; aan de andere kant is het noodzaak voor de goeie gang van zaken, dat men het hart niet constant of alleen aan het woord laat".

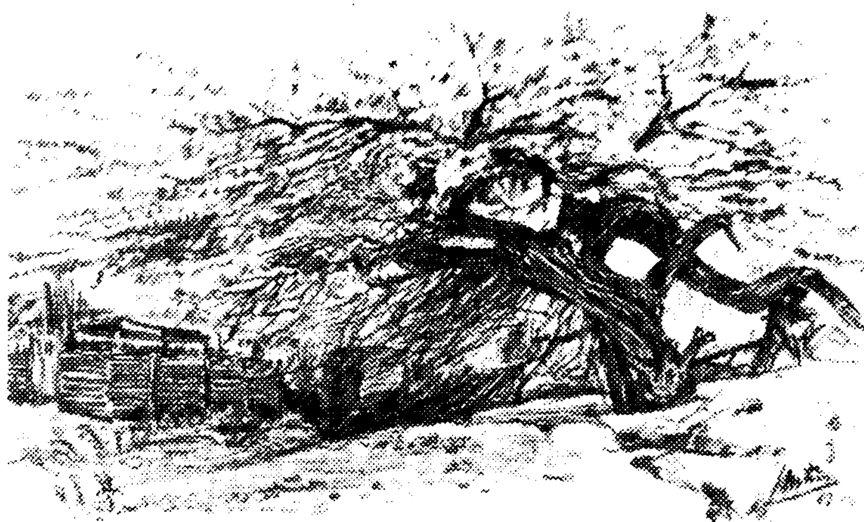
Deze drie maanden bezinning, van opnieuw een leven inhoud geven, zijn volgens Anton te vergelijken met een geestelijke harttransplantatie. Het wezen van de ervaringen van een mens komt in een nieuw daglicht te staan, omdat de ervaring niet meer beperkt is tot een 'weetje', maar tot iets wat men met hart en nieren doorgrondt. "Overigens", aldus Anton zelf, "is zo'n training, en met name de retraite, niet zo zeer een bezig zijn met zichzelf, maar veeleer een ontmoeting met God, met Christus die Gods mensenliefde openbaart. Dat impliceert wel, dat je jezelf tegenkomt als gelovige, en 'je komt dan gelukkig nergens meer onderuit'."

Het zou ongetwijfeld boeiend zijn om de verandering die door een dergelijke bezinning ontstaat, nauwkeurig en precies te volgen. Maar een- lezen- alléén-daarvan zou te beperkt zijn en wordt — los van de intrinsieke ervaring — niet meer dan een onbescheiden blik in iemands meest wezenlijke 'ik'. Daarom blijft die informatie (die dus slechts beperkt zou zijn een ken- en weetjesfunctie) hier achterwege. Voor dit artikel is wel relevant dat een dergelijke ervaring/verandering van iemands persoonlijkheid in zijn artistieke uitingen zichtbaar is. Het zorgt er o.a. voor dat tekenen dan meer wordt dan het oppakken van een oude hobby.

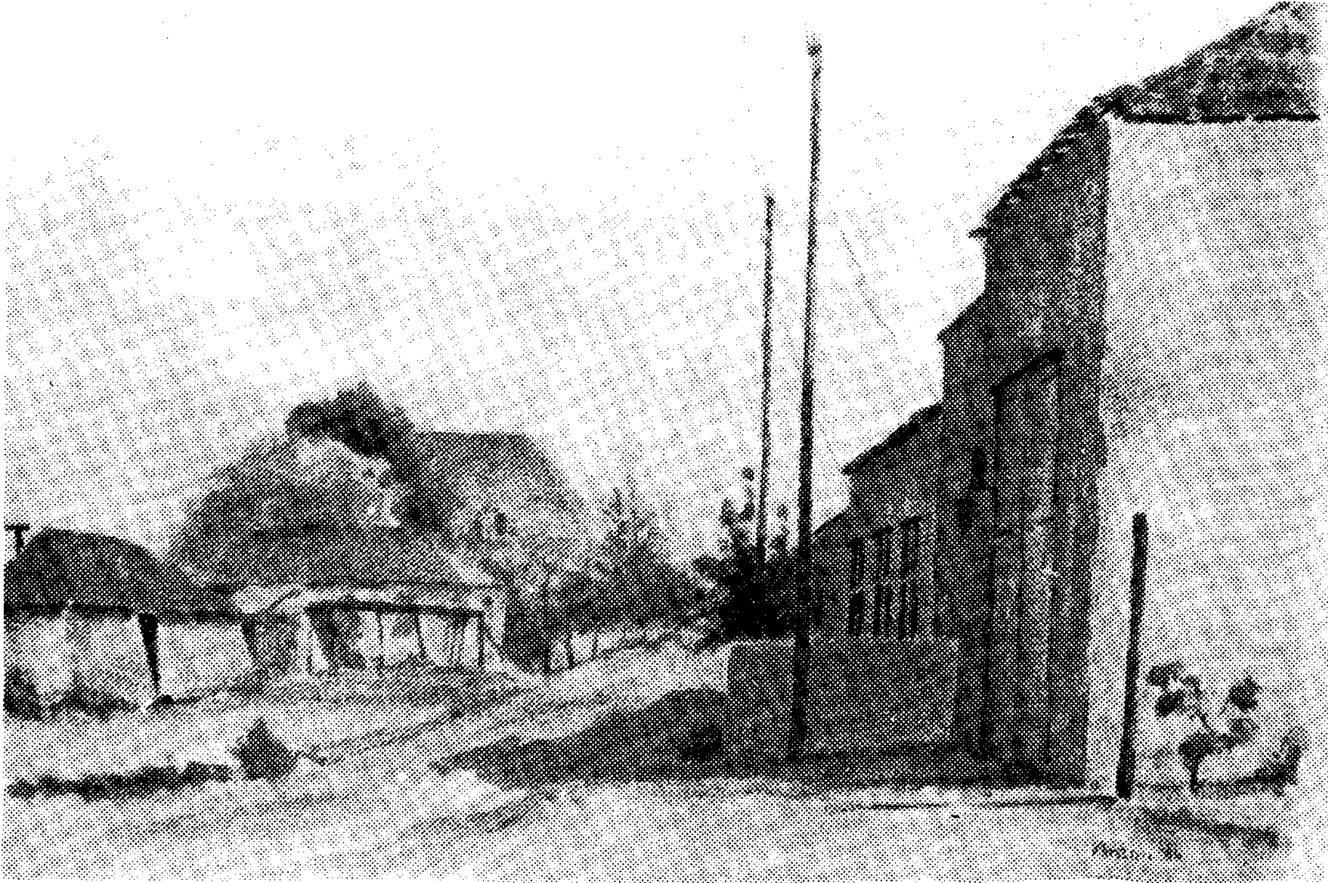
Pentekeningen en aquarellen van Anton

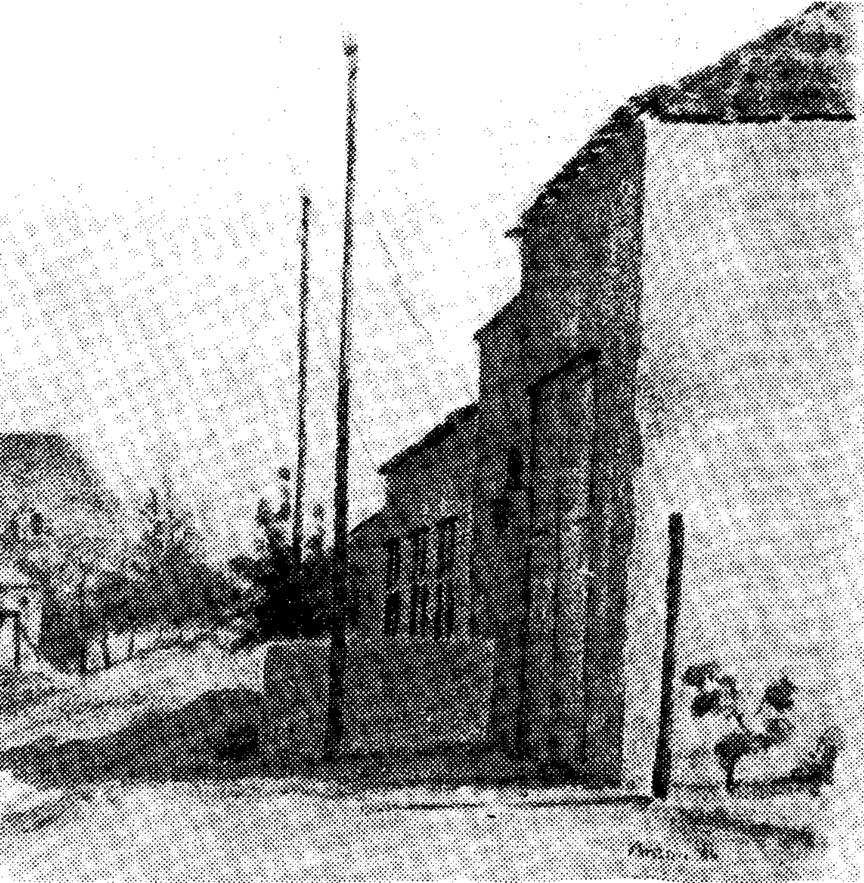
Anton schetst, aquarelleert en maakt pentekeningen van vooral het Curaçaose landschap. Hij wil zich niet als kunstenaar betiteld zien. "Al dat schilder- en tekenwerk is alleen maar een hobby; noem het liever geen kunst", zo zegt hij zelf. Kunst is voor Anton een te beladen woord, en hij is doodsbang dat zijn werk als beunhazerij zou worden gekwalificeerd. Niettemin beoefent Anton deze hobby graag en zijn er veel mensen die graag 'een echte Anton' willen bezitten. Werk dat Anton gemaakt heeft, draagt ook duidelijk een eigen signatuur. "Primair", zo zegt hij, "is mijn werk een vertelling; eigenlijk ben ik een verteller in kleuren en lijnen". Of dat werkelijk waar is, valt nog te bezien. Als waar is, dat uit tekeningen en schilderijen blijkt hoe iemand is (men waardeert en interpreteert immers vanuit zijn eigen instelling), dan tekent/schildert Anton juist die landschappen, juist die stukjes Curaçao, waar ín het landschap zélf iets te vinden is van wat ook kenmerkend is voor Anton zelf.

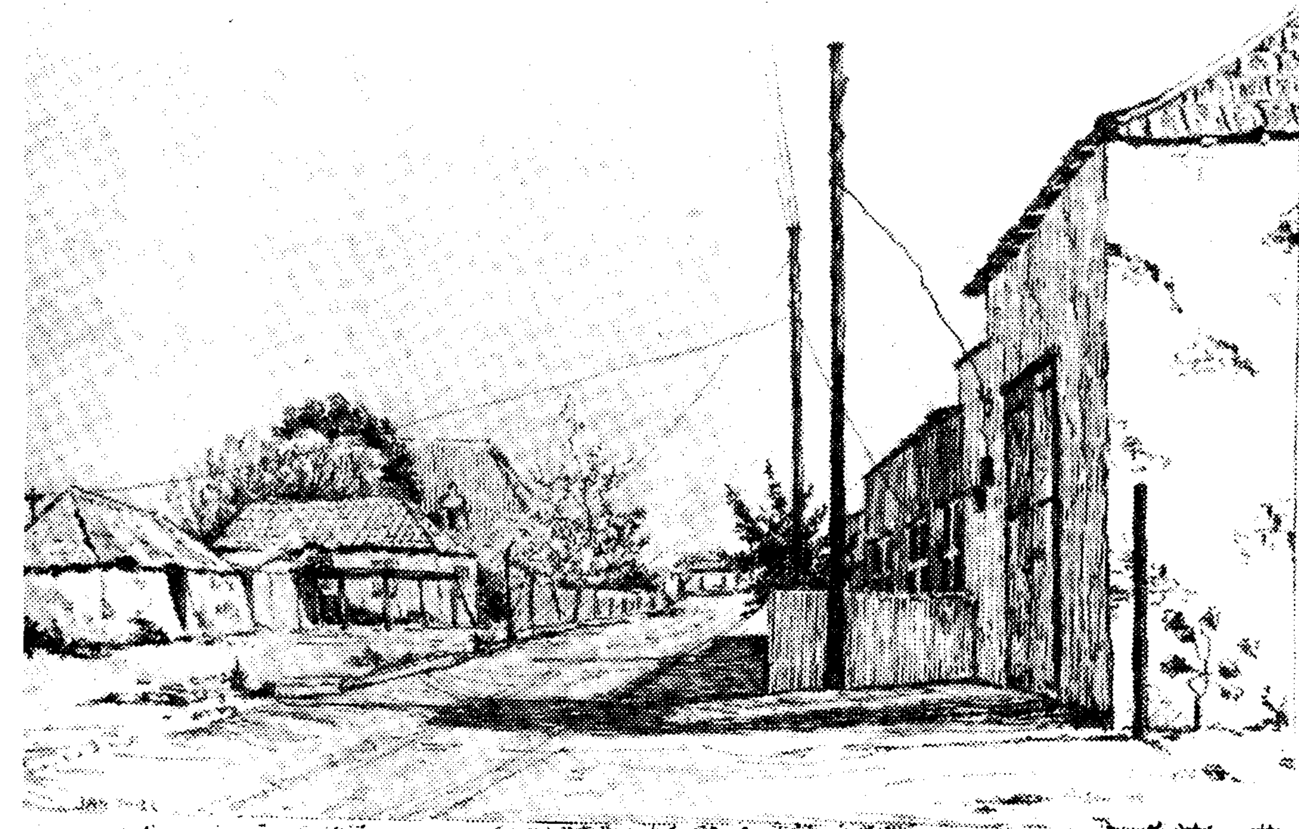
Een prachtig voorbeeld hiervan is de tekening van de hierbij afgebeelde boom: de taaiheid ervan, zijn markante lijnen, zijn 'betrokkenheid' bij het landschap, zijn complexiteit (want alles heeft met alles te maken), het zijn evenzoveel kenmerkende woorden voor de persoon van Anton. Dat geldt ook voor de inzet waarmee gewerkt is. Misschien is dát het meest kenmerkend in zijn werk; de intensiteit van denken/voelen/beleven uit zich bij Anton als 'kracht'. Op bijna al zijn werk ziet men een onderstrepende lijn

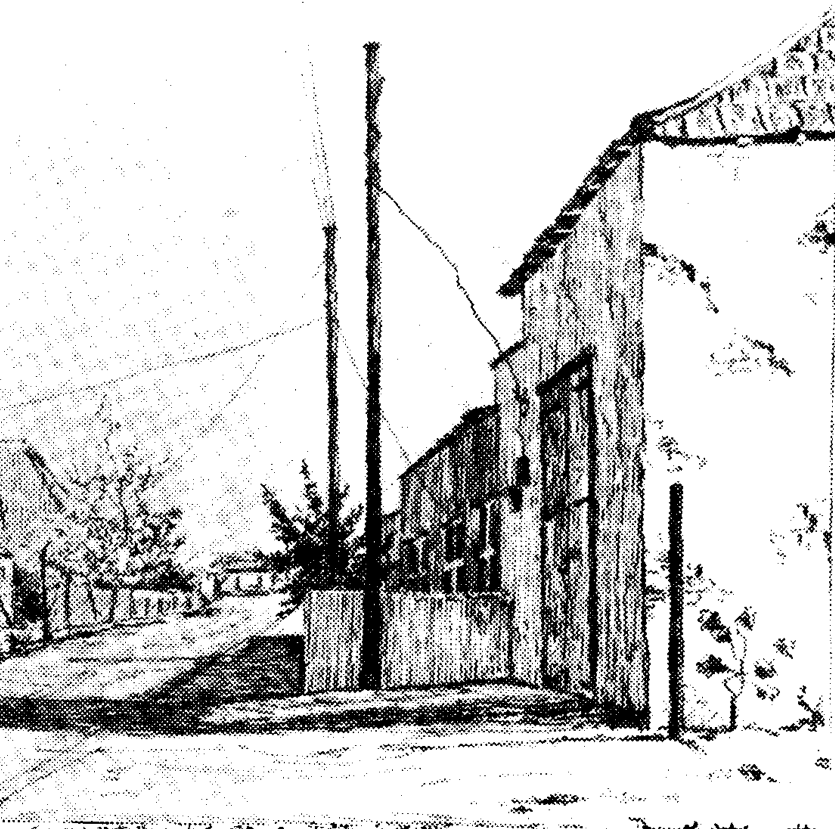

2) pentekening en aquarel van hetzelfde onderwerp
tekst;
De afwezigheid van de kleur bij de hierbij afgebeelde prenten werkt natuurlijk negatie . Niettemin is het interessant om van eenzelfde plek zowel de pentekening te zien als de aquarel. Men kan zo enigszins ook zijn eigen voorkeur bepalen.

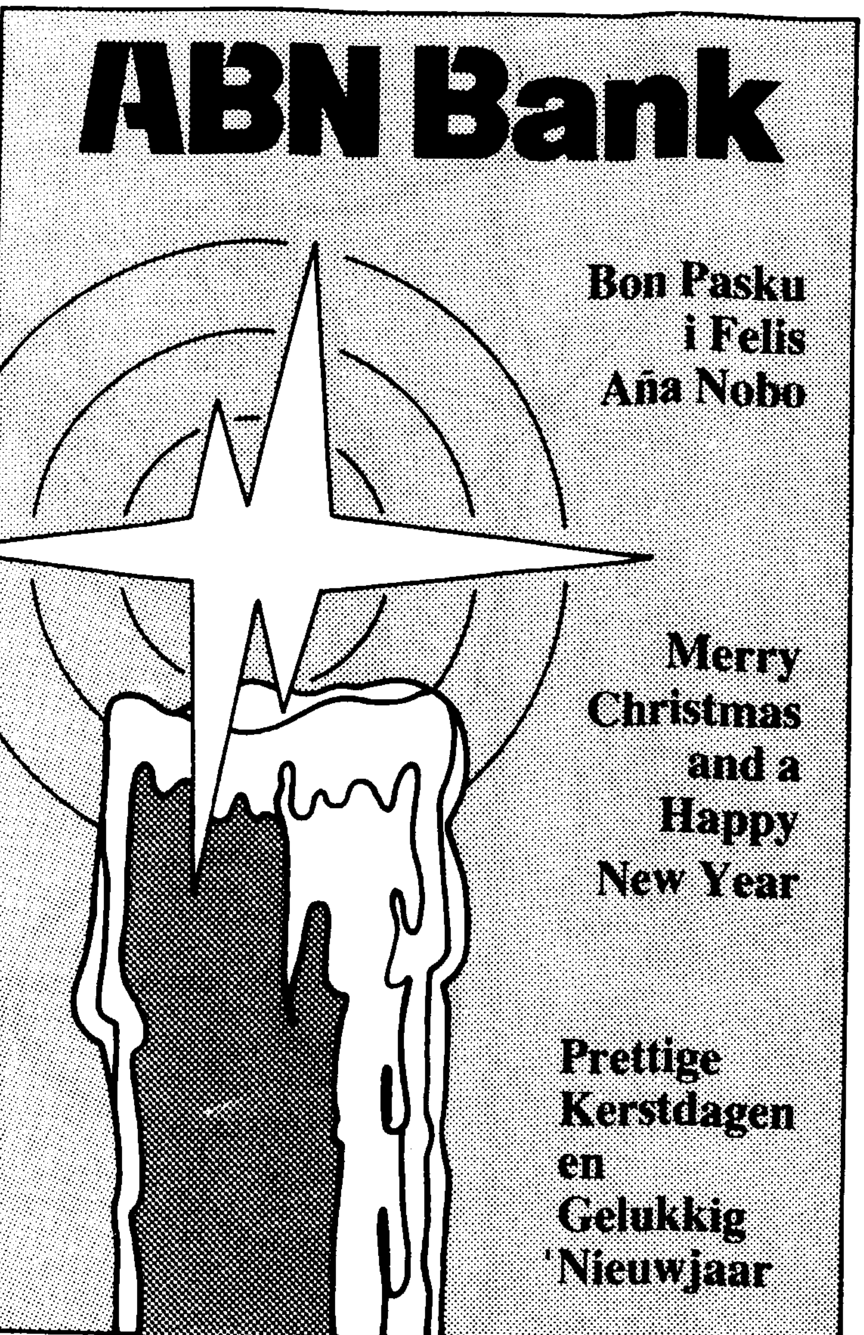

of een accentuerende kleur. In woorden uitgedrukt zou dat neerkomen op zoiets als "Daar moet je eens op letten!", of "Heb je dat gezien?", of "Wat ik zo bijzonder vind..."

Na zijn pensionering heeft Anton zich met een enorme verve overgegeven aan zijn hobby. Hij is er blij mee, dat hij regelmatig kan praten met Ria Houwen, zijn oud-collega, die hem van de ene kant niet in een bepaalde richting drijft, maar die wel — onomwonden en eerlijk — haar mening als kunstbroeder geeft en hem ook suggesties aan de hand doet. Overigens heeft Anton bij het beoefenen van zijn hobby wel een grote moeilijkheid. Hij weet namelijk nog steeds niet of het maken van pentekeningen zijn grote kwaliteit is of dat aquarelleren zijn grote kracht uitmaakt. Het liefst aquarelleert hij, maar in zwart/wit voelt hij zich beter thuis. Misschien heeft dat wel te maken met het verleden: de markante persoonlijkheid van 'frater Anton' laat duidelijk merken waar je aan toe bent, maar de 'nieuwe' Anton heeft meer oog gekregen voor de nuance...

SYBREN PAUL

Land van de nandoe's en de walvissen

Reis naar Vuurland

WILLEMSTAD — Patagonië, Straat van Magellanes, Vuurland (Tierra del Fuego) en Beagle Kanaal zijn namen die verbonden zijn met de geschiedenis en de begrippen ver en koud. En ook thans zijn deze namen regelmatig in het nieuws.

Het grensgeschil betreffende het Beagle kanaal tussen Chili en Argentinië was zo hoog opgelopen, dat de paus heeft bemiddeld. Magellanes [illegible] in 1520 de doorgang tussen Vuurland en het zuidelijkste punt van Zuid-Amerika en gaf deze zeestraat zijn naam. James Cook gooide in ± 1770 in de Bay of Good Success, aan de zuidkant van het eiland, zijn anker uit en [illegible] gaf aan de doorvaart tussen het zuiden van Vuurland en de paar (nu Chileense eilandjes de naam van zijn nu zo beroemd schip, Beagle. Hoewel Vuurland slechts op 54 Zuiderbreedte ligt (Nederland ligt op 52 Noorderbreedte is het klimaat kouder dan de naam zou doen vermoeden.

De naam, Vuurland, werd door Magellanes gegeven naar aanleiding van de kampvuren die hij [illegible] (december, januari) schommelt de temperatuur tussen 10 en 14 graden, terwijl in de winter de temperatuur maar net boven vriespunt kan komen. En ver is het ook; vanuit Curaçao gerekend en rekening houdend met de normale reisroutes heb je bij thuiskomst al gauw twintigduizend kilometer achter de rug.

Het onderstaande reisverslag is een impressie van Chris van Grol, die, samen met zijn oudste zoon, na vele Zuid-Amerika reizen, wel eens wat anders wilde zien. Het is niet een reis die iedereen zou aantrekken. Slechts zij die van avontuur en onver- [illegible] na een tussenstop [illegible] Aruba. Lan Chile vertrok [illegible] 02.45 uur, zodat wij [illegible] de gelegenheid kregen in een restaurant wat te gaan eten. Maar eenmaal door de douane presenteerde zich het eerste van de vele onverwachte problemen [illegible] weer terug. Mijn argwanende blik begrijpend, bood hij onmiddellijk zijn identiteitsbewijs aan en om alle twijfel weg te nemen, bij het restaurant zijn autosleutels. Na een uur reizen waren we reeds volledig [illegible] de Zuidameri-kaanse [illegible] op de spullen en [illegible], terecht gekomen.

De [illegible] van een [illegible] weer naar het vliegveld [illegible] betaling van [illegible] de [illegible] aansluitend een [illegible] wachten tot 01.[illegible] uur, konden we [illegible] inchecken.

Met de Lan Chile zouden we rechtstreeks naar Santiago vliegen. Zoals zo vaak [illegible] begin van een vakantie-reis heb je relatief weinig bagage. Een aardige Chileense, alleen reizend, [illegible] met haar vier [illegible] overtuigd [illegible] ziende man (identiteitskaart aan het overhemd hangend, [illegible] en Lan Chile kleuren) kwam ze haar handbagage en de tickets voor haar zware koffer terughalen. Het huilen stond haar nader dan het lachen. Volgens haar zeggen zou ze de volgende dag bij een specialist in Santiago moeten verschijnen. Ze moest nu ruim vier dagen wachten.

De aankomst in Chile op de internationale luchthaven Merino Benítez (26 km buiten Santiago) liet er geen twijfel over bestaan dat het winter was in Chile. Na een zeer vlotte afhandeling bij de immigratie, hoefden we onze koffers niet eens te openen. We werden zelfs door een attente douane-beambte naar een Cambio (wisselkantoor) gebracht. We wisselden onze dollars tegen een koers (de officiële) van 91,42 peso voor een dollar. Daarmee betaalden we de taxi die ons naar hotel España bracht (1200 peso,) wat gelijk was aan een nacht slapen in España. Een niet zo sjiek hotel, maar voldoende voor ons.

Santiago is een prachtige stad. Het was de derde keer dat we er vertoefden. Het verschil met de vorige keren was: je kon met je dollar veel meer doen. Zeker als [illegible] werde zwarte markt wisselt. Nu hebben we daar niet zo'n goede ervaring mee gehad. In Buenos Aires waren we eens door een wisseltruc een flink aantal dollar armer geworden. Eerst uitgebreid geïnformeerd hoeveel de koers (zwart) was. Door veel te vragen en duidelijke belangstelling te tonen, en te vermelden hoeveel je wilt wisselen, stijgt de koers. Onze eerste wisselaar bood 108 peso, maar uiteindelijk wisselden we onze dollars tegen 115 peso. Maar wel eerst in een soort snackbar alle briefjes van 1000 peso nauwkeurig bekeken. Een ezel stoot zich in het algemeen. [illegible] Ahumada, [illegible]

Het wild waarop gejaagd werd, waren de straatventers. Mannen en vrouwen tussen [illegible] en 60 jaar oud probeerden de meest vreemde voorwerpen aan de man te brengen. Schroevedraaiers, [illegible] Michael Jackson [illegible] e.d. [illegible] ongeveer 100 bij 60 [illegible]. De vier hoekpunten diagonaalsgewijs verbonden met een dun stuk touw. De zogenaamde noodgreep, zoals later bleek. Zodra [illegible] agentje te dicht in de buurt kwam, greep men het kruispunt van de diagonalen beet, waardoor de uitgestalde waar op het plastic bij elkaar rolde. Touwen, plastic en handel werd in een grote tas gedaan en men liep al achterom kijkend verder.

[illegible] me denken aan een school vissen waar je door heen zwemt. Waar je ook gaat of grijpt, ze blijven op eerbiedige afstand. Nog geen vijftien à twintig meter achter de bus van het [illegible] groene duo, werd alweer luidkeels de waar aangeprezen. Slechts eenmaal werd terwijl wij dit kat-en-muis-spelletje zaten te bekijken, een jongetje gepakt. Een kort tussensprintje van een, mijns inziens te fanatiek, jong agentje, werd hem noodlottig. Zijn zus, op tijd een winkel ingeschoten, kwam hem echter te hulp. Luid pratend en met alle ogen van de voorbijgangers op hen gericht, liepen de twee agenten en broer en zus naar een straat verder geparkeerd, zwaar getraliede militaire bus. Daarin werd slechts broerlief toegevoegd aan andere wachtende lotgenoten. Ik heb me laten vertellen dat men deze mensen een flink eind buiten de stad brengt en ze vandaar terug laat lopen naar waar hun huis dan ook mag zijn.

Daar het sfeertje ons toch niet geheel aanstond, op alle hoeken van de straten zwaar getraliede bussen in het centrum èn een uitgaansverbod tussen 2 en 5 uur 's nachts met daarbij afgesloten straten, waaraan een politiepost was gelegen, besloten we om zo snel mogelijk verder te reizen.

Daar ons uiteindelijke reisdoel Vuurland was, wilde we niet te veel tijd in Chili besteden. Na informatie bij bus en trein bleek de trein weliswaar goedkoper, maar we besloten toch de bus te nemen. Het busvervoer in Chili, en naar later bleek, ook in Argentinië, staat op een hoog peil. Comfortabele bussen met toilet, hostess, t.v. en Pulmannstoelen. Je hebt besproken plaatsen. Toch moet elke reiziger die in Zuidamerikaanse landen reist, zodra hij weet waarheen hij verder wil en wanneer, zo snel mogelijk een buskaartje kopen. Deze zijn vrij vaak van te voren reeds te koop. Ze verzekeren je zo van een plaats op de dag dat jij wilt vertrekken.

Onze reis [illegible] Puerto Montt, een 1000 km ten zuiden van Santiago. We vertrokken om 16.00 uur met [illegible]. De totale reis duurde ongeveer [illegible] uur. Onderweg werd een zestal keer gestopt. En zoals tijdens elke interlokale busrit, wordt de bus dan "overvallen" door jongetjes van 12 jaar en ouder die allerlei waar te koop aanbieden. Chocolade, sinaasappels, appels, lokaal favoriete koekjes e.d.

Zo'n stop geeft je naast het gebruiken van het niet altijd frisse toilet, de gelegenheid om de benen even te strekken, een tijdschrift te kopen of wat te drinken.

Bij aankomst te Puerto Montt bleek het dienacht [illegible] geregend te hebben. [illegible] derrie, welke van de omringende heuvels was afgespoeld.

Terwijl enkele winkeliers druk doende waren het gedeelte voor hun winkel schoon te maken werden wij door een man van een jaar of twintig naar een pension gebracht. Bij aankomst met de bus had hij op zulk een overtuigende wijze zijn „waar" aangeprezen, dat we het de moeite waard vonden om in elk geval even te gaan kijken. De „Hospedaje Familiar" bleek eenvoudig maar schoon. Terwijl onze gids zijn tip van de hospita ontving, brachten wij onze koffers naar boven.

Na een verfrissende douche besloten we onze winterkleding kompleet te maken. Op Curaçao hadden wij ons al voorzien van parka's en in Santiago hadden wij onze sneeuwlaarzen (botas de refugio) gekocht. Naar later bleek goedkoper dan in Argentinië.

In een aangrenzend gehucht Anselmo staat langs de weg een aantal houten keetjes, welke naast houtwerk en fruit, ook wollen kledingstukken verkocht. Een prachtige wollen trui voor [illegible]. Na ook nog even langs de pitoreske haven en de vismarkt met zijn eetstalletjes te zijn gelopen, keerden we beladen met twee truien, twee bivak-mutsen, twee paar handschoenen weer terug naar „huis". Het was in de haven van Puerto Montt dat we onze eerste [illegible] zagen. Het beestje was ijverig op jacht vlak langs de kust [illegible] onder het toeziend oog van vele meeuwen en strandvogels.

Bij het bespreken van onze volgende etappe bleek dat pas op dinsdag de reis naar San Carlos de Bariloche aanving. En... we moesten een verplichte overnachting maken in Peulla. Dit in tegenstelling tot de vorige keer. Vanuit Bariloche konden we toen in één keer doorreizen naar Puerto Montt. De extra (niet geplande) dag hebben we besteed met het maken van een trip naar het grote eiland Chiloé, hetgeen in de oorspronkelijke taal zoveel als „het land van de zeemeeuwen" betekent. Het eiland, dat 250 km lang is en bijna tienduizend vierkante kilometer aan oppervlakte heeft, was het laatste Spaanse bolwerk tijdens de onafhankelijkesstrijd.

Als je 's morgens vroeg reeds de bus neemt en nog voor het ochtendgloren de reis aanvaardt naar Paragua, alwaar de ferry je overzet, krijg je een aardige indruk van een klein stukje dagelijks leven. De bus wordt regelmatig bij de verschillende stops „overvallen" door een grote groep kinderen op weg naar school. De meisjes met witschort voor en de jongens in een donkerblauw colbertjasje. Bij vele bushaltes brandde een kampvuur om de wachtenden te verwarmen. De temperatuur lag maar net een vier, vijf graden boven nul. Hoe klein en armoedig soms de schooltjer uitziet, altijd waait de Chileense vlag. Een gewoonte die dit schooljaar op Cu- [illegible]

In Paragua aangekomen, reed bus met passagiers de ferry op. Deze bleek door dezelfde maatschappij als de bus te worden geëxploiteerd. Overtocht was gratis (bij het kaartje inbegrepen) en duurde ruim een half uur. Twee plaatsen op Chiloé zijn een bezoekje waard. Ancud, dat nabij de aanlegplaats van de ferry ligt, en Castro, de hoofdstad.

Castro is een klein gezellig stadje waar je vrij snel doorheen bent. Het meest opvallende gebouw is de kathedraal. De buitenkant is geheel bedekt met oranje geschilderde golfplaten. Een goed waarnemer ontdekt ook dat de twee torens die deze kerk sieren, enigszins voorover hellen. Langs de steile straat die de waterkant met het centrum verbindt, ligt een aantal gezellige winkeltjes. In een van deze winkeltjes moest ik als (onbeëdigd) vertaler dienst doen. De goede man had (nota bene) een brief van bloembol-en-fabrikant Stassen uit Nederland ontvangen. Daar men het Engels niet zo goed meester was, en de op mijn buik bengelende camera duidelijk maakte dat ik waarschijnlijk beter Engels begreep dan het Spaans dat ik liet horen, werd mij gevraagd naar de inhoud van de brief. Een zucht van verlichting werd geslaakt toen ik hen duidelijk kon maken dat de (flinke) dollarprijs in de brief vermeld, de bollen èn het transport betreft. Met een handdruk en een onverwachte korting bij aankoop van een cassette, verlieten we weer de winkel. Ook op Chiloé weet men vanwaar de mooie tulpen komen!

Het zijn die kleine straattaferelen die je vakantie zo uniek maken. Tijdens de wandeling langs de haven werd een beer (mannetjesvarken) vanaf de boot op een tweewielige wagen neergelegd. Het paard dat voor de wagen stond gespannen, trok zich van het drie straten ver te horen gegil van het varken niets aan. Slechts de eigenaar bemoei- [illegible] linker-voorpoot en de rechter-achterpoot werden vast gezet aan de wagen met een stuk touw.

Het arme, magere paard

moest deze zware vracht, varken en baas, de steile weg omhoog trekken en deed dit niet snel genoeg naar de zin van de man met de zweep. Met veel slagen en de uiteindelijke overgave van zijn baas (hij liep de laatste twintig meter), bereikte het magere dier al glijdend en slippend de verlossende horizontale zijweg en verdween met zijn vracht in een lichte draf naar onbekende bestemming.

Daar we veel eerder klaar waren met het bekijken van het stadje hebben we onze retourticket vervroegd. Daardoor waren we reeds om zes uur 's avonds bij het bijna negentig kilometer noordelijker liggende Ancud aangekomen, alwaar we via de ferry weer richting Puerto Montt reden. Hotel Royal verschafte ons voor zestien gulden een heerlijke vismaaltijd met een fles van die overheerlijke Chileense wijn. Met een oliekachel vlak bij de tafel kwamen we weer wat op temperatuur.

Er zijn twee mogelijkheden om van Puerto Montt naar San Carlos de Bariloche te gaan. De eerste gaat om de vulkanische meren heen. De tweede via bussen en boten over de meren. Deze laatste is verreweg de mooiste. Evenals vijf jaar geleden reisde ook nu weer een groot gezelschap Brazilianen mee. Na in een hotel aan de voet van de vulkaan Osorno geluncht te hebben, reden we door naar Petrohué. Onderweg moesten we tot driemaal toe door de bedding van een rivier rijden. Al het regen- en smeltwater dat van de perfect konische vorm van de vulkaan Osorno naar beneden kwam, had hele stukken weg weggespoeld. Het was echter nog zo kort geleden gebeurd dat slechts een provisorische overtocht mogelijk was. De prachtige waterval van Petrohué kreeg niet die aandacht waar het recht op had. De flinke regen die viel, hield de helft van de passagiers in de bus en de parkwachter in zijn warme hokje, zodat we kort maar wel gratis de watervallen bezochten.

De bus zette ons af bij de boot, die ons over het Lago Todos los Santos naar Peulla zou brengen. Dit inderdaad prachtige meer wordt in ongeveer tweeeenhalf uur overgestoken in de lengte. De prachtige, hoge bergen aan de rand van het meer zijn begroeid met dikke naaldwouden. Tussen de vele eilandjes doorvarend geniet je telkens weer van de vele schitterende watervallen die zich soms van grote hoogte in een witte straal naar beneden laten vallen.

De boot mindert op een viertal plaatsen vaart. Hij geeft hierdoor een eenzame bewoner van een boerderij de gelegenheid eventuele post of andere goederen aan te pakken. Hij heeft hier dan wel een flink eind voor moeten roeien. Als onze boot „Esmeralda" weer vaart meerdert, begint de eenzame roeier weer aan de terugtocht, zich een weg zoekend door de flarden mist die hier en daar tot op het water van het meer hangen. Niet veel passagiers hebben de nu toch wel flinke kou er voor over om van het fantastische uitzicht te genieten. De ramen waren beslagen.

Peulla zelf is een zeer klein plaatsje. Het bestaat eigenlijk uitsluitend uit woningen van employees die werken in het hotel en op de boot. Daarnaast woont nog een aantal militairen. Zij bemoeien zich met de immigratie en houden verder een oogje in het zeil. Men betaalt geen huur. Dat doen de hotel-gasten uiteraard wel. En niet zo'n klein beetje. Gelukkig hadden we via het agentschap in Puerto Montt een naam doorgekregen, alwaar we maar moesten informeren naar goedkopere slaapmogelijkheden. Theresa Pardo, bleek dezelfde vrouw te zijn die ons ook als gids had gediend op de boot naar Peulla. Zij was inderdaad bereid ons te voorzien van eten en bed. Haar huisje staat tegen de bergen aangebouwd en is vrij klein. De waterval, die direct naast het huis in het meer stortte, zorgde voor een onvergetelijke slaapmelodie.

Bij vertrek uit Peulla werden we al gewaarschuwd: er is erg veel sneeuw gevallen! De kleine bus bracht ons tot net over de rivier, alwaar twee kleine, hoog op de wielen rijdende trucks ons over de bijna 1000 meter hoge Pérez Rosales-pas brachten. Vele keren moest worden gestopt om de vastzittende truck uit te graven of we reden weer een stukje terug om de chauffeur de ruimte te bieden een al te diep gat met sneeuw te dichten.

Er lag boven op de pas zeker twee meter sneeuw. Als we onze handen uit de raampjes staken, schepten we zo de sneeuw op. Slechts de breedte van de truck was als pad vrij gehouden. De eerste truck had als extra hulp een soort schuiver voor de wagen zitten, om eventuele sneeuwmassa's te egaliseren. Aan de kant schuiven ging uiteraard niet. Daar lag reeds voldoende. Vlak voor de top van de pas werd ons de gelegenheid geboden even in de sneeuw te dollen. Als kleine kinderen hebben we tien minuten lang elkaar met sneeuwballen bekogeld of geprobeerd tot hoever je naast het pad in de sneeuw kon zakken. Eén van de Brazilianen die ook op weg waren naar Bariloche, zakte bijna tot aan zijn lies in de sneeuw en kwam slechts met behulp van twee reisgenoten er weer uit.

Weer beneden aangekomen, reeds op Argentijnse bodem, werden onze paspoorten gestempeld en verteld dat de bus aan het andere eind van Lago Frias stuk was, zodat het nog wel even kon duren voordat de boot ons kwam halen. De tijd werd gedood door middel van een provisorisch opgezette tafeltennis-competitie. Blijkbaar was dit niet de eerste keer, want alle benodigdheden waren aanwezig. Er werd afscheid genomen van onze tourbegeleidster en we werden bij aankomst van de boot overgedragen aan een nu mannelijke Argentijnse gids. Zijn taak bestond voornamelijk uit het verzamelen van paspoorten en bij aankomst in de buurt van Bariloche het zorgen dat het juiste (Braziliaanse) gezelschap in de juiste bus naar het juiste hotel verdween.

Het kort stukje over Lago Frias was toch nog interessant. Het bijna dicht gevroren meer werd door de boot weer „opengebroken", alhoewel het ijs slechts twee centimeter dik was. Ook hier weer hetzelfde beeld: watervallen die zich als in een vertraagde film naar beneden stortten en wolkenflarden die contact zochten met de oppervlakte van het meer.

De korte busrit daaropvolgend naar Puerto Blest voerde ons door een bos met vrij dikke en aan de regenzijde bemoste bomen. Puerto Blest zelf is slechts een restaurant waar de dagjesmensen vanuit Bariloche hun

maaltijd gebruiken om daarna weer naar Bariloche terug te keren. De boot was dan ook vrij vol. De weinige Chileense pesos die nog over waren, werden in het restaurant gewisseld. Het werd even wennen aan het Argentijnse geld. Door de inflatie waren er o.a. biljetten van een miljoen peso. Sinds een paar jaar heeft men daarnaast ook de Peso Argentino in gebruik. Van het oude geld moest je gewoon vier nullen aftrekken. Na een paar dagen was je daar aan gewend.

De grote groep Brazilianen ging naar het Llao Llao hotel, vanwaar je een prachtig uitzicht had op het mooie, zo niet het mooiste meer in Argentinië: Lago Mahuel Haupí. Met zijn 531 km2 het grootste meer van het nationale park waarin het ligt.

Naast de gids en de buschauffeur zaten slechts vijf passagiers in de bus, onder wie de kapitein van onze laatste boottocht. Op advies van onze gids namen we onze intrek in een residencial gelegen aan de hoofdstraat. Na ons heerlijk verfrist te hebben, gingen we op zoek naar een plaats waar we onze dollars zwart konden wisselen. We kregen uiteindelijk 70 Pesos Ar., terwijl de officiële koers 52 was. Zoals gebruikelijk wilden we eerst ons volgend traject zeker stellen voor wat het vervoer betrof. Don Otto, dé busmaatschappij voor het vervoer naar het zuiden, vroeg voor een busrit naar Comodoro Rivadavia 1800 PA, wat vrij duur is. Verdere informatie leerde ons dat vliegen goedkoper is, waarbij L.A.D.E. weer beduidend goedkoper bleek dan Aerolineas Argentinas. Dus het werd vliegen.

Bariloche is dé wintersportplaats in Argentinië. Het St. Moritz van Zuid-Amerika. En dat is te merken. Vele buitenlanders, onder wie veel Brazilianen (men spreekt daarom ook wel over Braziloche) bevolkten de restaurants, café's en winkels. Het blijkt ook een gewild toevluchts-oord te zijn (geweest) voor Duits-sprekenden. Namen als Residencial Tirol, Casita Suiza, Edelweiss, Viejo Munich en Kaffé Status zijn daar duidelijke voorbeelden van. Het hotel-restaurant Casita Suiza verdient een vermelding apart. Naar mijn smaak werd daar de heerlijkste peppersteak gedurende de gehele vakantie geserveerd. Bij een bezoek aan Bariloche mag het beslist niet worden overgeslagen! Nu we toch over eten en drinken praten: Suter Etiqueta Maron completeert als

Argentijnse witte wijn een uitstekende maaltijd.

Uiteraard komt een ieder naar Bariloche voor de ski-sport. Op nog geen tien kilometer afstand bevindt zich de Cerro Catedral waar wij uit angst voor het breken van benen en onbekendheid met de sport niet hebben geskied. Met de stoeltjes-lift naar de top, terwijl onder je de skiërs met vallen en opstaan of in duizelingwekkende vaart de berg afzakten. Halverwege werd je beloond met een prachtig uitzicht op Lago Nahuel Huapí en aan de top stond in het restaurant een heerlijke warme chocolademelk op ons te wachten. Weer teruggekeerd aan de voet van de berg werden sleetjes ontdekt. Hier werd de rest van de dag driftig gebruik van gemaakt. Drijfnat van de overal binnen dringende sneeuw arriveerden we 's avonds in het hotel en genoten van een welverdiende nachtrust.

Het vliegtuig naar Comodoro Rivadavia, aan de Atlantische kust, had vertraging, maar uiteindelijk vertrokken we. Via Esquel, Trelew naar de grootste stad in Patagonië, Comodoro Rivadavia. De stad zelf is een bezoek niet waard. Het is zo groot kunnen worden door de olievondsten en het aardgas, dat in een ruim 1700 km. lange pijpleiding direct naar Buenos Aires wordt gepompt. Wel mooi is de kust. Vanuit het vliegtuig zie je haar loodrecht een meter of twintig oprijzen. De bus die ons van het vliegveld naar de stad bracht, liet ons ongevraagd nog wat van de warme buitenwijken zien. Uiteraard was er geen enkele weg tot vlak bij het centrum geplaveid, zodat de chauffeur de meest gekke bochten en omwegen moest maken om de grote en modderige, diepe plassen te vermijden. Latere informatie leerde ons dat het voor het eerst in twintig jaar had gesneeuwd en dit waren (helaas nog niet de laatste) overblijfselen ervan. Na flink zoeken vonden we een redelijk hotel (Colon) voor een schappelijke prijs.

De Argentijnen hebben de gewoonte om pas laat, na negen uur, te gaan eten. Om twaalf uur 's nachts kost het nog veel moeite om in een goed restaurant een tafel te vinden. Volgens onze vakantie-„bijbel", The 1984 South American Handbook was restaurant Mundial het beste, maar bleek bij aankomst gesloten. Achteraf gezien vanwege het feit dat we veel te vroeg arriveerden. Maar daar kwamen we pas achter nadat een zeer vermoeiende voettocht een steile heuvel

op naar een tweede restaurant, hetzelfde resultaat opleverde. Een verbaasde kelner vertelde dat ze pas om negen uur openden. Een pizza-tent tegenover het hotel bracht toen uitkomst.

De volgende morgen zonder ontbijt op tijd met de bus weer naar het vliegveld vertrokken. Pas na het inchecken en met een instapkaart in je hand ben je zeker van een plaats in de altijd volle vliegtuigen. Met een Fokker 27 aanvaardden we de lange reis naar Vuurland. Echter niet direct. Perrito Moreno was onze eerste stop van vier tussen-stops die we zouden maken. Het vliegtuig, dat niet erg hoog vloog, gaf een duidelijke indruk hoe we ons Patagonië moesten voorstellen.

Patagonië is een onvoorstelbaar groot stuk land. Het is zeer schaars bewoond en slechts Comodoro Rivadia telt meer dan 100.000 inwoners. Ook de andere grote steden liggen aan de Atlantische kust daar waar de enkele rivieren, die het landschap vanaf de Andes doorkruisen, in zee uitmonden. Het kent geen bergen, slechts enkele heuvels zorgen er voor dat de horizon niet een strakke lijn is. Vanuit het vliegtuig zijn duidelijk de estancia's (grote boerderijen) waar te nemen. Het belangrijkste middel van bestaan vormt de schapenteelt. De naam Patagonië danken we aan de eerste ontmoeting van Magellanes met de oorspronkelijke bewoners. Tijdens zijn overwintering in wat nu San Julian heet, maakte hij voor het eerst kennis met de toen nog aanwezige indianen. Deze hadden in zijn ogen dermate grote voeten, dat hij ze Patagoniërs, dit is grootvoetigen, noemde.

Daar de Fokker 27 vrij laag over het landschap vloog, kan men zich aardig een indruk vormen van het land. Bomen zijn een grote uitzondering. Slechts daar waar een rivier een vrij diep uitgeslepen dal in het aardoppervlak heeft gevormd, kan iets groeien wat bestand is tegen de wind, de koude en droogte. Het kleine vliegveld van Perrito Moreno is dan ook niet meer dan een met een zandschuiver vlak gemaakte zandbaan bedekt met kiezelstenen. Nadat post, pakketten en een drietal passagiers waren afgeleverd, werd de reis weer voortgezet. Rechts van het vliegtuig had men een prachtig uitzicht op de besneeuwde toppen van het Andes-gebergte, terwijl links een enkele rivier zich moeizaam kronkelend een weg baande naar zee. Lago Argentino Calafate was onze volgende stop. In de zomer een plaats waar geen hotelkamer onbezet blijft, maar in de winter een zeer moeilijk bereikbaar oord. Het vliegveld ligt aan de zuidzijde van het meer. Vlak over het water vliegend landden we tot onze grote verrassing op een volkomen ingesneeuwde landingsbaan. Toen het vliegtuig dan ook na een lange uitloop stilstond, werd door ons een zucht van verlichting geslaakt. Ook hier hetzelfde beeld: vracht en passagiers werden via een klein trapje door de 15 cm hoge sneeuw naar een gebouwtje gebracht.

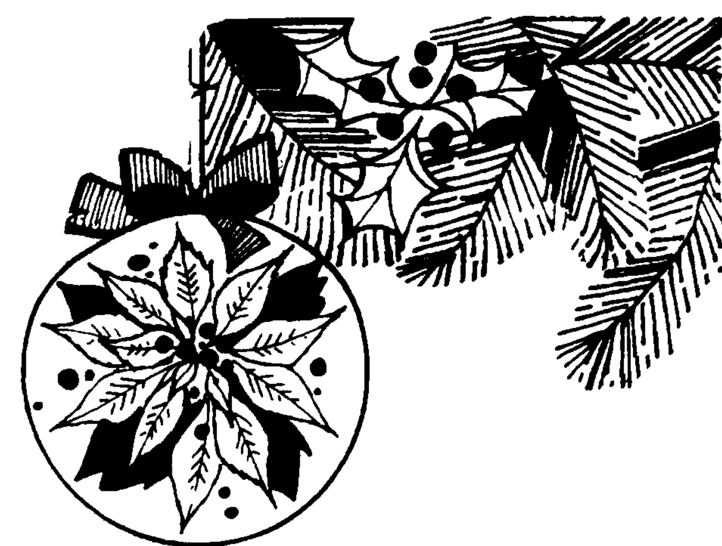
Toen iedereen weer ingestapt was, vertrokken we weer in de richting van het meer. Vlak voor het einde van de startbaan kwam het vliegtuig los en liet ons nog even genieten van het prachtige uitzicht. We waren op weg naar Rio Gallegos, de laatste Argentijnse plaats op het vaste land van Zuid-Amerika. Voor de verandering bleek de landingsbaan hier gedeeltelijk uit het ijs vastgereden sneeuw te bestaan. Daar de stop volgens de stewardess een half uur zou duren, stapten we even uit om de benen te strekken.

De tweede stap die we deden, gleden we al uit. Het was reeds een uur of vier en hoewel de zon volop scheen, was het goed koud. Het vroor. We ontdekten in de vertrekhal een kiosk waar toeristen informatie over de streek konden krijgen. De dame sprak tot onze verbazing Engels en schreef de gevraagde informatie in het Engels op een stuk papier. Een zesde zintuig waarschuwde ons dat er iets niet klopte. Een spurt naar het vliegtuig bracht ons nog net op tijd weer bij onze plaats, die bezet bleek te zijn. Na aandringen van ons en het Argentijnse stel achter onze stoelen, bleek men bereid te zijn een ander plekje te zoeken.

We verlieten het vaste land van Zuid-Amerika en vlogen over naar Vuurland. Onwillekeurig moest ik denken aan Magellanes die ruim 450 jaar geleden met nog vier van zijn vijf schepen de ingang invoeren. Zijn vloot in tweeën verdelend, zochten ze fjord na fjord de juiste weg naar de Stille Oceaan. De Concepción, die samen met de San Antonio zocht, vond uiteindelijk na vele hachelijke avonturen de juiste uitgang. Van de afwezigheid van Magellanes gebruik makend, was de San Antonio weer gevlucht naar Spanje, zodat de ontdekkingsreiziger slechts met drie schepen, de Concepción, de Trinidad en de Victoria, op 28 november 1520 de later naar hem genoemde zeestraat verliet, op weg naar Azië.

Onze bestemming was ook bijna bereikt. Na een korte tussenstop in Rio Grande, waren we op weg naar de meest zuidelijke stad ter wereld: Ushuaia. Over prachtige besneeuwde bergtoppen en glad bevroren meren, bereikten we om zes uur 's avonds de voormalige strafkolonie van de Argentijnen. In zeer barre omstandigheden werden hier ruim honderd jaar geleden gevangenen naar toe getransporteerd. Ze werden bezig gehouden met het werken in de bosbouw en aanleggen van een spoorlijntje. Naast de gevangenis zelf stonden slechts enkele gebouwen er-

Vervolg op pag. 8

Reis naar Vuurland

Vervolg van pag. 7

om heen. Hierin woonden de cipiers met hun gezinnen. Al deze gebouwen bestaan slechts nog op oude foto's en zijn al lang weer verdwenen.

Wat biedt Ushuaia?

Allereerst een prachtig uitzicht op en over het Beaglekanaal. De zonsondergang is om deze tijd van het jaar (juli) al vrij vroeg. De niet al te hoge maar toch indrukwekkende bergtoppen op het Chileense eiland Navarino verdwijnen langzaam in de schaduw. De weerkaatsing van de sneeuw verdwijnt vanaf de voet tot aan de top van de hoogste piek. Er is een begin gemaakt met de ski-sport. Direct achter het stadje ligt een piste met een lift. Vele inwoners uit de Argentijnse hoofdstad vinden een weekje Ushuaia net te doen. Zelf hebben wij een excursie gemaakt naar de „Valle de las Cotorras". Een smalle, maar zeer lange vallei, waar we een snowmobile hebben gehuurd. Grote pret is het met een vaart van zo'n veertig kilometer per uur over de sneeuw te razen. Het zou echter wat warmer moeten zijn. Nu sneed een windje van 14 graden onder nul in je gezicht. Gelukkig deden de in Chili gekochte bivak-mutsen en truien goed werk. Slechts de ogen en een stukje van de neus werden bloot gelegd aan deze barre temperaturen. Je waardeert pas dan het dagelijkse Curaçaose zonnetje.

Vanaf Ushuaia vertrekt dagelijks een tourbus die je tot aan de snowmobiles brengt. Uiteraard tegen betaling met daarnaast nog eens apart per rit een bedrag. Gelukkig werd in de erbij behorende blokhut veel warme en verwarmende dranken geschonken. De op drie verschillende plaatsen [illegible] weer op behaaglijke temperatuur. Het was hier dat we een drietal foto-albums konden bekijken over de historie van Ushuaia. Wat moeten die mensen in die bittere kou geleden hebben. Aan vluchten dacht dan ook niemand. De warme houtvuren na afloop van het werk lokten te veel. De enkele uitzondering die het waagde, heeft het met de dood moeten bekopen.

Je kunt ook met een boot een eiland met zeeleeuwen en walrussen bezoeken. Als het geluk met je was, zag je ook pinguins. We hebben het niet gedaan. De tijdsduur van de tocht en wat men bood wogen beslist niet op tegen wat men als vergoeding hiervoor vroeg. Wel kun je er heerlijk eten. Het Hollands klinkende, maar van oorsprong Duitse restaurant Tante Elvira is klein, maar heeft de heerlijkste Kingcrab van Zuid-Amerika. Verder zijn ze in elk geval nergens te verkrijgen. La Casa de los Mariscos is ook een smulpaleis.

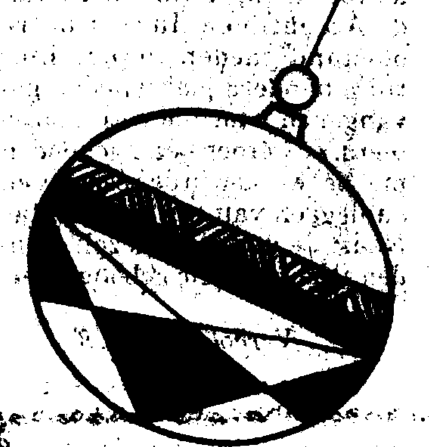
Uiteraard [illegible] plaats de nodige ansichtkaarten de wereld ingestuurd worden. Een klein kruideniertje bleek en goede verhouding aan te bieden tussen prijs en kwaliteit. Toen hij echter op de rand van een krant voor de derde keer een foutieve prijs te weinig had uitgerekend, kregen we tenslotte het grote aantal kaarten voor de prijs die hij het eerst had berekend. Rijk zal hij zo wel nooit worden!

Na in het postkantoortje, dat ontzettend warm was, eerst in de verkeerde rij te hebben gestaan voor postzegels, bleek men geen postzegels te verkopen. Op mijn vraag hoeveel Argentijnse Pesos als waarde opgeplakt moest worden, wilde hij mijn vrienden en kennissen teleurstellen door geen postzegels te willen verkopen, maar ze machinaal af te stempelen. Toen ik hem duidelijk maakte hoeveel ik er nodig had, was hij bereid om een donker stoffig hok in te duiken en vijf minuten later een paar vellen postzegels op de toonbank te leggen. Wel niet de waarde die er op hoorde, maar een combinatie van een aantal waarden die iets te veel was. Maar één Knicker die daar op let, als je per sé postzegels wilt plakken. De kaarten naar Curaçao arriveerden ruim drie weken later. Nederland moest [illegible] vijf [illegible] op aarde!

Vanaf nu zouden we slechts gebruik gaan maken van bussen en boten. We wilden vanaf Ushuaia via Punta Arenas (aan de Straat van Magellanes in Chili) langs deze zeestraat naar de Atlantische kust reizen. Vandaar (Rio Gallegos) langs de kust naar het noorden naar Buenos Aires. En het eerste gedeelte van dit reisplan verliep perfect. Het reeds vroegtijdig gekochte kaartje gaf ons een zitplaats in een zeer gewoon stadsbusje dat ons naar Rio Grande moest brengen. Het werd een bustocht om nooit meer te vergeten. Sneeuwlandschappen zo afwisselend dat we ons de gehele 234 km lange reis geen moment hebben verveeld. We waren nog maar net Ushuaia uit of we reden op de besneeuwde weg, welke net werd glad geschaafd door dezelfde voertuigen waarmee men hier de zandpadden in de barrio's egaliseert. Een van de drie voertuigen was zo vriendelijk om na vijftal minuten ons doorgang te verlenen. Vanaf dat moment tot vlak voor Rio Grande hebben we welgeteld twee tegenliggers ontmoet. Ingehaald werden we niet. Het zijn echter schrijvers die onder woorden kunnen brengen van welk een schoonheid dit landschap is. De bladerloze bomen (ja, op Vuurland vind je die weer!) waren bedekt met zeker een acht centimeter dikke laag rijp en sneeuw. De nieuw aangelegde weg om het Lago Fagnano heen biedt op vele plaatsen prachtige vergezichten op het gedeeltelijk dicht gevroren meer. De vele bevroren watervallen vlak langs de weg duiden op de vele beekjes die daar 's zomers door ongerepte natuur stromen. Een enkele estancia deed in de [illegible] moeite om boven de smetteloze witte vlakte uit te komen.

Een aantal in wintervacht ge[illegible] pogingen om onder de sneeuw

nog wat te eten te vinden, een enkele de weg overstekend zonder ook maar een moment het hoofd te heffen naar de toeterende bus.

Na een korte stop bij het door de Argentijnse Automobiel Club gerunde Hosteria El Kaikén, werd het uitzicht breder. We waren op een soort hoogvlakte terecht gekomen, waar we op een gegeven moment links van de weg een viertal Alpaca's ontdekten. Plotseling sloegen we links af een bos in. Al vroeg luid toeterend zijn komst meldend, werd onze bus door een drietal net van de warme houtsblokken weggeroepen mannen ontvangen. Snel werden [illegible] uitgeladen. [illegible] maakte een [illegible] gebruik om dit [illegible] plekje witte aarde [illegible] naar huis. Dertig centimeter hoge sneeuw [illegible].

[illegible] Grande werd nog ruim voor zonsondergang bereikt. [illegible] naar [illegible] van [illegible] van Magellanes in Chili gelegen) moest brengen, reeds de volgende ochtend vroeg zou vertrekken, was ons allereerste doel Busmaatschappij Senkevich te vinden. Bij aankomst in het kleine kantoortje bleek dat de bus die we wilden hebben, reeds vol was en de volgende ging vier dagen later. Of we daarvoor wilden reserveren? Dit was de eerste knik in onze tot nu toe vlekkeloos verlopen vakantie-kabel. We wilden zo graag Punta Arenas en de Straat van Magellanes van nabij aanschouwen. Dit onverwachte oponthoud kwam ons helemaal niet gelegen. [illegible] ons aangehouden [illegible] weeg voor [illegible], de [illegible] je [illegible] en maar liefst achttien graden onder nul, moet je gaan beslissen wat te doen.

„Laten we maar eerst eens even de koffers in een hotelkamer zetten. Dan zien we verder." Zo gezegd, maar niet gedaan. Het A.C.A.-hotel bleek vol. De ander op de koffers passend in de hotel-lobby achterlatend, ging ik op zoek naar een bed. Bij het derde hotelletje werd mij pas duidelijk gemaakt waarom mijn probleem zo groot probleem was. Rio Grande, volgens mijn vakantie-bijbel goed voor een 6500 inwoners, was overstroomd met werkzoekende Argentijnen van het „vaste land". De industrieën die zich hier vestigden, kregen van de Argentijnse regering in het kader van de ontwikkeling van Tierra del Fuego, bepaalde belasting-faciliteiten. De voor de fabrieken bestemde arbeiders kwamen als mieren op een hoop suiker, naar Rio Grande toe. Het bleek dat tijdens onze aanwezigheid het eens zo rustige dorpje ruim vijfentwintig duizend bewoners telde. Uiteraard hadden lang niet alle „gastarbeiders" een huis of kamer kunnen vinden. De hotelkamers waren dan ook langdurig bezet door diegenen die niet zo gelukkig waren geweest elders een bed te vinden.

De lieftallige dochter van de pensionbaas bood aan de zeven resterende hotels en pensions te bellen, dat zou mij een lange en zeer koude wandeltocht besparen. (Ik wist niet dat ik zó kouwelijk het pension binnen was gekomen.) Maar ja, het kon wel, want de zon was inmiddels allang verdwenen. Hospedaje Arbeleas, had nog voor één nacht twee bedden, maar niet langer, kwam ze mij na een aantal minuten driftig telefoneren vertellen. Daar pa nog steeds in de kamer een radio zat te repareren, werd mijn oprechte dank slechts uit[illegible] handdruk en een vriendelijke glimlach.

Gelukkig bleven we maar één nacht. Het pension was tijdelijk afgesloten van het waternet en een gemeenschappelijke w.c. bevond zich recht tegenover onze kamer. Waarschijnlijk was er ook een thermostaat kapot. Het werd daardoor een nacht van uitersten. Buiten de laagste temperaturen gedurende de vakantie (min. 18 graden Celsius of lager) was in de hotelkamer meer dan een tropische temperatuur. De stank en de hitte waren beide ondragelijk.

Maar wat konden we eigenlijk anders verwachten op vrijdag de 13e!!! Het reisbureau, dat 's avonds nog open was, [illegible] voor ons nog wel een vlucht naar het vaste land (Rio Gallegos) kon reserveren. Een drie kwartier na de afgesproken tijd, werd het de volgende morgen [illegible] met de mededeling dat het niet was gelukt.

Als een haas de koffers in een taxi en naar het vliegveld. Daar bemachtigden we twee tickets naar Rio Gallegos. Daar Vuurland een soort vrije zone was voor vele goederen, was het op het vliegveld van Rio Grande een drukte van jewelste. In het toch niet al te grote halletje stonden de mensen bepakt en bezakt met vele [illegible]. Televisies waren een gewild artikel. Alle [illegible] alsof we op een internationale vlucht stonden. Toch was het slechts een binnenlandse vlucht van nog [illegible]. Wederom hadden we [illegible] uitzicht op de Straat van Magellanes.

Rio Gallegos is een stadje dat bekend staat om zijn handel in (hoe kan het ook anders) wol en schapenvacht. Volgend jaar zal het het feit herdenken dat het honderd jaar geleden werd gesticht aan de monding van de gelijknamige rivier. Thans is het de hoofdstad van de provincie Santa Cruz en telt ongeveer 45.000 inwoners. Daar het een stad is om gauw te vergeten, wilden we weer zo snel mogelijk verder naar het noorden.

Het busstation bleek gesloten. Een student met bagage vertelde me dat de bus naar het noorden tot aan het eind van de volgende week was volgeboekt. Hij zelf was reeds vier dagen bezig Rio Gallegos te verlaten. Ook mijn bezoek aan het kantoor van LADE was vruchteloos. Pas maandagmorgen werd het weer geopend. Dan maar weer terug naar het vliegveld en aan de balie aldaar een ticket kopen. Op het vliegveld hadden de drie aanwezige vliegmaatschappijen dezelfde verheugende mededeling: tot en met 28 juli zijn we volgeboekt. Daar sta je dan: in een saai dorp, een dure hotelkamer, en je kunt letterlijk geen kant meer op. 's Avonds om kwart voor twaalf zou er nog een vlucht aankomen. Misschien was daar een plaats of twee over. Om elf uur de hotelkamer betaald, maar met de mededeling dat we misschien terug zouden komen als er geen plaats beschikbaar was voor ons. Om de sleutel van onze kamer werd een briefje gehangen met de boodschap: pas na drie uur vannacht verhuren. Gelukkig maar, want bij aankomst op het vliegveld (met de bagage uiteraard) bleek dat we niet de enigen waren. Ongeveer vijfentwintig gestrande reizigers hingen, liepen of lagen in de hal te wachten op de aankomst van het vliegtuig. Na aankomst bleek dat er geen plaats was. Dus weer terug naar het hotel. Na een korte slaap 's morgens weer naar het vliegveld. Het bleek al snel dat we geen enkele kans maakten om per vliegtuig te vertrekken.

Nou, wat doe je dan: geen bus, geen vliegtuig? Juist, de enige oplossing die nog aanwezig was: liften. En zo begonnen we de viereneenhalfduizend kilometer lange reis, die ons uiteindelijk in Asunción (Paraguay) zou brengen, liftend. Gelukkig ligt de weg naar het noorden nog geen 600 meter van het vliegveld af. Na een half uur kregen we een lift van iemand die op weg was naar Lago Argentino. De rit duurde slechts 25 kilometer. We werden [illegible] afgezet. In de daar aanwezige politiepost noteerde een agent onze namen in een boek en bij het vernemen van ons reisdoel (Buenos Aires) ontlouwde zich een ietwat meewarige glimlach om zijn mond. Hij klapte zijn boek dicht en wenste ons een goede reis, terwijl [illegible] handen uitstrekte naar een knappend houtvuur.

In de anderhalf uur die we heb-

ben moeten wachten voordat we eindelijk een lift kregen, doodden we de tijd met allerlei spelletjes op een grote dicht gevroren plas. Kegelen met een ijsblok, voetballen enz. Zodra de enorme stilte om ons heen werd gebroken door het brommen van een in de verte naderende auto, staakten we ons spel en liepen terug naar onze koffers, die langs de weg stonden. Nadat een tweetal keren iemand ons een lift wilde geven tot aan de ingang van een hacienda, waar vriendelijk knikkend en bedankend maar niet op in gingen, stopte een grote meubel-vervoerwagen. De besnorde eigenaar was op weg naar St. Julian. Hoewel we op dat moment nog niet geheel beseften, dat dit plaatsje ruim 350 kilometer noordelijk lag, stapten we in. We waren op weg naar een zeer memorabele dag.

De wegen waren of geheel of gedeeltelijk besneeuwd. Sommige stukken van de weg nauwelijks herkenbaar als zodanig, andere stukken dusdanig vastgereden, dat het bereden gedeelte gelijk een ijsvlak was geworden. De Route 3, welke van Ushuaia naar Buenos Aires zich uitstrekt over een lengte van bijna 3200 kilometer, werd aan beide zijden geflankeerd door een meterhoog hek, bestaande uit palen om de zoveel meter verbonden met viermaal een stevig prikkeldraad. Vanaf de weg werd het land bedekt met sneeuw zover het oog reikte. Schapen goed ingepakt in hun dikke wollen vachten, probeerden met de poten de graspollen bloot te leggen om zo het voedsel te bemachtigen. Tijdens onze gebruikelijke conversatie over: waar ben je geweest, waar ga je naar toe, hoe was het daar, de flinke prijzen in het zuiden van Argentinië, enz., stopte de chauffeur plotseling zijn auto in de „middle of nowhere". Hij zei iets onverstaanbaars en stapte uit de truck. Vanachter zijn stoel pakte hij een houten foudraal.

Hieruit kwam een geweer met telelens te voorschijn. Hij laadde een patronenhouder met een vijftiental kogels en verdween achter de truck, ons in een ietwat onzekere toestand achterlatend. Kort daarop volgde een serie schoten. Vanuit het raam van de cabine zagen we wat er aan de hand was. Vlak achter het hek, dat de schapen in het land van de eigenaar moet houden, stond een nandoe. Dit is een soort struisvogel, alleen duidelijk kleiner van bouw. Het beest leeft in de pampa's van Patagonië en is eigenlijk een beschermde vogel. Zodra het gevaar bemerkt, vlucht het dier. Eenmaal op volle snelheid kan het een vaart bereiken van ongeveer tachtig km/uur. Maar zover in het zuiden leeft het nog zo overvloedig dat de jacht er op oogluikend wordt toegelaten.

Het dier had pech. Eén van de eerste schoten raakte hem in zijn poot. De kogel ging (naar later bleek) dwars door het bot heen. Het dier vluchtte nog wel, maar liet een bloedspoor achter. De schutter ging achter het vluchtende dier ook de pampa's in. Na een ruim vijfhonderd meter het dier gevolgd te hebben, was hij het kwijt. Het had zich ergens dusdanig verstopt, dat je het niet zag. De grijze kleur van het beest komt namelijk vrij goed overeen met de enkele graspol die nog boven de sneeuw uitstak.

Als het gaat zitten, is het bijna niet van zo'n graspol te onderscheiden. Het beest werd uit zijn lijden verlost, toen het aan het eind van het bloedspoor werd gevonden.

Na het beest onder een jute zak verstopt te hebben achter in de truck, aanvaardden we weer de reis. Nu je er op ging letten, zag je veel nandoes. Daar waar kleine koude schapen langs het hek graasden (als je dit zo mag noemen) liep ook een aantal nandoes. Onze reis werd steeds gevaarlijker in mijn ogen. Flinke mistbanken ontnamen het uitzicht op de weg, zodat we niet veel snelheid konden maken. Ook de ijzige koude zorgde ervoor dat er bloemen op de ramen van de cabine kwamen. We hadden moeite om de ogen open te houden in de warme cabine. Gelukkig maakten we een stop om te tanken en maakten we hiervan weer gebruik om iets te eten en te drinken.

Nadat we een rondje door het kleine plaatsje Piedra Buena hadden gereden — de helft van de woningen waren militaire barakken — vertrokken we op weg naar ons einddoel van die dag: het 120 km verder gelegen St. Julian.

We bereikten het na het invallen van de avond. We werden keurig netjes afgezet in het pas geopende Hosterial Municipal El Turismo, welke ons gelukkig nog een kamer kon bieden met uitzicht op de Baai van St. Julian, een historische plek. Het was in deze zelfde baai dat Magellanes overwinterde voordat hij een half jaar later de doorgang naar de Grote Oceaan vond. Ter nagedachtenis aan zijn overwintering staat er een gedenkteken.

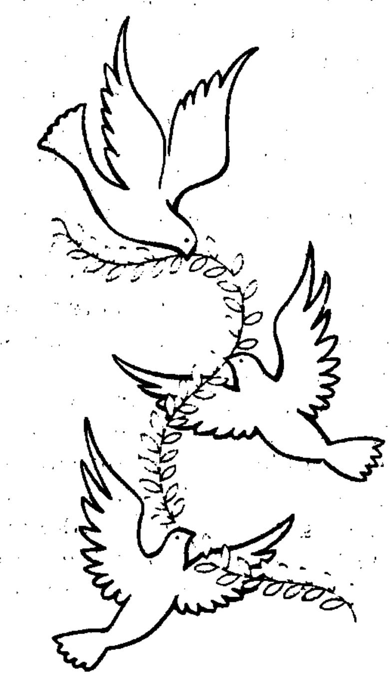
De eerste ontmoeting met de autochtone bevolking vond ook hier plaats. Ook Francis Drake kwam hier aan wal om Thomas Doughty op te hangen, nadat hij eerst een gezellige maaltijd met hem nuttigde. St. Julian zelf is een bescheiden dorpje met ongeveer vierduizend inwoners. We boden onze chauffeur een maaltijd aan in het beste restaurant El Sportsman. Dit werd uiteraard zeer gewaardeerd en als dank kregen wij de veren van het inmiddels geplukte dier, welke vaak voor een plumeau worden gebruikt.

We waren zo enthousiast geworden over het liften dat we de volgende morgen ons weer lieten afzetten op route 3. Gelukkig wel met de afspraak dat onze, nog steeds hulpvaardige chauffeur om één uur nog even langs zou komen om te kijken of we wel of niet een lift hadden gehad. En dat bleek een zeer goede afspraak. Een uur of drie later waren ons exact zes vrachtwagens gepasseerd zonder te stoppen. De sneeuw van de vorige dag was verdwenen, een modderige brei achterlatend. Met koude voeten en bemodderde tassen en koffers werden we weer opgepikt. We reden direct door naar het busstation. Gelukkig waren nog plaatsen beschikbaar naar Puerto Madryn, een 863 km verderop gelegen plaatsje nabij het schiereiland Valdez. De bus vertrok

echter om twee uur 's nachts, zodat we weer een kamer gingen bespreken in het hotel aan de baai.

We lieten ons om één uur wek-

ken en liepen over vers besneeuwde straten naar het kleine kantoortje van „Don Otto", de grote busonderneming in het zuiden. Al snel werd duidelijk dat het niet alleen in St. Julian had gesneeuwd. Ook zuidelijker, vanwaar de bus moest komen, had het gesneeuwd, zodat de bus uiteindelijk met een twee uur vertraging aankwam. Heel apart zo'n nachtbus. De meeste passagiers hadden de gordijntjes voor de ramen dicht getrokken en lagen in de meest vreemde houdingen te slapen. Zij die wakker waren, maakten van de gelegenheid gebruik en benutten het zeer eenvoudige toilet in het kantoortje. Met besproken plaatsen voorkom je dat de mensen op andermans plaatsen gaan zitten. Toch probeerde een moeder met twee kinderen ons plaatsje te pikken. Ze had tot dan toe met pa samen de twee kinderen op schoot gehad, want je betaalt per zitplaats. Gelukkig bleek het geroezemoes achter in de bus de aandacht van de bijrijder te hebben getrokken. Hij regelde de zaak en wij installeerden ons zo goed mogelijk om de lange reis door te komen.

Het bleek al gauw dat St. Julian maar aan het randje van de sneeuwbui had gezeten. We waren nog niet goed en wel onderweg, of de bus maakte haar eerste slip. Gelukkig verliep alles goed, maar de lust om te slapen was meteen verdwenen. Elke vermindering van snelheid deed alle hoofden in het gangpad [illegible] via de voorruit te kunnen zien waarom. Toen we eenmaal uit het binnenland kwamen en de kust weer bereikten, werden de wegen ook meteen een stuk beter. Een tachtig kilometer voor Comodoro Rivadavia, alwaar we moesten overstappen, kregen we de gelegenheid wat te eten en te drinken. Het koffiehuis bij het busstation had heerlijke verse broodjes met kaas en ham. Twee dikke repen chocolade voor on-

derweg completeerden onze aankopen. Het stuk tussen Caleta Olivia en Com. Rivadavia loopt pal langs de kust en je krijgt een goede indruk hoe de kuststrook van Patagonië er uitziet. Tot aan zee lopen de glooiende hellingen om soms loodrecht te stoppen. Daar waar een rivier zijn eindbestemming gevonden heeft is een diep dal uitgespoeld. Olivia zelf is tot aan het water gebouwd en het dorpje kent slechts enkele geasfalteerde wegen.

Om ongeveer twaalf uur bereikten we een regenachtig en koud Rivadavia. Hier moesten we overstappen op een andere bus, die ons naar Trelew zou brengen. Aldaar moesten we weer overstappen om de laatste 62 km te overbruggen. Maar wederom was het geluk niet met ons. We vertrokken keurig op tijd, de magen gevuld en de blaas geledigd. Langs een stukje bekende weg (we hadden immers van het vliegveld naar het centrum met de bus gereden op de heenreis) vertrokken we richting Trelew. Zoals ook elders in het land wordt aan elk begin en einde van de doorgaande wegen een militaire politiepost aangetroffen. Echter deze post was wel zeer druk. De reden werd

Vervolg op pag. 10

Reis naar Vuurland

Vervolg van pag. 9

ons al gauw duidelijk. In het nogal bergachtig gebied dat voor ons lag (hierbij moet je dan denken aan bergen van 700-1000 m. hoogte) was het die dag gaan sneeuwen. Thans woedde er een sneeuwstorm die het levensgevaarlijk maakte door te rijden. De chauffeur van de bus nam via een in de bus aanwezige korte golfzender contact op met het hoofdkantoor in Rivadavia en gaf door dat niemand toestemming kreeg om door te ri den. Hij keerde daarom met nog een andere bus weer onverrichter zake terug. Dat gaf een flinke consternatie. Weer teruggekeerd in Rivadavia bleek de corpulente chef vanachter zijn bureau eerst contact te willen opnemen met het eindstation in Trelew teneinde zich te laten informeren hoe de toestand aan die kant van de weg was.

Ondertussen heerste er onder de passagiers een flinke verwarring. Er waren er bij die meteen hun ticket voor cash inruilden en een andere oplossing voor ogen

stond. Net op het moment dat ik besloten had mijn ticket ook in cash om te zetten en de ochtendvlucht van LADE te nemen, werd het inruilen op last van de dikke baas gestaakt. Een ieder werd afgedaan met het verzoek even geduld te hebben. Na drieëneen half uur „geduld" werd uiteindelijk meegedeeld dat de volgende morgen om acht uur de gestrande bus alsnog zou vertrekken. Niet langer geaarzeld, maar meteen de koffers gepakt en ons oude vertrouwde hotel weer opgezocht. Het restaurant Mundial bleek om half elf wel geopend en serveerde inderdaad een uitstekende pepersteak.

De volgende morgen waren we om kwart voor acht weer op de terminal. Het bleek al gauw dat een aantal oude reisgenoten de nacht (uit armoede?) op het busstation hadden door gebracht. Twee daarvan waren volgelopen met alcohol. Maar ook om acht uur bleek het nog niet mogelijk te vertrekken. Uiteindelijk vertrokken twee bussen 's morgens om half tien, onze bus de twee zwaar onder invloed verkerende reizigers vervoerend. Toen we 's avonds om half zes in Trelew aankwamen, moesten ze worden wakker gemaakt.

De busrit zelf is een onvergetelijke geworden. Wat ons de vorige dag had verhinderd om verder te reizen, bleek later een grote sneeuwstorm te zijn geweest die het gehele zuiden van Argentinië en Chili in zijn greep hield. Een grote stad zoals San Carlos de Bariloche was geheel van de buitenwereld afgesloten en vele kleine dorpjes in de bergen waren gewoon verdwenen. In totaal waren er 58 doden te betreuren naar aanleiding van deze sneeuwstorm. Wij zelf bevonden ons gelukkig nog net op de rand. De sneeuw die we ontmoetten, lag slechts dertig cm hoog. Maar dat, plus de donkere nacht en de vreselijke koude, hadden de vorige vierentwinig uur vele auto's doen stranden. Bijna stapvoets rijdend reden we door een ongelooflijk mooi landschap waarin slechts een aantal bomen als zodanig herkenbaar was. Vele gebouwen en struiken waren grotendeels in het sneeuwpak opgelost. Zeker als ze in een beschut gedeelte lagen. De weg zelf was bijna niet te herkennen. Dank zij lange stokken kon de chauffeur van de eerste bus voorzichtig, o, zo voorzichtig, zich een weg banen. Bij het naderen van de hoogvlakte zelf zagen we met eigen ogen waarom we de vorige dag niet mochten doorrijden. Vrachtwagens, met en zonder aanhanger, pick-ups en personenauto's stonden in allerlei richtingen op en langs wat eens een normale kaarsrechte weg moet zijn geweest. Vrachtwagens die elkaar probeerden te helpen. Dikke kabels werden aan de wagens vast gemaakt om hen weer in het rechte spoor te krijgen. Daarbij slipte de trekkende wagen zodanig dat ook hij in de berm gleed. Het was een grote puinhoop. Totaal verkleumde mensen stonden naast hun auto zich af te vragen hoe dit zou aflopen.

Doordat vanaf de andere kant ook verkeer begon te komen, werd het passeren een telkens terugkerend avontuur. Meestal was het onze buschauffeur die met zeer matige snelheid op het laatste moment van het spoor naar rechts uitweek in de onbezoedelde sneeuw en al slippend en glijdend weer in het oude spoor terecht kwam. Een enkele keer zachte angstkreten ontlokkend aan een paar vrouwelijke passagiers. Deze wel zeer langzame rit die hemelsbreed een honderd kilometer was, vergde bijna viereneenhalf uur. Later werd bekend dat het slechts die dag was geweest dat nog verkeer vanaf Rivadavia naar het noorden was gekomen.

Tweeënhalve week later werd de weg pas weer open gesteld. Bij deze mijn complimenten voor de rijvaardigheid van de chauffeur van die dag. Denk je eens in wat er gebeurd zou zijn als we twee dagen later in Rivadavia waren aangekomen!

De rest van de busrit stelde niet veel meer voor uiteraard. Met een flinke vaart werd de verloren tijd ingehaald nadat we eenmaal weer uit de sneeuw waren ontsnapt. Na in Trelew te zijn overgestapt op een wel zeer gewone bus, waren we binnen het uur in Puerto Madry. Aldaar weer iets nieuws mee gemaakt. Het pas geopende hotel Peninsula Valdez (genoemd naar het gelijknamige nabij gelegen schiereiland) had drie prijzen voor een tweepersoons-kamer. Na informatie bleek de hoogste prijs vol-

ledig uitzicht op zee te bieden, de middelste prijs moest het doen met een kamer opzij, terwijl de goedkoopste prijs slechts uitzicht had op de stad. Daar het water hetzelfde was, de bedden even groot waren, en we niet waren gekomen om vanaf de hotelkamer naar de zee te staren, namen we de kamer met het riante uitzicht op de stad.

Peninsula Valdez (dus niet het hotel) is eigenlijk een must voor een ieder die van de natuur houdt. Ook hier is de nandoe aanwezig. En vele andere beroemde vogelsoorten. De meeste van hen komen hier overwinteren. In de noordelijke baai is een vrij hoog eiland waar vele soorten hun tijdelijk verblijf kiezen. Op de kust staat een aantal zeer sterke kijkers, die je het gevoel geven de vogels te kunnen aanraken. Maar het doel van onze tocht naar het eiland waren niet de vogels. Nee, de dieren die wij wilden zien, waren de walvissen. Golfo Nuevo aan de zuidkant is min of meer een kraamkliniek voor walvissen. Na een lange taxi-rit vanuit Puerto Madryn (ongeveer 100 km) met twee Braziliianen, zagen we na aankomst onmiddellijk in de baai een walvis. Daar de maand juli buiten het toeristen-seizoen valt, kostte het geen moeite de enige eigenaar van een boot met buitenboordmotor tegen betaling ons rond te laten varen in de baai.

En het was de moeite waard. We zagen een walvis (een „right whale") vanaf nog geen tien meter ons nieuwsgierig aanstarend met zijn grote ogen. De bek flink begroeid met allerlei weekdieren. Men zegt dat aan deze begroeiing een walvis wordt herkend. Het dier had een jong bij zich. Keurig netjes bleef ze tussen het jong en de boot in zwemmen.

De wijze waarop zo'n „parkwachter" zo'n walvis benadert, is tekenend voor de moeite die men doet om deze dieren hier te houden. Vermoedend waar het dier weer boven water zal komen, zet men van verre reeds de motor af en drijft de laatste 30 à 40 meter er naar toe. Soms lukt dit niet en komt het beest geheel onverwachts ergens anders boven water.

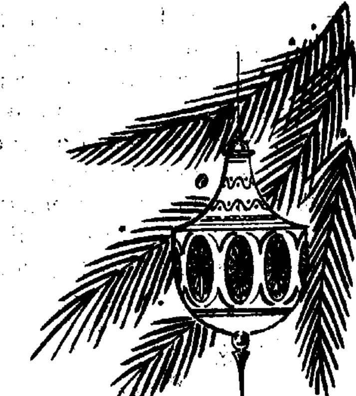
Ook een indrukwekkend gezicht is het springen van de walvis. Helaas is dit slechts vanuit de verte waar te nemen. Het levert net zo'n grote witte schuimplek op als wanneer een grote golf bij flinke windkracht op de Noordkust te pletter slaat. Regelmatig waren tegen de iets donkere kustlijn deze springende walvissen waar te nemen.

Een ander fenomeen dat bij Puerto Piramide te zien is, zijn de zee-olifanten met hun harem. Tijdens onze rit over het water hadden we ze al waar genomen. Maar later bracht onze taxi-chauffeur ons naar een plaats boven op de kust waar je ze van bovenaf rustig kon bekijken. Helemaal compleet werd het plaatje toen onze walvis met jong om de hoek kwam zwemmen, nog geen vijftien meter uit de kust. Een verrekijker is hier dan een zeer praktisch hulpmiddel. Helaas konden we niet verder het schiereiland op. Daarvoor waren de niet geasfalteerde wegen te modderig. Een betere tijd om hier te komen zijn dan ook de maanden december en januari. Je moet dan wel rekening houden dat je niet, zoals wij nu, de enige bent.

Een klein foutje bij de aankomst in Puerto Madryn werd onmiddellijk gestraft. Bij terugkomst van het schiereiland ging ik alsnog het vervoer met de bus verder naar het noorden regelen. Dat had ik eigenlijk onmiddellijk bij aankomst moeten doen. Ik wilde de volgende dag weg. Geen plaats! En een dag langer in dit gat zag ik ook niet zitten. Geheel uit zichzelf vertelde de dame achter het loket dat er die avond om elf uur nog wel plaats was in de bus naar Buenos Aires. Niet geaarzeld en meteen twee tickets gekocht. Het betekende wel dat we alsnog ons hotel moesten verlaten.

Gelukkig rekende men voor de tweede dag slechts de halve prijs. Ook nu bleek op het busstation dat de bus weer de gebruikelijke vertraging had. Bij aankomst werden de namen opgelezen die een plaats in deze bus konden krijgen. Twee namen voor onze naam was de bus vol. Maar er ging nog een bus en daarin kregen wij plaats.

De rit met de bus werd slechts tot Bahia Blanca verreden. De bijna 700 km lange rit was 's morgens om half tien achter de rug. Een taxi bracht ons naar het treinstation en tot ons geluk ging een uur later een trein naar Buenos Aires. De treinreis was lang en langzaam. De eerste honderd van de 700 km lange reis werd bijna stapvoets gereden. Deze rit van 's morgens elf uur tot 's avonds tien uur kostte ons per persoon het vermogen van precies zeven Antilliaanse guldens! We waren bij aankomst in Buenos Aires behoorlijk vermoeid. We hadden een bus- en treinreis van ruim veertienhonderd kilometer achter de rug. Moe maar voldaan over wat we gezien en meegemaakt hadden, sliepen we na een verfrissende douche een gat in de dag.

Na een week Buenos Aires, vertrokken we via Asunción (Paraguay), de watervallen van Iguçu (Brazilië) en Rio de Janeiro weer naar dushi Corsou.

Veel ouders van wie zoon- of dochterlief naar het buitenland is gegaan om aldaar verder te studeren, zien veelal reikhalzend uit naar een brief-van-hoe-het-nou-toch-is. Om tegemoet te komen aan het verlangen van die ouders volgt hier een brief van een studente, om mogelijkerwijs herkennen anderen iets van wat zij zelf meegemaakt hebben. Mogelijk ook lezen ouders bij zo'n uitgebreid verslag wat de kronkels kunnen zijn die door iemands hoofd vliegen. Misschien — en dat hopen wij dan maar — vinden er mensen inspiratie in om zelf ook eens wat uitgebreider te schrijven. De veel gehoorde kreet 'ik heb niks-geen-nieuws' mag na lezing van onderstaande brief best in twijfel getrokken worden.

Kerstwens

DAT ALLE Antilliaanse leiders, zoals politici en vakbondmensen, leraren en onderwijzers, vrede mogen hebben met het proces dat ze in gang gezet hebben en dat ze in hun hart en geweten een vredig kerstfeest mogen hebben, als ze nadenken over het uitdragen van hun mening en handelen met betrekking tot vlag en volkslied, afschaffing statuutdag, standpunt t.a.v. de ontslagwet, invoerin van het Papiaments, kortom de Antillianisering en de daaraan automatisch verbonden afstoting van Nederland.
(directeur off shore company)

IK WENS in het algemeen dat we een betere economie zullen krijgen en dat we hier meer bedrijven krijgen. Voor mezelf wens ik dat alles goed gaat.
(bankemployée)

IK WENS [illegible] wolken zullen verdwijnen en [illegible] helder wordt. Een voorspoedig 1985.
(medewerkster in een boekhandel)

BON PASCU e bon aña nobo e feliz pasku, bon tur kos pa tur hende di Corsow. Danki.
(kranteverkopertje)

IK WENS de mensen die in Nederland zitten, een witte kerst, met veel sneeuw en veel ijs. Voor iedereen een zalig uiteinde, een goed begin. En voor de rest wens ik iedereen datgene wat ze mij ook wensen.
(een marinier)

IK WENS alle bewoners van Curaçao een zalige kerst toe.
(een politie-agent)

IK ZOU willen wensen dat de mensen wat verdraagzamer tegenover elkaar zouden staan het komende jaar. Er is zo veel ruzie.
(een rechter)

VOOR 1985 wens ik dat de mensen hier even vriendelijk en vrolijk blijven als ik de afgelopen week heb meegemaakt.
(een toerist)

IK WENS dat er meer verdraagzaam komt onder de mensen, van klein tot groot. Ik denk dat meer verdraagzaamheid zal leiden tot meer en betere communicatie. Die verdraagzaamheid is noodzakelijk. Met het oog op de moeilijkheden en de problemen die we samen zullen moeten oplossen.
(een gedeputeerde)

IK WENS dat het komende jaar de kinderen voor hun verhalen en belevenissen een oprecht luisterend oor vinden bij hun moeder.
(een bezorgde moeder)

Brief van Overzee

Amsterdam, zaterdag, 1-12-84

Lieve Pap & Mam,

EINDELIJK, eindelijk is het dan zaterdag geworden. Ik vreesde diep in mijzelf, dat ik dat niet meer mocht meemaken; en zo waar, dàt mag ik toch nog net wel meemaken.

Jullie zullen wel nieuwsgierig zijn en over de regels heenracen, zo van "jammer dat ik die course speed-reading nooit genomen heb, want O, waar blijft de uitslag van het gevreesde tentamen bij eh, hoe heet-ie ook alweer?" Tja, ik ben nou zo hardvochtig vandaag de dag, dat jullie mee mogen lijden — LIJDEN met een lange IJ — want ik heb ook geleden en ik lijd nog steeds. Zo, die zit.

Donderdagnacht absolute crisis hier-ten-huize; spanning tot boven de nok en tot één uur 's nachts geen boeken open gehad; pitten daarna, maar er is somehow een focking- funk-muis in mijn slot binnen gedrongen; mijn vesting, huis en toeverlaat moet ik momenteel delen met 't allersnoezigste, kleine, grijze veldmuisje met roze oortjes en krentoogjes. Het secreet is niet alleen snoezig, maar ook slim en loopt níet in de vallen die ik zet. Ziedend word ik ervan, vooral omdat deze ongenode gast rond twee uur 's nachts begint te rotzooien, te rommelen en met z'n vier poezelige, snoezelige voetjes als een gek rond loopt te stampen.

Tegenwoordig pràat ik met 'm, vanuit m'n bed, omdat ik afgeleerd heb op te staan en "er wat aan te doen"; het helpt niet, dus probeer ik 't nu op een tamelijk intellectueel niveau. Anyhow, donderdagnacht vond Jasper — zo heet-ie, heeft-ie me toevertrouwd — dat ik best op kon blijven. Ik uitleggen dat dat niet kon, maar Jasper was — als altijd — onverbiddelijk. Vrijdagochtend zat ik rond achten weer onder mijn bed, namelijk aan m'n bureau, en een karikatuur van Mad-artiest Don Martin zou er 'redelijk' bij zijn, zo verwaaid en verkaterd (nieuw woord) was ik. Om 12 uur moest ik bij de [illegible] mijzelf niet op de deur kloppen, zo hard bonkte het achter mijn oren. Jezus, ik ga nú dood, ik wist het zeker.

Twee fiscalisten hadden nà mijn 'openbare financiën' en vòòr mijn 'economie' ook tentamen gedaan bij bedoelde geleerde. Hij had zich als een 'animal' gedragen, begreep ik uit het relaas. Zo van "wat zijn collectieve goederen?" met als antwoord "goederen die technisch onsplitsbaar zijn en niet door producenten geproduceerd zullen worden, omdat niemand van het profijt uitsluitbaar is, zoals bij straatverlichting en defensie; ook al betaal je er niet voor, je geniet er toch van..." Zegt de hooggeleerde: "FOUT!" Grote verbazing aan de zijde van de fiscalist die toch letterlijk in z'n hoofd heeft zitten drammen wat op bladzijde 215 in het boek van hooggeleerde staat. Als hij schuchter zegt: "maar professor, dat staat letterlijk in uw boek!..."

"WAT?, Kraak jij mijn boek af????", is de bulderende reactie. Etcetera. Het moet een compleet debâcle zijn geweest, en niet bij één persoon, maar bij twee... dus ik wist al, Mona, meisje, je gaat eraan. Aju paraplu, en zorg vooral dat je de kaarten voor de bioscoop hebt voor vrijdagavond, enzovoort, you're gonna need them... Deur gaat open en de hooggeleerde — alweer verrassend klein van postuur — doet open. Hij lijkt een beetje op Jasper, realiseer ik me. "Uh Uh, "Ja?", ik uh, economie, vorige week, tentamen!?!", stamel ik overduidelijk en natuurlijk ad rem. "O ja, ja-ja, ik ben bezig; heb je even?" "Natuurlijk eeuwen, decennia, alle tijd, als dat zijn humeur en gemoedsrust maar [illegible] hoe zou ik durven een beslag op Zijn tijd te leggen; nee, hoe kan ik dat van hem vragen of verlangen; heus; echt; zeeën van tijd", schiet in een flits door me heen. "Allehoep, maar dan is wel m'n dagschedule naar z'n moer, want de bios van twee uur kan ik dan wel op mijn buik schrijven", denk ik als ik pas om één uur Het Kantoor binnentreed.

Bonk, Bonk, Bonk; dit zijn geen stoelen die ik omgooi, maar het uiterst regelmatig en opvallend krachtig kloppen van mijn hart. Ik zit. Hij zit. Als een havik kijkt hij me aan... "Ja, ja, nou, om maar een onderwerp bij de kop te nemen, noem enkele marktvormen". [illegible] ik: "Volkomen concurrentie, monopolie, oligapolie en monopolistische concurrentie". Langzaam pratend licht ik ze toe. (Als ik maar langzaam praat, gaat de tijd vast vlug). "Teken eens het evenwichtspunt". Tekenen? Ik. Mijn God, tékenen, wat voor punt? Evenwichtspunt. Nee toch, dat kan-ie niet menen... Ik heb ècht lak aan die economische grafieken en om consequent te blijven, vond ik, dat ik dus geen economische grafieken hoefde te kennen. Klaar. Basta. En nu vraagt-ie: "Teken eens een evenwichtspunt".

Haarfijn leg ik uit, dat ik niet zo wiskundig ben... "O, o", zegt-ie fronsend en ook dat dat wel niet gepast is, maar dat-ie — "goed, goed" — me wel tegemoet wil komen en geen grafieken zal vragen. "Nou, wat is dan Optimale Allocatie?" Watte? nee, wie vraagt dát nou? "Allocatie is aanwending van de produktiemiddelen", zeg ik. "Ja, en optimale?" "Uh, dat weet ik niet hoor,..." "Nou", zegt de hooggeleerde, "dan lijkt het me toch wel beter, dat U een andere keer terugkomt, of dit tentamen schriftelijk aflegt, want we komen niet veel verder, dat zie ik al wel". Ik stik haast in m'n schrik, en ik zie het tentamenbriefje met m'n [illegible] voor 'Openbare Financiën' de vuilnisbak inglijden. Nee, toch, ik moet iets doen, dat kan toch niet, ik móet 'Economie' doen, nú. Ik moet er vanaf ondertussen, en m'n stadieschema [illegible]

"Uhm, ik ben heel erg gespannen, daarom lukt het niet zo; is het goed als ik later terug kom?", smeek ik haast. "Oh? U denkt dat U die stof wél beheerst?!" "Ik weet, dat ik de stof beheers, echt waar..." "Goed dan, komt U om vier uur vanmiddag terug; dan heb ik wel een schriftelijk voor U hier klaar liggen. Goedendag". Pédiepe zucht, even een opluchting, en dan weer die beklemming: vele kilo's op m'n borstkast. Dan, race naar huis door Amsterdam, waar heel Nederland met Sint-mutsen en Kerstcadeautjes loopt. Hoe krijgen ze 't voor elkaar om allemaal vrijdagmiddag te winkelen?! Thuis als hysterisch de boeken weer open en blokken; waar staat 'optimale allocatie' in godsnaam?... 'ring', de telefoon: Frits... 'pling/kling', de deurbel: Marinka... Ik flip, ik moet wel krankzinnig worden zo. "Nee, Frits, ik heb het tentamen nog niet gedaan, dááág". Rang, haak neer. "Nee, Marinka, Henny is niet thuis, ik heb geen tijd, dááág". Pats, deur dicht.

Over-spanning, wat staat een student aan veel bloot! Overspanning, ondervoeding, overmatig uitgaan en onverwijld slaaptekort... Mijn ogen lezen braaf en gedwee regel voor regel. Mijn hoofd scheidt er voor de rest mee uit. 'Sorry', lijkt-ie te zeggen... 'ik heb overuren gedraaid en that's it'. Half vier alweer. Race terug naar de Oude Manhuis Poort. Alles dicht & lichten uit? Nee, toch niet: Achter de deur van Het Kantoor brandt licht. Klop-klop... "Ja?" Alweer is-ie iets kleiner geworden. Zou-ie een ziekte hebben of zo? "O ja, U bent het". Hij staat op en gaat me voor naar een ander kantoor; doet licht aan en legt drie vellen papier en één vel vragen neer. "Daar, ik ga nu weg, moet m'n auto uit de garage halen, want die sluit zo. Als je klaar bent, loop je maar mijn kantoor in".

Deur dicht, stappen worden zachter en klinken holler. Stilte, doodse stilte. Niet eens een Jasper die rondrotzooit... De vragen glimlachen en grimassen me toe. Ze lachen me ook een beetje uit. Vraag 4 huilt van de lach... Plots word ik boos. "En nu is het uit!!!" Zit zo'n uurtje nog te pennen, nog een kwartier 'nakijken' en dan ben ik op, uitgeput en sta op instorten. Ik loop 'Het Kantoor' in, leg de hele handel neer en het interesseert me werkelijk voor geen meter meer wat er gaat gebeuren. The battle is over, afgelopen en het zal me een woest wezen. Ik wil m'n bed in en een glas wijn. Niets anders. Maar nee hoor, de hooggeleerde gaat pietluttig alles nakijken, zelfs — mijn God — schrijffouten corrigeert-i. Hij kijkt dan zo over z'n leesbril alsof ik infantiel ben, als er weer dt staat in plaats van t of d of weet ik veel wat.

"Wat bedoel je met dit antwoord!", vraagt-i op de koop toe na élke gecorrigeerde vraag. Alsof ik niet alles opgeschreven heb wat ik kon verzinnen en het sneuïgste deel van het antwoord voor mezelf bewaard zou hebben... "Haal de woorden uit m'n schoenzolen, zo laag zitten ze", [illegible] te. "Nou", zegt-i aan het slot "het is niet echt je dat, hé? Openbare Financiën brijant bij! Je speelt daar met de stof en hier is 't wat erg kaal en vlakjes". "Safe me the details", denk ik in mezelf. "Maar", vervolgt hij, "je kent het wel, maar meer dan een zes geef ik je toch echt niet".

Ik kan hem wel zoenen. Klotekoker onderdeurtje, je kan een dikke smakkerd krijgen... Uiteraard blijft dat bij dènken: ik vertrek geen spier. Na wat bullshit gebabbel over fiscalisten en de vakgroep kan ik beleefd weg met TWEE- tentamen-uitslagen: Openbare Financiën acht, Economie zes. Jubelstemming. Mijn God, wat ben ik moe. Stort haast ter aarde van moeheid, leegheid, maar ik heb ze binnen. Stop nu met deze brief, moet Jasper ook nog vertellen, hoe het verlopen is. En Karel zit natuurlijk ook op een telefoontje te wachten.

Dus, dat was het voor deze keer.

Veel liefs,

Mona

Door paus Johannes Paulus II heilig verklaard

Miguel Francisco Febres Cordero

MIGUEL FRANCISCO FEBRES Cordero: een bekend letterkundige en dichter, schrijver van schitterende studies en van waardevolle pedagogische en wetenschappelijke geschriften en "de bidder van Quito". Het is een en dezelfde man die deze uiteenlopende lofuitingen kreeg tbebedeeld en die onlangs het middelpunt was van een grote plechtigheid in Rome: de eerste Latijn Amerikaan die lid werd van de congregatie van de Broeders van de christelijke scholen oftewel de congregatie van Salle op Aruba bekend als de freres. Hij werd door paus Johannes Paulus II heilig verklaard.

Voordat het de kans geboden werd om tot die congregatie toe te treden moest er heel wat gebeuren. De broerders woonden arm en nederig en Francisco was geboortig uit een der welgestelde families van Ecuador, zodat men de zoon best wilde afstaan als priester maar niet als broeder van die arme congregatie. Francisco was ook enigszins gehandicapt. Hij was al vijf jaar voordat hij voor het eerst kon staan en nooit hebben zijn benen optimaal gefunctioneerd. Hij zette echter door en bereikte zijn doel nadat hij eerst onder familiedwang naar het seminarie was gegaan voor de priesteropleiding. Hij werd uiteindelijk toch broeder. Op een gegeven ogenblik moesten daar voor wel een pauselijke gezant en twee bisschoppen in de arm genomen worden, een voorrecht dat alleen aan rijkeluiskinderen is beschoren.

De in november 1854 geboren Franciscos die als religieus de naam Miguel kreeg kwam na zijn vorming in het noviciaat in de hoofdstad van Ecuador, Quito, terecht.

Hij is daar bijna veertig jaar werkzaam en bekleedt in de periode allerlei functies: onderwijzer in de lagere klassen, inspecteur van de lagere afdeling, econoom, leraar in de hogere klassen, directeur van de school en novicenmeester.

Een groot deel van zijn tijd besteedt hij aan zijn klas: hij bereidt zijn lessen heel grondig voor. Al gauw is hij zeer gewaardeerd leraar taal- en letterkunde. Hij geeft een hoge opvatting van het ambt van opvoeder en heel zijn optreden getuigt van een grote eerbied en goedheid voor zijn leerlingen.

Broeder Miguel ontdekt al heel spoedig, dat er geen goede leerboeken zijn. Daarom begint hij - op heel jeugdige leeftijd al - aan het samenstellen van methodes. Zijn eerste grammatika verschijnt, wanneer hij nauwelijks negentien is en er volgen andere boeken. Het wordt een groot succes. Zijn presentatie van de leerstof is glashelder, de uitleg overtuigend. Zijn bekwaamheid wordt niet in twijfel getrokken en zijn talenten worden algemeen erkend. Het ministerie van Onderwijs voert enkele van zijn boeken in op alle openbare scholen van het land. Zijn grammatika van het Spaans wordt zelfs in de andere landen van Latijns-Amerika gebruikt.

En zo komt het dat broeder Miguel een groot deel van zijn beschikbare tijd na school aan het schrijven van boeken besteedt en dat voor alle nivo's van het onderwijs. Zelf studeert en leest hij veel. Zijn liefde voor studie en lectuur drukt hij uit met het gezegde:

"Een communiteit zonder boeken is een lege zolder!" De gevolgmachtigde minister van Ecuador in Madrid schreef in 1910: "De liefde van broeder Miguel voor de kinderen deed hem zijn geleerde pen bij voorkeur gebruiken voor het opstellen van schoolboeken. In de Spaans-Amerikaanse letterkunde ken ik geen werken die de zijnen kunnen evenaren, in helderheid, methode, nauwkeurigheid, persoonlijkheid en juistheid. Al wat hij schrijft draagt het stempel van zijn grote vertrouwdheid met de Spaanse klassieken. Zijn Naam staat op geen van de boeken vermeld: uit nederigheid vond hij dat niet nodig.

Het werk waaraan broeder Miguel zich echter bij voorkeur aan wijdt is de katechese. En bij al zijn drukke werkzaamheden ligt de voorbereiding van de kinderen op de eerste heilige communie hem het meest aan het hart. Van 1880 tot aan zijn vertrek naar Europa in 1907 heeft hij steeds - in nauwe samenwerking met de moderatoren en zijn medebroeders - deze voorbereiding verzorgd. Hij is er de bezieler van. Hij organiseert het geheel en leidt de voorbereidingsretraite. Jaren later nog herinneren zijn leerlingen zich dit nog levendig en vol bewondering: Hij stortte de overvloed van zijn geloof en liefde uit in de harten van de jeugd.

FRERE MIGUEL FEBRES CORDERO

De kinderen deden in die jaren nog hun eerste communie tegelijk met de plechtige vernieuwing van de doopbeloften, dus zo tussen de elf en de veertien jaar.

Dit voortdurende contact met de kinderen laat in zijn karakter en spiritualiteit diepe sporen na. Hij wordt gekenmerkt door een grote eenvoud. Zijn levensstijl en zijn woorden weerspiegelen een "geestelijke jeugdigheid" die ook tot uiting komt in zijn heel bijzondere devotie tot het kind Jezus. Als wetenschapsmens met

een zeer brede ontwikkeling blijft hij toch steeds zeer eenvoudig. De talrijke boeken die hij schrijft voor leraars en leerlingen dragen een stempel van eenvoud.

Ondanks zijn vele werk staat Broeder Miguel altijd klaar voor anderen. Hij heeft daarbij de zeldzame gave om niet te laten blijken, hoeveel moeite het hem kost om aan alle verzoeken te voldoen, overbezet als hij meestal al is, ook al door de aandrang die uitgevers op hem uitoefenen, om de teksten van zijn boeken op tijd in huis te hebben. Soms is hij wel gedwongen de verbetering van de drukproeven uit te stellen en zijn uitgevers te laten wachten. Zijn medebroeders gaan voor en hij helpt er velen met bijlessen in hun studies.

Toch is Broeder Miguel vóór alles een man van gebed, "de broeder biddende van Quito". "Als u hem niet vindt in zijn werkkamer", zegt broeder directeur aan de broeders en de talrijke bezoekers, "ga dan maar naar de kapel". Eén van zijn vrienden getuigt na zijn dood: "Als ik aan de heilige broeder Miguel terugdenk, dan verschijnt hij biddend in mijn herinnering. Ik zie hem in de kapel verslonden in gebed, op de speelplaats en in de gangen met zijn rozenkrans .... Hij bad altijd"

Zijn bijna onbeperkte toewijding, zijn grote invloed op de leerlingen, zijn niet aflatende werkkracht, het kruis van zijn lichamelijke zwakheid en gebrekkigheid ... alles wordt gedragen door een intens gebedsleven, een grote godsvrucht tot de Eucharistie en een kinderlijke devotie tot de Allerheiligste Maagd. Het gebed is de grondslag en de voedingsbodem van zijn heldhaftige deugden die zo'n weldadige invloed hebben op zijn omgeving. Op straat houden de mensen hem vaak aan, om hem hun bewondering en verering te betuigen. Daar verbaast hij zich telkens weer over en het brengt hem in verwarring. Maar steeds meer groeit de algemene overtuiging: "Broeder Miguel is een heilige!" In 1904 schrijft hij met zijn eigen bloed: "Gij zijt de God van mijn hart en mijn bezit voor eeuwig. Liever duizend maal sterven dan u te mishagen en u ontrouw te worden."

Ook de oversten hebben grote achting voor zijn persoon en zijn talenten. Dat wordt de oorzaak van een zwaar offer. In 1907 moet hij naar Europa vertrekken en zijn vaderland vaarwel zeggen. Politieke omstandigheden en pastorale overwegingen hebben tot dit besluit geleid. Later zal broeder Miguel daarover zeggen. "Ik vertrok met het duidelijke voorgevoel, dat ik nooit meer terug zou keren. Dat viel me zwaar, maar tegelijkertijd was ik blij, omdat ik zo Gods wil volbracht.

In 1904 werden in Frankrijk de wetten van Combes aangenomen, waardoor de religieuzen uit het onderwijs verbannen werden. Om hun roeping trouw te blijven besloten veel broeders uit te wijken naar het buitenland. Veel van hen vertrekken naar Spanje en de Latijnsamerikaanse landen. Maar om daar goed onderwijs te kunnen geven, moeten ze eerst behoorlijk Spaans kennen. Er moet dus iemand gevonden worden die hen daarbij helpt. De oversten menen in broeder Miguel de aangewezen persoon te hebben. En ze doen een beroep op hem. Broeder Miguel moet veel dierbaren en veel dierbaars achterlaten en heel wat werk half afgemaakt laten liggen. Maar hij gehoorzaamt zonder enige bedenking. Hij neemt de boot naar Frankrijk en blijft enkele maanden in Parijs. Dan meldt hij zich in het moederhuis van de congregatie, dat pas naar Lembeek-bij-Halle ten zuiden van Brussel verplaatst was. Daar blijft hij een jaar, geeft er Spaanse les in het vormingshuis en werkt aan het samenstellen van leerboeken voor de school.

Maar het Belgische klimaat is niet dat van Ecuador. Met zijn mist, kou en vochtigheid staat het in sterk contrast met de eeuwige lente van Quito. De zwakke gezondheid van broeder Miguel wordt hierdoor ondermijnd. Zijn oversten zien het en sturen hem naar Spanje, waar klimaat en milieu hem beter zouden passen.

Hij komt terecht in Premiá de Mar in de buurt van Barcelona. Hier heeft de congregatie pas een vormingshuis geopend voor jongens uit de meest verschillende landen. Broeder Miguel geeft hier Spaans aan deze juvenisten en gaat door met het voorbereiden van nieuwe uitgaven, want de vraag naar leerboeken voor de school houdt niet op.

De politieke situatie in Spanje is echter buitengewoon gespannen. Zelfs in Premiá de Mar waait de wind van de revolutie die weldra aanwakkert tot een storm. De geschiedenisboeken spreken over de "tragische week" van juli 1909, die een herhaling leek van wat zich afspeelde tijdens de Parijse Commune in 1871. Er dreigt groot gevaar; anti-clerikale uitbarstingen zijn aan de orde van de dag. Men besluit het huis van Premiá de Mar te ontruimen. Broeder en juvenisten vinden een toevlucht op een kanonneerboot, die naar Barcelona vaart. Hier overnachtten ze in de dokken. Dan gaat het onder leiding van de Guardia Civil naar het college van de broeders van Bonanova. Hier is het nog betrekkelijk rustig.

Broeder Miguel draagt de geconsacreerde hosties uit de kapel van Premiá de Mar bij zich om ze te behoeden voor een mogelijke profanatie. En hij die altijd zoveel moeite had met lopen, slaagt erin de groep te volgen en een afstand van zeven kilometer af te leggen zonder vertraging te veroorzaken of iemand tot last te zijn ... In die enerverende en

angstige dagen bewaart hij een onverstoorbare kalmte in het volle vertrouwen op Gods bescherming en de voorspraak van Maria. "Vreest niet, er zal ons geen kwaad overkomen", herhaalt hij vaak tegen broeders en juvenisten.

Wanneer het revolutiegeweld afneemt, keren broeders en juvenisten terug naar Premiá de Mar. Maar de gezondheidstoestand van Broeder Miguel gaat achteruit. De tijd in Frankrijk en België doorgebracht heeft zijn tochal zwakke gestel ondermijnd. Daarnaast doet zijn werktempo van de laatste jaren er ook geen goed aan. Eind januari 1910 loopt hij een zware verkoudheid op, die al gauw ontaardt in een dubbele longontsteking. Zijn verzwakte gestel is er niet meer tegen bestand. Het einde nadert langzaam maar zeker.

Drie dagen duurt de doodstrijd, drie droeve, maar stichtende dagen voor zijn huisgenoten. Hij ontvangt het sacrament der zieken met een ontroerende eenvoud en in volle overgave aan de wil van God. Hij vraagt vergiffenis aan oversten, medebroeders en juvenisten. Hij is bereid en klaar om te sterven. "Ik offer graag mijn leven op voor de bloei van de congregatie, voor de uitbreiding ervan om Ecuador en voor de beëndiging van de vervolging tegen het christelijk onderwijs", zegt hij.

Op 9 februari 1910 komt dan het einde. Broeder Miguel sterft, omringd door broeders en juvenisten, die zich ervan bewust zijn in hem een voorbeeld en een uitzonderlijk leermeester te verliezen. Ze staan vol bewondering voor de serene kalmte waarmee Broeder Miguel biddend de dood in gaat. Nooit zullen ze hem kunnen vergeten: Ze hebben een heilige zien sterven!

Er heerste grote droefheid en verslagenheid toen het bericht van zijn overlijden Ecuador bereikte. De regering kondigde zelfs een dag van nationale rouw af. Een lid van de Academie verklaarde: "Het overlijden van Broeder Miguel is een groot verlies voor zijn congregatie, voor Ecuador - zijn vaderland - en voor de Spaansamerikaanse letterkunde waaraan hij een zeer belangrijke bijdrage heeft geleverd."

In 1936, Spanje staat dan in lichter laaie door de revolutie, wordt het stoffelijk overschot overgebracht naar Ecuador. Een ware triomftocht waar kerkelijke en wereldlijke autoriteiten en een grote mensenmenigte aan deelnemen. Een nieuwe grafkelder in het huis van de broeders van "La Magdalena" in Quito ontvangt de kostbare overblijfselen. De verering van het volk van Ecuador groeit gestaag en heeft er veel toe bijgedragen dat de heldhaftigheid van de deugden van Broeder Miguel door de universele kerk erkend werd.

In 1938, bij de viering van de vijfenzeventigste ver aardag van de aankomst van de broeders in Ecuador, wordt de eerste steen gelegd van een groots monument voor Broeder Miguel. In 1955 is de plechtige onthulling hiervan. Op 30 oktober 1977 wordt Broeder Miguel - tesamen met Broeder Mutien-Marie van Malonne in België - zalig verklaard en tot voorbeeld gesteld aan alle christelijke opvoeders.

Kerstwens

No muchu tem' pasá
Mi tabata topé semper na bala.
Awor ke mesun tempu a kambia di koló
I a trese bashi na lugá di prèt
Mi ta sinti ansha pa mayan.
Ma si ainda tempu duna ehèns
Mi ta [illegible]
lo tin bala.
Bon anja.

(un deportista)

Voor alle sporters de beste wensen. Sport met vriendschap en toewijding voor een gelukkig leven.
(een sportsman)

Ik wens U een vrolijk kerstfeest samen met uw 'bon bisiña' en een voorspoedig 1985.
(een jongere)

Ook al geloof ik niet in esus Christus, wens ik toch iedereen een prettig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar.
(een ongelovige)

In de hoop dat het komend jaar veel geluk en vrede met zich mee brengt gaan wij het verenigd tegemoet.
(een verliefde)

Een Kerstvakantie die in duigen viel

Walvisvaarders tegen wil en dank

Uit de verhalenbundel "Strange People in a Crazy Harbour", door: Henk A. KLOMP.

WILLEMSTAD — Vele jaren geleden werd Curaçao, zo tegen de Kerst, geregeld aangedaan door Noorse walvisvaarders, ook wel fabrieksschepen genoemd. Bij de Havenpolitie was het een bekend feit, dat de bemanningen van deze schepen nu niet bepaald erge lieve jongens waren en dat er menigmaal door de Havenpolitie met takt en beleid tegen deze zeelieden moest worden opgetreden, teneinde de orde en rust in goede banen te houden.

Dikwijls was Curaçao voor deze schepen de laatste aanloophaven, voordat zij naar de Zuidpool vertrokken. Als het schip dan hier tot berstens toe vol was gebunkerd, werd de reis naar de Antartica aangegeven, om daar zo'n zes à zeven maanden de geharpoeneerde walvissen aan boord te hijsen en deze tot traan te verkoken. De bemanning, die gedurende die tijd niets anders dan een ranzige traanlucht in de neus kreeg en verstoken bleef van vrouwen en sterke drank (op Noorse schepen was het destijds bij de wet verboden om aan boord aan de bemanning sterke drank te verstrekken, in tegenstelling tot Nederlandse schepen waar nog altijd het bekende oorlam wordt geschonken), probeerde dan op Curaçao, op voorschot, in één dag te doen, wat zij anders gedurende zes of zeven maanden aan de wal gedaan zou hebben. Het behoeft geen betoog dat dit dan wel eens tot excessen leidde.

Zo gebeurde het dan ook op een dag in het begin van de maand december van het jaar 1955, toen de Noorse walvisvaarder "VIKING WHALER" in de haven van Emmastad gemeerd lag en wel aan de Margriet Pier-noord. Voor de lezers die niet met de situatie terplaatse op de hoogte zijn, even een kleine uiteenzetting: De Margriet Pier is een dubbele pier, Margriet Piernoord en Margriet Pier-zuid, waaraan twee schepen ter weerszijden konden meren, zodat in dit geval de schepen naast elkaar kwamen te liggen, terwijl de pier dan tussen de twee gemeerde schepen in bleef. Deze kleine explicatie is tevens nodig om het verdere verloop van het verhaal beter te kunnen volgen.

Naast de "VIKING WHALER" lag namelijk op voormelde dag, aan de Margriet Pier-zuid, een kleine Noorse tanker gemeerd. Dit tankertje was "SEA GULL" genaamd, had een bemanning van achttien Noorse zeelieden en werd gebruikt voor het vervoer van zogenaamde "bananen-spray", een verdelgingsmiddel, dat in het Caraïbisch gebied gebruikt werd op de bananenplantages om de schadelijke bananenvlieg te bestrijden. Er werden ook nog wat andere lichtere olieproducten vervoerd.

De bemanning van dit scheepje, had in vergelijking met het leven aan boord van een walvisvaarder, een herenleven. Het werk was niet zwaar, het was altijd mooi warm weer en het schip liep om de paar dagen een andere haven aan, zodat er gelegenheid te over was voor de bemanning om aan de wal te gaan passagieren. Gewoonlijk, na een jaar gevaren te hebben, vloog de gehele bemanning thuis om te worden afgelost en te genieten van een paar heerlijke maanden vakantie in Noorwegen. De bemanning van de "SEA GULL" vond zelf dat zij een paradijselijk leven had. Zij moesten nog één reis maken van Curaçao naar Martinique. Daar zouden zij worden afgelost om per Air France naar huis te vliegen om de kerstdagen nog juist thuis te kunnen doorbrengen met familie, geliefden en vrienden.

De "SEA GULL" zou pas de volgende dag, omstreeks 13.00 uur vertrekken, met bestemming Martinique en een heerlijke thuisvlucht en een gezellige kerst-vakantie bij moeder thuis in het vooruitzicht, terwijl de "VIKING WHALER" in de avonduren van dezelfde dag moest vertrekken, met bestemming Antartica. Een lange eentonige reis en zeven maanden koud en zwaar werk voor de hoge boeg.

Op het bureau van de Havenpolitie zat men in angstige spanning de vertrektijd van de "VIKING WHALER" af te wachten, zich afvragende voor welke verrassingen en problemen zij nu weer zouden komen te staan bij de inscheping van de bemanning, die de gehele dag de bloemetjes flink buiten had gezet, gezien de vele politie-assistenties, die de Straatdienst die dag had moeten opknappen en waarbij vele walvisvaarders betrokken waren, die te diep in het glaasje hadden gekeken.

Zo tegen de vertrektijd van de "VIKING WHALER" was de Margriet Pier dan ook in een waar slagveld veranderd. Het overgrote deel van de bemanning was stom dronken en allerlei onbenulligheden die de afgelopen dag hadden plaats gehad aan de wal, werden op de pier, nog even vóór het aan boord gaan, met de vuist en lege drankflessen beslecht. Plotseling waren de beste vrienden de ergste vijanden van elkaar geworden. Kortom, het was een "free for all" en iedereen was met iedereen op de vuist. Zij gingen tekeer als de woeste Noormannen uit onze vaderlandse geschiedenis- boekjes.

De telefoon op het bureau van de Haven- politie stond al gauw rood-gloeiend van de verzoeken om politie- assistentie. De Havenpolitie, drie man sterk, inclusief uw schrijver, was dan ook vliegensvlug terplaatse, zich met angst in het hart afvragend, hoe deze massale vechtpartij te klaren. Toen wij ons dan eindelijk door de vechtende menigte hadden heen geworsteld en met bloed besmeurde uniformen bij de "gangway" van de "VIKING WHALER" waren aangekomen, werd ons door de eerste stuurman, een reus van een kerel, beleefd doch met klem medegedeeld........ dat hij in het geheel niet om politie-assistentie had verzocht en dit klusje zelf wel even zou opknappen.

Aanvankelijk dachten wij, dat hij een grapje maakte, maar zijn gezicht stond doodkalm en ernstig en hij meende beslist wat hij zei. Daarna blies hij op een fluitje en op dit fluitsignaal, kwamen vier onwaarschijnlijk grote en forse Vikingen van het schip via de "gangway" naar beneden, ieder voorzien van een soort houten tafelpoot, maar dan afkomstig van een heel zware tafel. Zij baanden zich, links en rechts fikse tikken uitdelend met de tafelpoot, door de vechtende menigte en begonnen daarna de gehele troep naar de "gangway" van het schip te drijven, daarbij weer flink gebruik makend van de bewuste tafelpoten.

Degenen die niet meer tot lopen in staat waren, bleven machteloos en laveloos op de pier liggen. Daar bekommerden de Vikingen zich voorlopig niet om. De eerste stuurman, die bij de "gangway" was blijven staan, had zich voorzien van een stalen wielspanner, een stuk gereedschap, waarmede men zware handwielen van afsluiters aanzet. Hij controleerde de naar de "gangway" opgedrevenen op flessen sterke drank, voordat zij zich via de "gangway" aan boord begaven. Onze stuurman ging daarbij effectief doch zeer rigoreus te werk. Degene, die het waagde om een fles drank in zijn achterzak verscholen te houden, kreeg onmiddellijk een flinke mep met de wielspanner tegen zijn achterwerk. Deze mep gaf iedere keer een geluid als van brekend glas en al gauw liep de rum de getroffenen onder uit de broekspijpen.

In "no time" was de pier van nog mobiele vechtersbazen gezuiverd. Alleen de lavelozen lagen of buiten kennis of lallend op de pier. Het waren er minstens veertig. Wij begonnen ons reeds af te vragen hoe deze dronkenmanstroep aan boord te krijgen en zagen in gedachten de grootste moeilijkheden voor ons opdoemen. Wij hadden echter de kunst om de orde te herstellen van de eerste stuurman ver onderschat, want hij bleek nog meer pijlen op zijn Viking-boog te hebben. Wederom blies hij op zijn fluitje en aan boord begon een lier rammelend te draaien.

...de "Viking Whaler" op i
naar de Zuidpool...

Een grote laadboom zwaa
buitenboord. Via een takel w
een groot net van stevig tou
werk op de pier neergelaten
vervolgens netjes uitgespre
Daar hadden de vier Viking
kennelijk op gewacht, want n
bekwame spoed werden de op
pier liggende dronkelappen
het net gesmeten en met ti
tegelijk aan boord gehesen en
het houten dek uit het net g
schud. Het net ging vier ker
naar boven, toen was de geh
pier geklaard.

De loods kwam aan boord
wij werden door de eerste stu
man vriendelijk bedankt vo
onze komst. De "gangway" we
opgehesen en de "VIKIN
WHALER" verliet precies op t
de haven van Willemstad op w
naar de verre Zuidpool.

Bij het verlaten van
Margriet Pier kwamen wij e
wat verlate groep Shell bew
kers tegen, zes man sterk. Zij k
ken ons vol bewondering aan
verklaarden: "Dat hebben jul
netjes en vlot gefixed". Wij liet
hen in die waan en spoedden o
terug naar het bureau. Op
lucht schreef uw schrijver in h
wachtrapport: "Assistentie g
vraagd voor een vechtpartijtje
de Margriet Pier tussen bema
ningsleden van de Noorse w
visvaarder "VIKING WH
LER". Bij aankomst bleek ge
assistentie meer nodig en
23.00 uur verliet het schip de h
ven van Willemstad met beste
ming Antartica. Verder geen b
zonderheden".

De bijzonderheden kwam
echter de volgende dag. In
middaguren van de volgende d
werd er door de kapitein van
Noorse tankertje "SEA GUL
dat naast de "VIKING WH
LER" aan de Margriet Pier
meerd had gelegen, telefoni
opsporing verzocht van twee
manningsleden, te weten: P
NIELSEN EN Tor JENSE
beiden matroos aan boord v
genoemd schip. De "SEA GUL
lag op vertrek en de beide mat
zen waren nog niet aan boord
ruggekeerd. Zij waren de vor
dag gaan passagieren.

Een opsporingsbericht w
doorgegeven aan de wachtc
mandant van de Centrale P
tiepost te Rio Canario en een
trouille van de Havenpol
stelde in het vrolijke kamp
Hato een onderzoek in. Het
daar opmerkelijk stil, wat oo
begrijpen was, na het enervei
de bezoek van de walvisva
ders. Per NIELSEN en Tor JI
SEN waren echter onvindba
Voorts werden alle zeeman
legenheden in Otrabanda
Punda afgezocht maar ook
zoeken bleef vruchteloos. De
pitein van de "SEA GULL"
tevens medegedeeld, dat hij o
twee ontbrekende zeelieden
wachten, daar zij via Martini
naar Noorwegen zouden re
triëren om de kerstdagen th
door te brengen.

Tegen vier uur in de namid
kwam de verrassing. Weer v
het bureau van de Havenpo
opgebeld door de kapitein va
"SEA GULL" en hij deelde m
dat hij een telegram had ont
gen van de gezagvoerder va
"VIKING WHALER", wa
stond vermeld dat Per NIELS
en Tor JENSEN zich aan b
van zijn schip bevonden e
reis naar de Zuidpool moe
meemaken, daar er geen m
lijkheid bestond om hen er
af te zetten. Zij waren per ve
sing in het net terecht geko
Hun kerstvakantie viel in
gen en zij moesten noodgedv
gen op de walvisjacht. Of zij l
geheel- onthouder zijn ge
den, vermeldt het verhaal n

HENK A. KLC

Wat is zij, wat wil zij, wat doet zij en wat zijn haar resultaten?

De Stichting tot bevordering van verantwoord ouderschap

REEDS LANG VOORDAT de Fundashon „Famia Planiá" werd opgericht, bestond er bij sociaal bewogen groepen in onze samenleving bezorgdheid omtrent de opvoeding van kinderen, vooral die uit de zogenaamde onvolledige gezinnen. Het verderfelijke machismo levert wel de man als bezwangeraar van meisjes en vrouwen, doch voorziet niet in o.a. de liefdevolle opvoeding van de eventuele gevolgen: kinderen. Het gevolg daarvan is dat zowel dochters als zoons psychisch scheef groeien in een matriarchale micro-cultuur. De opgroeiende zoons nemen al of niet bewust de macho-houding aan, worden tegelijkertijd beschermer van hun eigen zusters, maar belagers van andermans zusters. De dochters wordt door de gedesillusioneerde moeders en grootmoeders voorgehouden „op te passen met jongens", „een net meisje te zijn", „geen sex te hebben", enzovoort. De waarschuwingen beperken zich veelal tot deze vaagheden — van enige gedetailleerde instructie hoe zich tegen een ongewenste zwangerschap te beschermen anders dan door „geen sex" te hebben, is zelden sprake.

De man wordt op die manier een soort geheimzinnig gevaar, maar daardoor juist een interessante verboden vrucht voor de dochter, voor wie echter duidelijk is dat Moeder er meer dan eens van gegeten heeft. Zoons krijgen veelal helemaal geen waarschuwing; ze worden vrij gelaten; zij worden „man". Zo draagt — onbewust — vaak ook zulk een moeder bij aan het voortbestaan van het machismo.

Behalve bezorgdheid om dit maatschappelijk degeneratieproces, was er de verontrusting om de — mede door dit proces versnelde — ongebreidelde bevolkingsgroei in een tijd waarin de automatisering in versnelde ontwikkeling kwam. Uit deze bezorgdheid kristalliseerden zich drie wensen waaraan een op te richten organisatie zou moeten voldoen:

1. De organisatie zou als primaire taak hebben de bevolking te motiveren tot verantwoordelijkheid in het ouderschap. Die verantwoordelijkheid zou behoren te beginnen vóór de eventuele verwekking van een welbewust gewenst kind en zich voort te zetten gedurende de zwangerschap en de hele opvoeding van het kind tot volwassene. Het belang van het kind diende voorop te staan.

2. Voorts zou de organisatie door de aard van haar werk de vrouwen wie het aangaat, motiveren tot zelf-emancipatie uit haar ondergeschikte rol van onbetaalde prostituee voor een reeks verwekkers van haar kinderen.

3. Tevens zou de organisatie de (potentiële) ouders wijzen (toen al! 1965) op de beperktheid van de arbeidsmarkt en van de leefruimte op Curaçao — m.a.w. vóór de verwekking van een kind zou men zich de vraag moeten stellen of redelijkerwijs verwacht mag worden dat het eventueel wel-opgevoede kind ook nog werk en betaalbare leefruimte kan vinden, daardoor een inkomen verwerven en zèlf op verantwoorde wijze een gezin stichten.

Uit de motivering en stimulering die de op te richten organisatie zou ondernemen, vloeide vanzelfsprekend voort dat de organisatie ook de middelen en methoden die de toepassing van deze verantwoordelijkheid mogelijk maken, diende te verstrekken en dit wel liefst kosteloos voor de klant. Voorts ook zou zij gedetailleerde instructie omtrent de juiste wijze van toepassing moeten geven en, met korte tussenpozen, daarop controle moeten uitoefenen. Tevens zou nauwgezette periodieke medische er paramedische controle nodig zijn.

OPRICHTING

Dit alles leidde naar de oprichting (1 oktober 1965) van de „Stichting tot Bevordering van Verantwoord Ouderschap" met als ruim gesteld doel de gedachte te bevorderen onder de bevolking van Curaçao dat ouderschap verantwoord diende te zijn en wel

— tegenover het nog te verwekken kind
— tegenover de reeds van het gezin (in lokale context) deel uitmakende kinderen
— tegenover de ouders, in het bijzonder de moeder (ze heeft ook recht op vrije tijd en „education permanente") en
— tegenover de maatschappij waarin onze kinderen moeten leven en wel vooral met het oog op
a) de werkgelegenheid
b)de op Curaçao beschikbare leefruimte.

Iedereen is zich bewust van de beperktheid van — en het gebrek aan werkgelegenheid; aan de zeer snel voortschrijdende consumptie van de grondoppervlakte van Curaçao voor leefruimte voor ons en onze kinderen wordt nog nauwelijks gedacht, laat staan dat dit als probleem ervaren wordt. In de negentien jaar evenwel dat de Stichting bestaat, zijn o.a. de volgende woonwijken verrezen vanaf Westpunt naar Oostpunt: volkswoningen te Westpunt, Soto, Barber, Tera Corá, Jandoret, Schelpwijk, Seru Fortuna, Cabo Verde, De Savaan, Seru Domi, Kustbatterij, Montaña Abou plus woonwijken van privé-woningen te Tera Corá, Grote Berg, Beurs, anthiel en in voorbereiding o.a. Piscadera Berde (niet meer zo berde), Juan Hato en nog 1020 volkswoningen voor FKP.

Gelukkig maar dat de huidige bewoners een gerieflijk onderdak hebben gevonden, maar hoe lang moeten we genoodzaakt zijn met deze woningbouw? Heeft vrije natuur dan geen functie? Rijden we over een aantal jaren, als we er eens „uit" willen zijn, over de Weg naar Westpunt of in de Westpuntstraat? Welke ruimtelijke recreatie gaan we onze kinderen bieden?

MEDEWERKING

Direct bij het in actie komen van de Stichting werd van vele zijden geestdriftig medewerking verleend. Om er slechts enkele te noemen: het Rode Kruis stond medische onderzoek-tafels af, Shell Curaçao verschafte schrijfburo's, wachtkamer-stoelen, bekostigde de eerste druk van motiverende boekjes en stelde bij herhaling een film-operator ter beschikking; vele artsen verleenden ook bij herhaling hun medewerking op voorlichtingsavonden; de PWFC leverde vele malen zijn schijnbaar onvermoeibare voorzitter Ewald Ong-A-Kwie om samen met een vertegenwoordiger van de jonge Stichting avond aan avond volle zalen van — ook al hartelijk meewerkende — buurtcentra te motiveren tot verantwoordelijkheid in het ouderschap. De gemeenschap hongerde als het ware naar gedetailleerde voorlichting daartoe. Ook anderen gaven spontaan hun gewaardeerde medewerking aan voorlichting.

Ook van buiten het eiland kwam hulp. Via de toenmalige vertegenwoordiger van Nederland voor Ontwikkelingshulp aan de Nederlandse Antillen, drs Bart Bredero, kreeg de Stichting onder bepaalde voorwaarden met de tijd aflopende begrotingshulp. Ook thans ondervindt de Stichting van vele zijden toegewijde en effectieve, belangeloze medewerking, waarover later in dit artikel.

WAT DOET DE STICHTING?
1. MASSAMEDIA
a) Radio

Via de massamedia tracht de Stichting de bevolking te motiveren. Bekend is het liedje „Plania famía adelantá, hopi problema b'a evitá" voor de Stichting gezongen door ons aller Rina Penso. Het liedje wordt dan gevolgd door een slogan. Thans vijf maal per dag via Radio Curom. In het verleden werden ook de radio-novela's „Mi ta stimabo mi yu" en „Recuerdo di un dia", geschreven en geregisseerd door Eddie Pieters Heyliger met groot succes bij herhaling ten gehore gebracht.

Televisie

Velen herinneren zich het televisie-spel in elf afleveringen „Spiel di Bida" (Spiegel van het Leven), waarvoor de ingrediënten voor het opmaken lagen en die Betty Doran en zijn medewerkers op knappe wijze wisten om te zetten in een pakkend televisie-drama, dat op veler verzoek herhaald moest worden.

Autobussen

Enkele jaren heeft de Stichting motiverende teksten op de grote bussen voor openbaar vervoer gehad. Dit moest stopgezet worden daar dit te kostbaar werd.

d)Grote motiverende teksten op de borden in de Centrale Markt.

Het eilandgebied Curaçao heeft bij wijze van uitzondering deze borden toegelaten. De Stichting is het eilandbestuur zeer erkentelijk voor deze vorm van medewerking. Voorts ook een bord voor eigen rekening in Sentro Deportivo Korsou.

2. MOTIVERING VAN — EN VOORLICHTING AAN GROEPEN
a) Scholen

De Stichting geeft motivering en voorlichting op veel scholen. Zulk een motivering en voorlichting bestaat gewoonlijk uit zes tot acht of meer lesuren en er wordt het liefst mee begonnen in de vijfde of zesde klas basisschool.

Voor een aantal kinderen is de basisschool helaas het enige en laatste school-onderwijs — zij hebben dan tenminste toch nog voorlichting gekregen met de kans dat daarop later via jeugdgroepen teruggekomen kan worden. Tevens kunnen dan de meisjes op hun binnenkort komende menstruatie op zakelijke en biologisch korrekte wijze voorbereid worden. Bij zeer, zeer velen gebeurt dit thuis helaas niet. Voor wat het biologisch aspekt betreft zij hier nog opgemerkt dat ingevolge de keuzevrijheid van het vakken-pakket sommige leerlingen na de basisschool helemaal geen menskunde meer krijgen. Wordt op de basisschool de voortplanting van de mens al veelal in het geheel niet behandeld, bij een „ongelukkig" gekozen vakkenpakket bij het voortgezet onderwijs valt de mogelijkheid weg om althans nog enige kennis omtrent de voortplanting van de mens te verwerven waarop later in verband met verantwoorde gezinsvorming aangehaakt zou kunnen worden. Zo is Famía Planiá vaak genoodzaakt eerst deze stof uitgebreid en degelijk uit te leggen en dit wel met Papiamentstalige termen, zodat dat de jonge mens zich in sexualia tenminste fatsoenlijk en begrijpelijk kan uitdrukken in zijn moedertaal.

De motivering en voorlichting op scholen ziet Famía Planiá als de allerbelangrijkste van haar belangrijke taken. Een medewerkster van Famía Planiá gaat tevens jaarlijks naar Bonaire om op verzoek op scholen aldaar motivering en voorlichting te geven. Ook mocht de Stichting in het verleden de voorlichting op de huishoudschool en het Cultureel Centrum te Sint Maarten verzorgen.

Gesprekken met vrouwen aan het kraambed

Driemaal per week bezoekt een medewerkster van Famía Planiá elke kraamkliniek op Curaçao en geeft motivering en voorlichting, hetzij aan de zaal als geheel, hetzij aan elke kraamvrouw individueel. De Stichting is de besturen en het personeel van de kraamklinieken zeer erkentelijk voor hun prettige medewerking. Dat dit werk bepaald succes heeft, moge blijken uit de bezoeken van een aantal dezer moeders aan de klinieken van de Stichting, waarvan de wachtkamer soms een kinder-crèche lijkt. De dames willen niet over enkele maanden weer zwanger zijn.

c) Algemene en bijzondere groepen

De Stichting tracht zoveel mogelijk elk verzoek tot voorlichting te honoreren. Vooral in de pioniersttijd van de Stichting kwamen er zeer veel verzoeken binnen van buurtcentra, clubs, verenigingen en andere groepen. Tegenwoordig zijn deze verzoeken minder veelvuldig, vermoedelijk doordat een aanzienlijk deel van het publiek langzamerhand wel weet welke motieven en methoden er voor het verantwoord zijn van de ouderschap bestaan. Of men evenwel die wetenschap ook in het leven toepast is een andere kwestie...

d) Toezending van motiverend en voorlichtend drukwerk aan allen die zich op het Bevolkingsbureau hebben laten inschrijven voor een huwelijk.

e)Voorlichting aan toekomstige voorlichters

De Stichting verzorgt voorts een aantal lessen op het Instituto pa Formashon den Enfermería (Opleiding Verpleegkunde); daarna lopen de leerling-verpleegkundigen ieder een week stage op de hoofdkliniek van de Stichting teneinde zich zo goed mogelijk voor te bereiden om zelf in voorkomende gevallen deskundig voorlichting te kunnen geven.

Eveneens lopen de leerling-kraamverzorgsters van de Kraamkliniek Rio Canario stage bij Famía Planiá.

De werkwijze van "Famía Planiá" heeft regionaal in „vakkringen" aandacht getrokken met als gevolg dat artikelen in vakbladen verschenen, dat verzoeken binnen kwamen op Curaçao bij de Stichting stage te mogen lopen en dat uitnodigingen binnen kwamen elders medewerking aan cursussen of assistentie te verlenen. Stage liepen o.a. een medewerkster van de Stichting „Lobi" uit Suriname, de manager van de zusterorganisatie van Dominica nadat Famía Planiá op verzoek aldaar een cursus „Hoe voorlichten?" had gegeven.

Zoals in het begin reeds was opgemerkt, moet gezorgd worden dat na de motivering tot het verantwoord zijn van het ouderschap ook de methodische mogelijkheden daartoe geboden worden; wie A zegt moet ook B zeggen. Op 1 oktober 1966, precies een jaar na de oprichtingsdatum, opende de Stichting haar eerste kliniek voor geboorteregeling in het kader van verantwoorde gezinsvorming in een perceel aan de Abraham de Veerstraat.

De werkzaamheden in een kliniek van Famía Planiá omvatten:

— het opnemen van de algemene medische geschiedenis van de klant in verband met een door haar te kiezen methode van geboorte-regeling. In sommige gevallen betekent dit conceptiebevordering voor die echtparen die welbewust een kind wensen;
— voorlichting omtrent alle bestaande methoden van geboorteregeling en uiteenzetting van voor- en nadelen van elk middel, zo mogelijk toegespitst op de fysieke individualiteit van de betrokken vrouw. De vrouw kiest het middel of de methode, niet Famía Planiá;
— voorafgaan gynaecologisch onderzoek. Zijn er afwijkingen bij de nieuwe klant, dan wordt zij voor behandeling verwezen naar haar huisarts of haar medisch centrum. Zo zijn er verscheidene malen afwijkingen door Famía Planiá ontdekt van welker bestaan de vrouw geen weet had. Twee voordelen: ten eerste, de vrouw kan zich nu laten behandelen en ten tweede, zij kan de oorzaak van de afwijking niet toeschrijven aan een der door Famía Planiá aan haar uitgereikte middelen. Wil de vrouw de middelen van Famía Planiá betrekken via een van de meewerkende gezondheidscentra of privé-artsen, dan kan zij meteen voor een eventueel vastgestelde afwijking behandeld — of naar een specialist doorverwezen worden;
—halfjaarlijkse gynaecologische controle. Elke klant van Famía Planiá is verplicht zich elk halfjaar aan een gynaecologische controle te onderwerpen. Heeft de klant evenwel tussentijds klachten, waarvan zij veronderstelt dat zij te maken hebben met het door haar gebruikte middel, dan wordt zij tussentijds zonodig onderzocht om eventueel het euvel te verhelpen of haar een voor haar meer geschikt middel voor te stellen. De keus blijft echter aan de vrouw, niet aan Famía Planiá. Voor een optimale toepassing van - en tevredenheid over het gebruikte middel is feed-back door de klant aan de kliniek dan ook van het allergrootste belang;
— in geïndiceerde gevallen wordt een zogenaamde Papanicolaou-test (uitstrijkje) gedaan, d.w.z. cellen van baarmoederhals en -mond worden op afwijkingen onderzocht;
—bij eventueel onjuist gebleken gebruik van het middel, ondanks zeer uitvoerige, gedetailleerde

...Famía Planiá heeft ondermeer in de Centrale Markt een levensgroot bord hangen...

...jonge meisjes op een huishoudschool krijgen van een verpleegkundige voorlichting aan de hand van meegebrachte folders...

instructie, voert de Stichting ter plaatse een zwangerschaps-test uit alvorens opnieuw, na herhaalde instructie, het middel uit te reiken.

De Stichting voert deze test niet uit voor degenen die uitsluitend met het doel een gratis zwangerschaps-test te krijgen haar klinieken bezoeken zonder de serieuze intentie aan geboorte-regeling te gaan doen. Zulke personen worden verwezen naar hun huisarts of gezondheidscentrum.

Ondanks het feit dat de Stichting haar diensten en middelen kosteloos voor de klant aanbiedt, liep het in de eerste kliniek van Famía Planiá aanvankelijk niet bepaald storm. Graag luisteren naar motivering en voorlichting vertaalde zich niet meteen in overwinnen van drempelvrees. Geleidelijk aan echter — un boka ta bisa otro — begon de kliniek naam te maken en groeide het aantal klanten. Later wilde de nieuwe eigenaar het pand zelf betrekken en vond de Stichting een andere behuizing op haar huidige adres, Bitterstraat 1A.

Inmiddels was het klantenbestand zo toegenomen, dat er een receptioniste moest komen, want de verpleegster kon het niet meer allemaal bijbenen. Op verzoek stelde het eilandgebied de Stichting een middag per week het zuigelingen-consultatie-bureau te Kas Chikitu ter beschikking. De Stichting, steeds haar voorlichtende, niet haar klinische taak ziende als de belangrijkste, kon echter niet nog meer klinieken „runnen", maar wilde wel de uitbreiding van de dienstverlening zoeken in de medewerking van bestaande eilands- en privé-klinieken. Dit had twee grote voordelen: de klant kon voor advies, voorlichting en middelen naar de dichtstbijzijnde kliniek gaan en de discretie omtrent het doel van haar bezoek bleef gehandhaafd, hetgeen in een speciale geboorte-regelings-kliniek nu eenmaal niet het geval is. De gevraagde medewerking werd in verreweg de meeste gevallen gegeven.

3. De verbinding van de geboorten-regeling met de algemene gezondheidszorg en de moeder-en-kind-zorg plaatst de geboorte-regeling in het kader waarin zij thuishoort: een dienst aan het individu en de gemeenschap en niet als een doel in zichzelf.

De medewerking van de meewerkende eilandsklinieken en privé-klinieken bestaat in ongeveer dezelfde werkzaamheden als voren omschreven. Beide soorten klinieken reiken de door Famía Planiá aan hen verstrekte geboorte-regelingsmiddelen kosteloos uit aan de daarvoor in aanmerking komende klanten.

Meewerkende eilandsklinieken:
— Sentro Mediko Barber
— Sentro Mediko Seru Fortuna
— Sentro Mediko Mundo Nobo
— Sentro Mediko Marie Pompun
— Sentro Mediko Zuid-Bonam
— Sentro Mediko Montaña Abou
— Afdeling Geestelijke Volksgezondheid
— Afdeling Gynaecologie Poli Nobo

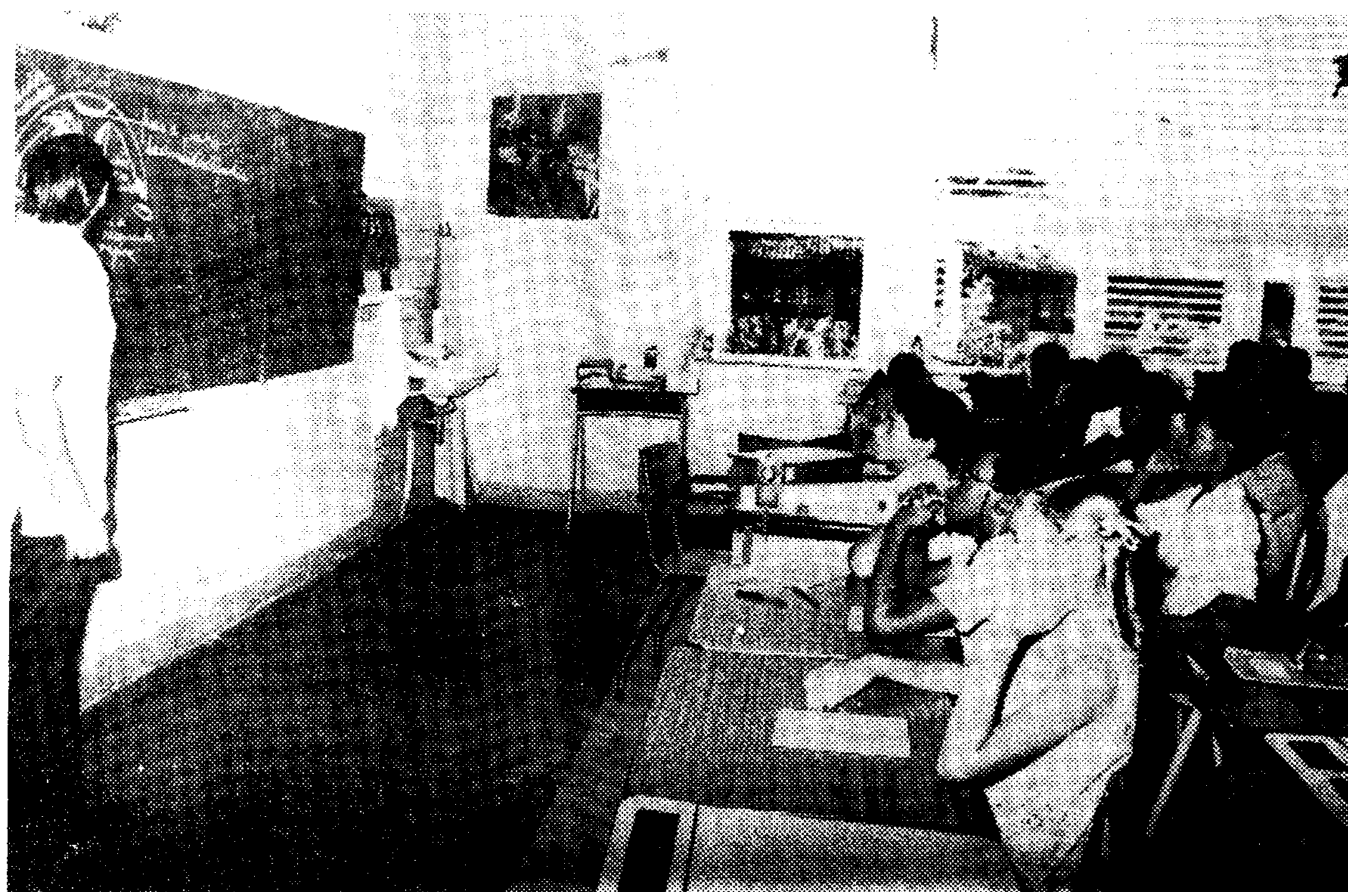
De Stichting stelt de inspanning van de dokters-assistenten, verpleegsters en artsen, die geen aparte honorering vragen voor hun geboorte-regelings-assistentie, op zeer hoge prijs en is er zeer erkentelijk voor. Meewerkende privé-klinieken (deze rekenen wel het consult, maar uiteraard niet het door Famía Planiá voor uitreiking verstrekte middel):
— Centro Aesculapsius
— Kliniek dokter Blankevoort
— Kliniek dokter Lim
— Kliniek Medische Dienst Hospitaal, dokter mevrouw Fontilus
— Kliniek dr Leon, dr Senden, dr Trappenberg
— Kliniek dokter Den Ouden
— Kliniek dokter Patinaja
— Anna Paviljoen van het hospitaal.

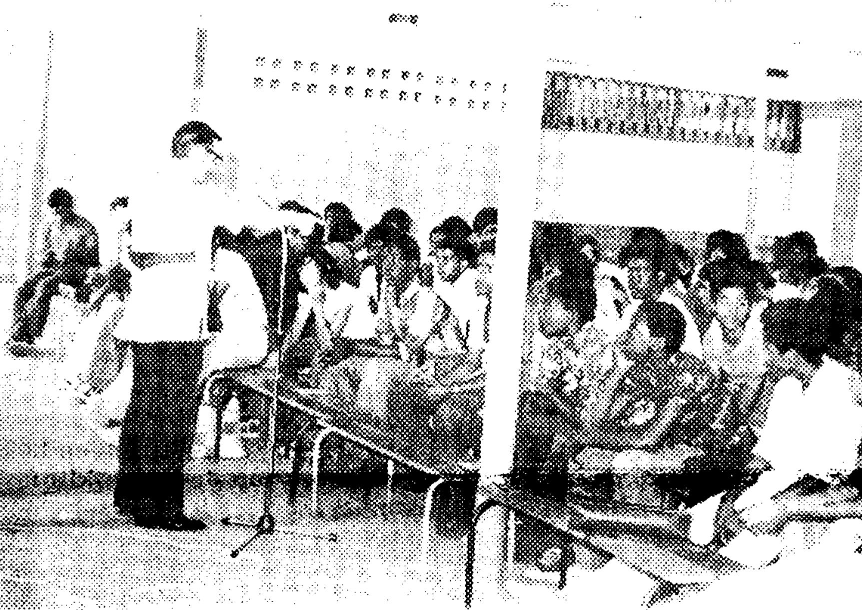
Ook op Bonaire werken alle artsen, verpleegsters, doktersassistenten en vroedvrouw enthousiast mee met Famía Planiá.

Niet alleen vrouwen bezoeken de family planning klinieken; het aantal mannelijke bezoekers dat door middel van condooms hun verantwoordelijkheid wil realiseren, neemt gestadig toe.

WAT IS INMIDDELS BEREIKT?

Was het in het begin van de aktiviteiten van Famía Planiá nog zo dat een ongehuwde moeder vaak in de vicieuze cirkel terecht kwam van een kind krijgen — financiële nood — een eenmalige „helper" om de nood — weer een kind krijgen — een eenmalige (andere) „helper" in de nood — nóg een kind krijgen, enzovoort, enzovoort, thans is deze cirkel, op een opvallende uitzondering na, doorbroken. Weliswaar wordt de cirkel soms nog een-, twee-, desnoods driemaal doorlopen, doch ondertussen is de vrouw dan al enkele malen met Famía Planiá in contact gekomen, hetzij via de kraamkliniek, hetzij via de sociale instellingen tot wie zij zich noodgedwongen wendt, hetzij via de afdeling Geestelijke Volksgezondheid. Toegegeven: het is nog maar een betrekkelijke vooruitgang; in plaats van bijvoorbeeld elf kinderen waarvan sommigen hun vader niet kennen, nu „slechts" drie — (geboorte-regelings) techniek valt wel te onderwijzen, maar een gedragspatroon of sub-cultuurpatroon ombuigen vergt soms een hele generatie — en als het er dan maar één is, is het eigenlijk nog vlug gegaan! Veel van deze mensen weten drommels goed met hoe geringe inspanning gratis middelen in de buurt te verkrijgen zijn — doch de innerlijke motivering ontbreekt, d.w.z.

..je bent nooit te oud, maar ook niet te jong om te leren. Dat geldt dus ook voor zesde- klassertjes...

...voorlichting kunnen ook jongens op een technische school gebruiken...

men accepteert de misère waarin men leeft en wil nauwelijks moeite doen, herhaal: moeite doen, er uit te komen. Tenslotte kan Famía Planiá niet met

> *Have children by choice*
> *not by chance*
>
> *Have children by choice*
> *not by accident*
>
> *Generashon di mañan*
> *Ta nos preokupashon awé*
> *Plania famía!*

waarschuwende vinger op het moment van onverantwoorde verwekking naast de prolifererende sponde gaan staan. Er schijnt zoiets als een cultivering van misère te bestaan.

Reeds vanaf 1960 begon het vruchtbaarheids-cijfer (aantal levend geborenen per aar per 1000 vrouwen van 15 t/m 44 jaar) terug te lopen. (1960: vruchtbaarheids-cijfer 173.) Sinds 1966, toen de Stichting haar activiteiten startte, ging dit in versneld tempo. Thans is deze versnelling meer afgevlakt en staat het vruchtbaarheids-cijfer op ongeveer 70; d.w.z. in een tijdsverloop van 14 jaar is het vruchtbaarheids-cijfer meer dan gehalveerd. Famía Planiá beweert geenszins dat zij alleen daarvan de oorzaak is; wel meent zij dat zij het reeds aangevangen proces van vruchtbaarheids-daling aanzienlijk heeft versneld. Deze daling heeft zich zowel voorgedaan bij de gehuwden als bij de ongehuwden. Bij de gehuwden verliep dit proces echter aanzienlijk sneller met als gevolg dat de percentages van zogenaamde wettige en onwettige geboorten elkaar naderen. Men trekke hieruit niet de onjuiste conclusie dat het aantal onwettige geboorten zou toenemen. Het absolute aantal geboorten is bij de gehuwden aanzienlijk gedaald en bij de ongehuwden min of meer stabiel gebleven. Indien men echter in aanmerking neemt dat vanaf 1960 t m 1981 het percentage in onze vrouwelijke bevolking (Curaçao) van vrouwen van 15 t/m 44 jaar is toegenomen van 40% tot 49,7% en dat de aangroei van onderen af plaats vindt, dan zal men inzien dat er een relatieve daling van onwettige geboorten is geweest. In het algemeen: het gemiddeld aantal kinderen per vrouw van beneden de 3 jaar ligt thans op iets minder dan 2, maar bij vrouwen in de leefti dsgroep 45 t/m 49 jaar ligt dat nog op meer dan het dubbele: 4,28. Citaat uit het Bulletin van het Nederlands Inter-universitair Demografisch Instituut, oktober 1982:

„Samenvattend kan worden geconcludeerd dat het totale percentage vrouwen dat geboorte-regeling toepast, naar alle waarschijnlijkheid lager is dan het niveau in Westeuropese landen. Toch moet daaraan worden toegevoegd dat de categorie vrouwen die anti-conceptie toepast, dat doet op een wijze en volgens een patroon dat als zeer modern kan worden gekarakteriseerd. Het valt moeilijk te bereneren dat een dergelijk anti-conceptie-gedrag tot stand zou kunnen komen zonder dat daaraan een even modern attitude- en motivatie-patroon ten grondslag zou liggen. Dat de activiteiten, gericht op voorlichting en informatie over verantwoord ouderschap, zoals die door de Stichting Famía Planiá werden ondernomen, daarbij een belangrijk gewicht in de schaal hebben gelegd, is een hypothese die in toekomstig onderzoek zeker bevestigd zal worden."

Geschreven door de demograaf dr H.G. Moors in zijn artikel „Anticonceptie op de Nederlandse Antillen"; citaat betreft Curaçao.

WAT MOET NOG BEREIKT WORDEN?

1. Het aantal scholen dat motivering en voorlichting krijgt, moet nog uitgebreid worden en de timing van de voorlichting beter verdeeld over het schooljaar, m.a.w. niet alles vlak voor de grote vakantie.

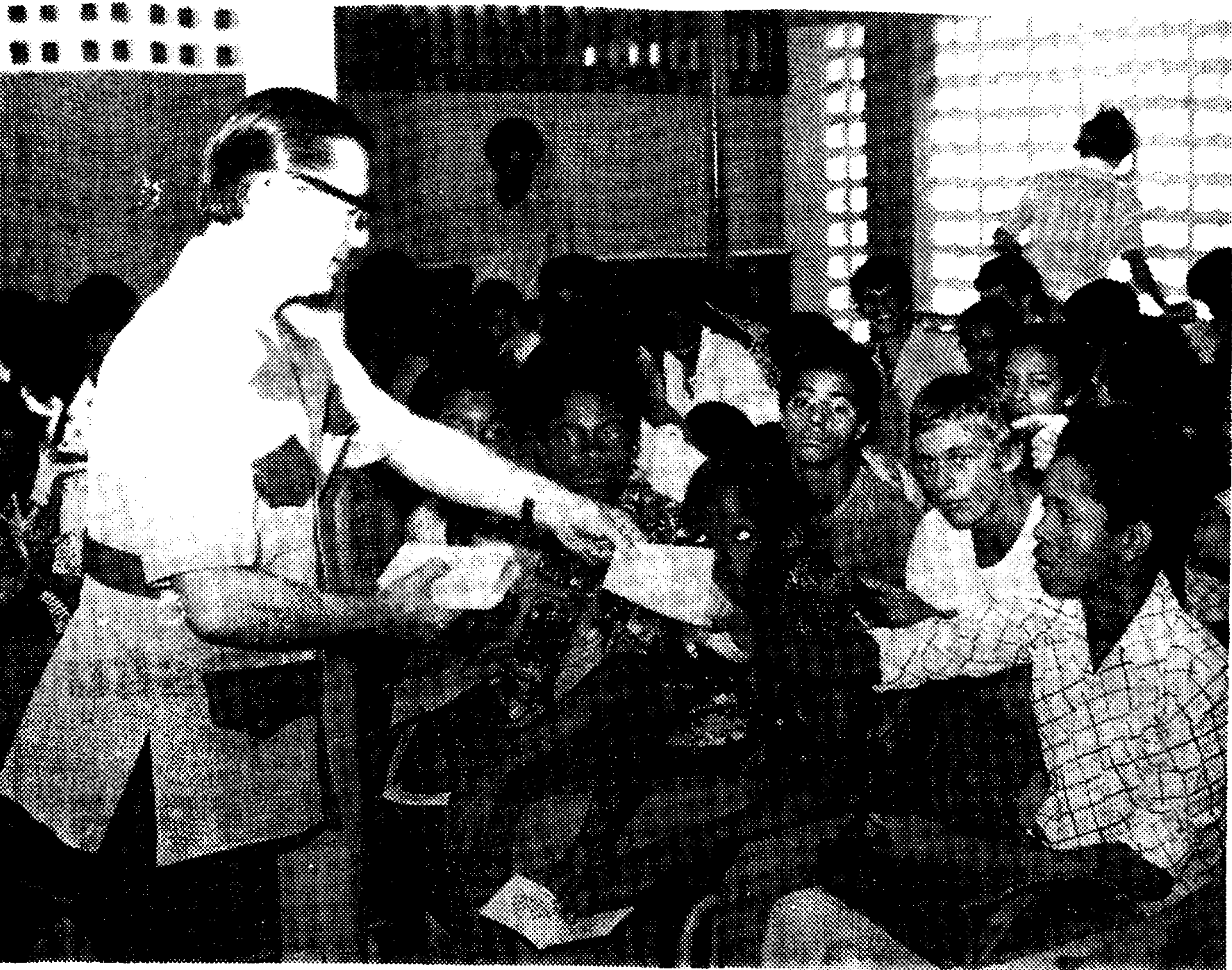
2. Jongeren die hetzij aan het eind van het basis-onderwijs, hetzij bij het vervolg-onderwijs tussentijds de school verlaten, verdienen extra aandacht, bv. via jeugdgroepen en buurtcentra. Famía Planiá heeft daarvoor echter niet voldoende mankracht; Famía Planiá rekent hier op mensen, die, na speciale opleiding, deze motivering en voorlichting zelf uitvoeren en dit wel zonder de hierin besloten emancipatie van de vrouw te misbruiken als dekmantel voor het uitdragen van politieke ideologieën.

3. Op alle basisscholen dient in het kader van het vak menskunde (of biologie) waarin de zinnen, hun organen en hun werking worden uitgelegd, de voortplanting van de mens niet kunstmatig weggelaten te worden; integendeel, met het oog op de spoedig komende sexuele ontwaking van jongen en meisje en hun toekomstig vooralsnog vereist anticonceptief gedrag (onthouding is ook een van de vormen van anticonceptie!), dienen zij te weten wat er met en in hun lichaam gebeurt en hoe een goed gebruik te juister tijd tot groot geluk, maar een verkeerd gebruik en/of te onjuister tijd tot grote narigheid kan leiden. Er geldt hier een moraal die voor elk mens, welke levensbeschouwing hij ook aanhangt, opgaat: Op deze wereld is en blijft hij verantwoordelijk voor zijn daden tegenover zijn medemens, in deze context: tegenover het verwekte kind en tegenover de maatschappij. Door de algemeenheid van zijn geldigheid kan deze moraal dan ook op alle scholen, van welke levensbeschouwing dan ook, onderwezen worden. De onderscheiden levensbeschouwelijke richtingen kunnen dan daarnaast of daarboven, zo men wil, hun eigen bijzondere zienswijze meegeven.

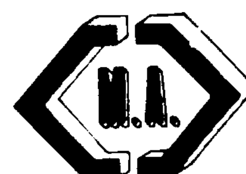
In dit verband is het dan ook noodzakelijk dat er een liefst uniforme basistekst komt voor het biologisch-feitelijk gedeelte van het onderwijs omtrent de voortplanting, te gebruiken door alle basisscholen. Op die feitelijke kennis, die bij zeer, zeer veel jonge mensen ontbreekt — Famia Planiá moet dit helaas dagelijks ervaren — kan dan later aangehaakt worden in verband met de verantwoordelijkheid van het individu in zijn gezinsvorming, althans geboorte-regeling, of men nu de zogenaamde natuurlijke of kunstmatige methoden daartoe wil aanwenden. In gemeenschappelijk overleg tussen de onderscheiden schoolbesturen (eiland, RK, protestant) en desgewenst in samenwerking met Famia Planiá moet dit mogelijk zijn, getuige een reeds verschenen verdienstelijk stuk werk in deze richting van de Female Jaycees: het boekje "Un famía uní", dat ook in samenwerking met de onderscheiden gezindten en met steun van de Cebemo tot stand kwam.

Tot slot: Famía Planiá is geen vak-idioot. Geboorte-regeling maakt een persoon of gezin op zich niet gelukkiger, maar biedt wel de mogelijkheid een ongewenste, veelal ongelukkige situatie voor moeder en kind te voorkomen. Het voorkomt een eventueel nog dieper in de ellende zakken. Het biedt de welbewust levende man of vrouw die de moed heeft zelfstandig, onder eigen verantwoordelijkheid invloed op eigen vruchtbaarheid uit te oefenen en is als zodanig van emanciperende waarde voor hem- of haarzelf en een positief voorbeeld voor anderen. Het streven van Famía Planiá is gericht op het verbeteren van de levensomstandigheden van het individu voorzover hij/zij dat in eigen privé-leven kan bewerkstelligen en dit wel met het oog in de eerste plaats op het belang van het kind — en via het kind van ons volk — en wel in die zin dat het kind wordt opgevoed in gezinsverband en in het bewustzijn en de geborgenheid van de liefde van Moeder èn van Vader.

Een sympathisant van Famía Planiá kritiseerde eens terecht een bepaalde slogan. Hij kritiseerde echter niet alleen, maar nam ook de moeite méé te denken. Dit was wat hij als slogan voorstelde:
NO LAGA PA DIOS,
LOKE DIOS A LAGA PA NOS:
PLANIA FAMIA!

...de folders van Famía Planiá, met motiverende lectuur, vinden ook onder jongens aftrek...

Prettige Kerstdagen Feliz Navidad Merry Christmas
Froehliche Weihnachten Buon Natale MELE KALIKIMAKA
Glaedelig Jul Joyeux Noel Felices Pascuas Boas Festes
S Rozhdestvom Khristovym Shen Tan Kua Lo Zalig Kerstfeest

I'am wishing you all a Merry Christmas and all the best for the coming new year.
(a student)

Wij wensen de lezers van de Amigoe prettige kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar.
(twee jonge gelovige scholieren)

Wij, jongeren, die later ons land en de wereld moeten regeren, wensen de gehele wereld: 'Un Bon Pascu y un Feliz Aña '85.' Wij hopen dat 1985 een mand vol geluk voor iedereen zal brengen.
(enkele jongeren)

Namens een van de vele gelukkige leerlingen van een middelbare school wens ik iedereen op 'Dushi Corsow' een prettig kerstfeest en een voorspoedig nieuwjaar.
(een scholier)

Ik wens iedereen, jong en oud, rijk en arm, gehandicapten en iedereen die ongelukkig is, een gelukkig kerstfeest en een voorspoedig nieuw jaar.
(een jongere)

Hallo,
Wij wensen iedereen een zonnige kerst en goede wensen voor het nieuwe jaar.
[illegible]

Zalig Kerstmis and a happy new year. God zegene onze brievenbus.
(scholier)

Een zalig kerstfeest en dat het jaar 1985 voor iedereen een gelukkig jaar mag zijn.
(medewerker aan de Musical Scroogde & Marty)

Ik wens eenieder prettige kerstdagen en een gelukkig nieuwjaar toe. Dat de scholieren het komende jaar betere resultaten halen!
(een scholier)

I wish that everybody in the world has a Merry Christmas and a Happy New Year. And that everybody will enjoy the last days of '84, especially the youth of Curaçao.
(een jongere)

I'm gonne wish all of you a merry Chrismas and a happy new year. I hope the next year will be much better.
(a student)

Ik wens de leerlingen van alle scholen een prettig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar. Ik hoop dat al die leerlingen het zullen treffen met hun studie.
(een student)

Prettig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar. [illegible] het feesten niet te bond [illegible] en dan ook nog laat naar huis rijden. Daar krijg je een stevige [illegible].
(een gewaarschuwd man)

Om deze feestdagen gelukkig door te brengen wil ik jullie allemaal vragen, om je medemens te helpen, vooral degenen die hulp nodig hebben of arme mensen die de kerstdagen moeten doorbrengen zonder luxe zoals wij , zodat wij een gezellig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar zullen hebben met vrede in ons hart.
(een scholier)

Hobennan di Rond Corsow, mi ta desea tur hende feliz pasku y mi ta spera cu tur cos bai bon den 1985.
(papi lover)

Voor allen een prettig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar en dat 1985 een SUPER jaar mag worden met veel ambiente.
P.S. Denk aan anderen en help iemand als je kan!
(een jongere)

Kerstmis brengt altijd vreugde in mijn hart. Alleen al als ik naar de kerstboom met al die lichtjes erin kijk, stroomt er al een gelukkig gevoel door me heen. Dan vergeet ik alle fouten die ik het hele jaar door gemaakt heb en denk: 'Gelukkig dat er Kerstmis is, het is zo'n vrolijk en hoopvol feest. In het nieuwe jaar zal ik het beter [illegible] *een gelukkig nieuwjaar.*
(een hoopvolle scholiere)

Merry Christmas and a happy New Year. I hope that 1985 will bring love, peace, prosperity and joy to our homes, and that it will bring people closer together.
(a student)

Zalig kerstfeest en gelukkig nieuwjaar voor iedereen en dat iedereen zo gelukkig mogelijk mag zijn. Dat het nieuwe jaar het beste mag brengen; dat de armen en alle anderen die het niet zo goed hebben geholpen zullen worden en dat er in alle huizen kerst- en nieuwjaargeluk mag zijn.
(een jonge scholier)

Pa Corsow, pa Antias, pa henter mundu un feliz pasku, un pasku yen di prosperidad lubidando bo problemanan y [illegible] *hopi alegria, ku hopi felicidad y ku den mundu henter ta crea mas amistat.*
(dos hoben di awe, futuro di mayan)

Merry Christmas and a Happy New Year. I hope next year will be better, luckier and more peacefull.
(a student)

Merry Christmas to everybody in the world and that the New Year may bring joy, pleasure, happiness and romance.
(a young lover)

Zalig Kerstmis en Gelukkig Nieuwjaar. Dat in het volgend jaar de mensen elkaar beter mogen gaan begrijpen.
(een jongere)

Prettig kerstfeest en een gelukkig nieuwjaar. Het klinkt misschien wat afgezaagd, maar laten we er met kerst een echt feest van maken en gelukkig zijn in het nieuwe jaar.
(een jongere)

Have a merry, merry, merry, merry, merry, merry christmas and a happy, happy, happy, happy, happ, happy new year and a prosperous 1985.
(from Rudolf)

Ik wens iedereen een gelukkig nieuwjaar toe en een zalig kerstfeest. Ik hoop op veel feesten en op goede muziek in het komende jaar (zodat ik weer veel werk heb).
(een D.J.)

Christmas won't be Merry, without Jesus in your hart. New Year won't be happy without Jesus ruling your life. [illegible] *Christmas and a Happy New Year with Jesus in your hart and ruling your life.*
(een jongere)

Mag het Licht van kerstmis ons overkomen opdat er vrede in ons hart mag zijn en dragen wij deze vrede uit aan onze medemens.
(een frater)

Verdraagzaamheid, liefde en begrip voor elkaar zijn mijn wensen. Zalig kerstfeest en gelukkig nieuwjaar.
(een jongere)

Ik wens iedereen een zalig kerstfeest en een gelukkig 1985. Probeer ook eens aardig te zijn voor iedereen, want bekenden en onbekenden zi n uw vrienden.
(een (on)bekende)

Het kerstfeest is het feest van de geboorte van ieder van ons. Laten we elkaar de vreugde van de geboorte gunnen en deze vreugde meedelen aan hen die die vreugde niet meer kunnen zien, om wat voor reden dan ook. Niet alleen voor 25 december, maar voor 1985 en alle jaren die ons resten.
(een godsdienstleraar)

Wij wensen ieder, met name alle sporters, een sportieve Kerst en een knallend nieuw begin van het volgende sportjaar, 1985.
(2 ongelovige sporters)

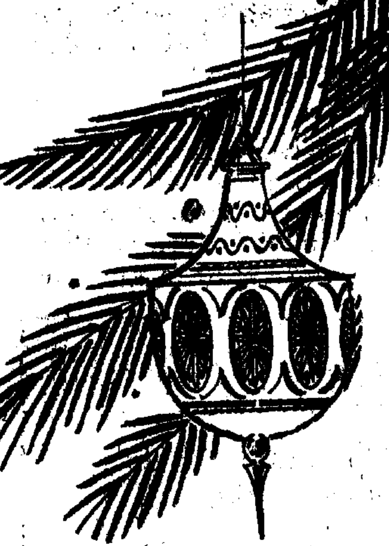
I sing this song for you from the bottom of my heart: I wish you a merry christmas, I wish you a merry christmas, I wish you a merry christmas and a happy new year.
(a singer)

Voor iedereen 'Un bon Pascu y un feliz aña nobo'. Ik hoop dat 1985 een gelukkig jaar zal zijn en dat we in broederschap en vrede zullen leven met elkaar.
(een scholier)

Een gelukkig nieuw jaar, dat voor de wind gaat! Dat ik elke kruisrak succesvol mag bevaren!
(fanatiek zeiler)

December is de beste tijd om iedereen, vrienden en onbekenden, te laten weten hoeveel je van hun houdt. Daarom een gelukkig kerstfeest en nieuwjaar, vol liefde en vriendschap.
(een vriendin)

Het feit dat de kerstdagen in aankomst zijn brengt vreugde in mijn hart en ik denk wel in ieders hart. Daarom wens ik ieder, bekenden en onbekenden, een zalig kerstfeest en een [illegible] *vriendschap.*
(een vriend)

Ik wens dat alle mensen getroffen worden -zoals Paulus- door het Licht, dat zij, hierdoor verlicht, als lichten kunnen leven voor anderen, voor elkaar; dat noden, pijnen, lasten hierdoor worden weggenomen en dat zij geloven dat dit Licht voor iedereen is daarom ook -voor iedereen, in iedere taal- het Woord van dit Licht beschikbaar is.
(een gelovig leraar)

Mogen wij, leerkrachten en leerlingen, samen werken aan een maatschappij waarin alle mensen zich gelukkig zullen voelen. Laat de vernieuwing die van de kerstviering uitgaat, ons steeds verjongen!
(een schoolleider)

Dat ik in het nieuwe jaar veel dames mag veroveren!
(een schaker)

I hope that everyone will have a wonderfull Christmas and I wish you all a happy New Year, full of fun and laughter!
(someone who knows how to make fun)

Een gelukkig nieuwjaar en prettige kerstdagen, dat zijn de wensen die ik zou willen uitdragen naar alle leerlingen die steeds maar weer hun schouders moeten zetten onder hun vele huiswerk en steeds maar weer, iedere dag, naar school moeten gaan. Sterkte!
(een vermoeide leerling)

Que la mûsica y la alegría sean tus compañeros de siempre, y que Diös te dé en esta navidad páz, amor y felicidad. Felís navidad y un prospero año nuevo es mi deseo.
(un estudiante)

Ik wens iedereen die paardrijdt een heel fijne tijd, maar natuurlijk ook de anderen. I wish you ALL the very best.
(een paardrij-fan)

Ik wens iedereen een prettig [illegible] *nieuwjaar. Mijn medeleerlingen wens ik een goed schooljaar en ik hoop voor hen dat ze over mogen gaan.*
(een hardwerkende leerling)

Durante hinter anja hopi di nos ta ataká, insultá, kalumiá, zundra perdè respet, i Dios sabi ki mas aktitutnan negativo nos ta tuma contra di otronan.
Sinembargo temporada di Pasku ta trese sintimentunan di amor, komprenshon, flexibilidat, toleransha, trankilidat, un aktitud humano di stimashon fraternal.
Ojalá e sintimentunan aki por reina durante hinter anja bou di nos sindikatonan p'asina nos por enfrenta i solushona e problemanan grandi ku nos ta konfronta.
Pa medio di esaki mi hier desea tur kompanjeronan feliz dianan di fiesta ku e speranza i deseo di por traha fruktifero ku otro.
Gloria na Dios i Paz pa hende di bon bolundat.
(een vakbondsman)

Kerstfeest, kerstbomen, gekleurde lichtjes, gekleurde mooie ballen en ga zo maar door. Als ik hieraan denk voel ik me weer gelukkig om de gezellige sfeer en de blijdschap van iedereen. Ik wens dat voor iedereen dit kerstfeest ook zo gezellig mag zijn en verder een voorspoedig nieuwjaar met veel geluk, liefde en blijdschap.
(iemand die veel van gezelligheid houdt)

ONVERWACHT KWAMEN WIJZE MANNEN UIT HET OOSTEN IN JERUZALEM AAN.
ZIJ VROEGEN:

' WAAR IS HET KIND DAT GEBOREN IS ALS KONING VAN DE JODEN?

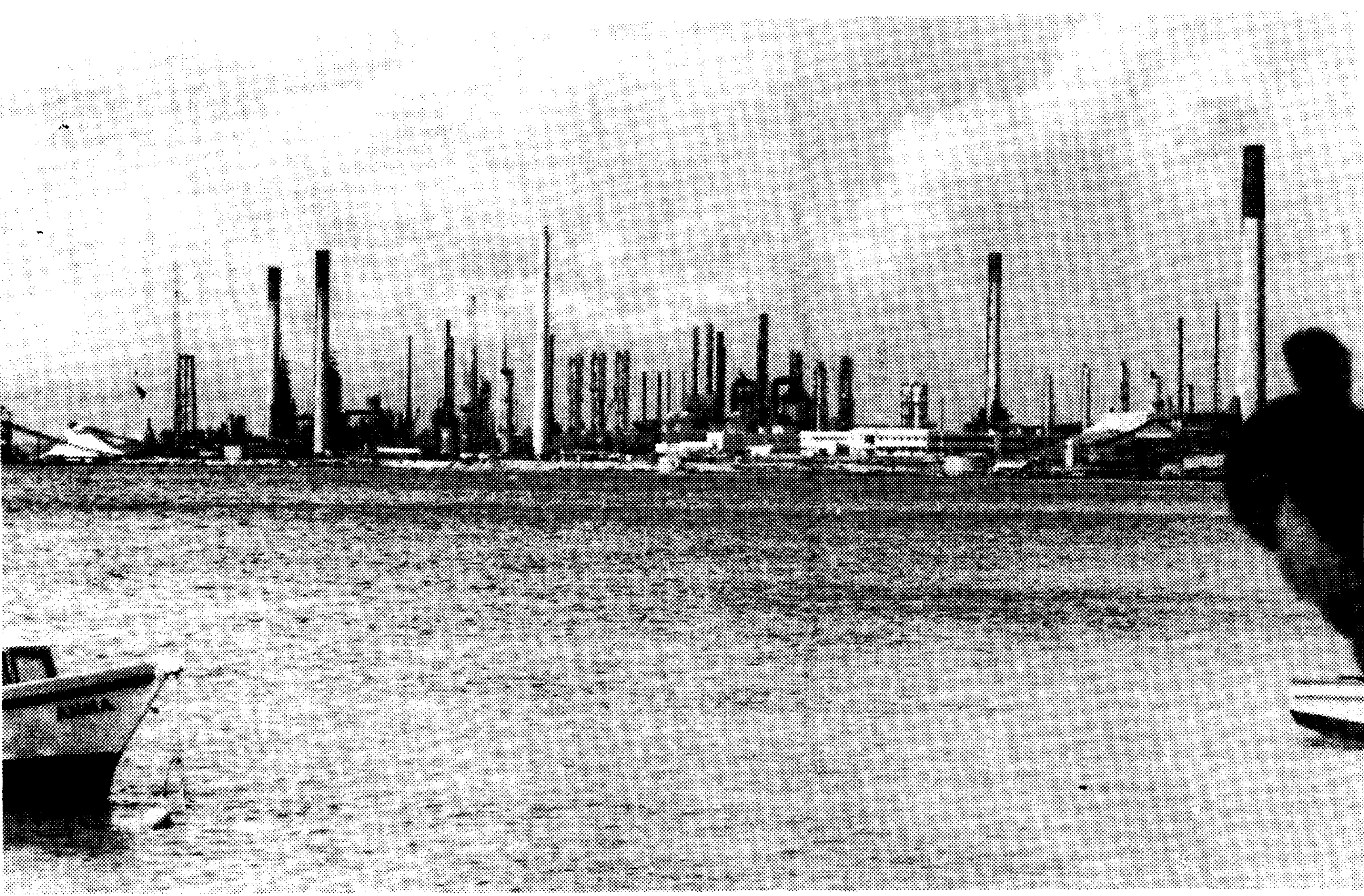
WANT WIJ HEBBEN ZIJN STER ZIEN OPGAAN

EN ZIJN GEKOMEN OM HEM TE AANBIDDEN.'

Aruba na de sluiting van Lago

Wat nu Aruba

door: HENK TIMMER

Na het traditionele Bon Pascu zal het gesprek bij de familiebezoeken deze kersttijd 1984 snel gaan over de toekomst van Aruba. Hoe moet het nu verder, hoe kan Aruba de klap van de sluiting van Lago overleven, zal Nederland ons helpen, hoe zal een overheid die zo gewend was aan meevallende belastinginkomsten de in een alles-kan- mentaliteit ook verwende burger kunnen overtuigen dat het nu allemaal veel minder zal moeten, dat de levensstandaard omlaag gaat, de overheid niet meer van alles en nog wat kan subsidieren en we ook niet meer de deviezen zullen hebben om maar te importeren wat we willen?

Feit is dat we de signalen lange tijd niet hebben gezien of niet hebben willen zien en nooit hebben kunnen geloven dat het met Lago en Shell toch wel eens een aflopende zaak zou kunnen zijn. Premier Liberia Peters zei het eerlijk: onze generatie is opgegroeid met een Shell die daar gewoon wás, wij dachten dat Shell bij Curaçao hoorde zoals de Tafelberg en de Annabaai. Zo zagen de Arubanen ook Lago, als iets dat vast was, de permanente bron voor het inkomen van vele gezinnen en de overheid, kortom als het fundament waarop de groei van welvaart en welzijn kon worden voortgezet. Daarom kwam begin 1983 de terugval in het Venezolaans toerisme met als gevolg veel minder deviezeninkomsten en een zware terugslag voor de hotels en winkels, niet als een geweldige schok. De Arubaan zag dat wel als een tegenslag, maar niet als een ramp, want hij ziet toch Lago als de echte peiler van de Arubaanse welvaart. Daarom komt de slag dubbel hard aan nu duidelijk geworden is dat de Lago echt dicht gaat en niets en niemand in staat blijkt die sluiting af te wenden of zelfs maar uit te stellen.

Naar de juiste reden voor het vertrek van Exxon van Aruba kunnen we slechts gissen. Onzekerheid over de levering van voldoende grondstoffen uit OPEC land Venezuela zal zeker een rol gespeeld hebben, maar ook de toenemende concurrentie en het overschot aan raffinage- capaciteit op wereldschaal veroorzaken saneringen en sluitingen. Uiteraard zijn het dan de speerpunt raffinaderijen van het meest moderne type, de flexicoker en andere ultra moderne hoogst efficiente en flexibele raffinaderijen die in bedrijf blijven. Daar zijn miljarden in geinvesteerd en die raffinaderijen werken met de laagste personeelsbezetting en dus de laagste bedrijfskosten. Een moderne raffinaderij met de capaciteit van Lago werkt met circa 250 man personeel. Feit is echter dat de nieuwe raffinaderijen gebouwd worden in de landen waar de olie gevonden wordt of op plaatsen waar de markt voor de eindproducten is. De kansen voor Aruba en Curaçao om voor een flexicoker in aanmerking te komen waren dan ook gering. Voor onze raffinaderijen is er daarom op de lange termijn geen kans en voor de korte termijn hangt alles af van de rendementspositie. Verlies maken als er geen kans op verbetering in zicht is kan in zo'n situatie niet verdedigd worden. Men kan er begrip voor hebben dat Venezuela als medeoprichter van OPEC er moeite mee heeft om na de recente nieuwe afspraak tot productie- beperking Lago én meer olie én een prijsvoordeel te geven. Aan de andere kant is het duidelijk dat van Exxon niet verwacht kan worden grote verliezen te incasseren als er geen zicht is op betere resultaten in de toekomst. Die toekomst zou er alleen zijn als Exxon had besloten hier een flexicoker te bouwen. Toen dat niet gebeurde was het lot van Lago eigenlijk al bepaald.

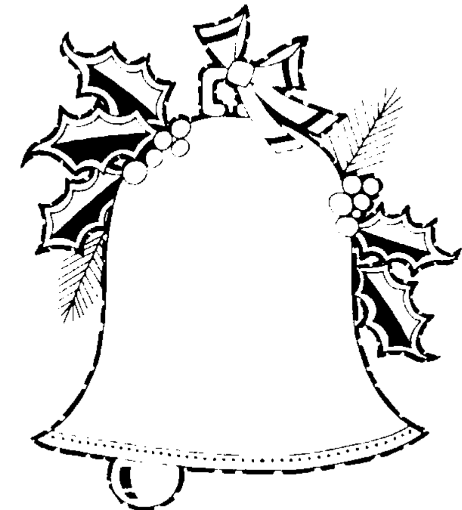
Speelde status aparte streven een rol

Velen vragen zich af of het streven naar een aparte status een rol gespeeld kan hebben bij de beslissing van Exxon om in Aruba geen ultra-moderne nieuwe installaties te bouwen. Feit is dat Exxon naar Aruba kwam voor de natuurlijke haven en het stabiele Nederlandse bestuur. Maar dat stabiele Nederlandse bestuur blijft ook gegarandeerd na het ingaan van de status aparte. Pas bij het ingaan van de onafhankelijkheid vervalt de Nederlandse verantwoordelijkheid voor het bestuur van Aruba. Als de stabiliteit van bestuur al een rol gespeeld heeft, dan zal het dus meer om de toekomstige onafhankelijkheid gegaan zijn. Het is jammer dat Nederlandse politici steeds hebben aangedrongen op een snelle ontwikkeling naar staatkundige onafhankelijkheid. Pas recent is die trend wat aan het veranderen maar in de verkiezings- programma's van de grote Nederlandse politieke partijen werd in 1981 nog allerwege op voorbereiding voor onafhankelijkheid aangestuurd. De PvdA schrijft in 1981: "De Nederlandse Antillen worden volgens een nader overeen te komen tijdschema onafhankelijk. In overleg met de Antillen wordt de wijze bepaald waarop dit gaat gebeuren". Het CDA heeft het ook nog over onafhankelijkheid maar zegt er bij dat de Antillen zelf het tempo waarin, de wijze waarop en de weg waarlangs de staatkundige onafhankelijkheid haar beslag krijgt mag bepalen. De VVD beperkt zich in 1981 tot de vermelding dat besprekingen over de toekomst van de Antillen gehouden zullen worden maar stelt zich op het standpunt dat er in de nieuwe constellatie banden met de Antillen of met eilanden apart zullen blijven bestaan.

Bij de PvdA is het roer nu 180 graden om. Die partij ziet nu gelukkig in dat snelle onafhankelijkheid helemaal niet mogelijk is en het daarom niet in het belang van de Antillen is om daarop aan te blijven dringen. In de RTC besluitenlijst staat de datum van 1996 nog wel genoemd voor onafhankelijkheid van Aruba maar met een paar slagen om de arm waardoor het meer een streefdatum geworden is. Maar hoewel zelfs Betico Croes waarschijnlijk en de rest van de

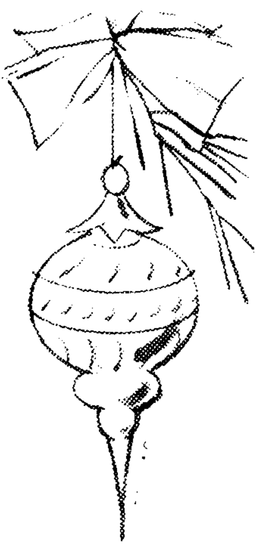
Op zijn Spaans in Salamanca

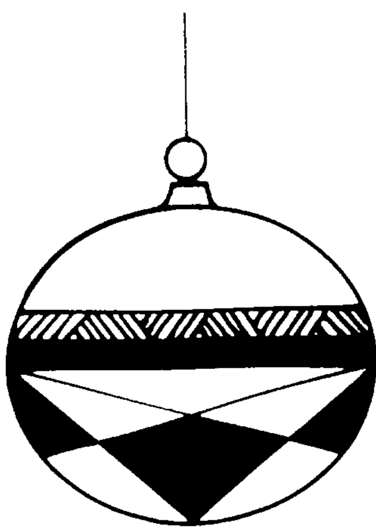
Wie voor korter of langer tijd werk te verrichten krijgt in Spanje of in Latijns-Amerika zal ongetwijfeld een poging willen doen om het Spaans onder de knie te krijgen. Een goede mogelijkheid om wat Spaans te leren spreken wordt geboden door het **Colegio de Estudios Hispanicos,** een klein instituut in het centrum van de oude universiteitsstad Salamanca. Dit Colegio geeft het hele jaar door — ook in de vacantietijd — intensieve taalcursussen voor buitenlanders.

Het zijn cursussen van één of van drie maanden, maar men kan er elk gewenst aantal weken doorbrengen. Het onderwijs wordt op vier verschillende niveaux gegeven: beginners, gevorderden, ver gevorderden en "superior". Iedere werkdag volgt de deelnemer vier les-uren die door vier verschillende docenten worden gegeven. Bovendien kan het Colegio bemiddeling verlenen dat men in een Spaans gezin wordt ondergebracht, iets dat een belangrijke versterking van het leerproces is.

Het cursusgeld bedraagt 14.500 pesetas (circa Nf. 290,--) per maand waarbij de leerboeken zijn inbegrepen. Voor kost en inwoning in een gezin betaalt men circa 1200 pesetas (Nf. 24,--) per dag, bewassing inbegrepen. In het Colegio wordt van meet af aan alleen maar Spaans gesproken, zodat men er verstandig aan doet om zich van te voren enige summiere basiskennis eigen te maken. Dat kan b.v. heel goed met het beginnersboekje "ESO ES" I.

Bij wijze van experiment bracht ik de maand november (1984) door in Salamanca als cursist van het Colegio. Begonnen werd met het afnemen van een test. Het resultaat hiervan bepaalt in welke niveau-groep men wordt ingedeeld. Er waren in deze maand omstreeks 40 deelnemers, een bont gezelschap dat 11 verschillende nationaliteiten omvatte en waarbij zelfs Japan, Australië, Canada en de Verenigde Staten niet ontbraken. Elke niveau-groep bestond uit circa 10 cursisten. Het zijn overwegend jongeren die de cursus volgen, maar ook de middelbare leeftijd was vertegenwoordigd, waaronder enkele academici.

Hoewel het niet voorgeschreven was door de leiding probeerden de deelnemers in hun onderlinge gesprekken in de vrije tijd uitsluitend Spaans met elkaar te spreken. Vaak hoorde ik in mijn groep tijdens de pauzes een Japans, een Zweeds en een Zwitsers meisje uiterst moeizaam in het Spaans converseren, terwijl ze alle drie ongetwijfeld het Engels veel beter beheersten. Maar ze hielden dapper vol. En dat was eigenlijk kenmerkend voor alle deelnemers: het grote enthousiasme om zich in te zetten voor het doel waarvoor ze naar Salamanca waren gekomen. Dit bracht een gevoel van verbondenheid voort, zodat deze van her en der bijeengekomen individuen een saamhorigheid gingen beleven die frappant was.

ALS OUDERE TUSSEN DE JONGEREN

Hoe beleef je dat nu: als oudere tussen de jongeren weer naar school gaan? Die vraag werd me vaak gesteld. Ik was de enige 65-plusser (om precies te zijn: ik ben 70) en de gemiddelde leeftijd in mijn groep was — als ik mezelf niet meetel — bijna 23 jaar. Zelf heb ik het als een mirakel ervaren: het bleek mogelijk dat ik helemaal onder de jongeren werd opgenomen. Op de lessen werkten we ijverig samen en in de vrije tijd hadden we zowel heel veel gezelligheid alsook serieuze gesprekken die een echte ontmoeting inhielden. In het weekend nam ik deel aan excursies en soms bleek dat wel wat hoog gegrepen, zoals die keer toen ik me had opgegeven voor een tocht in de bergen met de plaatselijke Alpinistenclub: drie Hollandse deelnemers onder 110 Salmantijnse studenten. Toen de club de gebaande weg verliet en in de stromende regen aan een wat steile afdaling dwars door het veld begon, moest ik afhaken. Het ontbrak mij aan reservekracht om dit traject te volbrengen. Maar een van de Hollandse jongeren zag het en wist meteen de oplossing. Binnen een minuut had hij een van de schaars passerende auto's aangehouden en om een lift gevraagd. Samen lieten we ons naar de eindbestemming rijden: het dorp beneden.

En dan dat nachtelijk bezoek aan een propvolle "champagnería" na een gezellig etentje met alle cursisten.

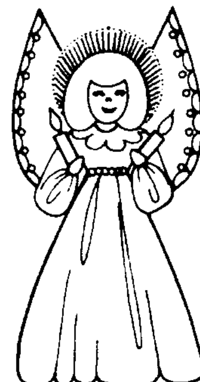
Champagne drinken voor 50 pesetas (f 1,--) per glas, temidden van een uiterst vrolijk gestemde menigte jongeren. Uit alle luidsprekers schalde de muziek en laat deze oude heer nu ten dans gevraagd worden door twee onbedaarlijk lachende Spaanse meisjes. Gemakshalve stond ik mijn beurt maar af aan een van mijn jonge Hollandse vrienden. Pas de volgende morgen vroeg ik me af of de beide dames in mij misschien iets anders gezien hadden dan ik dacht dat ze zagen. Toch blijf ik alsnog graag in de onschuld van de beide Spaanse schonen geloven.

HET SPAANSE FAMILIELEVEN

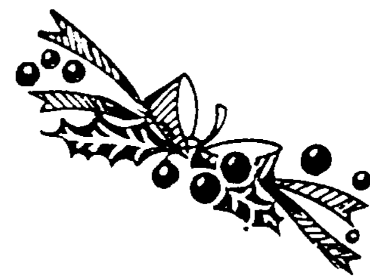
Wat een belevenis: een maand opgenomen in een Spaans gezin: vader, moeder, drie dochtertjes, 2 Spaanse meisjesstudenten, een Amerikaanse studente en een Spaanse medicus die in Salamanca een stage deed. Tijdens een vacantie in een vreemd land komen we meestal niet verder dan een hotel, restaurant of camping. En wat er zich achter de muren van de huizen afspeelt, blijft ons dan verborgen. Maar nu lagen de zaken anders.

Je hield het niet voor mogelijk, maar in het Spaanse huisgezin staat de TELEVISIE per dag gemiddeld 12 uur onafgebroken aan en bepaalt volkomen de sfeer van de huiskamer. **Het loeder wordt zelfs tijdens de maaltijden niet afgezet!** Wie converseren wil moet er maar boven uit zien te komen. De oplossing om de T.V. te ontvluchten is: òf op je bed gaan liggen, òf de straat op gaan. Het eerste deed ik zelden, het tweede elke dag minstens enkele keren. Het thema "waarom onafgebroken die TV aan?" werd door onze lerares conversatie (Maria Jesus heette ze) belangrijk genoeg geacht om als thema voor een lesuur te dienen. De factoren die als verklaring dienen: kleine behuizing, thuis is alleen om te eten en te slapen en bovenal het klimaat dat de Spanjaarden altijd al er toe bracht om het huis te ontvluchten en veel tijd op straat door te brengen.

HET LEVEN OP STRAAT

Nog nooit eerder in mijn leven heb ik zó genoten van het op straat lopen en me tussen de drommen mensen voortbewegen en me er in opgenomen weten. Nu is Salamanca een beeldig oud stadje met onvoorstelbaar veel oude cultuurmonumenten: kerken, kloosters, paleizen en universiteitsgebouwen. Maar het toppunt van alles is de Plaza Mayor, het prachtige plein uit het begin van de 18e eeuw. Nooit eerder heb ik al wandelend zoveel geld uitgegeven om cafe's binnen te lopen, er koffie te drinken of een glas wijn èn... er gezelligheid te vinden. Vrienden weten van elkaar waar en hoe laat ze elkaar kunnen treffen. Het flaneren door de straten en af en toe ergens gaan zitten maakt het voornaamste bestanddeel uit van de dagelijkse "liturgie" van het bestaan. Thuis leef je niet.

Maar samen met duizenden anderen door de straten drommen of op de Plaza rondgaan, dat hoort er helemaal bij. Het geeft je het gevoel dat je leeft, dat je compleet bent, dat je er ook bij hoort. Het wekt een feestelijk gevoel in je op.

Als ik met een van de huisgenoten iets wilde bespreken, dan vroeg ik om mee te gaan om ergens iets te drinken. Na eerst een aantal malen de Plaza rondgewandeld te hebben — iets waarbij het gesprek goed op gang komt — zochten we dan een plekje uit om neer te strijken en de dorst te lessen. Geen betere manier om te communiceren in Spanje. De Spanjaarden zullen nooit hun vrienden bij zich thuis uitnodigen. Dat is niet aantrekkelijk. Nee, je inviteert iemand om mee te gaan naar een gezellige bar of een goed restaurant. Vandaar dat er plaatsen zijn in Spanje waar op iedere honderd inwoners een café is.

Salamanca heeft me iets gedaan. Het heeft me een mij tot dusverre onbekende levensstijl doen begrijpen en waarderen. Vandaar dan ook dat ik de Spanjaarden helemaal niet beklaag vanwege de verschrikkelijke terreur van de T.V.: zij hebben immers hun straten en hun plaza's waar het werkelijke leven zich afspeelt en waar het bestaan steeds weer het karakter van een fiesta krijgt. Viva España!

WIM BAART

Batata "Chantal"

Reseta di Bunchi Römer

Fòrnu: 375
Tempu: ± 35 minüt
Pa: 6 persona

Mester di:
4 kup di batata, islais fini
salu-komino-netumuskat na smak
2 kuchara di manteka òf margarine
1 bleki di krema di sèldu
1/2 kup di awa
1/2 kup di keshi raspá
2 kuchara di peterseli kòrtá chikí.

Moda di prepará:
1. Herebé e batata mas o menos 5 minüt. Skòre nan i buta 1/3 parti den un kaserol òf un pyrex huntá.
2. Stroi poko peterseli i poko keshi riba e batata.
3. Brua e spesereinan i e manteka òf margarine den e krema di sèldu. Agregá e awa i meskla tur kos bon.
4. Basha 1/3 parti di e krema riba e batatanan. Sigui buta batata, peterseli i keshi raspá, bashandu krema di sèldu ariba, te ora a uza tur e ingredientenan.
5. Hòrna e batata, sin tap'é, durante e tempu indiká òf te ora e batatanan bira moli i bunita bruin.

Pasta di Uster Humá

Mas o menos: 1 kup

Mester di:
1 bleki di uster humá
1/2 kup di cream cheese
1 telep di siboyo largu, kòrtá chikí chikí
1 telep di peterseli, kòrtá chikí chikí
1 telep di yerb'i hole, kòrtá chikí chikí
1/4 telep di promèntè, kòrtá chikí chikí
1/2 lamunchi [illegible], bruá ku 1 kucharita di e zeta di uster
peterseli [illegible] aseituna yená islais, pa adorno.

Moda di prepará:
1. Skore e uster humá i machik'é. Brua un kucharita di e zeta den e lamunchi.
2. Brua e uster ku tur e otro ingredientenan. Trahá un pasta fini.
3. Tapa e pasta i buta [illegible] ora.
4. Ora ta bai sirbi'e riba buskuchi, ta dòrn'é ku e peterseli i e aseituna yená, kòrtá na slais.

Peche "Noel"

Fòrnu: 350
Tempu: ± 12 minüt
Pa: 6 persona

Mester di:
6 mitar peach
A. 1/2 kup di pechi garná gròf
1/3 kup di suku bruin
1/4 kup di [illegible]
1/4 [illegible] fruta konfeit, kòrtá chikí
1 [illegible] konfeit, [illegible]
B. 2 [illegible] rom
2 kuchara di honing
1 telep di djus di lamunchi
1/4 telep di kanel na puiru.

Moda di prepará:
1. Meskla e ingredientenan menshoná bou di A.
2. Yena e peachnan ku e meskla akí.
3. Kombiná e ingredientenan menshoná bou di B. i basha e meskla riba e peachnan.
4. Hinka nan na fòrnu, durante e tempu indiká. Por sirbi nan friu òf kayente.

Galiña "Chataigne"

GALINA "CHATAIGNE"
Fòrnu: 325
Tempu: ± 1 1/2 ora
Pa: 6 persona

Mester di:
A. 1 galiña grandi
1 kuchara di soya sous
1 kuchara di Worcestershire sous
1 kuchara di Heinz sous
1 kuchara di tomato catsup
1 kuchara di brandy
1 telep di honing
1/2 telep di kada: konofló na puiru, komino mulá, netumuskat raspá i konsomé di galiña
2 kuchara di manteka òf margarine

B. 2 kup di fruta di pan, herebé i kaská
3 slais di spèki, kòrtá chikí chikí
1/4 kup di sèldu merikano, kòrtá chikí chikí
1/4 kup di siboyo, kòrtá chikí chikí
1/4 kup di pimenton berdè i kòrá, kòrtá chikí
1/2 kup di pan bieu, kòrtá na blòki
komino, netumuskat i salu na smak
4 kuchara di buyon di galiña
1/2 kup huntu di: rasenchi, alkapara i aseituna yená
1 telep di pikalili

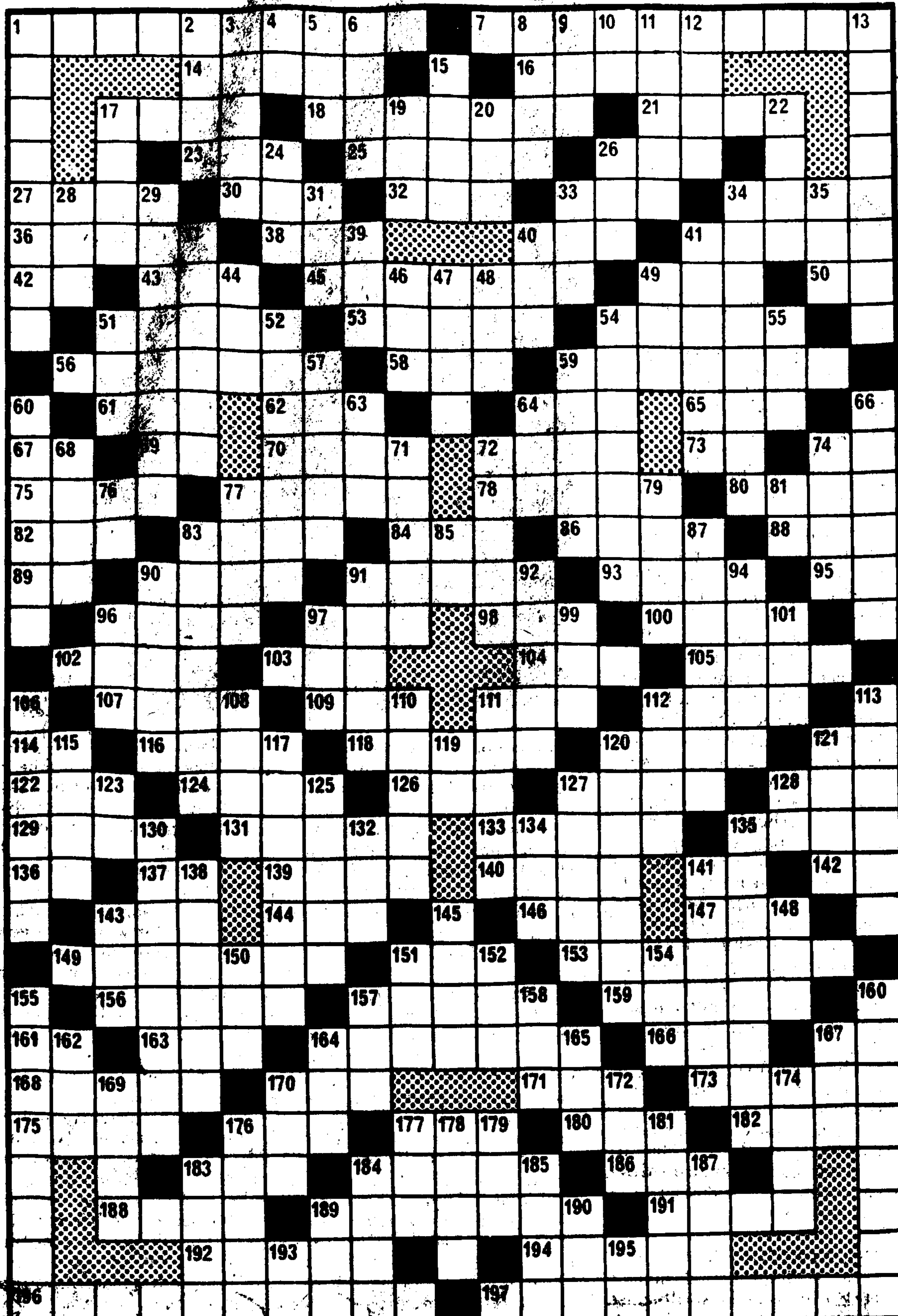
Moda di prepará:
1. Laba e galiña, sek'é bon paden i p'afó. Saka su wesu di pechu i su repchinan.
2. Brua e sobrá ingredientenan menshoná bou di A., ku eksepshon di e manteka òf margarine.
3. Hunta e galiña paden i p'afó ku e sous. Basha poko di e sous den e kueru di korokoro, dobla e kueru patras.
4. Buta e galiña den un pyrex òf un plancha virkant, huntá ku poko manteka den bòm.

Reyeno:
1. Kòrta e fruta di pan na pida pida gròf
2. Hasa e spèki den poko zeta, te ora e ta bròs. Saka e spèki buta un banda.
3. Den e vèt sobrá ta hasa e fruta di pan, kaba ta buta e sèldu, siboyo, pimenton, pan i spesereinan aseka i lag'é hasa un poko. Brua e spèki aden.
4. Meskla e buyon ku e pikalili i basha esaki den e [illegible] mas. Drei e lag'é kushina un par di minüt.
5. Basha e reyeno for di kandela i brua e rasenchinan aden.

Yena e galiña ku e reyeno di fruta di pan. No pak'é mucho. Sera e galiña. Kos'é òf ten'é ku "roasting pins". Unt'é ku e manteka òf margarine i hink'é na fòrnu.
Ora e bira bruin bunita, (despues di mas o menos 1 ora) ta tap'é ku foil, lag'é sigui bira moli.
E reyeno ku sobra, ta pone den un forma [illegible] ta but'é na fòrnu tapá ku foil pa [illegible] ora.
Laga e galiña "sosegá" por lo menos 15 [illegible] ku kòrt'é.

Kruiswoordpuzzel

HORIZONTAL: 1. hekwerk ter afsluiting van terras o.i.d.; 7. deel van het jaar; 14. korting; 16. zuidvrucht; 17. morsdoekje; 18. achterdocht; 21. brilslang; 23. zouteloos; 25. gemeenschappelijke weide; 26. bekeuring; 27. vreemde titel; 30. dronken (barg.); 32. watering; 33. het eten; 34. muze van het heldendicht; 36. doodslag met voorbedachte rade; 38. drinkgerei; 40. woonboot; 41. nu; 42. des voormiddags; 43. boom; 45. brugbalans; 49. vreemde munt; 50. kunstmatige insiminatie; 51. plaats in Drente; 53. insnijding; 54. geheel van spraakgeluiden; 56. bepaald koekje; 58. paling; 59. mannelijk dier; 31. mannelijk dier; 62. vogel; 64. gek, mal; 65. kloosteroverste; 67. reeds; 69. Verenigde Staten; 70. nevelsluier; 72. boom; 73. fik; 74. uitroep van pijn; 75. vervelend persoon; 77. scheur; 78. koude, gekruide vleesgelei; 80. vrouwelijk mythologisch wezen; 82. duw; 83. soort handschoen; 84. wetering; 86. verharde huid; 88. niet helder; 89. ambtshalve (lat.afk.); 90. kleur; 91. bijbels figuur; 93. zuigdot; 95. muzieknoot; 96. gevaarlijk; 97. behoeftig; 98. water in Utrecht; 100. bioscoop (afk.); 102. mannelijk dier; 103. gravin van Holland; 104. lichamelijk lijden; 105. vrucht; 107. roofvogel; 109. nauw; 111. insecteneter; 112. het bevoelen; 114. Verenigde Naties; 116. diamant die een dubbel kristal is; 118. snedig; 120. betaalmiddel; 121. op dit moment; 122. het foppen; 124. vreemde; 126. drinkgelegenheid; 127. rookgerei; 128. venijn; 129. koel; 131. giftige slang; 133. handgeweven tapijt; 135. tuiltje, boeket; 136. eminentie (afk.); 137. gelukwens (afk. op kaartjes); 139. kriebel; 140. zwarte, kleverige stof; 141. in; 142. muzieknoot; 143. streling; 144. schoenmakersartikel; 146. biljartstok; 147. bijbels figuur; 149. niet gelijkvloerse kruising van wegen; 151. rag; 152. rooster, te volgen beleid; 156. erwtensoep; 157. hoofddeksel; 159. betuiging van beleefdheid; 161. oude lengtemaat; 163. boom; 164. gemak; 166. paardje; 167. oud Egyptische zonnegod; 168. wat iemand toegedeeld wordt; 170. groente; 171. plat ovalen vat; 173. woordenstrijd; 175. eikeschiller; 176. meetkundig lichaam; 177. vogelsnavel; 180. sporenplant; 182. ongaarne; 183. schil; 184. gegroet! 186. rijksinstelling; 188. eng, nauw; 189. bedorven, slecht; 191. sluitmiddel; 192. spelleiding; 194. huidopening; 196. zenuwachtig; 197. [illegible] borgen.

VERTICAAL: 1. bedelaar; 2. dierenverblijf; 3. rookgerei; 4. regerings reglement; 5. papegaai; 6. inwendig orgaan: 8. gewoonterecht (Ind.); 9. voorzetsel; 10. eerwaarde heer (lat. afk.); 11. het genieten; 12. vuur; 13. ontploffing; 15. telwoord; 17. staketsel voor visvangst; 19. ingewand van haring; 20. plaatsje in Overijssel; 22. deel van een kachel; 24. heerlijk; 26. dierenmond; 28. familielid; 29. iemand die dieren africht; 31. werkplaats (afk.), 33. roem; 34. engel van de 2e rang; 35. trechter van netwerk; 37. werpschijf (sport); 39. identiteitsbewijs; 40. zangstem; 41. heelkundig instrument; 44. biljartstok; 46. schop; 47. bepaalde stam (Schotland); 48. nachtvogel; 49. gehoororgaan; 51. houding; 52. toestand van volkomen rust; 54. kruier; 55. aanwijzend voornaamwoord; 57. feestelijke lekkernij; 59. snit, vorm; 60. geluk, tot ziens (Joods); 63. voegnaad; 64. telwoord; 66. stootkussen; 68. loos, slim; 71. stijf; 72. leuning, balustrade; 74. god van de liefde; 76. grondtoon; 77. groot stuk hout; 79. besloten gezelschap; 81. idem (afk.); 83. hij, die een prijs behaald heeft; 85. op dat woord (lat. afk.); 87. zeekomkommer; 90. slingerplant; 91. opwelling, neiging; 92. opslagplaats; 94. stil! 96. een soort van gibbon; 97. jongere broer of zus; 99. afstandsmaat; 101. tennisterm; 106. bepaald rund; 108. reputatie, naam; 110. lekkernij; 111. koop en verkoop in buitenlucht; 112. ploeg bij elkaar horende spelers; 113. schenktafel; 115. regel, richtsnoer; 117. bepaalde afstand; 119. vanaf; 120. medisch specialist; 121. inwendig orgaan; 123. onmeetbaar getal; 125. larve van de langpootmug; 127. gevolg; 128. Japans bordspel; 130. stukje afvalhout; 132. vervoermiddel; 134. eikeschors; 135. content, voldaan; 138. trouwhartig en opgeruimd; 141. nog te vorderen; 143. muziekterm; 145. schildersgerei; 148. wilde haver; 150. asvaas; 151. walvisbaard; 152. soort papegaai; 154. zwaardwalvis; 155. veiligheidsinrichting; 157. besmettelijke ziekte; 158. open plek in een bos; 160. horizontaal; 162. vernis; 164. bergpas; 165. mak; 167. wiel; 169. pas gebakken; 170. plezier, pret; 172. afsluitmiddel; 174. kwaad; 176. verhindering; 177. zot, dwaas; 178. rivier in Spanje; 179. er genoeg van hebben; 181. filmstrook; 183. weddenschap (Fr.); 184. keer dat iets in de rondte draait; 185. een moesplant; 187. plaats in Gelderland; [illegible] persoonlijk voornaamwoord; 195. Rijksgrens (afk.)

Ditmaal hebben we geen Kerstpuzzel. Om onze lezers niet teleur te stellen plaatsen we daarom een gewone puzzel.

Voor de winnaar(es) is er een prijs van fl.50,-. Inzendingen graag vóór **14 januari 1985** opsturen naar de Redakties van Amigoe: Curaçao en Bovenwinden - P.O.B 577 Curaçao; Aruba - Nassaustraat 110; Bonaire - H. Linkels, P.O.B. 122.

Kerstwens

Wishin that you'll have a Merry Christmas and a Happy New Year. Your Christmas will be Merry, if you want it to be. And your New Year Happy, if you believe to. So let's just be merry and let's just be happy, and make the Christmas season a happy and merry one for one and all.
(Young believer in CHRISTmas)

Kerstwens

Ik wens iedereen een goede kerst toe en een gelukkig nieuwjaar. Als hockeyer hoop ik dat het weer dit te gekke spel niet zal hinderen.
(een hockey-fan)

Kerstwens

Kindje van Betlehem, denk ook eens een heertje aan hen. Leer ons die het goed hebben, tevreden te zijn en niet te vreten als een zwijn. Zij hebben geen eten en ik een knagend geweten. Vul met je komst niet alleen huizen met vreugd en plezier. Maar ook hun bordjes met voedsel en hun bekertjes met drinken, al was het met bier. Leer ons denken aan onze medemens, al zijn ze nog zo ver verwijderd van onze grens.
(een bezorgde studente op dieet)

Over wederzijdse (voor) oordelen in

Antilliaanse en Nederlandse jeugdliteratuur

"Epe lijkt net Curaçao"

In het begin van **Dan ben je nergens meer** (1975) beschrijft Miep Diekmann de vermeende reactie van een paar Nederlandse vrouwen als deze op straat twee donkere mensen zien lopen, die gekleed zijn als verpleegster en dominee. Verpleegster Edmee ziet de vrouwen denken: "... daar heb je er weer twee, twee van die zwarten ... aanranders, moordenaars, messentrekkers, pooiers ... de enige weg die ze hier in Holland kennen is naar de Bijstand." (p. 7) En daarmee zet de verteller dan meteen een aardig aantal Hollandse vooroordelen tegen donkergekleurde buitenlanders op een rijtje.

Acht jaar eerder toonde dezelfde Miep Diekmann de andere kant van deze medaille in **Geen mens is van de ander** (1967). Het slot luidt: "... gruwelijke werkelijkheid. Zo erg, dat zwarte mensen hun kinderen nu nog waarschuwen: "Vertrouw nooit een blanke, al is hij je beste vriend. Er komt altijd een moment, waarop hij je in de steek laat en verraadt!" En geef ze 'ns ongelijk!" (p. 72)

Deze twee voorbeelden uit twee jeugdboeken van de Nederlandse auteur Miep Diekmann, die een deel van haar jeugd hier woonde en die zoveel over de Antillen schreef, suggereren dat ondanks (of misschien juist: dank zij?) driehonderdvijftig jaar 'contact' tussen Nederlanders en Antillianen, er geen wezenlijke verstandhouding tussen deze twee volkeren is gegroeid, geen begrip, geen vriendschap...; de beeldvorming over en weer, dat wat men van elkaar denkt, lijkt overwegend negatief te zijn.

Miep Diekmann staat met haar beschrijvingen over deze wederzijdse beeldvorming (die ze ook in ander Antilliaans werk beschrijft) bepaald niet alleen. Er zijn heel wat meer auteurs die zich over de verhouding Antilliaan — Nederlander en omgekeerd geuit hebben, zowel auteurs die voor volwassenen schrijven als auteurs van jeugdboeken.

Over deze laatste groep wil ik het hieronder hebben: wat hebben jeugdboekenauteurs in hun werken gezegd over de ander, i.c. Nederlandse auteurs over de Nederlandse Antillen en omgekeerd Antilliaanse auteurs over Nederland?

Over dit motief ken ik geen ander dan Nederlandstalig werk, zodat ik me daartoe beperk. Enig zoekwerk leverde het volgende rijtje op.

— Nederlandse verhalen op de Antillen:

— Johan Fabricius: **Het geheim van het oude landhuis** (1965)

— Anton Quintana: **Duel in de diepte** (1979)

— Wilko A.G.M. Bergmans: **De bastaard van Bonaire** (1980)

Hoewel dit laatste misschien niet als jeugdboek bedoeld is, reken ik het er toch maar toe wegens de eenvoudige vertelwijze en de titelheld, de jongeman Bastiaan Fischer.

Er bestaan uiteraard meer **jeugdboeken in deze categorie**, vooral uit de jaren vijftig, maar omdat deze nu volstrekt onbereikbaar zijn, moesten ze buiten beschouwing blijven.

Het vele werk van Miep Diekmann dat dit motief behandelt, of ze nu schrijft over puur Antilliaanse leefgemeenschappen of over Nederlanders op Curaçao en hun verhouding tot Curaçaoënaars laat ik hier buiten beschouwing, omdat het zo uitgebreid is én omdat ik daar al eerder over schreef.

— Antilliaans werk, geheel of gedeeltelijk in Nederland:

— Diana Lebacs: **Sherry** (1971), dat de sociaal- culturele bewustwording beschrijft van een meisje dat op Curaçao opgroeit, in Nederland studeert voor maatschappelijk werkster en teruggaat om op haar geboorte- eiland buurthuiswerk op te zetten.

— Angela Matthews: **De witte pest** (1978), over een Arubaans meisje dat als kind naar Nederland wordt gestuurd, waar ze voortdurend aanpassingsproblemen heeft.

Sonia Garmers: **Orkaan en Mayra** (1980), waarin Curaçaose Mayra tijdelijk in Nederland een timmercursus volgt om daarmee later zelfstandig een vak te kunnen uitoefenen.

Omdat ik me wil beperken tot de jeugdliteratuur, worden kinderboeken als van Mia Robé: **Hier is Flossie** e.d. ook niet behandeld.

Sonia Garmers: **Lieve koningin, hierbij stuur ik U mijn dochter** (1976) is een probleem, omdat het geen jeugdboek is. Maar het is eenvoudig verteld, het gaat over een aanzienlijk deel over haar dochters, is uitgegeven bij de jeugdboekenuitgever Leopold, en Sonia Garmers is een echte jeugdboekenauteur. Omdat dit boek veel materiaal oplevert voor mijn onderwerp, zal ik het ter vergelijking gebruiken; in "Lieve koningin" is de verhouding Antilliaan — Nederlander zelfs thema!

Een probleem leverde ook nog de jongensdetective van Siny van Iterson: **Schaduw over Chocomata** (1954, 1975 2) op. Het boek speelt zich af op Curaçao en is geschreven door een op Curaçao geboren auteur; daarom hoort het in dit schema niet thuis, hoewel het gedeeltelijk past in de traditie van Nederlandse auteurs over de Nederlandse Antillen. Ik zal het ter vergelijking gebruiken.

DE AUTEURS

Johan Fabricius situeert zijn verhaal over een aantal Curaçaose jongelui die door smokkelaars worden gevangen genomen en naar Venezuela ontvoerd, op een niet met name genoemd of via geografische aanduidingen zonder meer te herkennen eiland, maar het is duidelijk dat het Curaçao is, waar de auteur in elk geval enkele keren geweest is, o.a. in 1961 tijdens de boekenweek. Sonia Garmers zegt over hem: "Een aardige man, heel aardig, met veel belangstelling voor het eiland... Bij zijn tweede bezoek waren we op visite in een landhuis... Toen later zijn boek 'Onder de hete Caraïbische zon' uitkwam, stond daar een prachtverhaal in over dat huis, waar hij maar één uur in geweest was..." Ik citeer dit om te laten zien hoe een Nederlandse schrijver in korte Antilliaanse verblijf gebruikt.

Of Anton Quintana op Bonaire geweest is, weet ik niet; maar gezien de geografische betrouwbaarheid zal hij het eiland bezocht hebben voor de film Duel in de diepte. Meer dan decor is het eiland echter niet geworden voor deze geschiedenis waarin een Nederlands zangeresje betrokken raakt bij een diamantenaffaire tussen een Venezolaanse bende en de op Bonaire wonende Hollanders Rob en Lucas.

Wilko Bergmans daarentegen bleef, getuige de achterflap, 'lange tijd op de Antillen'; hij was op Bonaire correspondent voor de **Amigoe**. Zijn boek berust wel op feitelijke, historische gegevens over de tijd van de slavernij en de Tweede Wereldoorlog op Bonaire.

De Antilliaanse auteurs zijn alle bekend met Nederland door hun studietijd en hun langdurige of zich regelmatig herhalende verblijf aldaar.

Siny van Iterson werd in 1919 op Curaçao geboren als dochter van een Nederlands ingenieur, maar woonde vanaf haar tweede jaar in Nederland. Na de Tweede Wereldoorlog keerde ze — als vrouw van een ingenieur — weer terug op Curaçao, waar ze jeugdboeken begon te schrijven. Daarna verhuisde ze naar Colombia waar ze nu al jaren woont. Ook haar werk is dus wel enigszins als Nederlands werk te beschouwen, reden waarom ik het ter vergelijking gebruik.

De auteurs kennen de ruimte waarover ze schrijven vanuit eigen aanschouwing. Maar de duur daarvan verschilt aanzienlijk, ook aan Antilliaanse kant. Angela Matthews (ps. voor Velma Salomons) verbleef al bijna twintig jaar in Nederland; Sonia Garmers schreef haar 'Lieve koningin...' na één keer haar dochter opgezocht te hebben in dat land; als ze **Orkaan en Mayra** schrijft is ze er vaker en langduriger geweest.

HOOFDFIGUREN

De hoofdfiguren in de diverse boeken zijn wat de Antilliaanse auteurs betreft, allemaal Antilliaans. Diana Lebacs confronteert de Curaçaose Sherry, Sonia Garmers de Curaçaose Mayra en Angela Matthews de Arubaanse Thalma met de Nederlandse samenleving.

Van de andere kant beschrijft Fabricius een aantal Curaçaose jongelui in zijn boek, maar de hoofdfiguur- verteller, Hein, heeft banden met Nederland.

Duel in de diepte gaat over het Nederlandse zangeresje Sylvia Sommer, de Nederlander Rob van de Berg (El Loco) en de Nederlander Lucas Achterberg. In vergelijking met hen hebben de Antillianen Eddy (en zeker zijn zus Calina) een bijrolletje.

Wilko Bergmans beschrijft de gevluchte Oostenrijkse Jood Oscar Fischer, zijn vrouw Maria en zijn zoon Bastiaan, de Nederlandse pastoor Mol, de Duitse priester Brakensiek en de Nederlandse slavenpastoor Fornar. Voor de Antillianen zijn de bijrolletjes.

Men schrijft dus van weerskanten vanuit het eigen perspectief, vanuit figuren die van buiten komen, zoals de auteurs zelf ook 'van buiten' het beschreven land komen.

Opvallend is, dat wanneer het verhaal wel over Antillianen gaat, men toch Nederlandse bijfiguren zoekt. Zo treedt er een Amsterdamse volksjongen Barend Boender op in **Het geheim van het oude landhuis**, en gebruikt Siny van Iterson naast de praktische Curaçaose Chimi de pas uit Nederland gekomen stoere praatjesmaker Hans, die nu op het plantagehuis woont.

De functie ervan lijkt te zijn het verhaalgebeuren dichter bij de Nederlandse lezer te brengen, een procedé dat ook voor in Suriname gesitueerde jeugdboeken gebruikt wordt.

Van de andere kant houden Antilliaanse auteurs ook voortdurend rekening met de Nederlandse lezers, bijv. door woorden en situaties te verduidelijken voor wie niet met het eiland bekend is. Beide groepen van boeken zijn in de eerste plaats bestemd voor Nederlandse lezers, de Nederlandse boekenmarkt; de hier te bespreken boeken zijn dan ook alle in Nederland gepubliceerd.

De mensen van het eigen land wijden de figuren van buiten in het Antilliaanse leven in: Hans, door zijn oom en Chimi; Sylvia door Eddy van Calina; Oscar Fischer én Norine komen in een Nederlands kostgezin, Thalma bij haar eigen vader en later de pleegouders Broers.

Maar dat wil nog niet zeggen dat iedereen zich vanzelfsprekend aanpast en 'eigen' wordt met de mensen in het nieuwe land. Bij Thalma mislukt dat proces volledig, en de schuld daarvan wordt gegeven aan de Nederlandse samenleving. In **Duel in de diepte** gaan de Nederlandse figuren na kortere of langere tijd weer weg, hun verblijf is tijdelijk. In de andere Nederlandse boeken blijven de hoofdfiguren, zoals dat ook met **De witte pest** het geval is. Maar Thalma kan blijven omdat ze haar eigen zwarte cultuur in de muziek gevonden heeft. Blijven wil voor haar niet zeggen: zich aanpassen aan Nederland.

Aanpassing wordt hier als negatief ervaren; schadelijk voor de eigen identiteit, maar ze wordt ook onmogelijk gemaakt. "Jullie Nederlanders zien me als een negerin, wanneer het jullie te pas komt. Als ik iets doe wat niet door de beugel kan is het: 'Weer zo'n Surinamer'. Dat ik Antilliaanse ben, doet er niet toe. Voor jullie is het allemaal zwart. En als ik zeg: 'Ik ben anders, ik ben Antilliaanse', dan ben ik ineens een Nederlandse met dezelfde plichten. Maar dezelfde rechten, ho maar!" (p. 78)

Sherry ergert zich eraan dat de Nederlander zich op de Antillen niet aanpast, terwijl dat van haar in Nederland wel verwacht wordt; zij maakt wel vrienden in Nederland en ze laat veel achter als ze weggaat.

ANDERE FIGUREN

Een eigenaardigheid die de Nederlandse auteurs aan de dag leggen is het voortdurend noemen van iemands huidskleur of de aanduiding 'Antilliaanse' e.d. die in het verhaalverband volstrekt overbodig zijn.

Quintana schrijft "een middelbare koffiebruine zakenman en zijn dochter, de mooie, zwarte Calina". Over een oude verkoopster schrijft hij "haar tandeloze mond viel open... Toen begon ze onverstaanbaar te kakelen..." Feliciano, een "ploert met een mooi pak aan", wordt voortdurend 'De Antilliaan' genoemd, wat ook gebeurt met andere figuren. Soms is de taal ook beschermend neerbuigend: "Zo'n schattig stokoud negerinnetje..."

Fabricius schrijft over Indianen op Curaçao die zich kalmer gedragen dan de Creolen, "maar ze zijn ook vaak lui". En over hoofdfiguur Mark, die half- Indiaan is, lezen we dan de volgende verrassende mededeling:

"Hij sprak wat Indiaans; dat had hij zichzelf geleerd — wi kenden behalve Nederlands alleen maar het Papiamentu van de Creoolse bevolking en een mondjevol Spaans, maar hij verraste een oude Indiaan in de Knoekoe graag door hem in zijn al bijna vergeten taal aan te spreken..." (p. 21/22)

Over documentatie gesproken! Ook hij vermeldt graag "een paar Creoolse agenten", "de donkere politie- agent", "de Creoolse huisknecht", "zijn zwarte kroeshaar" op plaatsen waar het niet functioneel is. Er is in zijn boek ook een enorm standsverschil en een onderscheid stad — platteland: "Ze zal wel wat getikt zijn — dat zijn de meesten hier in de Knoekoe..."

Ook Bergmans gebruikt dit soort overbodige aanduidingen: "een corpulente Antilliaanse", "giechelende zwarte meisjes", "de trouwe, zwarte vrouw", "liefde voor de donkere vrouw", "een donker verpleegstertje", "de drie donkere knapen", "een van haar vijf onwettige kinderen".

Ik ben nauwelijks voorbeelden bij de Antilliaanse auteurs tegengekomen, waar die meteen over de blinde, blauwogige of blanke melkhuid praten. Alleen Siny van Iterson: "Machi Nènè lachte een beetje. Ze kon die blonde jongen niet verstaan..." (p. 40)

RUIMTE

Hoe ondergaan de figuren het overgeplaatst worden in een nieuwe, andere omgeving? Nederlandse auteurs zijn vòl van de exotische pracht van Curaçao en Bonaire, Johan Fabricius komt tot lyrische passages als het regent.

Een zonsondergang in het oerwoud van Venezuela:

"De zon ging prachtig onder; achter de bomen aan de overkant stond de hemel helemaal in brand; de gloed ervan weerspiegelde in de rivier, die breed en kalm onder ons voorbijstroomde. In een machtige oeverboom, waarvan de takken zich ver over het water uitbreidden, kwetterden honderden vogels doorheen, die elkaar hun slaapplaatsen voor de nacht betwistten; het was daar een gefladder van belang. Maar gaandeweg werd het er stiller..." (p. 92/93)

Dit is exotisme van het zuiverste water! Ook in **Duel in de diepte** vind je dit soort exotische landschapsbeschrijvingen.

Allerlei aspecten van het eiland krijgen uitvoerig de aandacht; het klimaat, flora en fauna, zee, strand, schelpen, koraal, flamingo's, plantages, duiken, de noordkust, de grotten, enz. Het privéstrand van Hotel Bonaire doet Lucas denken "aan een reclamespot voor een paradijselijk verblijf op een Zuidzee- eiland. En een beetje gelijk had hij wel". De Zuidzee is natuurlijk nóg mooier, want nóg exotischer.

In **De bastaard van Bonaire**, komen ook het eiland, zijn natuur, de droogte en de regen, zon, zee, flamingo's, zeearenden, koraal en natuurbescherming aan de orde: Bonaire moet een oase blijven voor mens en dier!

Siny van Iterson ging de Nederlandse auteurs voor in deze gewoonte. In haar verhaal zoeken de twee jongens een ontvluchte misdadiger en een verborgen schat, maar aan het einde moraliseert de oom van Hans, dat de prachtige Curaçaose natuur de eigenlijke echte schat is: "De eenvoudige bekoring van dit ruwe landschap is ook een verborgen schat, meer waard dan geld. En hij is voor iedereen, die hem maar ontdekken wil".

Als Sherry terugkomt uit Nederland, ondergaat ze het klimaat en het eiland als een weldaad. Maar voor haar verblijf in Nederland zag ze het ook als een gevangenis, dat haar belemmerde in haar vrijheid:

"Ze mocht zich niet laten opsluiten in de kooi van haar familie, haar eiland — met zijn wetten van vroeger, zi n angst voor verandering. Ze moest uitvliegen, mens worden, leren, observeren". (p. 50)

Omgekeerd hebben de Antillianen weinig goede woorden over voor de natuur en het klimaat van Nederland. Als Sherry in Nederland aankomt, zijn haar eerste indrukken:

"Eindelijk, Schiphol in zicht! Gespannen keek Sherry naar het lage, vlakke, groene land, dat steeds dichterbij kwam. Polders, rivieren, uiterwaarden, weilanden... Haar aardrijkskundeboek kwam haar een ogenblik scherp voor de geest. Vreemd keek ze op, toen ze ontdekte dat de landingsbaan een viaduct was over een autobaan! (...) In de bus, en daar reden ze door het landschap met de rechte, groene

blokken. Alles was gehuld in een grijze waas. Augustus, maar Sherry voelde alleen maar een kilte, die haar telkens even deed huiveren. Als de wind langs haar gezicht streek klemde ze haar lippen op elkaar en bevochtigde ze met haar tong. Want ze deden pijn. Ze frunnikte aan het raam en schoof het dicht".

Ook Mayra moet wennen aan de drukte en aan het verkeer, bijv. de trams. Zo viel Sonia zelf toen ze voor het eerst in Nederland kwam, op:
"Daar stond ik: op straat. Wat een kou! Wat een drukte! En wat een schok: de kruiers, de taxichauffeurs, de schoonmakers, de vuilnismannen — alles was blank. Ik had nooit geweten... nee, er nooit over nagedacht... dat blanke mensen dat soort werk ook doen. Want de blanken, die naar Curaçao komen, komen niet voor dit soort werk. (Alleen de Portugezen.)" (p. 59/60)

Norine vindt de kou niet zo erg, hoewel ze in januari aankomt, maar ze durft niet te fietsen.

Thalma ziet het volgende: "Het enige waar ik naar keek waren die koeien en die groene wei. Ik blééf er naar kijken. Zo mooi! Het was zo anders..." (p.14)

Over het algemeen zijn de Antilliaanse auteurs niet zo uitvoerig over het Nederlandse landschap en het klimaat, maar ze beschrijven wél heel uitvoerig het leefklimaat, de andere leefwijze waar ze in Nederland aan moeten wennen.

LEEFKLIMAAT

Nederland is druk, vol, de mensen hebben er altijd haast, ze doen alles op tijd, ze zijn niet vriendelijk maar op een afstand, ze werken zich een hartinfarct...

"Het is hier ook gek als je de bus binnenkomt en je groet. Dan groet alleen de chauffeur terug. De mensen kijken alsof ze bang zijn dat je naast ze gaat zitten". (Orkaan en Mayra, p. 35)

Sherry maakt haar eerste tramrit,
"En keek naar de stille, stugge gezichten, die door de ruiten tuurden. Een andere tram gleed voorbij. Weer strakke gezichten, die terugtuurden. Sherry kreeg de neiging om een dwaze grijns te trekken tegen het gezicht voor haar. Er waren geen nonchalante, lacherige gesprekken. Ze hoorde geen plotselinge, enthousiaste begroeting". (p. 78)

...illustraties uit «Het Geheim van het oude landhuis»...

Ook Sonia zegt dit: "Ineens ben je in Europa... dat is wat voor iemand van een klein eiland. Eerst ging ik naar België. De mensen lachen er veel meer dan mensen in Holland. De mensen in Holland hebben zo'n strakkerig gezicht". (p. 64)

Nederlanders roken zoveel in een afgesloten ruimte dat je bijna stikt, en drinken sloten koffie; als je op bezoek wilt gaan moet je altijd een afspraak maken; ze zijn nieuwsgierig en willen altijd alles weten; ze kunnen zulke gekke vragen stellen!

Daar staat wel tegenover dat je in Nederland zelfstandiger wordt en kritischer:
"Op je eigen benen staan, alleen met je gezin, zonder de bemoeizucht van je familie, kennissen en vrienden — dat was mijn ontdekking in Nederland..." (**Lieve koningin...**, p. 61)

Sherry merkt dat "je echt wel karakter moest hebben om je een zelfstandig leven aan te kunnen".

Nederlanders beschrijven het Antilliaanse leefklimaat veel minder; kwamen ze daar door hun korte verblijf niet voldoende mee in aanraking? Of ligt het aan het genre van oppervlakkige, spannende verhalen die zich daar niet voor leenden?

Quintana benadrukt het feit dat op een klein eiland niets verborgen kan blijven en dat de mensen veel kletsen. Antillianen zijn gastvrij en leven erg gemakkelijk, maar hun gemeenschap is wel erg afgesloten tegen buitenstaanders, "... de aloude beginselen van de donkere mensen op Bonaire, wier besloten gemeenschap nimmer werd doorbroken..." (**De bastaard van Bonaire**, p. 84) Antillianen zijn beter gekleed dan Nederlanders, volgens Quintana: Eddy is met zijn donkere huid en spierwitte tanden een echte knapperd! En over El Loco: "Het was een blanke, maar hij zag er uit als een landloper".

De anderen letten minder op het uiterlijk. Quintana prijst de trouw van de Antilliaan, die zijn beloften nakomt; hij spreekt in dit verband van een Caraïbische erecode: dienst en wederdienst.

Eén aspect komt in de beschrijving van de Antillianen door de Nederlandse auteurs steeds weer naar voren: hun bijgeloof in de ogen van de Nederlandse figuren, die daar geen last van hebben. Het is mogelijk om daar een hele rij voorbeelden van aan te leggen, bij Quintana, maar ook nog bij Bergmans. Siny van Iterson geeft een heel scala van volksgeloof, al relativeert ze dat aan het einde door alle geheimzinnige verschijnselen van een redelijke verklaring achteraf te voorzien.

Bergmans maakt het wél bont als hij schrijft over de 'diepgelovige' Oostenrijkse Maria die Bastiaan vraagt een kruisteken te slaan voor hij gaat duiken, en even later via Metardo Martijn, de donkere Bonaireaan, tot een uitvoerige beschouwing komt:
"Geloof en bijgeloof slapen op Bonaire in één bed. Voor moeder Martijn was het scapulier minstens net zo vertrouwenwekkend en mysterieus als de wierook waarmee medicijnmannen en tovernaressen de boze geesten verdrijven".

De verhouding Jongen - meisje, man - vrouw krijgt ook herhaaldelijk aandacht van de Nederlandse auteurs. Quintana:
"Bij ons op de Antillen letten broers heel goed op hun zusjes. Je begint het net leuk te vinden op een feestje of daar komt zo'n snotneus naar je toe om je naar huis te sturen". Mensen staan direct klaar om te kletsen over een verhouding als een jongen en een meisje eens even alleen ergens zijn: ze zijn zo kortzichtig...

Met de wet nemen sommige Antillianen het ook niet zo nauw als het smokkelen betreft, een sportief tijdverdrijf volgens Quintana; al worden Venezolaanse smokkelaars wel als boeven beschouwd door Fabricius. Quintana wijst ook nog op de Antilliaanse passie voor dominospel.

Het is opvallend dat figuren voortdurend geneigd zijn hun nieuwe situatie te vergelijken met die van hun eigen (ei)land.

VOOROORDELEN

Curaçaoënaars die Nederland niet uit eigen aanschouwing kennen, zitten vol vooroordelen tegen dat land. Vooral in 'Lieve koningin ...' komt dat naar voren:
"Wát? Stuur jij jouw dochter naar Holland? Holland is zover weg, kind! Alle kinderen die naar Holland gaan, worden verpest. Ze komen terug en willen niet meer bij hun ouders wonen. Ze willen allemaal in een flat en ze gaan allemaal zo'n verhollandst Papiaments praten. Ze begrijpen hun eigen familie niet mee. Ze komen met andere ideeën. Ze worden allemaal communista, en socialista ... en ze praten alleen nog maar in die -ista- stijl." (p. 45)

Dit citaat heeft nog betrekking op landgenoten die gaan en terugkomen, zoals ook in **Sherry** de veranderde mentaliteit van de Antilliaan in Nederland aan de orde komt; vaak komen ze in Nederland uiteindelijk ook heel anders terecht dan verwacht.

"Joe, in Holland zijn ze dol op zwartjes. Je hebt daar binnen een paar minuten tientallen mannen om je heen. Ik heb gehoord dat je niet eens meer kamers kunt krijgen. O nee, meisjes wel. Jongens niet, omdat die herrie schoppen." (Sherry, p.40)

Jongens in Nederland willen met een meisje meteen naar bed, jongeren slapen op de Dam, mensen in Nederland eten niet voldoende (ze krijgen één aardappel gedeeld door vieren), ze zijn krenterig, ze wassen zich niet ... (**Lieve koningin**, p.46/47) Eigen aanschouwing doorbreekt deze ideeën later, en dan komen er bij Sonia Garmers allerlei positieve elementen daartegenover te staan, tot en met begrip voor discriminatie toe: "Ik kan het best begrijpen dat de Nederlanders bang zijn, lees de kranten maar."

Van de andere kant beschrijven Antilliaanse auteurs steeds weer de Nederlandse onbekendheid met de Antillen, terwijl zijzelf alles van Nederland moesten leren op school:
"... geen Hollander weet waar Curaçao ligt. (...) Wij zijn vroeger op school volgestopt met aardrijkskunde en geschiedenis van Nederland. Maar omgekeerd ... nee hoor! Kleigrond, landklimaat, zeeklimaat ... noem maar op! En iedereen die bruin is zal zeker wel een Surinamer zijn, denken ze in Holland. Ik ben een Curaçaose en wil niet voor een Surinaamse worden aangezien. Net zoals een Hollander het niet leuk vindt als ze hem voor een Duitser of een Belg houden." (p. 71/72)

En even eerder:
"Wat een vreemd taaltje is dat,' begon die meneer. 'Dat is geen Spaans.' 'Nee,' zei ik, 'Papiaments.' 'Waar komt u dan vandaan? Uit Suriname?' 'Nee,' riep ik gauw, 'uit Curaçao. Dat is twee uur vliegen van Suriname af.'

Zo kwamen we in gesprek en die heer bleek een werkstudent. Maar zelfs een student in Nederland wist niets van onze taal, en van het verschil tussen Curaçao en Suriname!" (p.65)

Quintana schrijft er ook over; Sylvia denkt: "Curaçao ... Waar lag dat ook al weer? De Nederlandse Antillen. Suriname? 'Nee, malle meid, Suriname hoort niet bij de Antillen! Ga je schoolgeld terughalen!" (p.16)

Maar dat laatste hoeft ze eigenlijk helemaal niet, omdat op **Nederlandse scholen helemaal geen aandacht aan de Antillen** besteed werd!

De Nederlander kan al die donkere mensen die zo op elkaar lijken niet uit elkaar houden, of hij raakt in de war als hij van al die "kleur-, haar-, gezichts- en rasverschillen" hoort **Sherry**, p.106)

Angela Matthews schrijft over Antillianen in Nederland:
"Antillianen of Surinaams, wat maakt het uit! Allemaal hetzelfde soort. Ze deugen niet! Al geef je hen uit je eigen zak te eten, ze geven je stank voor dank. Tuig is het!" (p.27) Ook praat ze over het over en weer schelden om de huidskleur, waarop ze terugscheldt van: jullie kikkers met je kikkerland. Ze benadrukt het feit dat God steeds als blanke wordt voorgesteld. Bij haar boek komen de ras- en kleurverschillen het sterkst naar voren.

Bergmans praat wel over de rassenwaan van Hitler en Nazi-Duitsland, maar meldt niets over kleurproblemen op de Antillen: "Gelukkig is er nu geen verschil meer tussen blank en zwart ... " (p.74)

VOORLICHTING

De voorlichting op de Nederlandse t.v. is niet goed, vindt Sonia Garmers:
"... er zijn de laatste jaren veel programma's over Suriname en de Antillen op de televisie. Maar die programmamakers uit Holland willen meestal alleen onze ellendige dingen laten zien. En anderen willen alleen weer de mooie baaien en de mooie hotels laten zien." (p.67) Dus daar wordt de Nederlander ook al niet veel wijzer van.

De Nederlandse pers en de politie komen er bij Angela Matthews slecht af.

Sonia Garmers spreekt over concurrentie en broodnijd in de televisiewereld, en **Sherry** meldt:
"De laatste tijd leken de kranten toch al tuk op vechtpartijen, waarbij Surinamers en Antillianen betrokken waren. Goed, de hele krant stond meestal vol van de ergste gebeurtenissen, maar het was des te erger als er een Antilliaan of Surinamer bij betrokken was. Kreeg hij ruzie of had hij een moord op zijn geweten, dan waren meteen álle Antillianen en Surinamers er de dupe van. Ze kregen moeilijkheden bij het huren van kamers of konden de dancings voor een tijdje niet meer in." (p.138)

Ook in **De bastaard van Bonaire** speelt de journalist trouwens een zeer negatieve rol, maar hier schrijft de Nederlandse correspondent tegen de Nederlandse pastoor ...

...een opname uit «Duel in de Diepte»...

Isolement

Er wordt in Nederland gediscrimineerd bij de toelating tot dancings, maar ook bij de kamerverhuur:
"Iedere dag zocht ze in de krant naar een kamer. Soms belde ze op, en het eerste wat ze te horen kreeg, was: 'Bent u soms buitenlandse?'
'Ja, Antilliaanse.' Ze was te trots om 'Nederlandse' te zeggen - wat ze in feite was, volgens de wet dan! 'O, nee, dank je. We willen geen kleurlingen.' En dan gingen die mensen er nog prat op, dat ze niet discrimineerden, want ze hadden niet 'zwarte' gezegd." (**De witte pest**, p.66)

Er is een duidelijk verschil tussen het in een Nederlands gezin opgenomen worden (Norine, Sherry aanvankelijk) en het zelfstandig op kamers gaan wonen, waarbij het contact met Nederlanders veel minder is.

Diana Lebacs beschrijft de diversiteit van Antillianen in Nederland, die elkaar ook in de grote stad toch steeds weer tegenkomen: het studententype die er de bloemetjes buiten zet (Ryan en Carlos); de serieuze student Edward; Humphrey die ging om te studeren maar toen dat mislukte ging werken; de zich van haar eigen cultuur bewuste Gretchen die toch blijft; Gracielle die ging om te studeren maar al gauw trouwde; Dientjie die altijd heimwee had; Boy de kunstenaar; de Antilliaan die al weer terug is in Nederland omdat hij op Curaçao niet meer kan wennen ... Ze laat zien hoe Antillianen in Nederland sterk betrokken blijven bij Antilliaanse problemen en cultuurverschijnselen: de reacties op 30 mei 1969 bijvoorbeeld. Sherry merkt dat ook zij verandert na een poos in Nederland gewoond te hebben.

Van de andere kant beschrijft Bergmans hoe pastoor Mol door heimwee naar zijn familie in Nederland op Bonaire in moeilijkheden komt.

Zo leven de Antillianen in Nederland onder elkaar, zoals de Nederlanders dat nogal geïsoleerd op de Antillen doen. Sherry heeft naast de Antilliaanse, ook Nederlandse contacten; als ze weggaat denkt ze na over "de band, die ze met iedereen hier had, en niet alleen met Antillianen" (p.140) Maar dan duidt ze vooral op haar Nederlandse vriend Desmond. Norine gaat in Drente logeren, maar Thalma krijgt problemen:
"... ook al was ze niet opgevoed als een Arubaan, een Nederlander liet je steeds voelen dat je anders, minder was. En als ze met een Nederlander kon opschieten, vond haar volk haar 'whiteminded'. Ze viel tussen wal en schip. Ze was een randfiguur tussen twee culturen." (p.79)

En Sonia Garmers zegt: "... die paar Hollanders die ik op Curaçao ken ...; ook Sherry kreeg als kind problemen toen ze op Curaçao te veel omging met blanke kinderen en 'voor macamba' speelde ...

De jeugdliteratuur schildert een beeld van naast elkaar leven, niet een integratie in de maatschappij. Het verwijt dat er zo weinig contact is gaat naar de ander die zich niet wil aanpassen.

MACAMBA

Sonia Garmers zegt in 'Lieve koningin ...':
"Ik moet er wel bijzeggen dat de Nederlander in Curaçao heel anders is dan de Nederlander in Nederland. Hoe dat zo komt? De Nederlander, die naar Curaçao komt, denkt misschien: 'Nu gaan we naar een grondgebiedje van ons, waar we de baas zijn. We zullen die zwartjes daar wel eens wat leren. En laten merken dat we de baas zijn.' Het komt natuurlijk omdat ze niks van ons afweten. Ik vind de Nederlander in Nederland veel sympathieker." (p.72)

Over de macamba op Curaçao, enkele uitzonderingen daargelaten, valt er geen goed woord te lezen. Sherry valt uit over de macamba die drie jaar op Curaçao woonde en nog geen Papiaments verstaat, over de arrogante nieuwe leraar Nederlands: "Hij ziet eruit als dé Cultuurdrager, die ons, domme schapen, van alles moet bijbrengen." (p.54)

"Bij ons komen jaarlijks leerkrachten aan uit Holland. Niemand vraagt zich af of de aanpak van de kinderen daar totaal verschillend is of niet. Ze worden geacht het meteen goed te doen, zelfs beter dan de lokale leerkrachten. Ze hoeven zich niet aan te passen." (p.96)

Sonia Garmers noemt zich ronduit een macamba-haatster:
"Ze wisten dat ik, voor ik naar Holland ging, zo'n echte macamba-haatster was - nee, ik keek wel uit voor ik vriendschap met een macamba sloot of iets goeds zei van Holland." (Lieve koningin ..., p.37)

Maar door haar vakantie is ze nu anders gaan denken, omdat ze andere Nederlanders heeft gezien. Zo zelfs dat ze schrijft: "Laat mijn dochters maar met een macamba trouwen. Die zijn aardiger tegen hun vrouwen. De vrouwen mogen veel meer." (p.88)

Haar grootmoeder zegt over Nederlanders - macamba's: "Een Hollander en een duif zijn ondankbare beesten" (p.33), en:
"Hollanders is niet het soort ***beesten dat je fokt of vertroetelt***, zelfs niet om je deur schoon te houden!" (p.36)

Buitenlanders zijn in **Sherry** ook een bedreiging voor de eigen werkgelegenheid. Ook in de jeugdliteratuur kwam 30 mei 1969 niet uit de Caraïbisch blauwe lucht vallen: "... houding was agressief, vooral tegenover Eu-

(vervolg op pag. 27)

Engeltje Mirella

Het was een drukte van belang in het engelenpaleis. Het liep tegen Kerstmis en dan moest er een heleboel gebeuren. Het paleis werd schoongeboend en de wolken blinkend wit geborsteld. Alle grijze vlokken gooiden de engeltjes als regen naar beneden. Maar niet ineens natuurlijk, anders kregen de mensen een veel te natte kerst. Sommige engeltjes versierden een heleboel kerstbomen en anderen studeerden liedjes in en zo was iedereen op zijn manier druk bezig. Ze waren er allemaal opgewonden van. Zelfs de kleinste engeltjes in de kinderkamer. Maar het meest van allen engeltje Mirella. Die was gewoon door het dolle heen en fladderde van de ene kant van het paleis naar de andere. Geen wonder eigenlijk. Vorig jaar moest ze nog in de kinderkamer blijven, waar een ouder engeltje haar en de andere kleintjes voorgelezen had. Saai, hoor! vond Mirella en vergat helemaal, hoe ze met open mond geluisterd had.

Maar ja, nu hoorde ze bij de grotere engeltjes. Dan hield je niet meer van zulke kinderachtige dingen. Nu mocht ze meehelpen met het versieren van de kerstbomen. Ze vloog tussen de takken van de allergrootste kerstboom door met een lange zilveren slinger achter zich aan. En een ander engeltje gaf aanwijzingen: "Nu een beetje naar rechts", riep het, "die tak daar is nog een beetje kaal. En nu naar [illegible]

Mirella werd een beetje baldadig [illegible] heen en weer [illegible] hoe meer slingers ze ophing, hoe wilder ze [illegible] "Hé, die slinger blijft [illegible] grote tak hangen", gilde haar vriendinnetje. "Vlieg even terug". "Ach welnee, dat hoeft niet", dacht Mirella. "Even een flinke ruk en ..." Aiaiaiai, had ze dat nu maar niet gedaan. De hele boom viel zo maar om! Alle engeltjes gilden, een paar wolkjes voor het paleis[illegible]

[illegible]

engeltje [illegible] te meppen". "Poeh", dacht Mirella verontwaardigd. "M[illegible] hoor, ik ga [illegible] Vorig [illegible] kinderjuffrouw [illegible] Stilla [illegible] om [illegible] Mirella [illegible] maar een kleuterengeltje was. Want in de [illegible] kamer bracht [illegible] van [illegible] Ze [illegible] "Als ik nu maar [illegible], gaat het [illegible] Mirella. En [illegible] ze nog héél hard [illegible] "Eh, waarom ga je niet helpen met kerstkransen bakken in de keuken"? vroeg de leidster van het engelenkoor.

En zo vertrok Mirella naar de keuken. Mmm, wat een luilekkerland was het daar! Mirella kwam niet eens aan helpen toe. Zo druk was ze met het steken van haar vinger in allerlei schalen om te proeven. Totdat de kokkin haar woedend weg joeg. "Ga jij maar wolkjes schrobben", riep ze. "En eet die dan maar op".

"He, wat flauw", vond Engeltje Mirella. Ze klom heel eigenwijs op een regenwolkje, hoewel dat streng verboden was. En toen had je al gauw de poppen aan het dansen. Of beter gezegd: Engeltje Mirella. Want het wolkje dreef dwars door een paar zonnestralen en begon te regenen. "Help!" schrok Mirella, want met kletsnatte vleugels kon ze niet vliegen. Ze greep zich vlug aan een zonnestraal vast om niet te vallen. Maar de zonnestraal was glad en Mirella roetste met een vaartje naar beneden. Precies op de rug van een grote hond, die even lekker in de zon was gaan liggen. Gelukkig maar, [illegible] had ze zich lelijk [illegible] aan de harde grond. [illegible] de hond schrok zich een hoedje. "Woef, wat is dat" gromde hij en keek achterom. Maar Mirella was snel een open deur binnen gerend en de hond deed verbaasd zijn ogen weer dicht. Hij had zeker gedroomd.

In het huis, waar Mirella terecht was gekomen, waren de mensen ook al [illegible]

Vier mensen, een moeder en drie kinderen, pakten een kerststal uit. Een grote kerststal, die ze zelf gemaakt hadden. [illegible] beelden, die echte kleren aan hadden en [illegible] waren als Mirella zelf.

Mirella verstopte zich achter de kameel, die nog in een hoekje stond en keek hoe alle beelden op hun plaats gezet werden. En omdat ze een engeltje was, verstond ze niet alleen de mensen, maar ook de [illegible]

[illegible] van de kerstengel gedaan hebben. Allemaal gaten erin gegeten [illegible] eigen schuld". [illegible] her[illegible]der. "Ik heb [illegible] jaar nog zo gezegd om [illegible] [illegible] hoe die [illegible] tel had opgegeten hadden?" "Ai ai ai", zuchtte de moeder. "Ik moet een paar nieuwe vleugels maken en dat is net een van de moeilijkste dingen. Anders laten we dit jaar de kerstengel maar weg, hoor. Ik heb nu geen tijd meer. Ik moet nog zoveel doen". "Ahhh", riepen de kinderen teleurgesteld. En Engeltje Mirella had zo'n medelijden met hen, dat ze niet in de gaten had, dat de moeder de kameel pakte. "Hé!" riep de moeder verrast. [illegible]

dat ik vorig jaar een nieuwe heb gemaakt". En omdat ze een beetje haast had, bekeek ze het engeltje niet zo goed, maar hing haar vlug aan haar jurk aan een spijker boven in de stal.

[illegible] Mirella [illegible] maar nooit [illegible] regenwolk geklommen". En opeens leek haar niets fijner dan gewoon in de kinderkamer van het engelenpaleis te zitten en naar de verhalen van de kinderjuffrouw te luisteren.

"Hé, wie ben jij" fluisterden alle beelden verontwaardigd. "Kom van onze stal af!" En het arme kerstengeltje snikte: "Het is vast en zeker een verklede kakkerlak. Die heeft natuurlijk al die gaten in mijn vleugels gegeten om zelf kerstengel te kunnen spelen".

"Nee, heus niet", zei Mirella verschrikt. "Ik ben een echt engeltje. Wacht maar, tot de mensen weg zijn, dan zal ik je wel helpen." Ze had opeens een prachtig plan bedacht.

's Nachts, toen alle mensen sliepen, fladderde ze net zo lang, tot haar jurk los van de spijker schoot. Ze viste een [illegible] uit de speelgoedkast van de kinderen, haalde naald en draad uit de naaidoos van moeder, knipte een groot stuk uit haar onderjurk en maakte daarvan een paar nieuwe vleugels voor het kerstengeltje. Alle kerstbeelden keken ademloos toe. "Oh, zulke mooie vleugels heb ik nog nooit gehad", zuchtte het kerstengeltje verrukt. "En nu moet je weer gauw terug naar het engelenpaleis", vond Maria, toen Mirella klaar was. "Ze zullen wel ongerust zijn en je overal zoeken". "En vlieg niet te snel", knikte Jozef. "Anders word je te moe en je moet nog een heel eind vliegen."

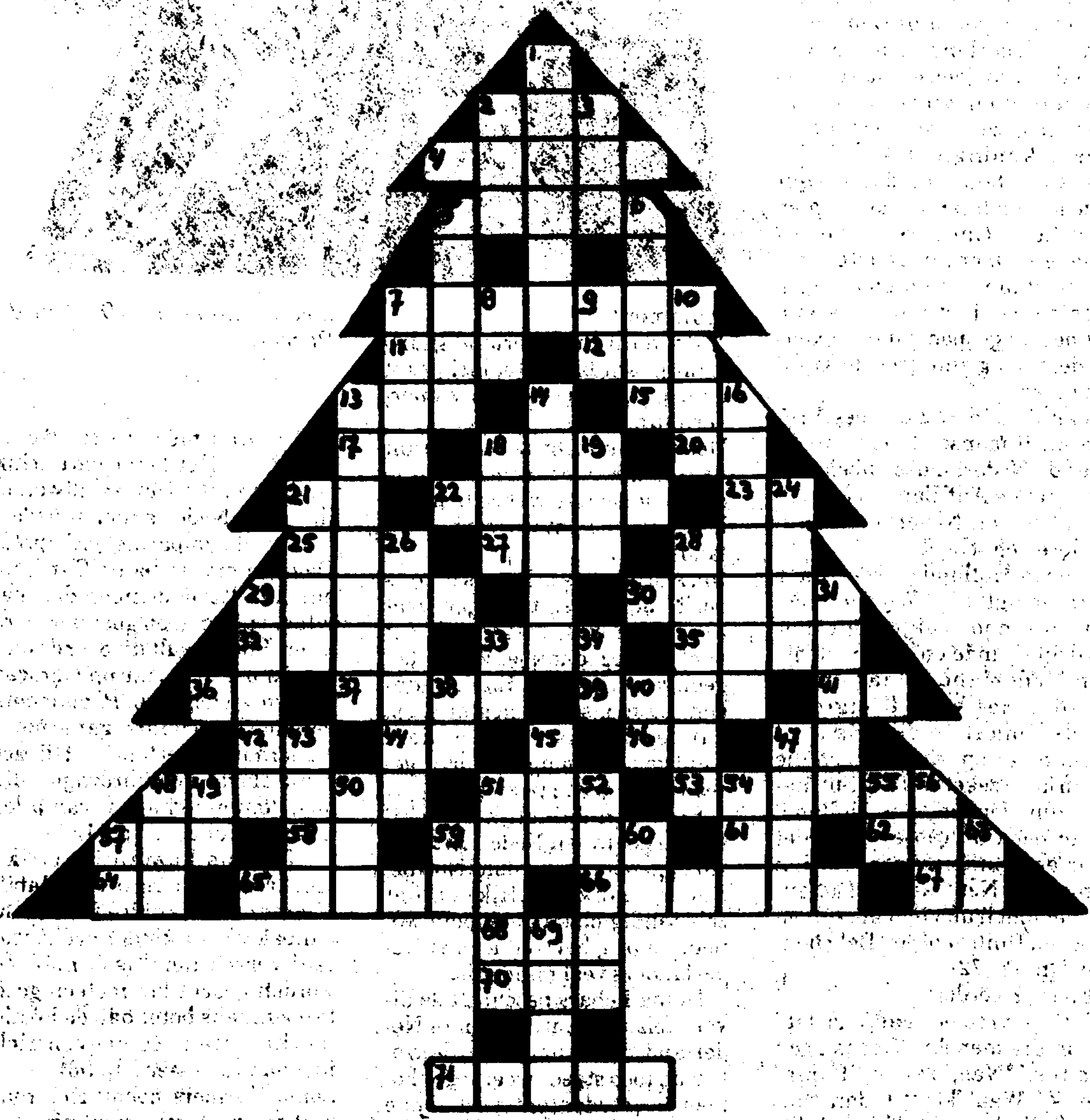
Ja, ja, knikte Mirella, "dag allemaal", en nagezwaaid door de kerstbeelden glipte ze door een paar sunsets naar buiten en vloog omhoog. Het was een verre reis, hoor. Gelukkig kon ze af en toe wat uitrusten op een wolk, maar oh, wat was ze moe, toen ze eindelijk bij het paleis aan kwam.

En daar waren alle engelen nog boos op haar ook, omdat ze haar overal hadden gezocht en zich erg ongerust hadden gemaakt. Maar toen ze hoorden, hoe ze het kerstengeltje geholpen had, kreeg ze toch nog een pluimpje van de hoofdengel en mocht ze van de kokkin een paar schalen uitlikken. Mmm, was dat even lekker!

Maar het allerheerlijkst was toch wel haar bedje. En het duurde niet lang, of Mirella lag erin en droomde van zonnestralen, die in de knoop zaten en wolkjes van chocoladepudding, want daar was ze dol op.

Nel Basilio

Kinderkerstpuzzel

Een echte Kerstpuzzel voor onze kinderpagina. De winnaar ontvangt een waardebon á f 25,- van Augustinus Boekhandel. Zorg er wel voor, dat je de oplossing vóór 11 januari 1985 opstuurt naar Amigoe, Scherpenheuvel z/n en vergeet niet op de envelop te schrijven: Kinder-Kerstpuzzel.

HORIZONTAAL: 2. Gebiedende wijs van staan; 4. Waterkan; 5. De Amigoe; 7. Jas van bont; 11. Artikel (afkorting); 12. Niet rijk; 13. Wiel; 15. Heeft elke vrouw bij zich op straat; 17. Oude lengtemaat; 18. Mager; 20. Lade; 21. [illegible] (afkorting); 22. Een mooi insect; 23. Lectori Salutem (afkorting); 25. Een en ander (afkorting); 27. Hoofd van een klooster; 28. Vervoeging van kunnen; 29. Vervoeging van wensen; 30. De moeder van het Kerstkindje; 32. Van hoge geboorte; 33. Zangstem; 35. Zoveel vingers heb je; 36. Verleden tijd van eten; 37. Akelig; 39. Kwaad; 41. Lidwoord; 42. .. en vloed; 44. Reeds; 46. Voorzetsel; 47. Eerste persoon meervoud; 48. Een vis die door Hollanders rauw wordt gegeten; 51. Gebiedende wijs van doen; 54. Uit Noorwegen; 57. Opening; 58. En andere (afkorting); 59. Huidopening voor het zweet; 61. Milliliter (afkorting); 62. Voorzetsel; 64. En dergelijke (afkorting); 65. Kleverige zoete vloeistof; 66. Vervoeging van smaken; 67. Achter; 68. Eer; 70. Deel van een kippenhok; 71. Blijde viering, Kerst ...

VERTIKAAL: 1. Deel van de stad; 2. Plaaggeest; 3. ... tafel zitten; 5. Dik gevlochten touw; 6. Gebak; 7. Zak; 8. Nieuwe Testament (afkorting); 8. Geen nee; 10. Niet breed; 13. Sommen maken; 14. Twee maal; 16. Loon; 18. Klein filmplaatje; 19. Keurig; 21. Verdriet; 24. Deel van het been; 26. Een hoop as; 28. Stof voor kleding; 29. Onmisbare vloeistof; 31. Niet dezelfde; 33. Slee; 34. Tuberculose; 38. Reeds; 40. Oude Tes[illegible] Groente; 45. Duw; 47. Zie je in de lucht; 48. Verleden tijd van hebben; 49. Verleden tijd van eten; 50. Palias; 51. Johannes de ...; 52. Verderen; 54. Grootmoeder; 55. Still; 56. Lidwoord; 57. Gij; 59. Pot; 60. Eminentie (afkorting); 63. Deel van een mast; 69. Toespraak.

Beste kinderen

Om te beginnen wens ik jullie allemaal een heel gelukkig Kerstfeest en een voorspoedig 1985.

Ik hoop, dat Kerstmis voor jullie niet alleen betekent: (te) veel en lekker eten, maar dat je er ook even bij stil staat, dat het vooral een feest van de vrede is.

Vrede voor alle mensen van goede wil.

Het lijkt er nog niet veel op. Kijk maar naar de televisie: Overal maken de mensen oorlog met elkaar. Maar laten wij zelf alvast het goede voorbeeld geven en geen ruzie maken met onze familie, vrienden, buren en andere mensen, die we tegen komen. Afgesproken?

Tante Nel

Met de kerstdagen krijgen we een hoop bezoek. Ooms en tantes, vrienden, kennissen en buren en ook kinderen natuurlijk. Je ouders zullen het druk genoeg hebben met al die mensen, maar wij kunnen hen helpen. Wij gaan ons met de kinderen bezig houden. Hoe? Wel, met een spelletje natuurlijk. Hier volgt er een voor de grotere kinderen.

Verzin een mooi lang woord. Brievenbus bijvoorbeeld. Alle deelnemers schrijven dit van boven naar beneden op een blaadje papier en proberen binnen 5 minuten achter elke letter een diere-naam te schrijven. Elk dier mag maar één keer gebruikt worden.

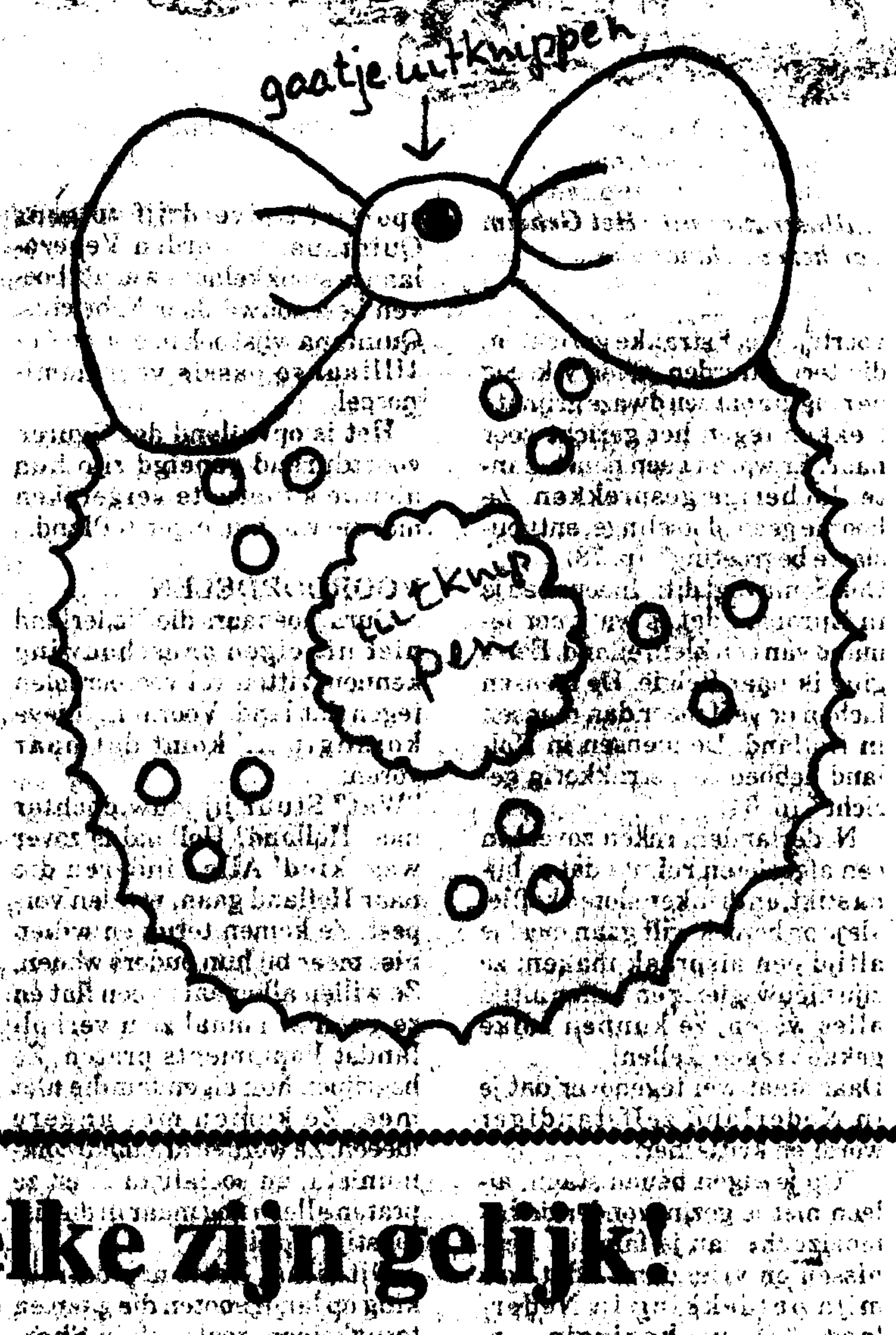

Voorbeeld:
Beer
Ree
Inktvis
Eend
Vis
Ezel
Neushoorn
Bok
Uil
Slang

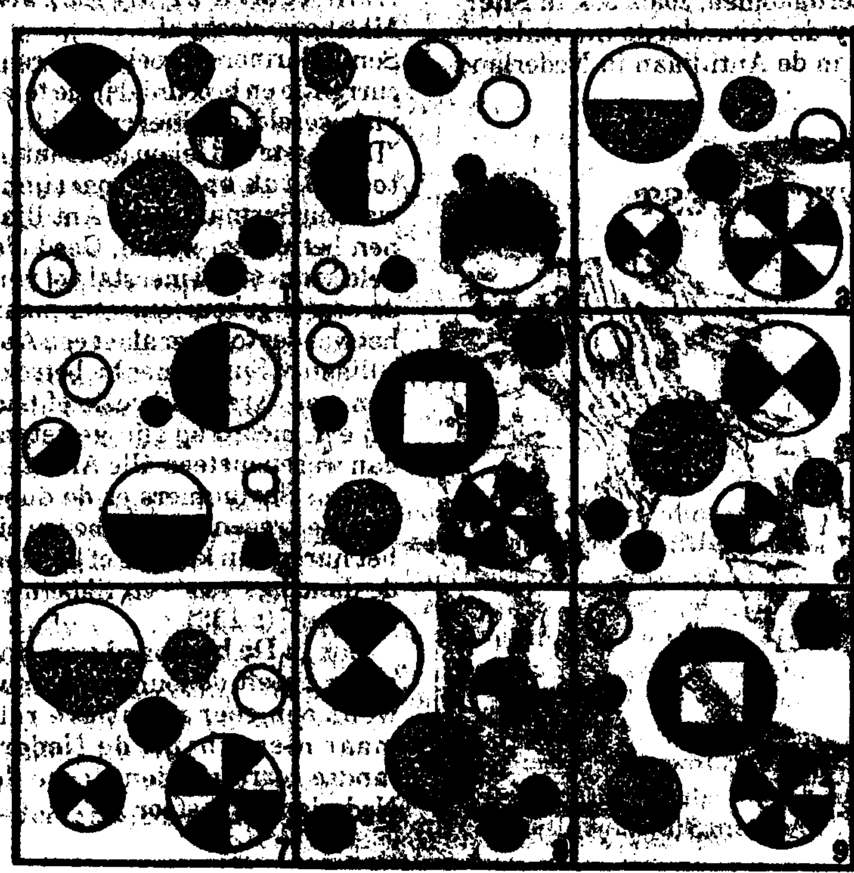
Om zelf te maken

Teken met behulp van carbon-papier. De kerstkrans over op dun karton en knip hem uit. Kleur de krans groen, de strik lichtgroen en de bessen rood. Haal een touwtje door het gaatje en hang hem op in de [illegible] leuker als je er meer maakt.

Een kerstkrans

Welke zijn gelijk!

Negen dozen met kerstballen. Twee ervan zijn precies gelijk. Weet jij welke dit zijn?

Bij het zoeken mag je de dozen, in gedachten, een kwartslag draaien.

OPLOSSING

(vervolg van pag. 25)

ropese Nederlanders, tegen wie in de loop van de maanden al een gevoel van antipathie was gegroeid, omdat de directie van de meeste grote bedrijven op Curaçao bestond uit Europese Nederlanders." (p.122)

Na 30 mei zijn de macamba's óf overdreven poeslief óf ze hebben nog niets geleerd: "De dertigste mei heeft die mensen geen moer geleerd. Ik denk, señora, dat er een veertigste mei moet komen om deze klootzakken te leren over onze eigen indentiteit en wat we eigenlijk waard zijn" (Lieve koningin ..., p.44)

Een Nederlander als pater Brenneker, die zoveel voor de Antillen doet, blijft volgens Sonia Garmers in de ogen van de mensen toch iemand van buiten, een niet-Curaçaoënaar.
Omgekeerd beschrijft Johan Fabricius de controverse tussen Hollandse Barend en de donkere Curaçaose Eddie, niet de andere lichtere Curaçaoënaars; maar Liana kiest dadelijk de partij van Eddie tegen de Hollander (p.163/164).

Aanvankelijk hebben Chimi en Hans ook ruzie, maar dat verandert al snel in een hechte vriendschap. De verstandhouding tussen Oscar, Maria en Bastiaan Fischer, en de Bonaireanen is ook uitstekend, al sluiten de zwarte mensen van Rincon zich wel af (zie boven). Ook in **Duel in de diepte** is de verstandhouding uitstekend tussen de Nederlandse hoofdfiguren en de Antilliaanse counterparts.

Hoe diep hebben de Nederlandse auteurs hier de werkelijke verhouding tussen de bevolkingssegmenten gepeild?

SPAANS

De Nederlandse auteurs gebruiken als tegenpool van de Nederlander niet de Antilliaan maar de Spaanse vastelander. Siny van Iterson laat de ontsnapte boef Spaans spreken; het is een buitenlandse misdadiger. Johan Fabricius 'schurken zijn alle Spaans' er kan geen goed woord voor deze misdadigerstypen af. Het zijn haveloze kerels, met ongeschoren koppen, en bijzonder ongunstige tronie, en nagenoeg of helemaal analfabeet.

"Mary stoof verschrikt vooruit. Ze spaarden haar daarna - ik denk omdat zij zo blond was en blank van huid: voor deze donkere Venezolanen betekende dat onschuld..." (p.47)
Ook bij Quintana zijn de bandieten Spaans en dom en bijgelovig en geldzuchtig, zoals de kleine dikke Chepito en de lange magere Laro in 'hun opzichtige pakken. 'Feliciano daarentegen ziet er keurig uit: "Een ploert met een mooi pak aan..." Nederlandse jonge lezers bepaald niet voor vooroordelen tegen Zuidamerikanen behoed!

In **DE BASTAARD VAN BONAIRE** is de schurk in de beschreven tijd van de Tweede Wereldoorlog heel Nederlands een Duitser, in dit geval pater Brakensiek; maar die bekeert zich aan het eind. De Spanjaarden blijven schurk tot het slot en bezorgen zichzelf een welverdiende (verdrinkings) dood; ook een aantal Cubaanse revolutionairen wordt door Fabricius niet gunstig getekend - ze zijn van plan om de weerloze Mark koelbloedig in zee te gooien!

Nee, Spaans is slecht! Een verre reminiscentie aan al die boeken van vroeger over de Nederlandse Tachtigjarige Oorlog, waar ook geen goed Spanjaard in voorkwam, alleen maar schurken tegenover de Hollandse Geus?

Siny van Iterson beschrijft de groentenkweker Wong zeer denigrerend: hij praat krom, hij wordt 'die Chinees' genoemd en 'een zenuwachtig kereltje'. Maar dat was in de jaren vijftig, toen men in de jeugdliteratuur nog niet zo op deze zaken lette; ze had het echter in de tweede, bewerke druk van 1975 moeten veranderen.

WILKO BERGMANS

PAPIAMENTS

Een van de aspecten die bij de omgang tussen Antillianen en Nederlanders steeds weer naar voren komen is de taal, i.c. Papiaments tegenover Nederlands.

Fabricius laat Mark zelfs Indiaans praten; de jongelui hebben geen problemen met hun taalcommunicatie. Wel komt het echte Hollands - Amsterdams van Barend als vreemd element naar voren.
In **UEL IN DE DIEPTE** kent de Nederlander Lucas na een jaar verblijf op Bonaire al goed Papiaments, "dat een eigen taal moest zijn, al werd er veel geleend van andere talen en leek het nog het meest op Spaans" laat de verteller even tussendoor weten. (p.19)

Oscar Fischer leert al gauw Nederlands; zijn zoon Bastiaan kent spelenderwijs papiaments en Nederlands, evenals de aangenomen zoon uit Colombia. De jongere generatie leert Papiaments, de oudere niet.

Voor de Antilliaanse auteurs is het Papiaments als teken van eigen identiteit erg belangrijk. Het gebruik van woorden uit deze taal met de verklarende woordenlijst achterin voor de Nederlandse lezer komt dan ook steeds meer voor, Sherry krijgt problemen op school als ze les geeft in die taal. Nederlanders nemen over het algemeen niet de moeite Papiaments te leren: Marlene woonde drie jaar op Curaçao en zegt:

"Ik verstond de mensen eenvoudig niet. En zij maar hun taaltje uitslaan en maar lachen. (...) 'Zo? zei Sherry, 'drie jaar werken en wonen en nog kon je niemand verstaan? Het spijt me, Marlene, maar veel zal wel aan jezelf gelegen hebben.' "(p.97)
En Titia: "Hee, hee," berispte Titia, 'Ik versta dat taaltje niet, hoor.'

'En je was zo lang bij ons op Curaçao!' zei Sherry verbaasd. 'Jawel, maar kwam ik daar in aanraking met mensen die Papiaments spreken? Op school Nederlands, thuis, in de buurt woonden alleen Nederlanders. Trouwens, de Antillianen zelf deden aardig hun best om me in het Nederlands te woord te staan. Ik hoefde niets te forceren.' Titia lachte parelend. Sherry rimpelde haar voorhoofd.

Daar had je nu een meisje dat als kind jarenlang op Curaçao gewoond had zonder dat het zijn sporen in haar had achtergelaten. En daar zat Donna, vijf jaar in Nederland, ze sprak plat Amsterdams, rookte als een schoorsteen, slikte hele liters koffie naar binnen en zei: 'Ach, je went eraan hè? Voor je het weet doe je het.' En ze wilde nooit meer terug. Ze keek naar Titia 'Van wie had die Papiamentu moeten leren? Op school mochten wíj het niet eens spreken. Allerlei talen stonden op het lesrooster. Verplichte leervakken. Alleen onze taal stond er niet op.' "(p. 82)
Daartegenover heeft Sonia Garmers wel weer een Nederlandse vriendin die vloeiend Papiamentu spreekt. Thelma is haar Papiamentu van San Nicolas op Aruba, ze heeft een Engelstalige vader, verleerd. Ze schrijft met haar moeder in het Nederlands:

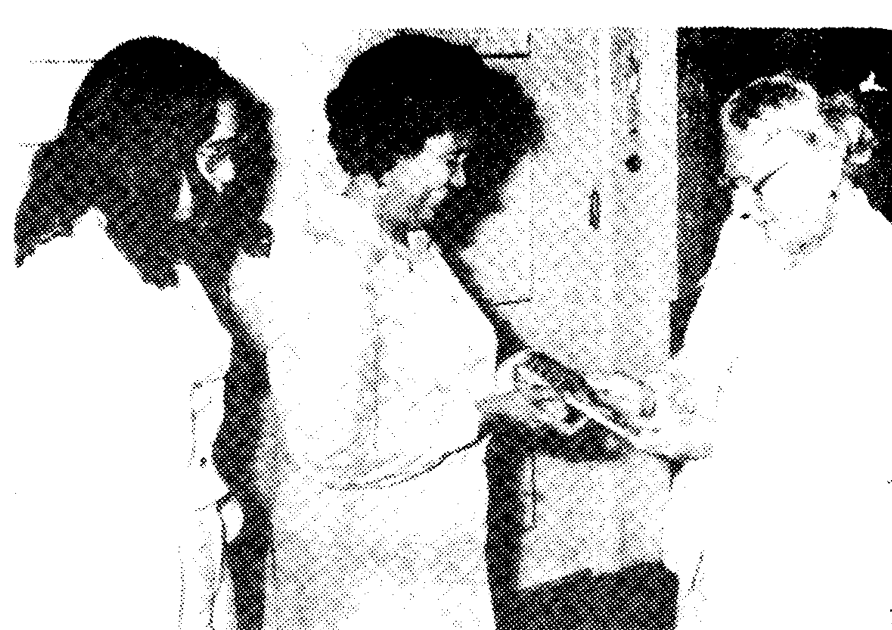
"Dat ik geen Papiamentu kon schrijven, was bijna 'gewoon'. Op school in Aruba was Nederlands de verplichte taal. Als je je eigen taal sprak, kreeg je straf. Daarom kon ook niemand zijn eigen taal schrijven. En Papiamentu had onze geheimtaal kunnen zijn!" (p. 22/23)
Hier geldt taalverlies als identiteitsverlies; pas haar zingen in het Engels geeft die terug:

"Ze moest de Engelse liedjes leren, omdat ze geen Papiamentu sprak. Het viel helemaal niet op, want er waren Antillianen, die thuis alleen Engels hadden leren spreken." (p. 82) Het Nederlandse onderwijssysteem op de Antillen wordt in alle gevallen negatief beschreven door Antilliaanse auteurs.

Ook hier geldt weer dat de Nederlandse auteurs geen problemen zien waar de Antilliaanse auteurs die wel signaleren.

Nederlandse auteurs leggen echter wel nogal eens de nadruk op de koloniale geschiedenis, waarbij ze vooral op de ti d van de slavernij wijzen. Bergmans is daarin het sterkst met zijn geschiedenis van de slavenpastoor Fornar en bijvoorbeeld in het volgende citaat: Oscar adopteert een kind om dat slavenverleden goed te maken:

"Een van jouw voorvaderen was ook zo'n lijfeigene. Ik schaam mij daar diep over, want ook wij Hollanders hebben dikke zaken gedaan in mensenvlees, als ik het zo mag noemen. En nu gaan wij iets goed maken, als het ons lukt." (p. 93)
Ook Sherry gaat op het verleden in, "... op een gezonde manier ons bewust worden van ons eigen verleden, maar dan ook goed! Daar bedoel ik mee, dat we gaan inzien, dat bepaalde fouten in onze mentaliteit een erfenis zijn uit de slaventijd. We moeten onszelf dit zó diep gaan realiseren, dat we onszelf flink aanpakken en proberen eruit te komen. Dan pas kunnen we ons vrijworstelen van de politieke en culturele onderdrukking, die we altijd zonder meer hebben geaccepteerd." (p.91)

...Sonia Garmers overhandigt, toen nog koningin. Juliana een exemplaar van haar boek..

SINY VAN ITERSON

CONCLUSIE:
"Epe lijkt net Curaçao, " schrijft Norine aan haar moeder Sonaida. Het kan wel zijn dat zíj overeenkomsten ziet tussen een Nederlandse plaats en de Curaçaose eilandgemeenschap, maar over het algemeen laten Antilliaanse auteurs veel eerder zien dat Curaçao en Epe nu net niet aan elkaar gelijk zijn of op elkaar lijken. De verschillen tussen Nederland en Curaçao en Curaçaoënaars en Nederlanders (macamba's) krijgen meer aandacht dan de overeenkomsten, zo die er zijn. Er is een verschil in (leef)klimaat, in de wijze van omgang met elkaar, in de taal, in levensopvatting. Zij alle zijn voortdurend oorzaak van botsing en wrijving.

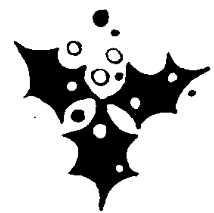
Twee Nederlandse auteurs (Fabricius en Quintana) schrijven een oppervlakkig avonturenverhaal en komen aan dit soort verschillen niet eens toe. Bergmans geeft een stuk Bonaire weer, waar hij in slaagt voor zover het de historische kant betreft, maar hij slaagt er niet in de karaktertekening van de individuele figuren psychologisch aanvaardbaar of zelfs maar herkenbaar te maken. Siny van Iterson laat via Chimi Curaçaos plattelandsleven zien, als we de exotische franjes van bijgeloof enz. eraf trekken.

Sonia Garmers en Diana Lebacs schrijven kritische jeugdboeken, die ook kritisch staan tegenover de eigen maatschappij (maar dat laatste is hier niet aan de orde). Hun werk is van heel ander kaliber - door de grotere inzet - dan dat van de met hen vergeleken Nederlandse auteurs, die op vlotte routine drijven.

Lebacs en Garmers schrijven serieus over Nederland vanuit Antilliaans perspectief; ook Angela Mattews doet een poging daartoe, zoals Bergmans dat van Nederlandse kant doet over Bonaire. Fabricius en Quintana komen daar in de verste verte niet aan toe; zij beschrijven niet meer dan het exotische decor.

Waar zouden Epe en Curaçao elkaar werkelijk kunnen ontmoeten? In de hier beschreven jeugdboeken wordt zo'n ontmoetingspunt niet gerealiseerd.

Kerstwens

IK HOOP dat we het komend jaar niet zo veel mensen hoeven in te sluiten die zich hebben misdragen, en ik hoop van harte dat de samenwerking van eenieder het komende jaar zodanig zou kunnen zijn, dat we uit de problemen komen waarmee we geconfronteerd worden. Een bijdrage van eenieder zou kunnen zijn, vooral met betrekking tot druggebruik, om zodanig te zijn dat we gezamenlijk proberen de jeugd te weerhouden van het gebruik van drugs. Het gebruik daarvan zou hen zeer zeker naar een plaats kunnen leiden waarvan wij geen een van allen zouden wensen dat ze er naar toe gingen, namelijk zelfvernietiging. Ik hoop van harte dat niet alleen de ouders, maar ook dat leraren en onderwijzers bijdragen tot het behoud van de jeugd. Vooral de leerkrachten die gedurende de dag de ouders voor een groot deel vervangen en die de kinderen misschien zelfs beter kennen dan de ouders; zi zouden direct kunnen zien dat een jongen of meisje de verkeerde kant uitgaat en dan maatregelen kunnen nemen, waardoor voorkomen wordt dat zo'n kind z'n studie niet kan volbrengen. Het lijkt me dat zoiets gebeurt, enkel en alleen omdat niet tijdig een verantwoordelijk iemand getracht heeft zo'n kind te weerhouden zich af te geven met het misbruik maken van drugs.
(een ambtenaar van het openbaar ministerie)

Een gesprek met muziek-pedagoog Walter Dhuyvetters

Als er een deur dichtslaat gaat er een raam open

In 1976 werd er een cultureel akkoord gesloten tussen de Antillen en België. Van de kant van België ging dat niet zo zozeer om financiële bijstand, maar dacht men meer aan de uitwisseling van mankracht over en weer. In dat kader verbleef gedurende een aantal jaren op Curaçao de muziekpedagoog Walther E.M. Dhuyvetters, die in september '82 als consulent muzikale expressie naar Curaçao kwam, maar door toevallige omstandigheden niet alleen op het gebied van de muziek, maar ook op andere gebieden van expressie binnen het onderwijs en buiten scholen werkzaam is geweest. De heer Dhuyvetters vertrekt 20 december aanstaande naar België, reden waarom — bij het scheiden van de markt — nog een gesprek met hem gevoerd werd over creatieve pedagogiek en didactiek.
Dit gesprek lijkt een eerste te zijn in een reeks van gesprekken met mensen die op de Antillen zich met dit onderwerp bezighouden (en in dit geval: hield).

CREATIEVE AANPAK

(een globale filosofische verkenning)

Hoewel in België in 1980 gestart is met vernieuwd (secundair) onderwijs, gebaseerd op de principes van de creatieve pedagogie en didactiek, kan men in deze niet spreken van een typisch Belgische aangelegenheid. De hele creatieve aanpak binnen en buiten onderwijs lijkt veel meer op een wereldwijd verspreide beweging. Onder creatieve aanpak dient men dan te verstaan een teruggrijpen naar de eigen menselijke waarden; deze aanpak is een reactie van mensen (overal ter wereld) op het principe van een maatschappij, geregeld volgens het principe van 'time is money', is een verzet tegen de mens-aan-de-lopende-band, is protest tegen een grijs geworden, vage, eensoortige massa-mens.

Bij creatieve aanpak komt de vraag centraal te staan van wat de mens individueel waard is, van wat hij als individu waar kan maken, en van het antwoord op de vraag hoe een mens zijn eigen kwaliteiten kan aanwenden voor een gelukkiger samenleving. Maria Montessori wees er al op, en na haar vele anderen, dat ieder mens zijn eigen expressiemogelijkheden heeft. Kreten als 'ik kan niet zingen, dansen, toneelspelen, etc' zijn eigenlijk onjuist. Ze zijn slechts waar, in zoverre ze duiden op zaken als 'ik kan niet zingen, dansen, toneelspelen, etc als een béróèps zanger, danser, toneelspeler.'

Creatieve pedagogie gaat ervan uit, dat ieder mens zijn eigen expressiemogelijkheden heeft; hij hoeft ze niet te leren, want ze zijn inherent aan zijn wezen. De creatieve didactiek wil de mens bewust maken van z'n eigen mogelijkheden en de kansen creëren die mogelijkheden waar te maken. Ook binnen groepen van mensen moet die expressiemogelijkheid z'n kans krijgen. Het gaat dan niet om het alleen kunstzinnig creatieve; dat is maar één aspect van de zaak. Het gaat veel meer om een functionele creativiteit waardoor men de mogelijkheden opent tot een andere vorm van samenleven.

In de jaren '50 zei Professor George aan het Europa College in Brugge (in een voordracht over de tegenstelling tussen democratie en communisme), dat de democratie - wil zij overleven - in de randstaten rond het communistische blok moest zorgen voor zo perfect mogelijke 'democratische structuur'. Dhuyvetters wijst erop dat zo'n 35 jaar later zowel communisme als democratie in die betrekkelijk korte tijd als "ideaal systeem" gefaald hebben. Volgens hem zijn deze systemen vandaag de dag voorbijgestreefd en gaat deze tijd zwanger van een nieuwe renaissance. Daarin groeit een levenswijze, waarin men zoekt naar nieuwe samenlevingsvormen. Daarin staan normen van samenwerking, van samen zoeken, van samen delen centraal. Het gaat om het onderzoeken van de middelen die men heeft om de onmiddellijke problemen op te lossen. Het gaat erom dat men zich los kan denken van gevestigde systemen. Het gaat om een leefbaar maken van een wereld.

Aan grote leiders - overal ter wereld - die soortgelijke dingen zeggen wordt dan veelal de vraag voor gelegd van 'Meester, wat moet ik doen?'. (vgl. de parabel van de rijke jongeling in Lucas 18, vers 18 - 30, a.g.). Het antwoord dat dan veelal gegeven wordt, is: WAT JE BENT, MOET JE GOED ZIJN! Dat impliceert in feite dat men bewuste keuzes maakt/durft te maken. Dat houdt in dat men de waarde van doelen durft te onderzoeken. Dat betekent dat men critisch durft te zijn tegenover zichzelf, maar ook tegenover anderen en ten opzichte van de wereld waarin men leeft.

Een vraag naar de diepste waarden die mogelijkerwijs daardoor geformuleerd kunnen worden, toegespitst tot 'Waarvoor zou je dood willen gaan?', wordt niet alleen vakkundig gepareerd, maar het antwoord geeft ook aanleiding tot enig nadenken. "Als ik liever dood zou willen zijn, dan is er geen - noem het zinvolle - oplossing voor het probleem. Als er een probleem is, dan is het onder ogen zien van dat probleem een eerste vereiste, en dan zijn mensen aan elkaar verplicht te zoeken naar een mogelijke oplossing. Is die oplossing niet te vinden, dan dienen betrokkenen een stapje terug te doen omderwille van de andere en van zichzelf. Ik zou willen doorgeven (aldus Dhuyvetters) dat het doel van leven - want leven is tijdelijk, ieder weet dat de dood komt - hierin bestaat dat mensen dat leven gezamenlijk leefbaar maken. Voor mij is dat tevens de essentie van het bestaan."

WERKEN OP DE ANTILLEN

(het van start gaan van creatieve pedagogie en didactiek)

Dhuyvetters kwam als consulent muzikale expressie naar de Antillen. Hij is echter bevoegd voor alle expressievormen. Toevallige omstandigheden verbreedden zijn werkveld, en het eerste wat Dhuyvetters op de Antillen gedaan heeft is 'zich verzetten'. Nadat een eerste informatie over creatieve aanpak binnen en buiten onderwijs positief ontvangen was, wilde men meteen overgaan tot de beslissing deze aanpak binnen onderwijs te realiseren. Daartegen, en dat met name vanwege de snelheid, verzette Dhuyvetters zich. Hij had in België - waar men na 30 jaar studie/experiment/rapportage tot deze onderwijsvorm besloten had - gezien, dat die beslissing toch nog te snel genomen was, omdat de mensen-in-het-veld te weinig geprepareerd waren voor de pedagogische en didactische consequenties die een dergelijk 'koninklijk besluit, met zich mee bracht.

Binnen zijn mogelijkheden en werkterrein heeft Dhuyvetters - samen met anderen - bepleit dat er eerst onderzoek zou worden gedaan, onderzoek naar de waarde van creatieve pedagogie en didactiek binnen onderwijs en daarbuiten op de Antillen, om op basis van de resultaten van dat onderzoek te overwegen of het zinvol is het onderwijs op die leest te schoeien.

Hoe waren destijds de resultaten van het onderzoek in België? Het bleek dat het onderwijskundig rendement 30 tot 60% hoger lag dan verkregen werd met de tot dan toe gehanteerde manieren van onderwijs. Vaak betrof de 'gehanteerde manier' een onderwijsvorm waarin gold dat alleen de leerkracht 'het' wist. De leerling moest alles maar aannemen wat de leerkracht te vertellen had, los van het feit of de leerling in kwestie geïnteresseerd was of niet, los van het feit of de leerling in kwestie meer in die bepaalde richting wilde gaan of dat-i op zijn eigen manier constructief met leerstof wilde omgaan. Er was slechts sprake van een éénrichtingsverkeer, te weten van leerkracht naar leerling. Maar het besluiten tot verandering daarvan en het realiseren van onderwijs volgens de beginselen van de creatieve pedagogie en didactiek zijn twee verschillende aangelegenheden.

In België had men groepen van mensen begeleid/gevormd/zich laten ontwikkelen volgens de beginselen van de bedoelde creatieve werkwijze. Men had opgroeiende mensen gadegeslagen in alle vormen van onderwijs, van kleuterschool tot universiteit. Men had mensen 'gevolgd' die in hun hele onderwijsloopbaan gewerkt hadden onder de begeleiding van creatieve pedagogen en didactici, en het resultaat was verbluffend geweest, zoals gezegd: 30 tot 60% meer rendement; het is me nogal wat.

Maar in België werd door deze beslissing-op-zichzelf een hoeveelheid onderwijsmensen opgezadeld met een werkwi ze waar zij onvoldoende of geen weet van hadden, en waarin zij bovendien niet of nauwelijks geschoold waren. Daarnaast speelt natuurlijk ook de kostenfactor een rol. Kortom, in België liep het in eerste instantie allemaal niet zo gladjes. Daarmee rekening houdend zou op de Antillen - waar de genoemde problemen natuurlijk ook spelen - ook nog een aantal andere zaken een versnelde invoering negatief beïnvloeden. Men denke slechts aan de invoering van het Papiaments als vak en aan de onderwijsnota, die enkele jaren geleden het licht zag.

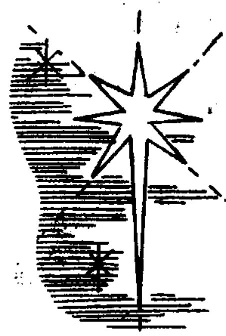
Onderzoek was en is daarom een eerste vereiste. En als in de Antillen dat in 20 jaar zou kunnen worden afgerond, dan is dat toch nog eens 10 jaar vlugger dan in België, aldus Dhuyvetters. Dat onderzoek moet niettemin van start gaan (is van start gegaan) en dat geschiedt in eerste instantie door het geven van informatie. Vervolgens komt het geven van voorbeelden. ("Zo zou je dit of dat kunnen doen!") aan de orde, waardoor de praktijk van creatief-op-voedend-bezig zijn zichtbaar wordt en voorzichtig eens wat beoefend onder begeleiding.

Op privé initiatief (en ook op verzoek van een aantal leerkrachten) komt dan een soort cursus op gang, maar die moet ten snelste gelegaliseerd worden, enerzijds vanwege het officiële karakter van het onderzoek, maar ook om het onnodige risico van discrepantie/groepjesvorming/e.d. te voorkomen. Ook moet bepaald worden wat precies de inhoud zal gaan worden van een dergelijke cursus. En als men het daarover eens is, dan zal bekeken moeten worden, of de geplande tijdsduur van de cursus en de beschikbare tijd van cursisten met elkaar overeenstemmen. Van dat geheel moeten steeds rapporten geschreven worden. Daarnaast zal het onderzoek zich moeten gaan uitstrekken naar het bezien van de resultaten, en ook daarvan moet een beschrijving plaats vinden. Slechts die manier kunnen de bevoegde instanties, wanneer uit de rapporten over het onderzoek een voldoende duidelijk beeld te voorschijn komt, s-t-r-a-k-s een beslissing nemen.

Als creatieve pedagogie en didactiek functioneert, dan zullen er steeds meer mensen zijn die weerbaar zijn, die behulpzaam zijn, die actief en bewust leven. Maar evenzeer zal het aantal critische mensen groter geworden zijn. De samenleving als totaliteit zal een ander gezicht vertonen.

Op de vraag of, Dhuyvetters, wel eens moedeloos geworden is, om zo een hele zaak in gang te zetten, antwoordt hij dat hij moedeloos is geweest niet omdat er een negatieve reactie was; daar kun je praten, daar is communicatie mogelijk. Maar moedeloos omdat er geen reactie was, want dat is het ontkennen van je aanwezigheid. Die fase is voorbij. Nu zijn er - aldus Dhuyvetters - ook op de Antillen mensen die geloven in de waarde van een creatieve pedagogie, en als er een aantal zijn, dan zal dat aantal zich alleen maar uitbreiden. Uiteraard zal alles niet allemaal even gemakkelijk verlopen; maar zelfs als er tegenwerking zou zijn, dan is er ergens anders weer ruimte. "Als men een deur dichtslaat, gaat er wel een raam open!"

Alphons Graafsma

Wanneer en wat te eten?

Op weg naar optimale sportprestaties

Veel sportlieden die hun sport serieus nemen, hebben er behoorlijk wat voor over om tot een zo goed mogelijke prestatie te komen. Ze trainen enkele malen per week, gaan tijdig naar bed, en zweren soms alcohol en sigaretten af. Er is echter een aspect dat eveneens bij kan dragen tot een zo optimaal mogelijke prestatie namelijk de voeding. Het gebeurt nog al eens dat sporters dit aspect uit onwetendheid uit het oog verliezen. Er zijn een aantal vuistregels, die bij naleving, een betere kans op een topprestatie bieden.

TIJDSTIP VAN DE MAALTIJD

Om te begrijpen waarom het kiezen van het juiste tijdstip voor een maaltijd die genuttigd wordt voor een sportactiviteit belangrijk is, kijken we eens naar wat er in het lichaam gebeurt tijdens die activiteit. Het zal iedereen bekend zijn dat de spieren arbeid moeten verrichten. Voor deze arbeid is energie nodig en deze energie wordt verkregen door het verbranden van voedingsstoffen in de spier. Voor de verbranding hebben we, behalve voedingsstoffen ook zuurstof nodig. (vergelijk een vuurtje dat dooft als je er een deken over gooit; de zuurstoftoevoer wordt afgesloten).

Hoe komen nu die voedingsstoffen en zuurstoffen op de plaats van bestemming, d.w.z. in de spier? Door gebruik te maken van hét transportmiddel van het lichaam bij uitstek namelijk het BLOED. Het is duidelijk dat, hoe groter de prestatie die van een spier gevraagd wordt, des te meer bloed daar naar toe moet stromen.

Wat gebeurt er nu als we vrij kort voor een wedstrijd eten? Het voedsel komt in de maag en moet daar verteerd worden. Deze vertering is ook een proces waar zuurstof voor nodig is, dus moeten ook daarheen voedingsstoffen en zuurstoffen getransporteerd worden. De computer van het lichaam schakelt onmiddellijk over op het programma "Maag" en stuurt daar een extra hoeveelheid bloed heen.

Wat is dus het resultaat als men tegelijkertijd met zijn wedstrijd wil beginnen? De spieren, die zitten te schreeuwen om bloed, krijgen domweg niet de maximale hoeveelheid, omdat dit ergens anders in het lichaam dringender nodig is. Het gevolg is dat men een minder goede prestatie levert dan men wel zou kunnen als men wel gebruik had kunnen maken van de totale hoeveelheid bloed die een mens bezit. Bovendien is de kans op kramp groter.

2 UUR VANTEVOREN

Deskundigen hebben berekend dat het spijsverteringsproces ongeveer twee uur in beslag neemt. Sportlieden worden daarom aangeraden minimaal 2 uur voor een wedstrijd een niet te zware maaltijd te gebruiken.

Ook het tijdstip waarop men na de sportactiviteit weer een maaltijd tot zich neemt kan van belang zijn voor de (volgende) prestatie. Ook nu nemen we een kijkje in het lichaam van de sportman. Bij het leveren van de prestatie komen er afvalstoffen vrij bij de verbranding die plaatsvindt in de spieren (vergelijk de verbranding van hout of kool; de afvalstof die hierbij vrij komt is as). Gedurende, maar ook na afloop van de activiteit worden deze afvalstoffen door het bloed afgevoerd. Als men nu direct na de wedstrijd gaat eten, wordt er weer extra bloed naar de maag getrokken, dus aan de spieren onttrokken. De afvalstoffen worden dus niet voldoende afgevoerd. Het gevolg van het niet voldoende afvoeren van afvalstoffen is: SPIERPIJN! Die heeft men normaal na het leveren van een zware prestatie al vaak en wordt in het bovenstaande geval nog eens verergerd.

Het beste is het lichaam na de wedstrijd eerst wat tijd te gunnen alvorens iets te gaan eten.

Afhankelijk van geslacht, gewicht en arbeid neemt men meer of minder: rijst, aardappelen, macaroni, spaghetti, brood, funchi, suiker, boter/margarine.

VOEDINGSADVIEZEN

We geven nu enkele tips die betrekking hebben op de samenstelling van de voeding.

—Zorg ervoor dat de voeding voldoende ruwvezel bevat. Dit zijn onverteerbare stoffen die de darmen activeren en zorgen voor een regelmatige stoelgang. Vaak hebben sportlieden na het leveren van een zware prestatie de eerste 1 à 2 uur ook geen hongergevoel. Het lichaam beschermt hiermee zichzelf!

WAT TE ETEN?

dingsmiddelen dagelijks binnenkrijgt. Indien men slechts enkele uren per week sport is het niet nodig om extra hoeveelheden voedsel tot zich te nemen om extra energie te krijgen. Men moet ervoor zorgen dat de voeding zo gevarieerd mogelijk is samengesteld en bestaat uit de volgende grondstoffen: bouwstoffen, brandstoffen en beschermde stoffen. Dit zijn de eiwitten, vetten, koolhydraten, vitaminen, mineralen en water. Hieronder volgt een overzicht van de voedingsmiddelen waaruit men zijn dagelijkse maaltijd moet samenstellen. Deze tabel maakt deel uit van de voedingswijzer die speciaal is aangepast aan de Antillen en is opgesteld door de Ned. Ant. Dietisten Vereniging. Ruwvezel vinden we in bruin brood (vliesjes), peulvruchten (schilletjes), groenten (nerven en stelen) en fruit (schillen en vliesje).

— Drink dagelijks zeker 5 tot 6 glazen water verspreid over de dag. Dit is nodig om het vochtverlies (door transpiratie) aan te vullen. Men moet niet wachten tot men dorst heeft, want dan is er eigenlijk al een tekort ontstaan in de weefsels.

— Wees matig met het gebruik van vetten. Ze leveren ons wel belangrijke vitamines (A en D) maar ze leveren tevens erg veel calorieën. De voorkeur verdienen margarinesoorten met meervoudig onverzadigde vetzuren. Deze dragen bij om de cholesterolwaardes te verlagen.

— Melk: aanbevolen wordt ± 2 glazen per dag. Kan men melk slecht verdragen dan kan men een ander melkproduct proberen, bijvoorbeeld yoghurt of men eet wat meer plakjes kaas bijvoorbeeld 3 per dag. Men krijgt 3 hoofdmaaltijden te gebruiken met 2 à 3 kleine tussenmaaltijden. Maak een keus uit bijvoorbeeld fruit, yoghurt, chocolademelk, vla ± fruit, beschuit of knackebrot met beleg. Het voordeel van deze manier van indelen is dat men de energie zo beter kan benutten en een kleinere kans heeft op vetopstapeling.

— Gebruik niet te sterk gezoete, gezouten of gekruide voedingsmiddelen of dranken vlak voor een wedstrijd of training. Deze kunnen namelijk een steeds terugkerend dorstgevoel veroorzaken.

— Na een zware training of wedstrijd waarbij men veel heeft getranspireerd is het belangrijk om dit vochtverlies aan te vullen. Behalve vocht verliest men ook zouten. Dranken die in aanmerking komen om dan genuttigd te worden zijn: vruchtensappen, (vitamine C), lauwe thee met suiker, mineraalwater en gewoon water. Het beste is om de dranken lauw te gebruiken. Koolzuurhoudende dranken kunnen een vol gevoel geven. Gebruikt men deze dranken dan is het beter om langzaam te drinken.

— Het gebruik van alcohol is niet verboden. Wel is het verstandig voor of tijdens het sporten geen alcohol te gebruiken. Bij de verbranding van alcohol in het lichaam wordt zeer veel vitamine B verbruikt. En deze vitamine is ook nodig voor het leveren van energie bij het verrichten van (sport)activiteiten. Het gevolg is dat vermoeidheidsverschijnselen sneller optreden.

EXTRA VITAMINES?

Het gebruik van extra vitamines of aansterkende preparaten is slechts nodig in gevallen van dagelijkse zware sporttraining. Een overmatig gebruik van bepaalde vitamines bijvoorbeeld vitamine B of C heeft tot gevolg dat het overschot van deze vitamine met de urine wordt uitgescheiden als de weefsels verzadigd zijn. Uit bepaalde onderzoeken is gebleken dat bij een gevarieerde en regelmatige voeding een extra opname van vitamines geen grotere prestaties opleverde.

Ook het overmatig gebruik van eiwitpreparaten is bij lichte sportbeoefening niet nodig. Een

Bruine broodsoorten, havermout, rijst, enriched funchi, bananen	naar behoefte	Vitamine B, ijzer, plantaardig eiwit ruwvezel
Melk, melkprodukten, kaas	± 2 glazen ± 3 plakjes	kalk, Vitamine A en B, dierlijk eiwit
Vlees, vis, kip, ei, peulvruchten	± 100 gram 3x per week 1 ei liefst 1x per week	dierlijk eiwit Vitamine B complex ijzer, plantaardig eiwit
Fruit	1 à 2 porties	Vitamine C, caroteen = pro Vitamine A, ruwvezel
Groenten	2 à 3 lepels	Vitamine C, caroteen Vitamine B, ijzer, ruwvezel, koolhydraten
Halvarine, margarine met meervoudig onverzadigde vetzuren	met mate	Vitamine A en D, linolzuur, vet

Een eerste vereiste, als men een of meerdere takken van sport beoefent is een verstandig gekozen voeding. Allereerst moeten we een fabeltje uit de wereld helpen: er bestaan geen speciale voedingsstoffen die de prestaties verhogen. Het lichaam functioneert slechts optimaal als men zijn voeding zo samenstelt dat men alle benodigde voe-

dan toch de benodigde voedingsstoffen binnen (vooral kalk).

SPECIALE RICHTLIJNEN

Op dagen dat men sport kan het belangrijk zijn de volgende richtlijnen in de gaten te houden:

— Verdeel de maaltijden over de dag. Afhankelijk van het uur waarop men sport is het beter om

overmatig eiwitgebruik leidt bovendien tot een overschot aan afvalstoffen. Er moet dan erg veel gedronken worden om deze afvalstoffen uit het lichaam te verwijderen. Als er op medische indicatie wel preparaten worden voorgeschreven, dan is ook een begeleiding t.a.v. een verantwoorde voeding op zijn plaats.

"Handel in drugs bedreigt ontwikkelingshulp"

Boliviaanse kinderen helpen hun ouders bij het plattrappen van de coca bladeren om het vervoer te vergemakkelijken.

Aan de lange rij van slachtoffers, die de handel in drugs reeds heeft opgeëist, dreigt binnenkort ook ontwikkelingshulp te worden toegevoegd. Nu de al-weer twintig jaar lange strijd tegen dit steeds ernstiger wordend probleem relatief weinig effect blijkt te hebben, neemt het aantal stemmen — met name in het Amerikaanse congres — dat aan landen van herkomst elke vorm van hulp- verlening zou willen onthouden zowel in volume als aantal toe. Het argument, dat zo'n maatregel wel eens politiek averechts zou kunnen werken en op de lange duur de Verenigde Staten bepaald niet te stade zou komen, weerhoudt een groeiend aantal democraten zowel als republikeinen, liberalen zowel als conservatieven, er niet van zich vòòr te verklaren. Daarbij wordt tevens betoogd, dat die Europese landen, welke met hetzelfde probleem geconfronteerd worden, niet moeten schromen tot soortgelijke maatregelen over tegaan.

De oorzaak voor deze drastische voorstellen ligt bij de gigantische afmetingen welke het drugprobleem heeft aangenomen. De schade aangericht in miljoenen levens, het groeiende aantal verslaafden en de schrikbarende toename in criminaliteit als gevolg, vormen nog maar het laatste hoofdstuk van het verhaal. De tientallen miljarden dollars die alleen al de Amerikaanse druggebruikers aarlijks neertellen, zijn in de handen van de handelaars een machtsmiddel geworden waarmee in de Derde Wereld regeringen gecorrumpteerd en hele economieën ontwricht worden. Bovendien is gebleken dat veel activiteiten van terroristen en subversieve bewegingen vanuit de inkomsten uit de drugshandel gefinancieerd worden. Aan het begin van dit trieste verhaal staan dan nog de producerende landen, die langzaam maar zeker gebruikers- landen zijn geworden met alle maatschappelijke ellende vandien.

De strijd tegen de drugs speelt zich af op drie fronten. In meeste Westelijke landen worden voorlichtings campagnes georganiseerd om vooral de jeugd te waarschuwen voor de schadelijke effecten van het druggebruik. Desondanks (of misschien wel dankzij) deze voorlichting neemt het gebruik van marihuana en heroïne maar vooral cocaïne nog steeds toe. Naar schatting hebben 20 miljoen Amerikanen deze laatste drug minstens één of meer malen gebruikt, een aantal waaraan dagelijks 5000 nieuwe eerste- gebruikers kunnen worden toegevoegd. Het aantal aan cocaïne verslaafden in de Verenigde Staten bedraagt minstens één miljoen! Een eerder dit jaar gepubliceerd onderzoek van de Raad Corporation geeft aan, dat de meeste voorlichtings- programma's weinig of geen resultaat hebben geboekt. Alhoewel daar geen steekhoudende bewijzen voor zijn, vermoedt men dat zulke programma's in plaats van afschrikkend te werken de nieuwsgierigheid prikkelen en daarmee het gebruik bevorderen.

Aan het tweede front is de strijd al evenmin erg suksesvol te noemen. Hoe men ook tracht het binnensmokkelen van drugs tegen te gaan, het kwalijke goedje blijft binnenkomen. De Amerikaanse rekenkamer schat dat in 1983 nauwelijks 10% van het totaal aan binnengesmokkelde drugs door de autoriteiten onderschept werd.

Het derde strijdperk wordt gevormd door een twaalf-tal producerende landen, die tesamen 90% van de totale consumptiebehoefte voor hun rekening nemen. Naar de mening van vrijwel iedereen, die bij de drugbestrijding betrokken is, ligt hier de enige kans op werkelijk sukses. Vermindering van produktie lijkt de meest effectieve methode om het gebruik tegen te gaan. Op dit vlak wordt de drugbestrijding dan ook een zaak van de buitenlandse politiek, die de regeringen van de betreffende landen onder druk moet zetten om de produktie af te remmen zo niet geheel te doen ophouden. De regering van Ronald Reagan beschouwt het uitoefenen van dit soort politieke pressie dan ook als het belangrijkste aspect van haar strategie de strijd tegen de drugs.

Maar veel vooruitgang is ook op dit vlak tot op heden niet geboekt. Integendeel. Cijfers, die recentelijk door het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse zaken zijn gepubliceerd tonen aan, dat de opium produktie sinds 1980 met 50% is toegenomen. In dezelfde periode steeg de produktie van coca met 40% en die van canabis met bijna 20%.

Opium, dat gebruikt wordt voor de vervaardiging van heroïne, groeit voornamelijk in de gouden driehoek in Zuid-Oost Azië (Laos, Thailand en Birma) en in de gouden sikkel, die zich uitstrekt van Iran door Afghanistan tot in Pakistan. Ook in Mexico komt de opium papaver plant voor.

De coca-plant waaruit cocaïne wordt geproduceerd wordt vrijwel uitsluitend gevonden in die delen van de Andes, die behoren tot Bolivia, Peru en Colombia. Recentelijk zijn echter ook omvangrijke coca- plantages waargenomen in Argentinië en Brazilië.

De belangrijkste producenten van marihuana zijn Colombia, Jamaica en Mexico. In de laatste jaren wordt ook in de Verenigde Staten zelf in toenemende mate marihuana van hoge kwaliteit verbouw. In de eerste helft van dit jaar elimineerde de autoriteiten in niet minder dan 47 staten marihuana plantages! Momenteel worden zulke hoeveelheden van alle drie de drugs geproduceerd, dat het aanbod de vraag verre overtreft. Als gevolg is de groothandel prijs van cocaïne in de VS met meer dan 50% gedaald in vergelijk met vorig jaar.

Zelfs de meest fervente tegenstanders bij het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse zaken van stopzetting van ontwikkelingshulp, geven toe dat het brengen van de betrokken regeringen tot stopzetting van de productie van genoemde verdovende middelen één der belangrijkste diplomatieke taken is van het moment. Daarbij moet echter bedacht worden, dat de Verenigde Staten met een aantal van die landen, zoals Afghanistan, Iran en Laos, niet eens volledige diplomatieke banden onderhoudt.

In verschillende van die landen, waarmee wel sterke banden zijn, zoals Bolivia en Birma, hebben de drugkoningen hele streken volledig in hun macht. Autoriteiten, die er zonder hun toestemming binnenkomen, worden onherroepelijk gedood.

En in een aantal van de overige drug- producerende landen zijn de regeringen zelf het struikelblok. De reden, die daarvoor wordt opgegeven is de hoge economische afhankelijkheid van de lokale boeren van de drugproductie. Het betreft hier landen als Thailand, Bolivia en Jamaica. In de laatste twee is het zelfs zo, dat de overheid zelf de 'narcodollars' hard nodig heeft om de economie gaande te houden.

Een wereld van drugs

Onder deze kop verschenen medio september een drietal artikelen in de HERALD TRIBUNE, een in Parijs uitgegeven krant die gelijktijdig gedrukt wordt in Parijs, Londen, Zurich, Hong Kong, Singapore, Den Haag en Marseille. De artikelen behandelden de steeds moeizamer strijd tegen het steeds groter wordende drug- probleem in onze tijd. De AMIGOE bewerkte en vatte de geboden stof samen ter informatie van haar lezers. De bijgaande illustraties zijn overgenomen uit de Herald Tribune. De oorspronkelijke artikelen waren geschreven door Joel Brinkley.

Het argument, dat in de meeste producerende landen gehanteerd wordt is dat drugprobleem in de eerste plaats een Amerikaans of wel gebruikers probleem is.

Zouden de drugs niet meer gekocht worden, zo zeggen de betreffende regeringen, dan zou het probleem snel de wereld uit zijn. Bovendien stopt men in het ene land de produktie dan is de kans zeer groot, dat anderen het lucratieve bedrijf overnemen.

Om aan een aantal van de bezwaren tegemoet te komen, biedt het Amerikaanse Ministerie van Buitenlandse Zaken landen, die bereid zijn de produktie aan te pakken, financiele zowel als technische hulp. Maar zegt Clyde D. Taylor, onderminister voor drugszaken, "het ontbreekt in de meeste landen aan motivatie". Ook is men meestal niet bereid het verbouwen van de betreffende gewassen te stoppen voordat financiele steun ontvangen is. De Amerikanen zijn aan de andere kant niet bereid die steun te verlenen voordat met het vernietigen van de aanplant begonnen is.

Voornamelijk om dit soort redenen zijn een aantal congresleden van mening, dat het tijd wordt een andere koers te gaan varen. Typerend is de vraag van senatrice Paula Hawkins (Florida), de voorzitster van de commissie voor alcohol en drug misbruik van de senaat: "Waarom zouden wij die landen, die de bron zijn van al dit vergif, ook nog ontwikkelingshulp verschaffen?" Senator Joseph R. Biden Jr., democraat en lid van de commissie voor Buitenlandse zaken, meent dat duidelijke eisen en tijdslimieten gesteld moeten worden. Houdt men zich daar niet aan dan dient de ontwikkelingshulp afgesneden te worden.

Het is echter maar zeer de vraag of een dergelijk aanpak enige zin heeft. Bij het ministerie van Buitenlandse zaken in Washington wijst men erop. dat de VS ook nog andere belangen hebben in de betreffende landen. Zou er rond dit probleem een vervreemding ontstaan dan zou dat over een aantal jaren wel eens duur betaald kunnen worden.

De voorgestelde maatregel zal in een aantal gevallen overigens nauwelijks effect sorteren. Een goed voorbeeld is Bolivia. Toen in 1980 generaal Luis Garcia Meza in dat land de macht greep, sneden de VS en een aantal bondgenoten de meeste hulpverlening af. Maar in het jaar dat Garcia Meza aan de macht was verdiende de Boliviaanse schatkist aan de drugindustrie meer dan 1.5 miljard dollar. Daarbij vergeleken was het verlies van minder dan 100 miljoen dollar aan ontwikkelingshulp bepaald niet indrukwekkend en zeker niet van dien aard dat het de Boliviaanse regering tot andere gedachten bracht.

Daar komt dan nog bij, dat de Amerikanen veelal alleen staan in hun pogingen om regeringen van producerende landen te overtuigen naar andere middelen van bestaan om te zien. Nu ook Europa in toenemende mate met het cocaïne probleem geconfronteerd wordt, zouden de Britten, Duitsers en Fransen, zo meent men in Washington, hun bezorgdheid op niet mis te verstane wijze in Zuid Amerika kenbaar moeten maken. Ondanks dit alles is er toch sprake van een voorzichtig optimisme bij de betrokken Amerikaanse instanties. Gedurende de afgelopen drie jaren zijn drug-bestrijdings verdragen afgesloten met Peru, Colombia, Bolivia en Pakistan. Alhoewel men de zaak bepaald nog niet onder controle heeft is daarvoor nu minstens wel de basis gelegd.

De doorbraak dit jaar in Colombia is in ieder geval een belangrijke stap vooruit en betekent hopelijk een keerpunt in de tot nu toe vrij hopeloze strijd tegen de narcotica.

Moord, corruptie en verslaving dwongen Colombiaanse regering tot hardere aanpak van drughandel

Nadat de Colombiaanse regering jarenlang Amerikaanse verzoeken en zelfs pressie om de uitgebreide produktie van marihuana en cocaïne aan banden te leggen naast zich had neergelegd, is daarin eerder dit jaar op dramatische wijze verandering gekomen. De oorzaak daarvan kan al evenzeer als dramatisch betiteld worden. Op de avond van 30 april werd de minister van Justitie, kortelings daarvoor belast met de strijd tegen de drugs, op wild-west achtige wijze vermoord. Men was er in die dagen in Colombia bovendien achtergekomen, dat niet alleen de politieke partijen maar ook de rechtelijke macht, het leger, de media, het bankwezen, sportverenigingen en zelf de kerk geinfiltreerd waren met gelden afkomstig uit de handel in narcotica. President Belisario Betancur verklaarde prompt na de moord dat er een einde moest komen aan 's lands "morele vakantie" en beval het leger de drugbestrijding ter hand te nemen.

In de tussenliggende periode is indrukwekkend veel bereikt. Niet alleen zijn grote hoeveelheden marihuana en cocaïne in beslag genomen, vele cocaïne laboratoria vernietigd en dozijnen vliegtuigen, die voor het vervoer van de narcotica producten werden gebruikt, geconfisceerd maar ook hebben de leidende drugbonzen het land overhaast moeten ontvluchten.

Voor het eerst ook hebben de Colombiaanse autoriteiten ingestemd met het Amerikaanse verzoek de plantages met gif te besproeien en in de VS gezochte drug-misdadigers uit te leveren.

De slag is echter bij lange na nog niet gewonnen. Minstens 90% van de op de Amerikaanse markt beschikbare cocaïne was de laatste jaren afkomstig uit Colombia. Voor marihuana is het overeenkomstige percentage 60. Als gevolg beschikken de narcotica producenten over financiele middelen, die de beschikbare bestrijdingsfondsen verre te boven gaan.

Vele plantages liggen bovendien in ontoegankelijk terrein. Ondanks alle suksessen zijn de Colombiaanse drugkoningen nog bij alle fasen van de handel betrokken of dat nu de financiering van nieuwe plantages in Peru en Bolivia betreft, de verwerking van de ruwe coca of het binnensmokkelen van cocaïne in de Verenigde Staten.

De Colombianen hebben zich gedurende het afgelopen decennium nogal een reputatie verworven als zeer vindingrijk waar het criminele praktijken betreft. Toen rond 1975 de marihuana produktie in Mexico terugliep als gevolg van stringentere bestrijdingsmethoden, zagen de Colombiaanse producenten hun kans. In ongekende hoeveelheden werd de op plantages in het noorden van het land gewonnen marihuana de VS binnengesmokkeld.

Intussen ontwikkelde het land zich ook tot 's werelds grootste producent van wat in de handel bekend staat als quaalude, een verdovingsmiddel in tabletvorm. Recentelijk verkregen aanwijzingen wijzen in de richting van experimenten met de opium plant, die gebruikt wordt voor de bereiding van heroïne.

In 1978 werd als gevolg van toenemende pressie uit Washington het leger ingezet om de marihuana teelt en handel te bestrijden. Na twee jaar al werd het leger teruggetrokken nadat de leiding verontrustende informatie had gekregen over verregaande corruptie onder de officieren als gevolg van het contact met de drug-wereld.

Een speciaal daarvoor in het leven geroepen anti-drug organisatie nam het werk over. Ondertussen had de cocaïne handel zulk een vlucht genomen, dat zij die in marihuana verre overvleugelde in omvang, kapitaalkrachtigheid en hoogwaardige specialisatie. De produktie van marihuana is een vrij arbeidsintensief proces zowel wat het verbouwen, oogsten als op de markt brengen betreft. Voor de vervaardiging van cocaïne zijn minder mensen nodig maar wel meer kapitaal, de invoer van chemische grondstoffen en financiele know-how om de veel grotere bedragen gemoeid met de handel te behartigen.

Een direct neven-effect van deze laatste ontwikkeling was, dat men in Colombia zelf op grote schaal geconfronteerd werd met het narcotica probleem in vrijwel alle geledingen van de maatschappij.

Zwaar gewapende anti-narcotica agent doende coca planten te vernietigen.

De grote drugbonzen bekend als "los grandes mafiosos" begonnen te investeren in vliegtuigen, helicopters, boten en vrachtwagens om hun duistere praktijken efficienter te doen verlopen én in huizen, plantages en grondaankoop in het algemeen. Vele banken deden uitstekende zaken vanwege de toevloed van narco-dollars, die zo groot was dat de handelsprijs op de zwarte markt onder de officiële koers kwam te liggen.

De algemene instelling in Colombia was nog steeds dat het narcotica probleem in de eerste plaats een Amerikaanse aangelegenheid was. Met een lange smokkeltraditie achter zich, zag men geen enkele reden om zo'n lucratieve markt, die tenslotte door de Amerikanen zelf werd

gecreëerd, onbenut te laten. Deze toegeefelijkheid en in sommige kringen zelfs bewondering voor hun handelsgeest maakte de los grandes mafiosos zo overmoedig, dat zich als sociale weldoeners gingen opstellen. Sommigen kochten voetbalclubs op, één van hen schonk een arme buurt een stadion, anderen legden dierenparken aan op hun buitens, die ze vervolgens openstelden voor het publiek. Verschillende van de drugkoningen kochten belangen op in kranten en radiostations. Pablo Escobar Gavira, die als Colombia's rijkste drughandelaar wordt ingeschat, begon met een stadverbeterings programma dat hij door een priester liet leiden en de naam kreeg "Medellin zonder achterbuurten"!

In 1982 wist Escobar zich zelfs tot vervangend gedeputeerde te laten verkiezen, hetgeen hem parlementaire immuniteit opleverde. Zo groot werd de politieke macht van de heren, dat toen in 1983 Amerika om de uitlevering van twee drugbaronnen verzocht en het Colombiaanse hogergerechtshof de uitwijzing aanbeval, de president Betancur onder zulk een druk kon worden gezet, dat het verhaal niet doorging.

In het najaar van 1983 begon de situatie zich echter te wijzigen. Bentancur benoemde een nieuwe Minister van Justitie, de jurist Lara die met grote voortvarendheid de drugbestrijding ter hand vatte. In maart van dit jaar deed de Colombiaanse politie de grootste cocaïne vangst aller tijden. De waarde van de buit bedroeg maar liefst 1.2 miljard dollar. In Washington sprak men van een belangrijke doorbraak. Maar voor de heer Lara betekende dit sukses tegelijk dat hij overstelpt werd met bedreigingen. Hij vroeg om extra bescherming en naar men zegt om overplaatsing naar een post in het buitenland. Op de avond van 30 april werd hij gezeten in zijn mercedes-benz door de bijrijder van een passerende motorfiets doodgeschoten. Maar liefst 22 schoten werden op hem afgevuurd.

De moord werkte als een schoktherapie. President Betancur verklaarde de drughandel de oorlog, politici spraken openlijk hun afkeer uit, de pers kwam in het geweer en de bisschoppen spraken de hoop uit, dat er eindelijk een einde zou komen aan een "ondraaglijke nachtmerrie".

Een golf van arrestaties, confiscaties en eliminaties van laboratoria volgde met zulk een snelheid, dat velen begonnen te vermoeden dat de overheid al lange tijd over gedetailleerde informatie beschikte maar de moed miste om in te grijpen. Ook het feit dat het afroepen van de staat van beleg alle drugmisbruiken onder de jurisdictie van militaire tribunalen plaatste bevestigde de indruk dat ook het rechtelijk apparaat door de drugwereld gecorrumpeerd was.

Wat nu ook voor het eerst publiekelijk de aandacht kreeg was welke gevolgen met name de cocaïne handel had (en heeft) onder de eigen jeugd. Vooral het in grote hoeveelheden en voor lage prijs op de markt brengen van bazuka, een afval produkt van de cocaïne produktie, bleek honderdduizenden verslavingsgevallen onder de jeugd als resultaat te hebben.

Het snelle omslaan van de stemming in het land verraste de drugbonzen. Velen, onder wie Escobar, vluchtten overhaast het land uit. Nauwelijks een week na de moord op Minister Lara benaderde Escobar samen met andere drugkoningen ex-president Alfonso López Michelsen op bezoek in Panama met het verzoek een bemiddelingspoging voor hen bij de regering in Bogota te ondernemen. Zij stelden voor zich uit de politiek terug te trekken, hun in het buitenland belegde kapitaal naar Colombia terug te brengen en de regering te helpen bij het bestrijden van de narcotica industrie in ruil voor vrije terugtocht naar hun land. Zij hielden bij hoog en bij laag vol niet betrokken te zijn geweest bij de moord op de heer Lara. Dit voorstel werd neergelegd in een gedetailleerd memorandum. Eind mei vond vervolgens een geheime ontmoeting plaats met de Colombiaanse procureur generaal, Carlos Jimenez Gómez, alweer in Panama. Waar het de heren omging was bovendien bescherming van hun familieleden en de herroeping van het uitleveringsverdrag met de VS. In juli verschenen berichten over deze onderhandelingen in de pers. Een golf van protest brak los, hetgeen enerzijds leidde tot heftige ontkenningen van de kant van de Colombiaanse autoriteiten en anderzijds tot een verklaring van de president die aan duidelijkheid niets te wensen [illegible] heden of [illegible] was of zal er sprake zijn van onderhandelingen met of enige vorm van overeenkomst met de opstellers van het memorandum.

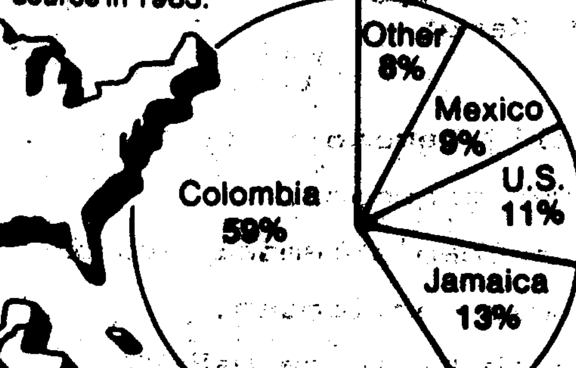
Prioriteit werd vervolgens gegeven aan het afhandelen van uitwijzings verzoeken door de Verenigde Staten. Dat heeft het ietwat wonderlijke gevolg gekregen, dat drughandelaren die tot voor kort rechters omkochten om buiten de gevangenis te blijven nu alle moeite doen in Colombia veroordeeld te worden om uitzetting naar de VS te voorkomen!

Hoe men nu ook van goede wille is in Colombia om het drugprobleem aan te pakken, de moeilijkheden en tegenstand blijven voorlopig nog erg groot. Vele airstrips en laboratoria zijn uiterst moeilijk op te sporen en wat vooral in gedachten gehouden moet worden is dat de drugwereld een internationaal en goed georganiseerde aangelegenheid is, waarbij geld nauwelijks een rol speelt. Reeds nu zijn er aanwijzingen dat vooraanstaande drugbonzen hun operaties aan het verplaatsen zijn. Escobar zou onlangs gefotografeerd zijn terwijl hij cocaïne aan het inladen was in Nicaragua. In Panama en Florida zijn in de afgelopen maanden laboratoria ontdekt voor de vervaardiging van cocaïne terwijl er ook aanwijzingen zijn, dat Colombiaanse activiteiten in Brazilië worden voortgezet.

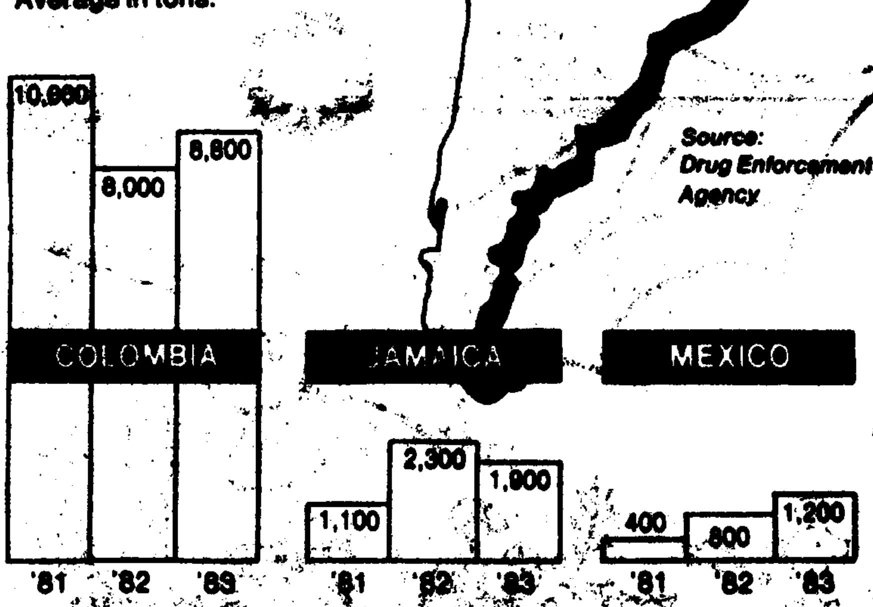
MARIJUANA

A mature cannabis plant, 12 to 16 weeks old, can be 20 feet tall with an 8-inch trunk. If the farmer strips only the select flowering tops and some of the leaves, each plant produces only about one pound of marijuana. Some growers chop up and sell the entire plant, leaving it to dealers to sift out the debris.

The U.S. Supply
Percentage from each source in 1983.

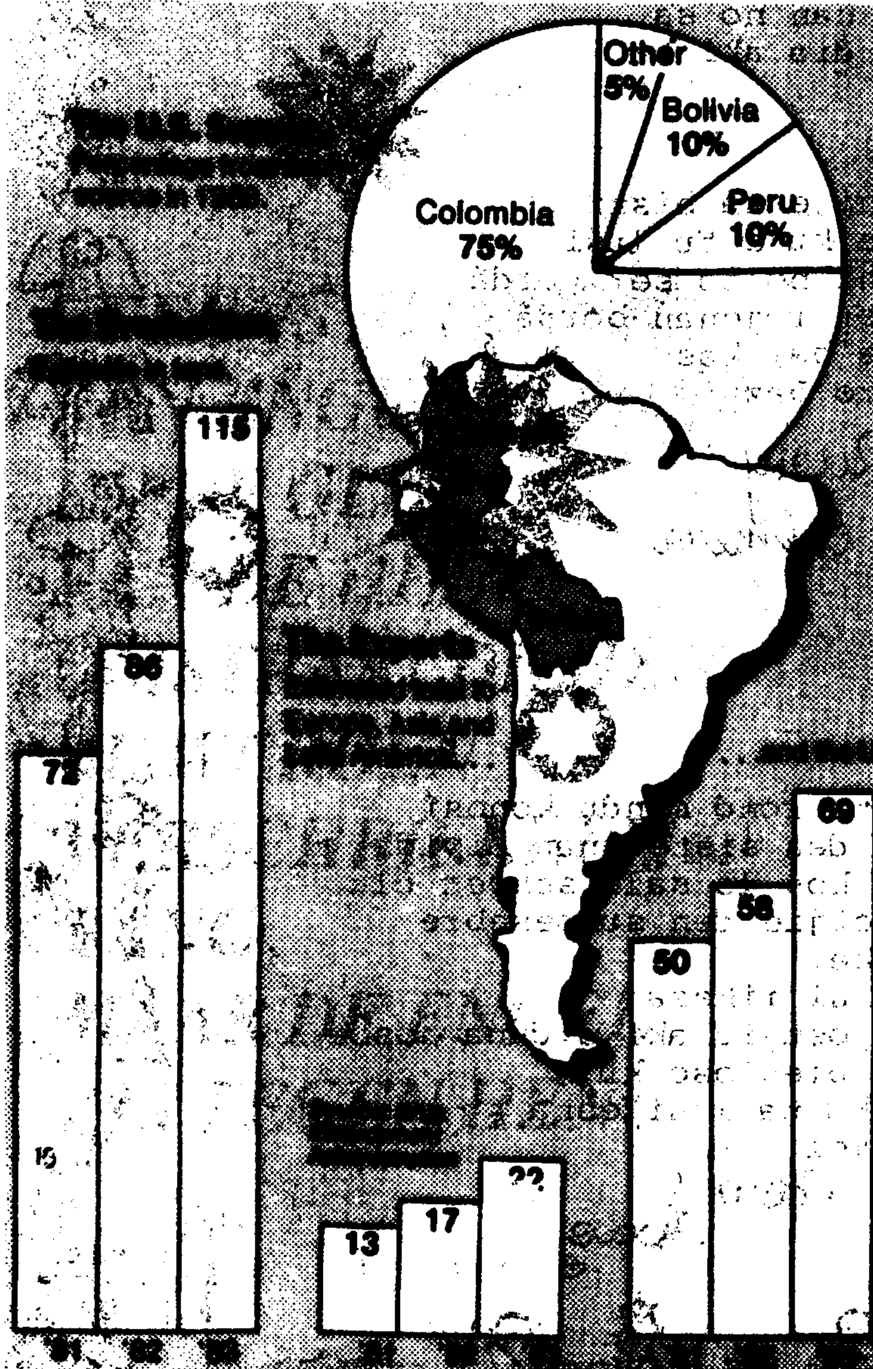

The Production
Average in tons.

COCAINE

Deep in the jungle, most often, peasants stamp on coca leaves soaked in water, kerosene and calcium carbonate. The white paste that seeps out is treated with sulfuric acid, then filtered and dried. After several more steps with more chemicals, it becomes cocaine. About 300 pounds of leaves produce one pound of cocaine.

Drugbestrijding

Lessen in hoe het niet moet

Pogingen om in de belangrijkste drugproducerende landen de teelt van narcotica planten tegen te gaan hebben tot op heden om een aantal redenen gefaald: de aanwezigheid van revolutionaire groeperingen in de betreffende gebieden, traagheid of onwilligheid bij de plaatselijke autoriteiten om op te treden, tegenstand bij de lokale bevolking en de vindingrijkheid van de drughandelaren.

Ook blijkt de strategie achter een aantal wereldwijd toegepaste bestrijdingsprogramma's inadequaat. Hieronder volgt een verslag van de stand van zaken in 7 drugs producerende landen.

THAILAND

In Thailand hebben de VS, de UNO en een aantal andere landen in de afgelopen jaren miljoenen dollars gespendeerd aan gewas-vervangende programma's. Het idee was om de boeren ertoe te krijgen in plaats van opium papavers te verbouwen over te gaan op koffie, bonen en aardappels. In het noorden van Thailand is ter ondersteuning daarvan tevens een rurasl ontwikkelingsproject opgezet dat onder meer een verbetering van de wegenstructuur tot stand bracht.

Beide projecten blijken op zich een sukses. De boeren verbouwen de nieuwe produkten en de wegen zijn verbeterd of vernieuwd. Maar de produktie van opium is er desondanks niet minder om geworden. Toen eerder dit jaar het opium seizoen voorbij was, berekende de Thaise regering, dat de produktie met niet minder dan 38% was toegenomen! Alhoewel het meeste daarvan in Thailand zelf geconsumeerd wordt, neemt nu ook de export toe en wel omdat de handelaren het steeds makkelijker krijgen wat betreft vervoer.

Ze maken dankbaar gebruik van de nieuwe wegen!

Eén van de belangrijkste redenen voor deze averechtse ontwikkeling is de ietwat optimistische instelling van de Thaise autoriteiten. Men was van mening dat de bovengenoemde programma's de bevolking vanzelf zouden omturnen. Nu na tien jaar is zonneklaar gebleken, dat zulke methoden vergezeld zullen moeten gaan van een verplicht vernietigen van de opiumvelden en het opleggen van zware straffen waar de wet overtreden wordt.

BIRMA

De Birmese regering heeft in dit jaar meer hectaren opiumvelden vernietigd dan ooit tevoren. Desalniettemin verwacht men voor 1984 een record oogst. Birma produceert meer opium dan welk ander land ook.

Het probleem in dit land wordt gevormd door wat men noemt: "de zwarte streek", het noordelijke deel van het land, dat door opstandelingen wordt bezet gehouden.

Al decennia lang is de regering hier gewikkeld in een hopeloze strijd met de Birmese communistische partij, het onafhankelijke Kachin leger, het Verenigde Shan leger en verschillende andere groeperingen. De opstandelingen hebben zich al die tijd tegelijk bezig gehouden met de opiumteelt en er bestaat een sterk vermoeden dat zij hun oorspronkelijke politieke motivatie al lang achter zich hebben gelaten. De meeste van hen zijn dan ook bijzonder kapitaalkrachtig geworden en doorgaans uitstekend bewapend. De Birmese regering is geen van beide. Men noemt dit het Birmese dilemma. Als gevolg neemt de produktie van opium jaar op jaar toe ondanks het feit dat de Birmese regering zelf sterk gemotiveerd is ten aanzien van de bestrijding.

PAKISTAN

In Pakistan zag men zich onlangs plotseling geconfronteerd met een snel groeiend aantal heroïne verslaafden. Hoe vreemd dat ook mag klinken, dat is niet alleen slecht nieuws.

Volgens officiele rapporten kende Pakistan in 1980 geen heroïne probleem. Vorig jaar bleken er niet minder dan 150.000 verslaafden te zijn. De schatting is dat dit aantal volgend jaar de 350.000 zal overschrijden. De Verenigde Staten kennen op een driemaal zo grote bevolking een half miljoen verslaafden.

Ook in Pakistan zag men tot voor kort het narcotica probleem als een typisch amerikaans probleem. Nu dat het land zich niet onder de producerende maar ook onder de gebruikende landen moet gaan rekenen, is er de verwachting dat de houding van de autoriteiten zich zal wijzigen. Volgens de laatste inlichtingen is dat inderdaad bezig te gebeuren. Het feit dat de opium produktie dit jaar terugliep tot 45 ton in vergelijk met 800 ton in 1979 is echter meer het gevolg van ernstige droogte in 1980 dan van officiele regeringsacties.

MEXICO

De Mexicaanse situatie vertoont een ambivalent beeld. Enerzijds pakt de overheid de bestrijding van de drug produktie steeds harder aan, anderzijds worden de drugproducenten steeds vindingrijker in het ont[illegible]. Beide zijden boeken als gevolg winst.

De Mexicaanse Procureur Generaal kon onlangs met trots verklaren dat dit jaar 8 maal zoveel hectaren opium aanplant vernietigd zijn dan vorig jaar in dezelfde periode. Ook ten aanzien van marihuana bestrijding is aanzienlijke vooruitgang geboekt.

Maar de Amerikaanse Procureur generaal de William French Smith verklaarde ongeveer tezelfder tijd dat er aanwijzingen zijn dat zowel het volume als de kwaliteit van heroïne die vanuit Mexico de Verenigde Staten binnenkomt toeneemt.

Deze ogenschijnlijke tegenspraak illustreert de frustratie en trots die de Mexicanen voelen ten aanzien van hun bestrijdings pogingen. Hun methoden worden de beste ter wereld geacht. Maar zoals eerder opgemerkt, de drugproducenten worden tegelijkertijd steeds slimmer. Door op kleinere en verder uit elkaar liggende velden te verbouwen en de planten bovendien tussen andere gewassen te laten groeien, tracht men vaak met sukses aan ontdekking te ontkomen.

Voor Rastafarians is het roken van marihuana een sacrament.

PERU

Alsof de drugbestrijding niet al met genoeg moeilijkheden gepaard gaat, in Peru krijgt men dan ook nog te maken met een der meest meedogenloze guerrilla organisaties denkbaar.

De Sendero Luminoso (lichtend pad), die zeggen van Peru een communistische staat te willen maken naar Chinees model, hebben met grote regelmaat politiemannen en burger leden van de drugbestrijdingsdienst vermoord.

Afgelopen juli maakte de Sendero Luminoso het hoofdkwartier van ontwikkelingsproject (18 miljoen dollar) in Aucayacu tot haar doelwit. Het project, dat o.a. opgezet was om bronnen aan te boren, wegen te verbeteren en de landbouw op peil te brengen, was een integraal onderdeel van de drugbestrijding. Zowel de Amerikanen als Peruanen werkzaam in het project moesten worden teruggetrokken. Het project in de [illegible] waar naar schatting 30% van alle coca planten gevonden wordt, kan zonder overdrijven een van de belangrijkste eliminatieprogramma's genoemd worden. Jaren van onderhandelingen gingen aan de start van het project vooraf. De plaatselijke boeren waren met zeer veel moeite bereid te krijgen aan het programma mee te werken, gewend als zij waren aan de relatief hoge inkomsten, die de productie van de coca opleverde. De Sendero Luminoso speelde hier op in en wist afgelopen jaar bijna 2000 campesinos te recruteren. Het wordt als vaststaand aangenomen dat de guerrilla's door de drughandelaren gefinancieerd worden.

JAMAICA

Ondanks het feit, dat Jamaica in de voorbije vier jaar een nauw bondgenoot van de Verenigde Staten is gebleken, heeft het in dezelfde periode grote hoeveelheden marihuana naar de VS geëxporteerd. Momenteel is het eiland na Colombia de tweede leverancier voor de Amerikaanse markt. De groothandelwaarde van de Jamaicaanse export wordt in Miami op 1.4 miljard dollar geschat, wat meer dan het dubbele is dan Jamaica's overige inkomsten!

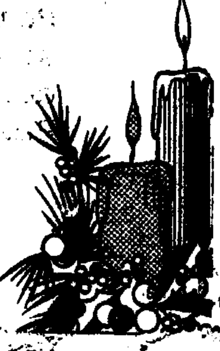
Naar schatting vormt de marihuana teelt de belangrijkste bron van inkomen voor minstens 6000 boeren. Bovendien wordt Jamaica meer en meer gebruikt als doorvoerhaven van cocaïne uit Zuid-Amerika.

De regering van Ronald Reagan beschouwt Jamaica als een symbool van democratie na de ommezwaai van het linkse Manley bewind naar de meer rechtse regering van Edward P.G. Seaga, reden waarom zij terughoudend is geweest druk op Jamaica uit te oefenen de handel in narcotica aan te pakken. De Seaga regering heeft aan de andere kant uit zich zelf nauwelijks enig initiatief op dit punt ontwikkeld.

BOLIVIA

In Bolivia, [illegible] coca gevonden wordt, is de situatie onduidelijk. Eerder dit jaar trad het leger krachtig op tegen de produktie maar tienduizenden boeren zijn nog steeds afhankelijk van de verbouw van de coca evenzeer trouwens als 's lands schatkist.

Evenals elders in Zuid-Amerika biedt de alom heersende corruptie de drugproducenten alle mogelijkheid om via het geven van steekpenningen hun lucratieve bedrijf voort te zetten.

KERSTGEDICHTEN VAN JONGEREN

Pasku

Pasku ta yegando
tur hende ta preparando
pa selebrá e fiesta tan konosí
ku historia a produsí

Na e ora solem
den un stal na Betlehem
Maria ta tene su yuchi brasá
i 'Gloria na Dios' bo ta tende na bos alsa

Wardadornan ku a speré
no a tarda pa bai adoré
i mientras [illegible] su mama kana hané
huntu ku Hosé ta kompañá

E tres [illegible] ku a wordu yamá
di [illegible] plamá
a sigui [illegible] pa yega serka Kristu Hesus
nos sa[illegible] nos a muri na krus

I nan [illegible]abé
meskas [illegible]nos [illegible] ta adoré
i pasku t[illegible] lo keda
e fiesta [illegible] tur hende ansiosamente ta spera

Angèle Carasol

Engeltjes in december

In december
hoor je engelen
die een koor vormen
in de hemel.
Kindje Jesus is geboren,
en ze willen voor hem zingen.

Klokjes luiden
Engeltjes zingen
Alles, alles voor Kindje Jesus.

Mensen lopen
Mensen kopen
Voor het grote feest in december.
Hoor de engeltjes
Ja, ze zingen,
allemaal uit vreugde voor Kindje Jesus.

Klokjes luiden
Engeltjes zingen
Alles, alles voor Kindje Jesus.

Norma Garcia

Kerstmis is nabij.

Oh wat ben ik blij,
want kerstmis is nabij.
De dag van alle vreugde,
waar ieder zich op verheugde.
In huis zijn alle kerstbomen aan,
die een lange reis moesten ondergaan.
Men praat, men eet en men is blij,
want kerstmis is nabij.

Maar er zijn ook andere mensen,
die elkaar geen vreugde toewensen.
Zij zijn bijvoorbeeld ziek,
of kunnen soms ook niet.
Men moet ook aan hun denken,
ook bij het geven van geschenken.

Oh wat ben ik blij,
want kerstmis is nabij.
De voorbereidingen zijn al klaar,
gelukkig maar, want het feest is zó daar.
Nu rest mij nog slechts beste mensen,
U een prettig kerstfeest toe te wensen.

Marguerite A[illegible]

Tick-lish

The little clock ticks, ticks away.
Only half past eleven! I think to my dismay.
A half hour to christmas is a pleasant thought.
But it's to late to be sorry for the gifts I've bought.

The clock is still ticking, maybe a little slower now.
I want to let time pass faster, but how?
The tree is standing, filling the room with its scent,
It makes me feel so peacefull, so content.

Suddenly the clock stops, one minute to twelve.
I fly in a furious rage, cursing in myself.
But suddenly I hear 12 ding-dongs ringing in my ear.
I discover later: she bought me a grandfathers clock,
the dear!

M. MEUTER

De klokken die luiden en de bellen die gaan
Want in Bethlehem gebeurt iets wat ons niet kan ontgaan.

Gehuld in een kleed en de stal als een dak
zit Jesus te wachten op bezoek in z'n pak.

De herders die kijken, de koningen die rijken
cadeautjes o zo mooi als de sterren die prijken.

Maria die zit en Josef die staat,
want deze gelegenheid is de grootste die er bestaat.

Brunella Felipe

Kerst

Iedereen met blij gemoed,
loopt kerstdagen tegemoet.
De kerstbomen hebben allemaal lichten,
die het hele huis verlichten.
Iedereen zit zich klaar te maken,
om later niet in paniek te raken.
Onder de bomen zijn er veel kadootjes,
die straks worden uitgedeeld met de nootjes.
Een hele blijde tijd en geen verdriet,
dat is een feit die niemand ontziet.

Corien Decker

[illegible] bij Oma thuis
[illegible] huisje met [illegible] 'n prieel
[illegible] op de hei zo [illegible]
[illegible] vrouwtje [illegible] zo goed
[illegible] vaak [illegible]
[illegible] onze [illegible]
[illegible] om [illegible] zij niet
maar te veel [illegible] voor ons niet[illegible]

Ik herinner me 't vers[illegible] bij Oma thuis
[illegible] brak dat gebe[illegible] wel vaak
[illegible] waar [illegible] niet
al w[illegible]
in [illegible] vreugde en vrede
[illegible] was een gebroken
[illegible] Oma [illegible]chte
wat oude [illegible] wat verzachtte

Ik herinner me 't kersteten bij Oma thuis
[illegible] kerstbrood en marsepein bij 't ontbijt
[illegible] pudding bij 't diner
[illegible] pijn stond midden in de kamer
[illegible]boom eeuwig
groen en groot [illegible] versieringen
ballen, slingers, engeltjes en verli[illegible]

Ik herinner me de kerstdagen bij Oma thuis
o, die prachtige jaren
wat waren dat prettige kerstdagen
en als U nog zou leven
mijn lieve Oma
dan zou ik U willen bedanken
voor al die dagen vol vrede
die wij hebben mogen beleven

[illegible] Bentura

KERSTGEDICHTEN VAN JONGEREN ZIJN EEN AANTAL [illegible] GEDICHTEN die [illegible] zijn door jongeren [illegible] van 14 en 15 jaar. Een groep van 25 [illegible] de opdracht om een kerstgedicht te schrijven. De opdracht werd [illegible] in het kader van een projektje 'taalbeheersing'. Eerst moest er een kleine tekst uit het Nederlands in het Papiaments vertaald worden, zo letterlijk mogelijk. Ook moest een tekst vanuit het Papiaments in het Nederlands vertaald worden, eveneens zo letterlijk mogelijk. Daarna — [illegible] de opdracht — moest er gewerkt worden aan een 'adequate' vertaling.

In het kader van kerstmis werd vervolgens de opdracht toegespitst op een eigen geschreven gedicht in het Papiaments, in het Nederlands of [illegible]. Daarna moest er een 'adequate' vertaling van het betreffende gedicht gemaakt worden in een andere taal. In groepen werd het resultaat van elkaar bekeken [illegible] gens wees elke groep die gedichten aan die [illegible] geheel [illegible]. Deze gedichten ziet U op deze pagina afgedrukt. Het aspect dat jongeren bezig zijn met hun vorming vinden ons belangrijk genoeg om er de aandacht voor te vragen. De kwaliteit en diepgang van de gedichten maken duidelijk dat dit een oefening is.

PASCU

Pascu ta jegando
Tur hende ta preparando
E pekefe i e ham
Dushi dushi nan ta ku nam
Binti sinco nan ta selebrá
Y e juchi nopi ta alabá
Ma toch [illegible] di nan no sa
Ki importante e dia ai ta
Nan ta bai misa
Djies pa bisa
Ai, mira ki nechi e ta [illegible]
Ai, mira e traje ku [illegible]
Paso niba e juchi no ta [illegible]corda
Solamente niba e trajenan borda
Ora nan tanta pa bai kas
Tur ta desea otro paz

Ruth [illegible]

Pasku

Un fiesta [illegible]du kon[illegible]
Selebrá den [illegible]nan [illegible]
Pero un ko[illegible] sen[illegible]la
Ia e joetjie [illegible]
nasi pober
Sin kas ni rikesa
Pero e joetjie aki [illegible] duna nos e
simbulo presioso ku
den Pasku ta manifesta su [illegible]
Paz y Amor

Carine Goes

JUIST TOEN ZE IN
BETLEHEM WAREN,
WAS DE TIJD
VOOR DE GEBOORTE
GEKOMEN, EN MARIA
BRACHT EEN ZOON
TER WERELD,
HAAR EERSTE.

****

ZE WIKKELDE HEM
IN DOEKEN EN
LEGDE HEM
IN EEN VOEDERBAK
VOOR DIEREN, WANT
IN DE HERBERG WAS
ER GEEN PLAATS
VOOR HEN.

****

IN DE OMGEVING
DAAR WAREN
HERDERS DIE
'S NACHTS ONDER
DE BLOTE HEMEL
DE WACHT HIELDEN
BIJ HUN KUDDEN.

****

OPEENS STOND ER
EEN ENGEL BIJ HEN,
EN DE GLORIE
VAN DE HEER
OMSTRAALDE HEN.
ZE WERDEN
VERSCHRIKKELIJK
BANG,
MAAR DE ENGEL
ZEI TEGEN HEN:

WEES NIET BANG!
LUISTER, IK BRENG JULLIE

GROOT NIEUWS

DAT HET HELE VOLK ERG BLIJ ZAL MAKEN.
ZOJUIST IS IN DE STAD VAN DAVID
VOOR JULLIE EEN REDDER GEBOREN:

CHRISTUS DE HEER.

Historia di Osticeba

E fase preparativo.
Fundacion Osticeba a keda fundá dia 23 oktober 1969. Esaki ta resultado di trabou di hopi hende, cu ya pa varios aña caba tawata convenci di e necesidad y importancia di e trabou di bario den nos comunidad.

Ya na aña 1964 un sociologo hulandes a conseha gobierno insular pa introduci trabou di bario.
El'a bin riba peticion di gobierno pa juda jega na un plan con pa desaroyá e trabou social na Aruba. Na 1968 un otro hulandes a bin pa duna un continuacion na e prome investigacion, y den e rapport cu el'a trahá tambe a bin e recomendacion pa introdusi e trabou di Centro di Bario como un di e metodonan nobo riba tereno social. Den e tempo ey tawatin solamente trahadonan social na Servicio di Cuido Social, Voogdijraad y Fundacion Reclassering en Kinderbescherming, cu tawata traha especial cu personanan individual y cu famianan na nan necesidadnan social.

E investigacionnan a bai acompaña pa discusionnan fuerte tocante con instancianan social y personanan envolvi cu e tereno social tawata wak e desaroyo social di nos isla. For di e discusionnan a sali na cla cu no mester sigi solamente cu e trabounan social existente, pero tin di introdusi formanan nobo di traha y hinca mas profesionalismo den e trabou cu iniciativanan particular ta haci.

Tawatin tambe un diferencia den visionnan tocante trabou social: uno unda e acento ta cai riba trabou caritativo, "juda bo prohimo" y otro cu ta pone mas acento riba [illegible] di e rais di e problemanan social i traha na e causanan di e problemanan.
A cuminsa papia mas di previcionnan social cu tin di wordu mehorá, pero tambe riba formacion di e pueblo. Mas instancianan a cuminsa haci trabou di formacion.

Banda di e movecionnan aki bou instancianan social y trahadonan social, a lanta otro gruponan den comunidad cu tambe a cuminsa boga pa e trabou di bario, en particular e trabou di Centro di Bario. Consehonan Parokial, saliendo foi di misa Catolico y trahando pa e diferente parokianan, a cuminsa sera cabes hunto pa ataca e problemanan social den nan bario. E trabou cu nan tawata haci tawatin un aspecto religioso; banda di esey nan kier a busca formanan nobo di trabou social. Nan tawatin Corsou como ehempel, unda den e segundo mitar di añanan 60 e trabou di Centro di Bario tawata florece. Diferente miembro di e consehonan a haci bishita na Corsow na aña 1969 y a bin bek cu documentonan, ideanan y entusiasmo pa lanta e trabou di Centro di Bario den nan respectivo parokianan.

Pero tambe for di un otro angulo por a nota un movecion. Dos miembro antiyano di e asina jamá "Culturele Adviesraad tussen de landen van het Koninkrijk", esta Jan Beaujon y Rene Römer, a haci hopi pa Gobiernonan Antiyano y Hulandes acepta nan proposicion pa entama un projecto Centronan di Bario na Aruba.

Na aña '69 e desaroyonan a sigi otro rapido. Na maart 1969 Jan Beaujon a aserca un trahado social, Francisco Celaire, pa haci un investigacion pa recomenda Culturele Adviesraad unda por cuminsa cu un proef-project Centro di Bario na Aruba. Pa e plan aki tawatin mester di un organisacion cu "statuten". Mesun tempo e miembronan di Consehonan Parokial tawata trahando riba statutonan di un organisacion pa stimula lantamento di trabou di Centro di Bario na Aruba.

E dos iniciativanan aki a topa otro, y despues tres trahado social Francisco Celaire, Lucia Kelly, Raymundo Janga a dicidi pa duna nan sosten na e trabou aki den nan tempo liber. Dos trahador social tawata traha na Voogdijraad y a haja tur cooperacion di e instancia aki pa juda lanta e trabou ey. E prome reunionnan di e fundacion den lantamento a serteni na oficina di Voogdijraad y tawatin diferente combersacion cu Bernadette Dougle y Stella Pieters-Kwiers for di Corsow, cu tawata dispuesto pa pasa e informacion y experencianan cu nan tawatin pa e hendenan na Aruba.
Dia 23 diciember 1969 e acto notarial a wordu pasa y den e prome directiva tawata sinta diferente personanan cu a sali for di Consehonan Parokial y otro personanan cu a wordu aserca pa motibu di nan profesion; a trata pa tin representantenan di e diferente barionan riba nos isla den e directiva.

E prome directiva a wordu formá pa Frank Croes, presidente; Judith Margarita-Martis, secretaria; Mirto Roos, tesorero y como miembronan, Rudy Wever, Jo Wauben, Eddy Werleman, Oswald Wever, Wybe Fransen, Louis Brown y Mario Fingal.

Banda di e actividadnan pa jega na lantamento di un fundacion, tawatin e actividadnan pa cuminsa cu un **proef-project**. E decision final a cai riba e bario Noord. Y ya cu Gobierno Insular y Hulandes a aproba e proposicion di Culturele Adviesraad, e fundacion a hajé mesora den e actividadnan preparativo pa construccion di e prome Centro di Bario na Aruba.

Hasta tawatin hende cu kier a bai mas lew, y a cuminsa traha riba un plan pa construi 8 Centro di Bario na Aruba, esta na Noord, Dakota, Playa, Seroe Pita (Paradera), Macuarima (Sta. Cruz), Pos Chikito, Brazil y Serito (San Nicolas). Gobierno Insular a pidi den esaki cooperacion di DECO, Domeinbeheer y D.O.W. y ya na comienso di 1970 e project-dossier aki tawata cla.

Mientras tanto directiva y algun trahado social tawata haci e trabounan necesario pa e trabou den e barionan. Fundacion Osticeba a boga semper pa no construi edificionan sin mas den e barionan, pero pa wak e necesidadnan den e barionan pa e tipo di trabou aki y pa envolvi habitantenan di e barionan den planeamento y organisacion di e trabou di Centro di Bario. Aki tambe dos punto di bista relaciona cu e trabou tawata confronta otro.

E desaroyonan rapido pa cu e trabou di C.B. cu a sigi otro na aña '69 y '70 tin di wordu mirá den luz di e tensionnan riba tereno social cu cual Antiyas a wordu confrontá na aña 1969 (e.o. 30 di mei). Tawatin e necesidad grandi pa pone man na obra. Na cumisamento di añanan '70 [illegible] hopi actividad riba tereno social, cu tambe ta keda demostrá den e lantamento di basta organisacionnan social den e periodo ey.

Mientras tanto cu tawata trahando na e proef-project Noord, tawata lanta iniciativanan den e diferente barionan. Directiva di Osticeba y e trahadonan social a ocupa nan mes hopi cu e contenido di e trabou y tawata bishita diferente barionan pa papia cu e habitantenan, pa asina no neglisha e parti esencial di e trabou, esta pa duna habitantenan mes e oportunidad pa traha na nan necesidadnan y segun nan deseonan. E meta [illegible] cu e habitantenan mes lo organisa nan mes pa asina forma un directiva y comisionnan pa carga e trabou. No tawata falta entusiasmo y barionan Noord, Brazil, y Serito for di comienso a boga hopi pa realisa e trabou di C.B. den nan bario, sigi pa Dakota. Bario di Paradera a scoge pa un Centro Parokial y despues a lanta Club Caiquetio cu conoce miembrecia, pero ehecutando mesun tipo di actividadnan cu Centronan di Bario.
Na Pos Chikito tawatin e discusion si lo lanta un Centro di Bario o sigi cu e plan pa bin cu un Centro Parokial saliendo for di misa catolico.
Den Santa Cruz a lanta e discusion ki funcion un Centro di Bario lo mester tin relacioná cu e diferente clubnan social cu Sta. Cruz conoce (Sportboys, Trappers, Estrella y Conny Francis). Mas despues a sigi e barionan di Lago Heights, Savaneta, Ayo y Buena Vista.

Ta debi na hopi factornan cu e trabou a haja un acogida asina grandi riba nos isla. Algo cu den nos bista tawata hopi importante tawata cu e trabou di C.B. a haci un apelacion riba e sentimento di solidaridad den un bario. Tambe e tencionnan social y caida di e trabou di hubentud tawata preocupa habitantenan masha. Ademas ya caba tawatin e custumber cu varios organisacionnan tawata traha pa bario o parokia: organisacionnan di hubentud, manera AMG, Padvinderij, organisacionnan religioso manera Conseho Parokial, Asistencia Social y otro manera Wit-Gele Kruis. E trabou di C.B. ta haci un apelacion directo riba e habitante pa haci algo pa su mes y pa hendenan serca di dje, relacioná cu necesidadnan, problemanan cu ta biba den su bario. E ta haci e trabou na su manera teniendo cuenta cu e custumbernan y situacion den su bario.

A disidi pa tene **investigacionnan** den e barionan. Na aña 1970 un investigacion a wordu haci den bario Noord pa sa di e habitantenan e necesidadnan na actividadnan y deseonan pa desaroyo di nan bario. Aki diferente habitante di bario mes a pasa cas pa cas pa haja sa opinionnan den bario.
Brazil a haci esaki na aña 1973. Ella Jessurun, un trahado social, a haci e investigacion aki cu judansa di Miriam Kelly, sociologo y Lucia Kelly, trahado social-cultural.

Problemanan na caminda
E ehecucion di e trabou no a bai sin problema. Tur hende mester a custumbra traha den un organisacion un poco diferente di esnan existente. Centro di Bario no ta traha cu miembrecia y no kier exclui ningun hende den bario. Ademas e trabou di Centro di Bario ta boga pa participacion di tur hende loke tin consecuencia riba e forma con directiva tin di maneha e organisacion.
E organisacion mester ta uno democratico, unda ta pone prioridad riba dialogo, y unda ta hiba un maneho habri. Ademas e acento tá cai riba e parti educativo, pues no solamente recreacion tin di haja atencion, pero tambe actividadnan educativo, cultural y social. E pregunta tawata con pa hasi esey, saliendo for di diferente deseonan y necesidadnan di habitantenan.

Trabou di Centro di Bario a pone hende di diferente edad, interes y vision hunto, cu e meta comun pa traha na desaroyá nan bario. Tawatin hopi discusionnan, hasta rabiamento formal, unda tin ora mester a superá bareranan cu hende conoce, por ehempel di no kier traha cu cierto hende pa motibo di nan coló politico o nan [illegible], o pa motibo di nan raza o situacion social. Un movecion interesante tawata tuma luga: acumula [illegible] pa traha na bienestar di [illegible], custumbra di traha na un forma democratico, oportunidad pa tuma responsabilidadnan y hanja experencia cu otro, por ehempel tuma un funcion den directiva o den un comision, bira lider di hubentud o lider pa trabou cu nos grandinan.
Ademas cursonan di liderasgo ta wordu organisá, formando asina lidernan kendenan por tuma cierto tareanan. Centro di Bario a resulta di ta un centro di entrenamento, pa hendenan di diferente edad haja experencia den trahamento cu projectonan pa comunidad.

Pero e trabou practico tawata duna hopi doló di cabez: hopi trabou, falta di sen, falta di espacio adecuado pa haci e trabou y falta di bastante hende pa juda cu e tantisimo trabou. Gobierno Insular y Gobierno Hulandes tawata dispuesto pa juda, pero e judansa aki hopi biaha tawata un caminda di cruz: hopi tempo pa kedá cla cu e tereno, mester cambia e mapa di e edificio diferente biaha.

Den tur esaki directiva di Osticeba y algun trahado social tawata duna un aporte. A bai un peticion na aña 1969 pa trahadonan social cultural pa e fundacion mes, pero esaki a resulta un caminda masha largo.
Te na aña 1976, pues 7 aña despues, e fundacion a logra di haja su prome dos trahadonan social cultural den personanan di Stanley Heinze y Amy Lasten.

Realisacion di e prome c.b.
Na aña 1971 e prome piedra a wordu poni pa e C.B. Noord. Dos aña despues, na aña 1973, e apertura oficial a tuma lugá. Sin duda por bisa cu e C.B. tawata un "mijlpaal" hopi importante den e bario, cu di otro banda tawata wordu confrontá mas cu cualkier otro bario riba nos isla, cu e consecuencianan di turismo. Esaki a trece cambionan drastico den e forma di biba na Noord. Na nos parecer Noord ta e bario cu a pasa den desaroyonan rapido compará cu otro barionan na Aruba den e delaster 10 añanan.

Fase di consolidacion 1974 — 1976
Cinco aña despues di lantamento di Osticeba e situacion a cuminsa consolida su mes.
Directivanan di C.B. nan Brazil y Dakota tawata trahando riba nan project-dossier pa un edificio, mientras cu actividadnan social, educativo, deportivo y cultural tawata tumando lugá den e bario, hopi biaha haciendo uso di Scolnan den e bario. Di aña 1974 pa 1976 Osticeba tawatin 3 practicante pa aña den servicio.

Fase di profesionalisacion
Cu binimento di dos trahado full-time den servicio, na aña 1976 Osticeba por a garantisa mas e continuidad den e trabou.
E otro trahadonan social cu a juda te na e momento ey tawata traha na otro instancianan di forma cu nan judansa tawata limitá. E trabou practico a pasa full den man di e trahadonan social cultural y e practicantenan.
Na 1977 a bin un otro trahado aserca, den persona di Maria Vrolijk.

E tres trahadonan a scohe pa cada un bai traha den un bario; nan tereno di trabou a bira Noord, Brazil y Dakota. Nan tawata haja judansa di practicantenan. Di aña 1976 pa 1982 tur aña Osticeba tawatin entre 2 pa 6 practicante pa aña, cu a duna un aporte grandi pa consolida e trabou den e barionan Noord, Brazil, Dakota y Playa Pabou. Den e aña escolar 83/84 Osticeba tawatin 3 practicante den servicio.

Na cuminsamento e trahadonan tawata ocupa nan mes completamente cu e trabou di C.B.; tuma parti na reunionnan di directiva di e C.B.-nan y di diferente comisionnan, manera di hubentud, di hende muhé, di revista, di cursonan y di actividadnan cultural.
E trahado tawatin un tarea especial pa wak e desaroyonan general den e bario y continuamente evalua hunto cu e habitantenan e funcion di e C.B. y e otro organisacionnan den e bario. Pa haci esaki [illegible] un cierto tereno di trabou; special trabou di hubentud a desaroyá su mes rapidamente. Y a resulta cu mester di trahadonan profesional pa coordina y guia e trabou di hubentud.
Bou di trabou di hubentud ta cai trabou di cresh pa mucha di 0-4 aña, trabou cu muchanan di edad di scol basico y trabou cu hobennan partí den e gruponan di edad 12-16 aña y 17 pa 25 aña.
Ademas diferente grupo di bario, manera cooperativa di agricultura y comision di majornan di un kleuterschool, a cuminsa pidi judansa na e trahado di bario.
Pa garantisa e trabou di C.B. e trahadonan a cuminsa traha riba un projecto pa un estudio di 2 1/2 aña pa forma lidernan profesional pa cierto trabounan cu adultonan y hobennan, y cu por fungi tambe como un coordinad pa e C.B.; e trabou di C.B. a resulta di tal magnitud cu un directiva consistiendo di boluntarionan so no por manehé mas.
Ya pa varios aña caba e projecto ta entrega na Gobierno Insular. Osticeba te ainda ta wardando riba un reaccion di parti di gobierno. Mes un cos a sosede cu un proposicion pa jega na normanan di subsidio pa gastonan di explotacion di C.B. nan, y cu a wordu entrega desde 1981. Di banda di gobiernu e judansa directo na C.B. nan ta den forma di subsidio pa curso, pone terenonan disponibel na C.B. nan, pa un canon simbolico y di laga drechá terenonan pe e c.b. nan. Dos biaha un C.B. a haja un subsidio pa gastonan di explotacion.

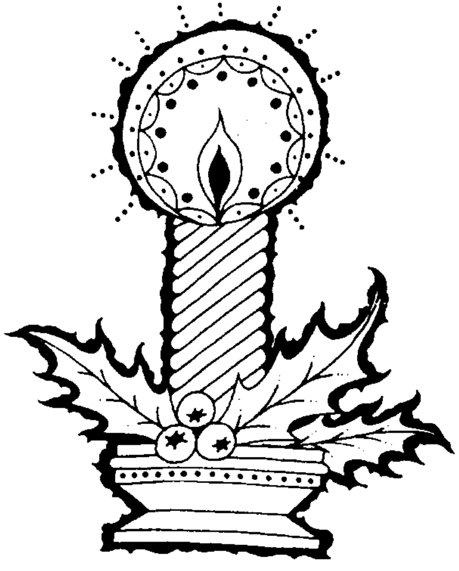
E trahadonan despues di basta discusion a dicidi pa tuma projectonan di bario den nan tarea. E trahamento cu diferente organisacion na projectonan general pa e bario a cuminsa haja mas acento, aunke cu e trabou di C.B. a keda e prioridad. Pero como unico organisacion social-cultural cu trahadonan social-cultural, Osticeba a cuminsa wordu aserca pa diferente organisacion pa coopera den projectonan general pa nos isla, y pa participa den gruponan di trabou gubernamental o no gubernamental.
Ademas ta bisto cu cierto trabounan den e barionan ta exigi cierto coordinacion. Na aña 1978 a cuminsa e asina jama Anochinan Toposo unda directiva di C.B. nan ta topá pa papia riba problemanan comun y pa intercambia di informacion, experencia y ta busca solucionnan hunto.

Necesidad na coordinacion y fase di reorganisacion.
Dos aña y mei despues di binimento di e prome trahadonan, Osticeba a logra por fin di haja na aña 1979 un coordinadora den persona di Lucia Kelly. Cu su binimento por a kita cierto tareanan for di e trahadonan di bario, cu tawata pisa masha hopi riba nan y hasta tawata stroba nan pa ehecuta nan trabou di bario debidamente.
E coordinadora a encarga su mes entre otro cu e guia diario di e oficina, contactonan cu instancianan gubernamental y no-gubernamental riba e tereno social, cultural y educativo y e coordinacion di trabou di bario en general. Su trabou ta cuminsa ora trabou di bario ta exigi solucionnan general, p.e. den busca previcionnan pa garantia continuidad y profesionalismo di e trabou den tur bario. Ademas a evalua hunto cu e trahadonan con pa mehora judansa na gruponan den barionan y na pueblo en general. Esaki en bista di e tantisimo peticionnan riba trahadonan di Osticeba pa coopera y yuda den projectonan.

Ampliacion di e tereno di trabou: mas bario aserca.
Den e añanan cu a sigi Osticeba a hajé, basta lihé tras di otro, cu un ampliacion di su tereno di trabou. Cu binimento di Glenda Gil y Kelvin Augustin na 1980 Osticeba a cuminsa duna servicio na dos bario mas, esta Playa Pabou y San Nicolas. Cu baimento pa Hulanda di Stanley Heinze y Amy Lasten na aña 1982 e barionan Playa Pabou y Brazil a keda sin trahado. Pero cu binimento di Lupita Gil y Ingrid Werleman na 1983 e dos barionan aki por a dispone di un trahado atrobe. Na 1984 Stella Geerman a cuminsa traha na Paradera.

Cambio di Osticeba di un organisacion madre pa Centro di Bario pa un organisacion di un caracter mas general.
Osticeba conoce 3 fase di orientacion:
1969 - 1978: Completamente orientá riba e trabou di Centro di Bario.
1978 - 1980: Banda di trabou di C.B. trahadonan a cuminsa duna mas y mas judansa na otro projectonan di bario, manera projecto cooperativa.
1980 - 1984: Trahadonan a cuminsa ocupa nan mes tambe cu projectonan general pa full e isla, y cu investigacionnan den e barionan, p.e. necesidad bou adultonan na educacion permanente, mapanan social di e bario, necesidadnan y desaroyonan den diferente bario y situacion bou speel-schooltjes.

E projectonan general a cu[illegible]
e projectonan Educacion di Adulto y projecto Expresion Creativo, for di cual a sali Teatro Foro. Mas despues Osticeba a lanta e projecto di informacion, for di cual a sali e revista Bostin, cu ta sali alrededor di 4 bes pa aña y ademas a forma un comision pa trabou di hubentud, pa studia e posibilidadnan pa jega na un mihó coordinacion y ehecucion di trabou di hubentud na Aruba. E comision aki a boga pa trahadonan di hubentud na gobierno y ta organisá curso pa lider di hubentud.
Un di e projectonan general esta Projecto Educacion pa Adultonan a logra haja un trahado educativo full-time, Felix Bardouille, kende ta encargá cu e projecto aki, realisando cursonan y charlanan den tur bario na Aruba.
Osticeba ta den e fase awor unda ta pone acento riba e trabou emancipatorio. Entre otro via publicacionnan den medionan di comunicacion y su revista, Osticeba kier duna un contribucion na discusionnan riba asuntonan cu ta toca desaroyo di nos isla riba tereno social, cultural, economico y cu ta afecta bienestar di hende e poblacion. Mas y mas Osticeba ta bai den direccion di analisa e situacion riba diferente tereno di bida riba nos isla y for di analisacion aki scoge formanan di traha cu por duna un contribucion positivo na un desaroyo sano di nos comunidad, unda tin mas **participacion** y mas posibilidad pa hende o grupo di hende desaroya nan mes optimalmente y soluciona nan problemanan riba diferente tereno di bida. Osticeba kier sigi e desaroyonan riba nos isla critico, entre otro e desaroyonan pa cu e independencia di Aruba; independencia estatal sinembargo hunto cu un independencia mental, unda tur hende ta bai carga responsabilidad pa tal independencia y ta sinti nan responsabel pa e buena marcha di e comunidad arubano.

Aruba Karate Do op weg naar 10-jarig bestaan

VIER DAGEN PER WEEK komen ze — de kleintjes van 4 tot 11 jaar 's middags en de groteren 's avonds — naar de lessen van hun "Aruba Karate Do", een karate- school die al ruim 9 jaar de gymnastiekzaal van het Maria College als hoofdkwartier heeft. "Discipline en de grote successen in nationale en internationale toernooien zijn de belangrijkste factoren dat onze school het heeft kunnen volhouden en op 3 maart volgend jaar haar 10- jarig bestaan hoopt te vieren", zo laat Frankie Kuiperi, de mede- oprichter en instructeur met zekere trots horen. Als herdenkingsactiviteit voor het 2e lustrum gaan zijn gedachten naar een gecombineerde demonstratie van karate en muziek in Cas di Cultura, speciaal bedoeld voor de ouders van de leden.

Frankie Kuiperi draait en zwaait al 16 jaar in de karatesport. Zijn eerste jaren als actief beoefenaar onder leiding van sergeant Poeteray van de Marine, moest vroegtijdig worden afgebroken vanwege een knieaandoening die hem 3 operaties opleverde. Dat was voor Kuiperi het sein de boeg om te gooien van beoefenaar naar instructeur. Om aan het laatste te kunnen beginnen moest er echter een karate- school zijn. Vandaar dat in 1975 Frankie Kuiperi, na in Puerto Rico een instructeurs- opleiding te hebben gevolgd, samen met karateka Luis Torregrosa, die toen werkzaam was in het Americana Aruba casino, de "Aruba Karate Do" oprichtte.

Begonnen werd met 40 leerlingen, waarbij gekozen werd voor het Kyokushinkai als gevechtsstijl van de school. Aruba Karate Do telt momenteel 87 leerlingen die — woensdag uitgezonderd — van maandag tot en met vrijdag in de gymnastiekzaal van het Maria College in actie zijn.

Met trots herinnert Frankie aan de successen van zijn leerlingen op de mat. Reeds in het oprichtingsjaar 1975 werd tijdens het eerste internationale karate- toernooi in de Eagle Club beslag gelegd op 6 trofeeën door de jongens van Aruba Karate Do. Twee jaar later tijdens het 2e internationale toernooi, werd Joey Boyé kampioen zwarte band, Nel Scholten kampioen bruine band, Kenneth Ho Sing Loy derde bij de bruine banders en Mayra Tromp subkampioene bij dames zwarte band. In hetzelfde jaar werd Joey Boyé derde ti dens internationale wedstrijden in Puerto Rico.

In 1979 op de nationale kampioenschappen in de Sporthal, legde Rooney Boyé beslag op de kampioenstitel zwarte band, met Nel Scholten als subkampioen. Sidney Wells werd 2e in de bruine band categorie, Erica Padilla kampioen groene band, Mayra Tromp dameskampioen zwarte band en Magaly Sevinger dameskampioen groene band. Zelfs in het verre Japan werd Aruba Karate Do in 1979 vertegenwoordigd door Rooney Boyé en Dennis Steward, waarbij Boyé als een van de karateka's met de beste voet- techniek werd geprezen.

In 1980 maakten ook leerlingen van Aruba Karate Do deel uit van de Arubaanse selectie op de internationale wedstrijden in Suriname. Daar werd Rooney Boyé kampioen zwarte band in het lichtgewicht en Dennis Steward nummer 3 zwarte band in het zwaargewicht. Tijdens het full- contact kampioenschap, een jaar later in Maracaibo, werd Dennis Steward als „outstanding fighter" uitgeroepen, terwijl Gregory Laclé black belt kampioen junioren werd en Karel Arends als derde eindigde in de bruine band categorie.

In de loop der jaren werd meermalen deelgenomen aan wedstrijden op Curaçao, een demonstratie-clinic gegeven op Bonaire en een keer in internationale wedstrijden in Miami uitgekomen.

Vorig jaar tijdens het full-contact toernooi in Holiday Inn Aruba, werden de volgende successen voor Aruba Karate Do geregistreerd: Kenneth Odor eerste plaats zwarte band (zwaargewicht), Anthony Lambrinos nummer 3 in dezelfde categorie en Jaime Vingal nummer 1 zwarte band licht gewicht.

De deelname aan wedstrijden in het buitenland was mede mogelijk vanwege de internationale aansluitingen van Aruba Karate Do. Deze school is aangesloten bij: Kyokushinkai International in Japan, de W.U.K.O. (World Union Karate Organization), de P.U.K.O. (Pan American Union Karate Organization) en de New England Kyokushinkai Karate Association.

Volgend jaar, in het tiende bestaansjaar, gaat Aruba Karate Do zich meer concentreren op internationale toernooien zowel plaatselijk als in het buitenland.

Verder zijn er plannen — aldus Kuiperi — om in Venezuela een filiaal van Aruba Karate Do te openen onder leiding van Joey Boyé, die zich in Caracas gaat vestigen. Mocht Rooney Boyé uit Nederland op Aruba terugkeren, dan zal er onder zi n hoede ook in San Nicolas een filiaal van start gaan. Aruba Karate Do heeft reeds een filiaal in Sint Maarten dat onder leiding staat van ex-leerling Claude Peterson.

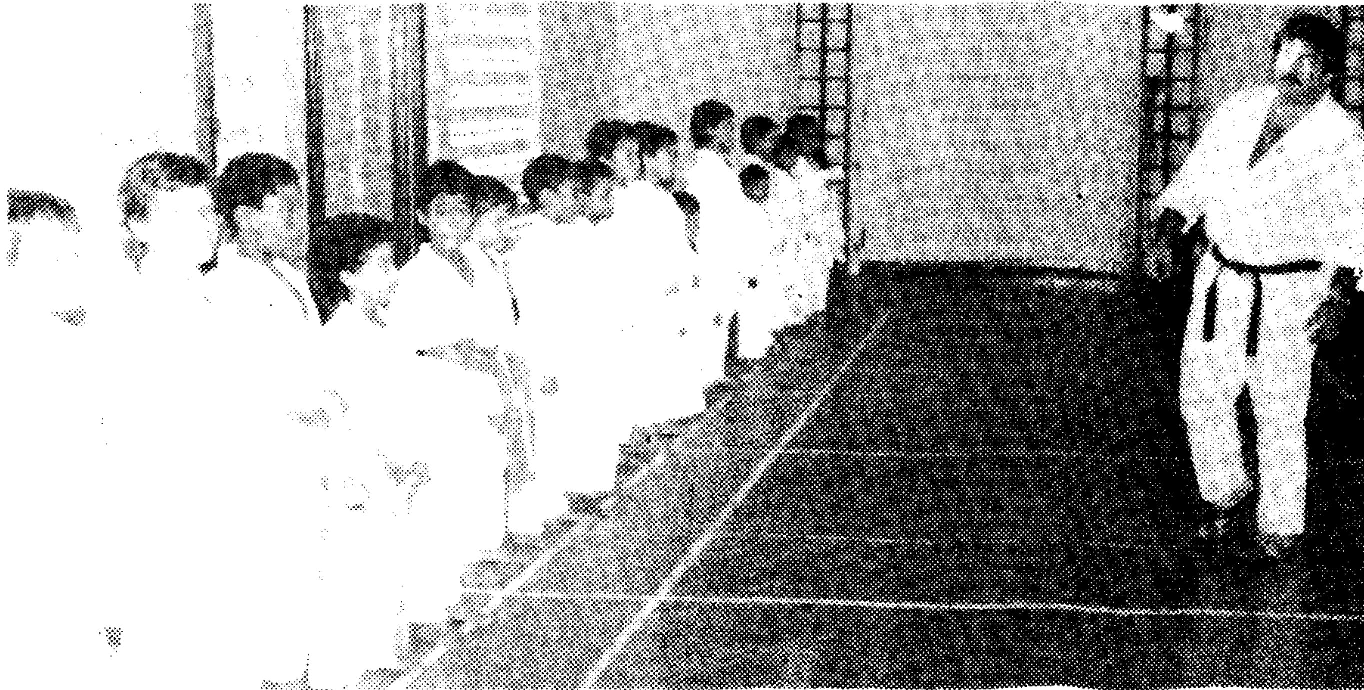
Over het algemeen gezien is Frankie Kuiperi van mening dat de Karate- sport achteruit is gegaan. Ondermeer worden minder of geen kampioenschappen gehouden zoals vroeger wel het geval was. Een van de redenen voor het teruglopen van de belangstelling is volgens hem het feit dat men in het buitenland geld een belangrijke rol is gaan spelen in de karate- sport, waardoor meer en meer overgestapt wordt naar het full- contact beroepskarate. Om op Aruba de karate- sport op te kunnen voeren, vindt hij dat er meer faciliteiten en materiaal moeten komen. Meer lokale mensen moeten naar het buitenland worden gestuurd om hun kennis te verrijken of anders mensen uit het buitenland voor clinics aantrekken.

Frankie Kuiperi, die in 1978 in Brooklyn onder leiding van 6e Dan Seiyi Kanemura gedurende 4 maanden een speciale opleiding volgde in martial arts en het hanteren van diverse wapens, zit al 16 jaar in de karate- sport.

Hij is van plan over 2 of 3 jaar hiermee te stoppen. In ieder geval zal ik de 20 jaar niet volmaken, merkt hij op. Over zijn opvolging maakt hij zich geen zorgen. Er zijn verschillende Senioren- leden — zo stelt hij tot slot — die de school verder kunnen leiden in de vertrouwde gymzaal, die wij, dankzij de volle medewerking van de directeur van het Maria College de heer van der Putten, vanaf het begin hebben kunnen gebruiken.

door
RAMIRO TROMP

...wie de jeugd heeft, heeft de toekomst geldt ook bij de karateschool Aruba Karate Do die volgend jaar het tweede lustrum zal vieren. Het aantreden vóór aanvang van de training is een van de discipline- onderdelen die nooit ontbreekt...

...lenigheids- oefeningen horen ook tot het trainings- pro ramma van Aruba Karate Do...

...na de «warm up» zijn deze vier jonge karateka's klaar om aan de eigenlijke training te beginnen...

...onder toezicht van instructeur Frankie Kuiperi demonstreren deze twee kleintjes wat ze allemaal reeds in hun mars hebben...

M'a sinti bogotá lanta fo'i soño

Un diaweps di un siman kon ku ta! Seis or di mainta! Pa boso esaki no ta nifiká nada, ma pa Bogotá ta mardugá. E stat ta den un soño profundo! Bida na e stat aki ta kuminsá entre 9 i 10 or di maintá. Awó ku ta seis or ainda e ta kubrí pa un manto shinishi di friu, di neblina i di silensio! Un silensio di otro mundo! Inkreibel! I den tur e silensio aki mi ta sintá den Parque Nacional ku e úniko metá: Sinti Bogotá lanta fo'i soño! Ta straño, ki ora mi sinti un stat lanta fo'i soño mi ta korda un presentashon teatral. Mi ta sinti mi den un teatro! Mi no sa pakiko, ma t'asina ta! Promé ku e obra kuminsá bo ta pará riba esenario i bo ta tira un bista den un sala bashi. Asina nan habri e portanan bo ta sinti kon poko poko públiko ta drenta i un rato promé e ta yen yen! Mas i mas e presentashon avansá: aplouso i entusiasmo.. Sala ta rebibá i duna e presentashon empuhe pa e aktornan alkansá nan punto kulminante den nan aktuashon! Anto na final di e aktuashon ora bo risibí aplouso di e sala bo ta sinti esaki manera rekompensa pa bo trabou. E saludo di aprobashon ta atrobe uno di dispidida... Despues den un frakshon di tempo... atrobe bashí! Meskos ku den un stat! i esaki tabata atrobe e sensashon ku mi a haya ora mi a sinti Bogotá kuminsá lanta fo'i soño! Seis or di mainta!

E desorden di e dia promé ta den bo i ainda bo ta sinti kon ta parse manera kayanan ta pari bus i buseta tur kaminda pa nan subi i baha e maldito Karera Désima i Kárakas! Un desorden i polushon infernal! I di pio ta ku barbaramente nan ta daña e ambiente ku nan rabo di huma kontaminá! Ma mainta tempran ta otro! Bo ta kere ku bo ta den otro stat, un otro mundo! Bo ta sinti kon pols di e siudat ta kuminsá vibra. Poko poko den un tempo masha swak! Pa despues di poko rato e bati ku un ritmo aselerá. E ritmo di un stat yen di energia, trabou i loko di anhelo pa keda den paso di desaroyo mundial! Ta den e oranan aki ku mi ta sintá den Parque Nacional i ta gosa poko di dje. Otro ora ku lo nan horta bo o atraka bo! Ta den un otro mundo bo ta!

Ainda e stat mes ta drumi. Esnan ku poko poko bo ta topa ta e desgrasiadonan ku ni sa nan sa unda ni kon nan a drumi! Esei si nan a drumi! Bo no a kaba di realisá bo esei ku ya nan ta kuminsá bula for di diferente kaya! Fantasmanan sin rumbo! Esei abo ta kere!

Ata e gamines ku riba na garoshi ku nan mes a traha i tur sushi a kuminsá eksplorá e ambiente. Un ambiente ku pa nan lo no kambia nunka. Esei abo ta kere! Esakinan ta tres, Carlos, Manuel i Enrique. Di unda nan a sali? Esei no puntra mi pasobra mi no sa! Ma esei no ta porta tampoko! Di ripiente un sonido di wil di hero riba asfalt i for di e velo shinishi di e friu, típiko di Bogotá nan ta pará bo dilanti. Dos drumi den e garoshi i uno ta lastra nan.

Nan ta "Hijos de nadie" o kisas mihó bisá "hijos de la noche". Den anochi nan ta biba. Den dia nan ta sisti! Den nan wowonan preto nan ta skonde miseria di nan bida, di nan eksistensia, ma tambe di nan futuro!

Un set di nan tabata bini ma e garoshi di Carlos a kedá pará. E dos nan den garoshi tabata drumi a soña di e hustenan! Carlos ku tabata yen di energia tabata pusha nan. E tabata parse uno masha bibo mes! Asina el a mira mi su aktitut a kambia por kompleto. E no tabata asina los manera poko ora pasá. El a tuma un aktitut di reserva. Reserva pa e homber straño ku e no a spera haya e oranan ei sintá den un park! E lo a tuma mi pa uno ku su

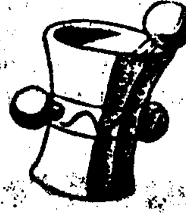
kabes no ta mucho bon. I ami no sa di kon, ma asina mi a mira nan nan a gana mi simpatia! Mi a kana bai serka nan! Nan tur tres tabatin nechi kara, ma sushi manera nan esistensia mes! Ora mi a puntra Carlos- e mas spierto di nan — kiko nan ta hasi, el a kontesta mi seko, un poko agresivo: "Nada!" Buscando algo pa' comer... E kada unda nan a warda tur loke nan por haya su dia anterior tabata bashí. Nan a partié entre nan! Mihó bisá: "Nan a kompartié, pasobra n' ta kompañero nan ta? Ta algo inkreibel! Kon desgrasiado ku nan por biba, nan tin nan reglanan, nan tin nan lider. Nan tin nan "código di honor". I t'esaki ta kisas úniko kos ku ta demostrá ku nan no ta

bestia, ma hende!

Awó nan kaha di kuminda abata bashí bashí.. Ma no ta hasi mucho diferencia si e tabata yen o bashí, pasobra si e tabatin algo mes aden esaki tabata masha poko. Nan eksistensia no ta aksigí mucho. Den e kahanan aki bo ta haya resto di kuminda ku nan ta haya na e fritanganan — luganan unda nan ta bende kosnan hasá! i tambe kosnan ku nan ta horta aki aya. Nan por ta tur kos, menos angelito! Ora e dosnan a tende kombersashon entre Carlos ku mi nan a lanta Spantá manera bestia ku ta ser perseguí pa kasadornan! I di unda boso ta bini? Mi kier a kuminsá un diálogo ku nan. Del norte... ahora vamos pa'l sur. Esei ta nan eksistensia: Del Norted al Sur! I ora solo kai nan ta bai del Sur pa'l Norte! Esakinan ta e dos polo ront di kua e stat ta drai. Sur: Barionan bieu i pober — San Victorino, La Candelaria i infinidat di bario ku ta mas neishi di maldat ku bario! Yen di miseria i kriminalidat! Norte: Barionan residensial di e klasa mas halto! Entre Norte i Sur ta keda Bogotá! Entre e dos polonan aki e bida di e gamines ta pasa. Ma no di nan so! Bogotá ta drai ront entre, Norte i Sur. I e gaminesnan aki tambe ta drai hunto ku e vibrashon di e stat. O kisas nan ta algun di esnan ku ta pone e stat vibra?

Anochi nan ta bin mas pa'e Norte bin buska nan kompañero. I ora mi a puntra nan unda nan a pasa anochi, nan a keda mira mi manera ku ta di otro mundo mi a kai! Nan no por a kontestá i atrobe Carlos ta esun ku a bisa "Por allá por una fogata!" Fogata ta e kandela ku nan ta pega di palo, korant i karton pa nan kenta kurpa den e marduganan friu di Bogotá. Ma boso no tin otro kos pa kita friu? Mi a puntra nan. Nan ta buska den nan carreta — esaki ta nan medio di transporte — i nan ta saka poko paña den nan carreta — esaki ta nan medio di transporte — i nan ta saka poko paña ku pa siglo no a konosé kiko ta habon. Esei si nan a yega di konosé! E carreta aki ta meskos ku outo pa nan! Nan ta stuur e di un manera profeshonal! E tin tur

kos te hasta brek! Un pida taira ku ta sali p'atras ta su brek!

Den dia bo mester gosa nan kon nan ta "get away" dor di e tráfiko pisá di e siudat! I kuando boso ta bai kas? ta e pregunta. "Nunca" ta e kontesta di nan tres pareu! I pakiko no?" Queremos ser libres como ese río que va a [illegible] riu ku ta pasa ei banda! Manuel ku no ta kon fia e kuenta ta bisa: "Vamos! Se nos hace tarde!" Ma promé nan bai Carlos ta implorá ku kara di un pididó di limosna profeshonal: "Señor, por el amor de Dios, 10 pesoso.! "Mi ta duna nan 100. Nan no ta kere loke nan ta mira. Shen peso asina asina! Nan ta tuma mi pa loko... Nan tin miedo ku lo mi haya duele i kita e plaka fo'i nan. Nan ta bula den nan garoshi i felis manera mucha so sa ta, nan ta desparsé den Sétima ku ainda ta kubrí pa neblina friu. Nan ta kaminda pa mi-no-sa-unda, ma en todo kaso — Liber! Instintivamente mi ta sigui kanan nan tras. Ma nan den nan vehíkulo ta desparsé den e shinishi friu i keto! Los gamines de Bogotá. Los dueños del asfalto! Mi no ta haya chens di pensa riba nan. Atrobe ta sali for di nada otro garoshi, no di gamines, ma di un mohé ku ta binña di friu i ta pusha yen di briyo, un garoshi yen di papel di korant i karton. Pa e por kita e friu fo'i su kurpa e ta bai ku un velosidat inhumano! I su destino tambe ta inhumano! El a kaba di saka su dia! Pasobra ora mi a puntr'é ta kiko e ta hasi ku tur e papelnan ei, anto el a mira mi ku wowonan mes grandi ku skoter! I lo a pensa: Y ¿Este de dónde ha salido?" "Venderlos... pa' comé!" O quiere que vaya e robar o a putear?" El a kontesta mi tur esaki sin para un momento. Friu tabata kaba ku ne! Ami no tabata kier nada. Ta puntra so mi a puntra. Su kontesta tabata asina korante ku mi no a tribi sigui puntra i mi a lagu'é korta e kaba friu ku poko poko a kuminsá laga e stat. Mas i mas hende a kuminsá kana i den tur e desorden ku un siudat moderno ta produsí ora e kuminsá drenta den kalor, mi a mira burikonan den fila di tres tabata bai ku e sushi ku anochi promé tabata stiwá den praktikamente tur skina. I nan tras un machi bieu tabata dirigí nan pa nan bai nan destino, un destino ku ya nan tabatin programá den nan mente i buriko! Mas i mas outo a kuminsá kore. Busnan a kuminsá ronka den bo oreya meskos cu maribomba sin destino! I distraido den mi pensamentonan mi a yega Centro Comercial Tenquendama. Mesora mi a konfrontá e tragedia di Bogotá... di Colombia... di henter América Latina! Den mesos di un frakshon di tempo bo ta eksperimentá miseria i na e mes un ora luho esorbitante ta bin riba bo, manera un avalanca indomabel!

Bo kier puntra bo: Kon por ta posibel?" ma bo no ta haya chens, pasobra den esei ta aparesé un galiña bo dilanti, asina bunita ku bo promé pensamento ta ku bo ta soña. Ma, ke va! Bo ta lanta... Bo ta spiertando hunto ku e stat, hunto ku e damita aki ku asina trempan ta bai e sita cu lo dun'é basta "plata", pasobra esaki no ta buska korant den mardugá friu... esaki no ta horta pa por keda na bida... No! Esaki ta hasi mas ku esei! Esaki ta bende su [illegible] kos ku esun ku ta bin e oranan ei for di otro direkshon. Sin rushi, sin lipstick, sin make-up! Tur esei i ainda mas el a kaba di laga atras den ni-sa-e no-sa kua kamber di kua hotel!

Ma e tin "plata" pa kome, pa bisti, pa pronk... pa biba! I n' ta esei ta konta? Nan ta krusa otro sin papia un pida palabra. Asina mi mira nan pasa banda di otro, ta bin den mi mente e esena di "kambio di warda" na Palacio Real di diferente stat grandi! e úniko diferensia ta ku ayanan tur esaki ta komedia... ta show! Ma aki na Bogotá e ta un realidat ... un tragedia — e tragedia humano! Tragedia ku ta a punto di kuminsá atrobe, pasobra e dia ku poko poko ta drentando den kalor lo trese pa miyones di hende oranan trágiko, oranan sin salida! Robo, violashon, atrako, asesinato... Bo no por imaginábo kiko ta pasa na Bogotá un diawepa kon kuta, manera esun ku ta kuminsando. I den tur esaki abo ta sinti bo kulpabel di no por partisipá den e drama aki, ma bo mester konfermá bo di keda ku bo papel di espektador di e tragedia humano ku dia aden dia sá siudatnan grandi manera Bogotá ta biba! Nos ta gosa nan movemento, nan energia, nan tráfiko i nan komersio. Ma nos tin tambe miedo di nan krimen. Ma kasi nunka nos ta tribi enfrentá e momentonan, ora nan kuminsá lanta fo'i soño! Ma kere mi ta e oranan ei nan ta mas humano! Bogotá tambe!

Drie koningen zagen een sterre,
een sterre van wondere pracht;
Een sterre van Jacob het teken,
Zo lang aan de hemel verwacht.

Kijk in de Kerstnacht eens naar de sterrenhemel

De Ster van Betlehem... bestaat die nog?

Als we het bovenstaande, overbekende liedje eens aan een wat nauwkeuriger analyse onderwerpen, dan springen twee facetten **sterrenklaar** naar voren: Rond de tijd van de geboorte van Christus waren er drie geleerde heren - zo zouden we dat tegenwoordig immers uitdrukken - die een opvallend verschijnsel aan de hemel waarnamen. Dat is het eerste punt en op zich is daar niets verbazingwekkends bij, want ook vandaag de dag nog worden astronomen regelmatig verrast door opvallende verschijnselen aan de sterrenhemel. Het tweede punt hoeft ons ook niet direkt te verwonderen, namelijk dat zij, op grond **van hun astronomische waarneming,** konkludeerden dat er ergens in de buurt een bi zondere gebeurtenis moest hebben plaats gehad. Tot en met de middeleeuwen bestond er helemaal geen onderscheid tussen astronomie en astrologie en zelfs tot in de zeventiende eeuw was het niet ongebruikelijk, dat sommige vooraanstaande astronomen zich een bijverdienste verschaften met het trekken van horoskopen.

Er is dan ook niet de minste twijfel mogelijk: De geleerde heren Kaspar, Balthasar en Melchior waren astrologen! Sterren-wichelaars, die enerzijds de hemel bestudeerden uit pure wetenschappelijke nieuwsgierigheid (tegelijk wellicht, zoals zovelen, bevangen van de mystieke pracht van het nachtelijk uitspansel) en die zich anderzijds, met behulp van hun wetenschap bezig hielden met een **mantische** (d.i. **zienerkundige** uitleg van wat zij meenden dat in de sterren geschreven stond.

DE STER VAN BETLEHEM

Wat zagen zij, die drie geleerde heren uit het oosten? Wat noopte hen om een lange reis te ondernemen op zoek naar de nieuwgeboren vorst die volgens hun geschriften door door het hemelse verschijnsel werd aangekondigd? Menig vroom astronoom heeft zich over die vraag al het hoofd gebroken maar met zekerheid heeft geen van hen er ooit een antwoord op kunnen geven.

Er zijn twee tehorieën, die beide kunnen bogen op een grote mate van waarschijnlijkheid. Ze hebben beide betrekking op hemel-verschijnselen die volkomen onverwacht kunnen optreden en die zo opvallend zijn dat de mensheid ze van oudsher heeft geasocieerd met bijzondere gebeurtenissen op aarde, meestal met rampen. Vooral kometen zijn, tot in onze dagen, met rampspoed verbonden. Iedereen heeft wel eens gehoord van de wilde verhalen, die rond 1910 de sensatiepers beheersten in verband met de komeet van Halley, die in 1985 weer in onze nabijheid zal verschijnen, want hij heeft een omlooptijd van 75 jaar.

Overigens is het wel sneu, dat Edmund Halley (1656-1742; tijd- en landgenoot van Isaac Newton) bij niet ingewijden alleen maar bekend is gebleven omdat zijn naam verbonden is met die ene komeet terwijl hij toch in een publikatie van 1705 de banen van 24 kometen berekende. In 1679 had hij al een catalogus uitgegeven met de plaatsbepaling van 341 sterren van het zuidelijk halfrond.

Er zijn zeer vele kometen die in langgerekte ellipsbanen om de zon draaien. De meeste zijn niet of nauwelijks met het blote oog zichtbaar. Maar er zijn er ook, die als ze in de buurt van de zon komen, zo helder oplichten, dat ze zelfs overdag zichtbaar zijn. Het is bekend dat er kometen moeten zijn met zulke langgerekte banen dat hun omloop om de zon miljoenen jaren kan duren, zodat het heel wel mogelijk is dat er onverwacht een zeer heldere staartster aan de hemel verschijnt.

De christelijke overleving **gaat inderdaad uit van een staartster en heeft dus kennelijk** de ster van Betlehem van meet af aan geassocieerd met een komeet. Een komeet bestaat uit een verhoudings-gewijs vrij kleine kern, omgeven door een ijle gaswolk. Naarmate hij dichter in de buurt van de zon komt licht de gaswolk (coma) helder op en onder invloed van de zogenaamde **zonnewind** ontstaat een lange staart van lichtend gas, die van de zon afgericht is. Echter, zoals gezegd, zijn dergelijke hemellichamen door de meeste volkeren in verband gebracht met naderend onheil en zeker niet met een heilsverwachting.

Het was juist de staart van de komeet van Halley die in 1910 zoveel opschudding veroorzaakte toen astronomen bekend maakten, dat de aarde, op zijn baan rond de zon, door de staart van de komeet zou passeren. De wildste verhalen deden de ronde over de dodelijke gaswolk, die de aardse atmosfeer zou vergiftigen in weerwil van de verzekering van diezelfde astronomen, dat het gas van de kometen-staart zo ijl was, dat het zelfs in samengeperste toestand nauwelijks in staat zou zijn een vlieg te doden.

SUPER-NOVA

Alles blijft echter gissing, zoals het verhaal zelf van **de Wijzen uit het Oosten,** die een ster volgden op zoek naar de Koning der Joden wiens geboorte erdoor werd aangekondigd. De enige evangelist die deze geschiedenis vermeldt is Mattheus (2: 1-10). Hij noemt echter geen aantal, noch namen. Pas in latere eeuwen werden het er drie, vermoedelijk vanwege de drie geschenken, er weer later werden het Koningen en tenslotte duiken in de negende eeuw de namen op van Kaspar, Melchior en Balthasar.

Hoe het ook zij, wij nemen aan dat het om vooraanstaande astrologen ging, die bovendien van goeden huize moeten zijn geweest, anders waren ze niet op reis gegaan om een vorstenkind te overladen met geschenken. Misschien is deze redenatie van ons wat al te nuchter, net als de poging om de waarheid achter de ster te vinden.

Als vooraanstaande astrologen moeten zij niet geheel onbekend zijn geweest met het verschijnsel **staartster.** Het lijkt dan ook minder waarschijnlijk dat zij, op grond van het zien van een komeet op reis togen. Een veel ongewoner fenomeen, waarover geen enkele voorspelling valt te doen, is dat van een **supernova.** Een gewone nova laten we buiten beschouwing, want die zijn niet spektakulair genoeg. Een super-nova kan onvoorstelbare vormen aannemen en komt slechts sporadisch voor. Het is het ontploffen van een ster en astronomen hebben dit verschijnsel zelfs kunnen waarnemen in extra-gallactisch sterrenstelsels, dat zijn sterrenstelsels buiten ons eigen melkweg-stelsel. Bij zo'n kosmische ramp kan de helderheid van de ster binnen enkele uren tot wel met het twintigvoudige toenemen. Als zo'n ster planeten zou hebben zou ze die binnen datzelfde tijdsbestek volledig verbranden (iets om over na te **denken?).**

Een ster die in een super-nova verandert, stoot met snelheden van duizenden kilometers per sekonde materie de ruimte in. De hele explosie kan zo'n dertig dagen in beslag nemen, waarna er voor het oog niets meer overblijft. Bij een gewone nova, waarbij de helderheid ook binnen enkele uren met soms meer dan het tienvoudige toeneemt, kan het jaren duren voor de uitbarsting van kosmisch geweld over is, doch dan krijgt de ster weer zijn oorspronkelijke helderheid terug. Sinds de ontwikkeling van de radio-astronomie is duidelijk geworden dat ook super-novae niet geheel van het toneel verdwijnen, maar veranderen in een soort kosmisch cyclotron waaruit zeer krachtige radiostraling wordt uitgezonden.

Met andere woorden: zeer waarschijnlijk bestaat de ster van Betlehem nog, hetzi komeet (en misschien zien we haar dan ooit nog eens terug), hetzij als neutronen-ster, restant van hemels geweld. Blijft echter de vraag, hoe een dergelijk natuurverschijnsel de Wijzen uit het Oosten de weg kon wijzen.

HARDNEKKIG BIJGELOOF

Op zich is er niets vreemds aan dat men soms heel sterk de indruk krijgt dat bijvoorbeeld de maan precies in een bepaalde boom hangt of precies boven een bepaald huis. Dat is een bekende perspektief-vertekening als gevolg van de duisternis of schemering. Met elk ander zeer helder hemellichaam kan dat in theorie dus ook voorkomen en, als men het niet gewend is (zoals bij de maan), en men is bovendien van nature sterk gericht op mantische verklaringen, dan is het gemakkelijk het gezichtsbedrog niet te doorzien.

Men kan zich bij dat alles afvragen of de kerken niet wat al te gemakkelijk voorbijgaan aan de astrologische achtergrond van het Drie Koningen-verhaal. Het zou op zijn minst zinvol zijn duidelijk te maken dat de sterren-wichelarij van de oudheid iets heel anders was dan het achterlijke bijgeloof in horoskopen en tekens van de dierenriem dat vandaag de dag nog zo welig tiert.

In tegenstelling namelijk tot wat de horoskoop-trekkers beweren zijn hun orakelachtige berekenings-stelsels niet te herleiden tot de oude Babyloniërs en Egyptenaren. Sinds de ontcijfering van het Babylonische spijkerschrift en de Egyptische hiërogliefen is het duidelijk dat deze volkeren zich niet met individuele lotsvoorspelling bezig hielden.

Daarnaast heeft de parapsychologie een verschijnsel bloot gelegd, dat hier op neer komt, dat sommige paragnosten hun gaven uitsluitend kunnen oproepen door ze op te hangen aan een

soort mystiek ritueel. Dat zou **wel eens de verklaring kunnen** zijn van het feit dat sommige astrologische karakterbeschrijvingen tegen wil en dank soms nog uitkomen ook. De astrologie is ontegenzeglijk het meest hardnekkige, meest verspreide en meest stompzinnige hedendaagse bijgeloof.

Dat de mens de toekomst wil kennen is volkomen natuurlijk. Het ligt in de menselijke natuur, in het denken zelf, om de natuur te willen beheersen en de moeilijkst beheersbare faktor is de toekomst. Zo lang de mens bestaat heeft hij zich vermoedelijk al bezig gehouden met **mantiek,** dat wil zeggen, met het proberen de toekomst te ontraadselen door allerlei raadselachtige verschijnselen uit te leggen als symbool en vingerwijzing en wat moet er raadselachtiger geweest zijn voor de oudheid dan de miriaden flonkerende sterren aan het firmament? Vanaf het moment dat de astrologie astronomie werd, kon zij niet anders dan het bijgeloof van zich afschudden omdat men ontdekte, dat de hele sterren-wichelarij was gebouwd op een stelsel, dat slechts in schijn bestond!

Niet de zon gaat door de tekens van de dierenriem! Het is de achtergrond van het universum die voor ons verandert door de omloop van de aarde om de zon. In werkelijkheid veranderen de beelden geen moment van plaats.

Als ze al invloed op onze aarde zouden uitoefenen zou die het hele jaar door niet veranderen omdat het afstands-verschil tussen het ene punt van de aardbaan en het andere met betrekking tot de onmetelijke afstanden tot de sterren nauwelijks enig verschil maakt. Bovendien horen de sterren van de verschillende sterrenbeelden alleen maar in schijn bij elkaar want in werkelijkheid zijn ze onvoorstelbaar ver van elkaar verwijderd. Daar komt nog bij dat de horoskoop-trekkers uitgaan van het moment van de geboorte van een mens en dus niet eens rekening houden met het blote biologische feit van een negen maanden durende groei van bevruchte eicel tot boreling.

MYSTIEKE VERVOERING

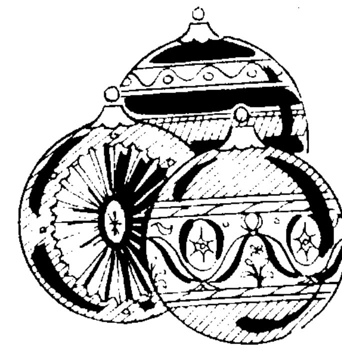
Laten we, tot besluit, liever in de kerstnacht eens onze blik richten op de sterrenhemel die vooral in die tijd een prachtige aanblik biedt. Al te veel mensen nemen als gevolg van de overdadige verlichting van huizen, gebouwen en straten, niet meer de moeite dat te doen, terwijl het toch van oudsher die sterrenhemel is geweest, die de mensheid heeft geïntrigeerd, gefascineerd en in mystieke vervoering gebracht. Pas de moderne sterrenkunde heeft de ware inmensiteit van het universum bloot gelegd en daarmee niet het mysterie van ons bestaan verkleind, maar vergroot, met een faktor plus oneindig!

Kijk eens naar de helderste ster aan de december-hemel: Sirius, de alpha ster van de Grote Hond, in het zuidoosten, waar men haar haast voor de ster van Betlehem zou kunnen houden. En, richt Uw blik eens op Orion, hoog in het zuiden, met zijn stralende gordel van drie heldere sterren. Ook wel, door sommigen, **de Drie Koningen genoemd. Of, kijk eens door een gewone verrekijker naar het Zevengesternte,** ten westen van Orion, in het sterrenbeeld **Stier.** De officiële naam is **Plejaden,** zo genoemd naar de mythologische zeven dochters van Atlas en Pleione. Maar zelfs door een gewone kijker blijkt het een sterrenhoop te zijn van vele malen zeven.

Kijk omhoog en verwonder U, zoals de eerste mensen zich moeten hebben verwonderd en zoals de laatste mensen zich nog steeds zullen verwonderen elk, door de toegenomen kennis, op hun eigen manier. Maar ook over een miljoen jaar zal elke aardse geleerde nog met Isaac Newton kunnen verzuchten:

"Zijn en weten is een zee zonder oevers. Hoe verder wij erin doordringen, hoe meer zich datgene uitbreidt wat voor ons ligt. Elke triomf van het weten bergt honderd bekentenissen in van ons niet weten." En elders zegt hij: "De natuurkunde is een bijzondere vorm van theologie."

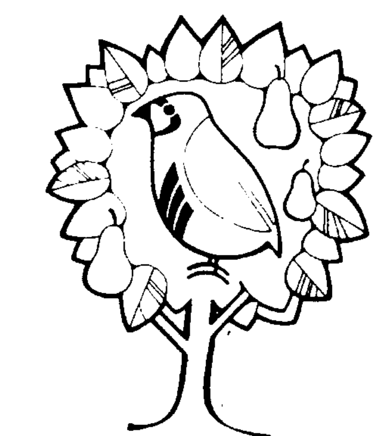

Een naar maar mooi beroep

Begrafenis-onderneemster op Aruba

... "Al 23 jaar lang zit ik in het vak. Eerst werkte ik alleen maar achter de schermen en was het mijn vader die het persoonlijk contact had en alles regelde. De laatste tijd wordt steeds meer op mijn schouders geschoven, maar ja, ik doe het met plezier en mijn vader is niet zo jong meer. Hij zal het rustiger aan moeten doen"... Aan het woord is mevr. Yolanda Maduro-Wever, dochter van de bekende Zepp Wever. Bi na iedereen op Aruba kent haar wel, ook al kunnen diegenen waarmee ze beroepsmatig echt werkt, het niet navertellen, omdat die, zoals dat heet, al naar een "betere leven" zijn gegaan.

Als we praten over het gaan naar een "beter leven" dan zul je wel begrijpen dat we het hebben over doodgaan. Yolanda's beroep heeft te maken met dode mensen. Ze is doden aflegger of beter gezegd begrafenis onderneemster, want zoals zij zelf haar werk beschrijft doet ze van alles een beetje. Zij legt de doden af, bestuurt de lijkwagen en in haar vrije uren bekleedt ze zelfs de doodskisten. Lange tijd was ze de enige vrouw op de Antillen die dit soort werk deed.

Over het algemeen staan de mensen sceptisch tegenover haar beroep, ze vinden het maar eng. Ja, dat vonden we ook, maar na haar zo gehoord te hebben en alles zo'n beetje te hebben bekeken, kregen we een andere kijk op dit alles.

Yolanda begon in de verpleging en om deze studie af te maken is zij naar Nederland gegaan. Het afleggen van een dode behoorde ook tot deze studie. Specialisatie op dit terrein was toen in Nederland niet mogelijk. Toen Yolanda naar Aruba terugkwam ging zij bij haar vader in het bedrijf. Het bedrijf is eigenlijk een familiebedri f geworden. Haar grootvader was ermee begonnen. Hij verkocht de doodskisten die een broer van hem maakte. Heel vroeger... was het zo dat men zijn eigen kist maakte en thuis boven de vliering bewaarde. Meestal was het dan zo dat wanneer men het nodig had, het al helemaal door houtluis was aangetast. Als dit gebeurde ging men gauw bij de buren kijken of ze een kist te leen hadden, die dan werd gebruikt. Na de rouwperiode moesten de nabestaanden een nieuwe kist maken om deze aan de buren terug te geven.

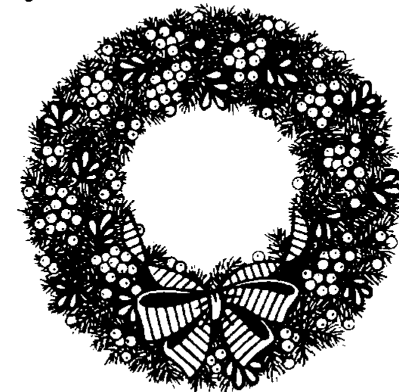

YOLANDA
...ernst en concentratie...

Na Yolanda's grootvader zette haar vader Zepp het bedrijf voort en breidde het uit. Samen met haar broers is Yolanda met het bedrijf opgegroeid. Ze kan zich nog goed herinneren dat ze vaak verstoppertje speelden in de opslagplaats achter hun huis, die vol doodskisten stond. Uit deze periode herinnert zij zich ook die ene keer dat ze echt goed is geschrokken!

Zij was toen 8 jaar. Een bejaarde man was naar haar vader komen vragen en toen hem verteld werd dat haar vader nog sliep besloot hij in de opslagplaats op hem te wachten. Zij die dit alles niet wist, moest in de opslagplaats zijn om een hamer te halen voor haar broer. Bij het binnengaan van de opslagplaats was het eerste wat ze zag deze vrij magere oude man die zat te knikkebollen tussen al die kisten. Ze schrok zich dood schreeuwde de hele omgeving bij elkaar.

In het begin legde Yolanda alleen doden af. In een latere stadium heeft zij zich meer gespecialiseerd. Ze is vaak naar de Verenigde Staten gevlogen om korte cursussen te vlogen om de moderne technieken onder de knie te krijgen.
Momenteel volgt haar enige zoon --- die in haar voetsporen is getreden -- een complete studie in de VS. Hij specialiseert zich in herconstructie van een lijk en hoopt in februari afgestudeerd te zijn.

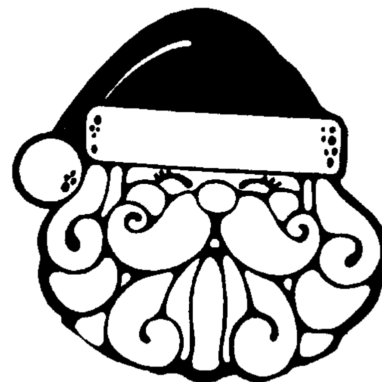

Op onze vraag hoe alles precies te werk gaat vertelde Yolanda ons verder dat ze eerst benaderd wordt door de naaste familieleden, die in een droevige stemming zijn. Zij merkt wel aan de familieleden dat als alle regelingen besproken zijn, ze niet vrolijker worden, maar wel minder droevig of beter gezegd berustend in hun lot.
In de laatste tijd heeft ze een paar gevallen gehad van mensen die haar benaderd hebben en hun eigen begrafenis hebben besproken. Deze mensen zetten hun wensen op schrift, dus ze hebben zelf gekozen welke kist ze willen, welke doodsgewaad, met of zonder muziek e.d. Dit is geen gewoonte maar ze heeft al 4 van zulke gevallen opgeborgen in haar file.

De Mensen hier praten niet graag over de dood en vooral niet over je eigen dood. Ze beseffen wel dat het eens moet gebeuren. Het gebeurt ons allemaal, maar wat er allemaal bij komt kijken, dat is een latere zorg. Hiermee wil zij niet bezweren dat de mensen geen eerbied tonen, nee hoor ... hier toont men wel degelijk eerbied. Men spaart kost, noch moeite als men een familielid moet begraven. Menigeen zal dit als geld-en tijdverspilling zien.

Kritiek is altijd gemakkelijk te leveren, maar het hoort er gewoon bij, het is een gewoonte van het volk geworden, "je kan je moeder toch niet in een gewone

kist begraven..." Wanneer dit allemaal begonnen is, weet ze niet maar het is eenmaal zo.
Het is hier ook gebruikelijk dat de naaste familieleden samen met eventuele dragers hun overledene in het lijkhuis komen afhalen en de lijkwagen begeleiden naar de plaats waar het opgebaard zal worden. Sigaren uitdelen bij een begrafenis is typisch iets van Santa Cruz en in Noord delen ze op de 8ste gebedsavond gebrandde pinda's uit.
Joden hebben ook hun eigen gebruiken, waarmee zij rekening moet houden. Yolanda probeert de wensen van haar klanten zo veel mogelijk te vervullen, hoe raar ze ook mochten zijn; zo vroeg iemand haar laatst of bij zijn begrafenis hij een 'cah'i orgel' kon krijgen.

Er is op Aruba altijd veel eerbied geweest voor de doden. Bij de jeugd echter is dit aan het afzakken. Als je met de lijken wagen voorbij rijdt hoor je vaak spottende opmerkingen van de jongelui langs de weg. Maar ... het is ook zo dat diezelfde jongens die een paar maanden terug zoveel gekke praatjes hadden, bij een overleden familielid wel degelijk de nodige respect toont. Wat Yolanda hiermee aan wil tonen is dat de jeugd hun eigen doden wel respecteert maar niet altijd het nodige respect toont voor die van een ander.
Nu we toch over vroeger hebben.

Vroeger ging het anders toe. Toen was er nog een voorlezer die de stoet leidde. En nog veel vroeger -- toen er noch geen radio en t.v. was -- zorgde diezelfde voorlezer voor dat het overlijden en begrafenis werd aangekondigd.
Haar echte werk zoals ze het noemt geeft haar de meeste voldoening. Haar echte werk is het werken met de lijken zelf. Ze heeft een kast vol chemicaliën en cremes staan, die zij allemaal bij dit beroep nodig heeft. Zij vertelde dat ze eerst het lijk moet desinfecteren, dit is om haarzelf en de familie te beschermen. Meestal wordt het lijk tijdelijk in de vrieskamer opgeslagen. Ze hebben nu een erg moderne vrieskamer en er kunnen ongeveer 18 lijken in. Naderhand probeert zij met het toepassen van speciale cremes het lijk een zo goed mogelijk aspect te geven.

Meestal krijgt zij van de familie een foto en dat vormt de richtlijnen voor haar taak. Mensen die aan een zware ziekte heen zijn gegaan of een zwaar ongeluk hebben gehad nemen meer tijd om goed werk te leveren. En met mensen die bepaalde medicijnen hebben gebruikt, moet zij voorzichtig zijn om niet de verkeerde chemicaliën te gebruiken, want als dat gebeurd kan de lichaamskleur een bepaalde kleur aannemen (bv groen) en je krijgt het niet meer weg. Sommige mensen laten zich balsemen. Voor het balsemen heeft zij in 1979 in de VS een speciale studie gevolgd.

Yolanda werkt liever 's avonds, dan kan ze niet gestoord worden. Als zij bezig is kan ze niet hebben dat iemand tegen haar spreekt, want zij heeft al haar concentratie nodig om zo goed mogelijk werk te leveren. Alleen haar twee "ijzeren mannen" zoals zij hun noemt helpen haar bij haar werk. Die "ijzeren mannen" zijn de apparaten die ze gebruikt om het lijk op te tillen en op haar werktafel te zetten en daarna weer op te tillen en in de kist te zetten. Vroeger waren er twee mannen nodig om dit werk te doen.

Goed werk leveren is het aller voornaamste voor haar, want zoals zij zegt, is haar werk te laatste herinnering die men zal overhouden van hun overledene. Haar grootste voldoening ondervindt zij dan ook als de mensen tevreden zijn over haar geleverd werk. Dit werk is voor haar zo belangrijk dat wanneer zij in het buitenland moet zijn, voor wat dan ook, zij elke dag opbelt om te horen of er iets bijzonders is. En mocht er iets zijn dan laat zij alles staan en neemt het eerste de beste vliegtuig terug naar Aruba. Als zij met vakantie naar het buitenland gaat, houdt zij er meer van om kerknoven te bezoeken dan musea en zo meer ideeën te krijgen.

Als laatste hebben we het nog over de plannen die er bestaan voor een crematorium. Voor dit doel werden al een speciale oven en gasbommen aangevoerd. Van hun opslagplaats moest -- om deze kanjers van apparaten binnen te brengen -- een deel van het dak worden weggehaald. Zij vindt het jammer dat de overheid niet alleen de nodige vergunning niet versterkt maar het nog niet belangrijk genoeg heeft gevonden om met hen aan tafel te zitten en het nodige te bespreken. Zij staat helemaal achter de crematie. Zij wil ook het liefst zelf gecremeerd worden, haar urn heeft ze al, het nog niet op Aruba kan, dan elders. De Bijbel zegt immers "je zult tot as weder keren" en dat gebeurt heel goed bij cremeren, want bij begraven blijven de botten nog lange tijd liggen. De kans is groot dat je een ziekte kan oplopen als iemand die een gevaarlijke ziekte had, dan kan de ziektekiemen nog in die botten blijven zitten, dus zij vindt het cremeren zelfs veiliger en hygiënischer.

...vader Zepp en dochter Yolanda met de «ijzeren mannen», die een belangrijke rol spelen bij de behandeling van een lijk...

...Yolanda in gesprek met Ludwina en Anna...

Op onze vraag hoe de Arubaan erover denkt om zich te laten cremeren zei Yolanda dat als ze maar weten wat het precies inhoudt en hoe alles zich afspeelt, dan zul je zeker meer voorstanders dan tegenstanders krijgen.

Ze beëindigt ons interview met haar wens die ze al lang koestert te vertellen. "Het mooiste zou ik vinden een eigen centrum buiten de stad te bezitten, met een crematorium en eigen kerkhof, helemaal met gras. Alleen de naamplaatjes boven de grond duiden aan wie er ligt, dus geen onderscheid tussen rijk en arm of zij meer of minder kunnen betalen".
Ze hoopt -- en dat hopen wij ook -- dat dit één in vervulling kan gaan.

Een naar maar mooi beroep door: (Ludwina Perez en Anna Tromp)

Toekomst van het christendom:

Minderheidsgroep van vrije christengemeenschappen

"Het zal geen christendom zijn als geheel van landen ... waar de godsdienst van Jezus Christus de algemeen erkende en nationale godsdienst is, maar een vrije groepering van afzonderlijke christenheden die verspreid leven in de maatschappijen die ten aanzien van de godsdienst neutraal of vijandig zijn. Vooral ... laten wij niet treuren om het verleden. Want de christenheid van vroeger is al te vaak een smadelijke aanfluiting geweest van het christendom".

Dit schrijft de Franse godsdiensthistoricus Jean Delumeau, hoogleraar aan het Collége de Franse in Parijs, in zijn boekje "Le Christianisme va-t-il mourir", 1977. Een pater benedictijn fr. Vromen vertaalde het in het Nederlands en Gooi & Sticht gaf het in 1978 uit. Delumeau ontving voor dit boekje van 165 pagina's de Gran Prix Catolique de Literature. Hij is een specialist in de geschiedenis van het christendom van de 16de tot de 18de eeuw, van Renaissance tot Hervorming, protestante en katholieke. Hij schrijft hier geen geschiedenis of overzicht van geschiedenis, maar een betoog aan de hand van talrijke geschiedkundige gegevens.

Als hij over de ontkerstening van de huidige christenlanden spreekt, denkt hij vooral aan Frankrijk, waar nog slechts 10% van de katholieken 'praktiseren'. Ook als hij over 'volkschristendom spreekt, over 'seizoen - of feestchristenen' doet hij ons ook direct denken aan Antilliaanse en misschien wel in het algemeen Zuid-Amerikaanse toestanden.

> **Kerstwens**
>
> *Ik wens al mijn vrienden en vriendinnen en iedere burger van ons eiland dat ze een ge- [illegible] len vieren en dat ze een voorspoedig nieuw jaar zullen hebben met Gods zegen.*
> *(een studente)*

Sinds Clovis en Karel de Grote is de geschiedenis van het christendom in Frankrijk tekenend voor het gehele christendom. Cultureel en godsdienstig nam Frankrijk een centrale plaats in het westen in en wat christendom betreft misschien nu nog wel. Hardnekkigheid als politiek-religieuze ideologie, fel atheisme, gingen samen met vurigheid van authentiek christendom en evangeliebeleving. Ook daarom trekt het boekje van Delumeau onze aandacht. Hij is geen priester, bedrijft geen scherpzinnige theologie, maar als historicus en realist doet hij een beroep op het gezonde verstand, vooral met betrekking tot wat men volkschristendom noemt en oecumene.

IN WEZEN MINDERHEID

Treurt niet al te veel over de teruggang van het christendom, zegt Delumeau. Het is nooit een echt christendom geweest, die middeleeuwse christenheid waar men met een zeker heimwee aan terug zou kunnen denken. Je kunt niet hele landen en volken christianiseren zonder machtsmiddelen, zonder politieke samenwerking met de vorsten of zonder angst te preken en met hel en vagevuur te dreigen. Het echte christendom volgens het evangelie van Jezus kan geen staatsgodsdienst oprichten. Het evangelie is uiteraard alleen maar voor een minderheid van vurige christenen, omdat het een beroep doet op een vrij aanvaard geloof.

"Als bestaand lichaam is de christenheid voortdurend met zich zelf in tegenspraak geweest, hoe groot het geloof, de vroomheid en de liefde van een groot aantal personen op zich zelf genomen ook geweest mag zijn. Zij heeft scheuringen veroorzaakt alsof zij niet bestond uit christenvolken of die daarvoor doorgingen. Ten aanzien van niet-christenen heeft zij vaak de wet van de sterkste laten gelden, daarbij vergetend dat dit ook mensen waren. De christenheid is dus geproclameerd, tot theorie gemaakt, geinstitutionaliseerd. Ze is nooit beleefd - en dat kon ze niet - in een eenstemmigheid van overtuigingen en riten en vooral van gedragingen. Op dit punt, dat voor ons in de 20ste eeuw het belangrijkste is, is zij een ontwerp geweest, een droom die men voor werkelijkheid versleten heeft."

MACHT EN DWANG

De grote fout die het christendom gemaakt heeft, is volgens Delumeau, dat ze een macht is geweest, dat ze geweld, lichamelijk en geestelijk geweld gebruikt heeft om zich te vestigen of zich te handhaven. Ze heeft de mensen niet vrij gelaten, wat toch de eis is van een echt geloof volgens de evangelieën. De Duitse 'mystieke spiritualisten' van de 16de en 17de eeuw lieten al een waarschuwing horen: "Het juk van Rome werd vervangen door het even uiterlijk juk van een boek, de Bijbel, waar de leeraar van Wittenberg de onfeilbare uitlegger van wenste te zijn".

Had het historisch gesproken anders kunnen verlopen? Daar is geen zinnige voorstelling van te maken. 'Het was natuurlijk niet gemakkelijk om de valstrik te vermijden van een verbond met de politieke macht. "Maar toch," wat zou er gebeurd zijn als de kerk - alle christelijke belijdenissen inbegrepen - trouw zou zijn geweest aan het evangelie? Ze zou dan niet gerekend hebben op de macht noch op de steun van de staat bij de evangelieverkondiging.

Ze zou geen heidense volkeren aangezegd hebben zich te bekeren op straffe van dood of slavernij, zoals dat gebeurd is in Saksen onder Karel de Grote en in Amerika in de 16de eeuw. Ze zou geen kruistochten ondernomen hebben, geen Inquisitie uitgevonden, geen ketters verbrand, geen Joden vervolgd, geen Morisko's uit Spanje verdreven, geen tempels van Maya's, Azteken en Inca's verwoest hebben. Er zou geen christenheid bestaan hebben in die zin waarin de Europeanen van vóór de Franse Revolutie dat verstonden dus geen eenstemmingheid is het geloof en de riten. Hetgeen betekent, dat de gelovigen van Jezus [illegible] de staatsmacht en dat ze veel minder rijkdom en macht ter beschikking zouden hebben gehad, maar veel meer vrijheid. De christenen zouden meer talrijk zijn geweest, omdat men de mogelijkheid zou hebben gehad om geen christen te zijn. Maar de ontkerstening zou op de dag van vandaag niet het massieve voorkomen hebben gehad, dat wij haar toekennen".

COMMUNISME

Ook Delumeau, zoals vele anderen, ziet in het communisme een quasi-godsdienst of surrogaat-godsdienst, één of dé grote mededinger van het christendom en met haar vergelijkbaar. De partij is een geprivilegieerde minderheidsgroep op meer dan één titel vergelijkbaar met de clerus van het oude staatsbestel "Dogmatisme dus, geen andere mening kunnen verdragen, Inquisitie bij het communisme nog erger dan ooit in het christendom geweest is. Met vele Fransen is ook Delumeau blij, dat de communistische partij in Frankrijk een poging doet zich een nieuw gezicht te geven.

"Maar ze zal nooit volledig kunnen overtuigen tenzij ze niet alleen het Sovjet-model van het socialisme heeft gedeavoueerd, maar ook erkend heeft dat het -zoals Solzjenitsyn zegt - Lenin is geweest die het terrorisme van Stalin heeft uitgevonden en dat de eerste dwaling van de bolsjewistische partij - een dwaling waaruit ontelbaar veel misdaden zijn voortgekomen - de oktoberrevolutie zelf geweest is, waardoor een minderheid haar dictatuur heeft opgelegd aan een volk dat er niets van wilde weten".

De Spaanse Inquisitie zou ongeveer 100.000 personen verbrand hebben. Hoeveel tientallen miljoenen heeft Stalin er gedood? Solsjenitsyn schat dat op dit ogenblik zich nog 1.500.000 personen in de Sovjetkampen bevinden. En wat is het resultaat van dit soort prediking van communisme en atheisme? Delumeau meent te weten, dat er in het Rusland van vandaag 15% van de christenen 'praktiseren', dus meer dan die 10% in Frankrijk.

VERLEIDEND SOCIALISME

Professor Delumeau spreekt niet over de christelijke bevrijdingsbewegingen in Zuid-Amerika, ook niet over de bevrijdingstheologie. Maar hij meent wel dat bepaalde geestelijken zich in de linkse politiek hebben gestort en het christendom verwisseld hebben met een sociale ideologie. "Christendom mag niet teruggebracht worden tot een sociale leer. Het is geen middel tot klassenstrijd. Daar mag het zich niet in laten opsluiten. Het mag zich niet verwarren met sociale zekerheid".

De boodschap van Jezus impliceert sociale consequenties, maar ze blijft eeuwig actueel alleen door haar transcendentie, door de verkondiging van de Verrijzenis en van een broederschap die alle ethnische en sociale fronten doorbreekt. Er zal geen christendom zijn zonder gebed".

PRIORITEIT VAN GEBED

De toekomst van het christendom ligt dus niet in de "clericalisering in de boezem van links". Christendom is een religieuze beweging waarin volstrekte prioriteit aan het gebied wordt gegeven. Ik meen, dat Delumeau juist gezién heeft. God beminnen en de naaste, betekent niet dat God voorlopig tussen haakjes kan worden geplaatst.

Delumeau zegt dat er klachten zijn over desacralisering van de liturgie. In de moderne liturgie zou dikwijls het sacrale, de openheid voor het mysterie, verminkt worden. En dan is de vernieuwing van de liturgie een mislukking. "Het sacrale is van nature verbonden met het gebed en maakt er de voedingsbodem van uit". Daarom zal de meditatiebeweging afkomstig uit het oosten een nieuwe impuls kunnen geven aan het christendom in crisis.

Wat dat betreft is de Franse theoloog Jean Biés volledig eens met Delumeau in zijn artikel 'O Kerk, waarom uw neergang? 'in Bres 103, december 1983. Biés betoogt ook dat de boodschap van Christus niet een simpel socialisme is, dat het Evangelie in de eerste plaats een 'handleiding is [illegible] heid van enige politieke aanwijzing in het Evangelie houdt zelfs een soort waarschuwing in tegen de verdeeldheid die door de politieke hartstochten gezaaid wordt.

VOLKSCHRISTENDOM

Wil men het christendom nog toekomst geven, dan zal men ook bij een minderheidschristendom toch meer positief en waarderend moeten staan tegenover wat men noemt 'volkschristendom'. Het is de 'zwijgende meerderheid', dikwijls afgeschreven, althans als dynamiek christendom; christenen die maar enkele keren in het leven zich tot de kerk wenden: doop, eerste communie, trouwen, begraven, kerstmis, pasen. Christenen met een vereenvoudige vorm van religie, die weinig eisen stelt in zake culturele verplichtingen, weinig beredeneerd is, met zwakke dogmatische instelling, moraliserend, sentimenteel, familiegebonden, slechts ritueel vragens voor feesten, troost of hoop. En dan ook nog veeleisend kan zijn, wist Delumeau ook al.

Hoe daarover te oordelen? Zeker niet met minachting afwijzen. De predikanten, ook moderne sociale predikanten, van alle belijdenissen hebben maar al te vaak geschitterd in onverdraagzaamheid en minachting voor de grote massa van de christenen. Niemand kan zeggen tot welk een diepte het geloof in Jezus is doorgedrongen in het innerlijk van deze gelovige bevolking. Het gezond verstand vraagt om ze niet te ontmoedigen of met tegenzin te vervullen. Tenslotte een vurige minderheidsgroep blijft voor lange tijd steunen op een breder milieu, het volkschristendom.

Iets nieuws van onze tijd is volgens Delumeau, dat het godsdienstig geloof en regelmatig kerkbezoek niet meer aan elkaar kunnen verbonden worden. In een tijd dat het publiek niet meer aan de prediking van de angst gehoor geeft, moet men het christendom niet tot zinken brengen door geen rekening te houden met de 'vraag' en alleen maar met een 'aanbod' te komen.

De grote afstand die actueel heerst tussen de officiële kerk en de lekenchristenen is een ongezonde situatie en men kan voorzien dat uiteindelijk de hierarchie zal moeten capituleren inzake verplichte biecht, zwangerschapsvoorkoming, echtscheiding. Dat betekent dat het volkschristendom alleen maar een christendom kan blijven als het clericalisme, de druk van boven, in al zijn vormen zal zijn uitgebannen. En daarom is een diepgaande verandering in de institutionele structuren noodzakelijk, vooral ook in verband met de hoognoodzakelijke eenheid van alle christenen.

EINDELIJK EENHEID

De moderne religieuze crisis is te weinig om te zeggen, dat de Kerk ook deze wel zal overleven. De nieuwe situatie van collectief ongeloof is zonder precedent. Nu scheidingen en veel structuren uit het verleden in stand houden is je reinste dwaasheid.

"Het klassieke oecumenisme (alle belijdenissen één) vormt geen project meer dat voldoende enthousiasme wekt en het zal zich veel breder moeten openstellen naar "alle gebedsmensen'. Toch moet men eerst alle christenen bij elkaar gebracht hebben.

Ook hier doet Delumeau een beroep op het gezond verstand vooral van de leiders van de verschillende belijdenissen. Hij is het met de Duitse onlangs overleden theoloog Karl Rahner eens' dat er in alle christelijke kerken een voelbare afstand is tussen de officiële leer en het geloof zoals dat beleefd wordt door de gelovigen. De christenen denken over hun toebehoren aan de kerk van Christus op zo'n manier dat de confessionele verschillen in werkelijkheid verdwenen zijn.' De beoogde is al enigszins gerealiseerd, vindt hij, o.a. in de beweging rond Roger Schultz van Taizé bij Macon in Frankrijk. Men weet dus hoe het wel kan.

BASIS-CREDO

"Als de hereniging van de christenen inderdaad ooit een feit moet worden, dan zal dat gebeuren zonder overwinnaars en zonder overwonnen en door middel van [illegible] concessies. [illegible] vaarding van een zekere mate van leerstelling pluralisme, dat voortdurend is afgewezen door de religieuze overleden in het verleden. Veelvormingheid in theologische opvattingen en in riten mag geen sta-in-de-weg zijn voor de eenheid. Eenheid in verscheidenheid met een basiscredo van een leerstelling minimum, zoals ook Erasmus in de tijd van de Reformatie voorstond. De waarheid van het Christendom is op de eerste plaats zijn eenheid rond de verrezen Christus!.

CHRISTENFEDERATIE

Delumeau probeert zich een voorstelling te maken van dat nieuwe model Christendom' eenheid in verscheidenheid' en stelt zich een soort christenfederatie voor rond een basis-credo en met een bestuur en een verantwoordelijke, die beiden moeten voortkomen uit de grote gemeenschap van de gelovigen en op regelmatige tijden vervangbaar moet zijn. Dus een beetje in de trant van de Wereldraad van Kerken, waarbij de katholieke kerk niet mag ontbreken als lid.

De grote concessie daarvoor vereist moet dan vooral komen van de rooms katholieke kerk, die het theocratisch ideé van kerkbestuur moet verlaten en die bij eventuele nieuwe oecumenische concilies de leken en dus ook de vrouwen massaal vertegenwoordigd laat zijn.

Een utopie? Zonder twijfel, zegt Delumeau. Het grote gevaar is dan toch weer' het leerstelling dogmatisme van vele lokale pausen, het uiteenvallen van de christelijke eenheid in onverdraagzame en gesloten kapellen'.

Een utopie? Ja, maar de huidige crisis van het christendom is dermate ernstig en groot dat alleen de utopie nog een kans van slagen heeft. Zij zal zonder twijfel de werkelijkheid van morgen zijn. Maar het christendom zal nooit een macht kunnen worden. De God van het Evangelie zet zijn lijden voort door de mensengeschiedenis heen. Hij is nooit aan de macht geweest en zal het niet zijn voor het einde der lijden. Al bij al een pittig boekje van professor Delumeau. Het gezond verstand vraagt om er goed notitie van te nemen.

door:
R. Nooijen

(Het einde van het Christendom?, door Jean Delumeau, 1977. Gooi & Sticht)

De Kerstnacht van Guadirikiri

Wie er op de gedachte was gekomen om op de dag voor kerstmis een tocht per auto over Aruba te maken, weet ik niet meer. Het is al te lang geleden. Het doet er ook niet toe. Wat er wel toe doet is, hoe wij die kerstnacht hebben doorgebracht. Maar laat ik beginnen bij ons vertrek.

WE WAREN EEN bonte groep in die jeep. Ik kan me een zwaargebouwde Amerikaan herinneren, een wat bedeesde Arubaan, een Venezolaan die veel praatte, een vrolijke Hollander en een oude man, van wie niemand wist waar hij nu eigenlijk vandaan kwam. We hadden elkaar ontmoet op het terras van een hotel, waar we onder het genot van een goede borrel al heel snel in gesprek waren geraakt. Toen iemand voorstelde om te gaan rijden, waren we daar dadelijk allemaal voor.

Ik had op goed geluk een jeep gehuurd. Ik wist weinig van wagens af, maar alles liep goed en ik voelde me dan ook geroepen om mijn diensten als chauffeur aan te bieden. We reden van het hotel eerst naar de California vuurtoren, omdat je vanaf dat punt zo'n geweldig uitzicht hebt. De Amerikaan nam voortdurend foto's. Vandaar reden we over Turibana naar de kapel van Alto Vista. De met enorme blokken steen bezaaïde vlakte, waarop de kapel staat, maakte een grote indruk op mij. Ook het uitzicht vanaf de Kristalberg of Seroe Plat kan ik me goed herinneren. Zo reden we dan verder, via Ayo en Catashi naar San Fuego. Een echt Arubaans landschap was het, met stenen muren, cactus en dividivi, geiten en schapen, en hier en daar een kip. De Amerikaan was al aan een tweede rol film begonnen. De Venezolaan vertelde aan een stuk door over een liefdes-affaire, waarin hij betrokken was. De Hollander maakte zo nu en dan een grapje, en de Arubaan en de oude man zeiden niets.

Ondertussen was het al wat later in de middag geworden voordat wij over Miralamar bij de duinen van Boca Prins aankwamen. Daar liepen we de kust langs tot bij Dos Playa en toen weer terug naar de jeep. Het was al zes uur geweest voordat we naar Guadirikiri reden, waar we de grot wilden zien. Met behulp van mijn zaklantaarn liepen we een eindweegs de grot in, terwijl vleermuizen om onze hoofden suisden. Zoals alles wat we die middag gezien hadden, had ook die grot een aparte bekoring.

We stonden nog een ogenblik na te praten over de grot, nadat we weer buiten gekomen waren. Toen voelde ik de eerste druppels regen. Vlug wipten we in de jeep, zodat we terug konden rijden naar de stad en de hotels. Maar de jeep vertikte het. Wat we ook deden, hij wilde niet starten. We hielden krijgsraad: wat te doen? Het was immers ook donker geworden. Liften zou wel niet gemakkelijk zijn, maar we zouden kunnen gaan lopen en misschien zou ons toch nog iemand passeren met een warm hart. Nog voordat we de eerste stap konden zetten, barstte de bui echter in alle hevigheid los, zodat we weer snel de grot binnenrenden. Het zou wel niet lang duren, dachten we. Regenbuien duren toch nooit lang op Aruba? Terwijl we schuilden in de bedompte grot, hadden de Hollander en de Amerikaan een geanimeerd gesprek over de gebreken van mijn jeep.

Nadat de eerste aanval van de regen wat geminderd was, probeerden de Amerikaan en ik opnieuw om de jeep te starten, maar al weer zonder sukses. Plotseling begon het weer zwaar te regenen en wij wipten opnieuw de grot binnen. De bodem in die grot was vochtig en ik slipte vervaarlijk, zodat het zaklicht uit mijn hand glipte en van mij weg rolde. We vonden het maar met moeite terug en toen bleek dat het glas en het lampje gebroken waren. Dat was een tegenvaller om zonder licht verder te moeten stommelen in die donkere nacht. We hoopten echter dat de regen zou ophouden, zodat we althans konden gaan lopen, al was het dan wel een hele afstand. Maar de regen was niet meer te stoppen. Het leek wel alsof alle sluizen van de hemel waren opengezet! De grot was trouwens ook niet waterdicht, zodat op die plaatsen, waar hij in verbinding stond met de open lucht, het regenwater ruisend naar binnen stroomde. Wij merkten dan ook, dat we geleidelijk aan in kleine beekjes stonden, die over de bodem van de grot stroomden.

De stemming werd er in onze kleine groep natuurlijk niet beter van. Er werd geklaagd over de lange weg terug, over het gemiste avondeten, en over de ongerustheid van de familieleden in de hotels. Wat een manier om kerstnacht te vieren! Ik begon er net bang voor te worden dat we alleen nog maar klachten zouden moeten aanhoren, toen de

Hollander zijn verhaal begon te vertellen. Buiten viel de regen onafgebroken met bakken uit de [illegible] we tenslotte allemaal een steen of een korte stalagmiet gevonden, waarop we konden zitten, terwijl we probeerden om onze voeten uit het water te houden.

Het moet zowat dertig jaar geleden gebeurd zijn, zei de Hollander, terwijl hij probeerde om zijn dampige sigaar weer aan te steken. Ik zat op de grote vaart en we voeren tussen Sumatra en Malesië, ongeveer ter hoogte van Melaka of Muar. Het was al dagenlang slecht weer geweest en we waren daardoor nogal wat achter geraakt op ons reisschema. Nou heb je kapiteins, die wel schappelijk zijn en de zeeman toch op tijd zijn vrije dag gunnen, maar die oude van ons hield zich strikt aan zijn opdrachten. Verloren dagen moesten ingehaald worden door langere uren te maken en je vrije tijd schoot er vaak bij in. Gemopper onder het scheepsvolk, dat spreekt vanzelf! Maar ja, het was nog voor het tijdvak van de inspraak en je kon werken of opstappen. Nou wat doe je dan? Die getrouwd waren moesten aan vrouw en kinderen denken en de jonkies, zoals ik zelf, aan hun promotie! Dus wij maar doorploeteren, want de ouwe wilde voor de kerst nog in Singapore zijn.

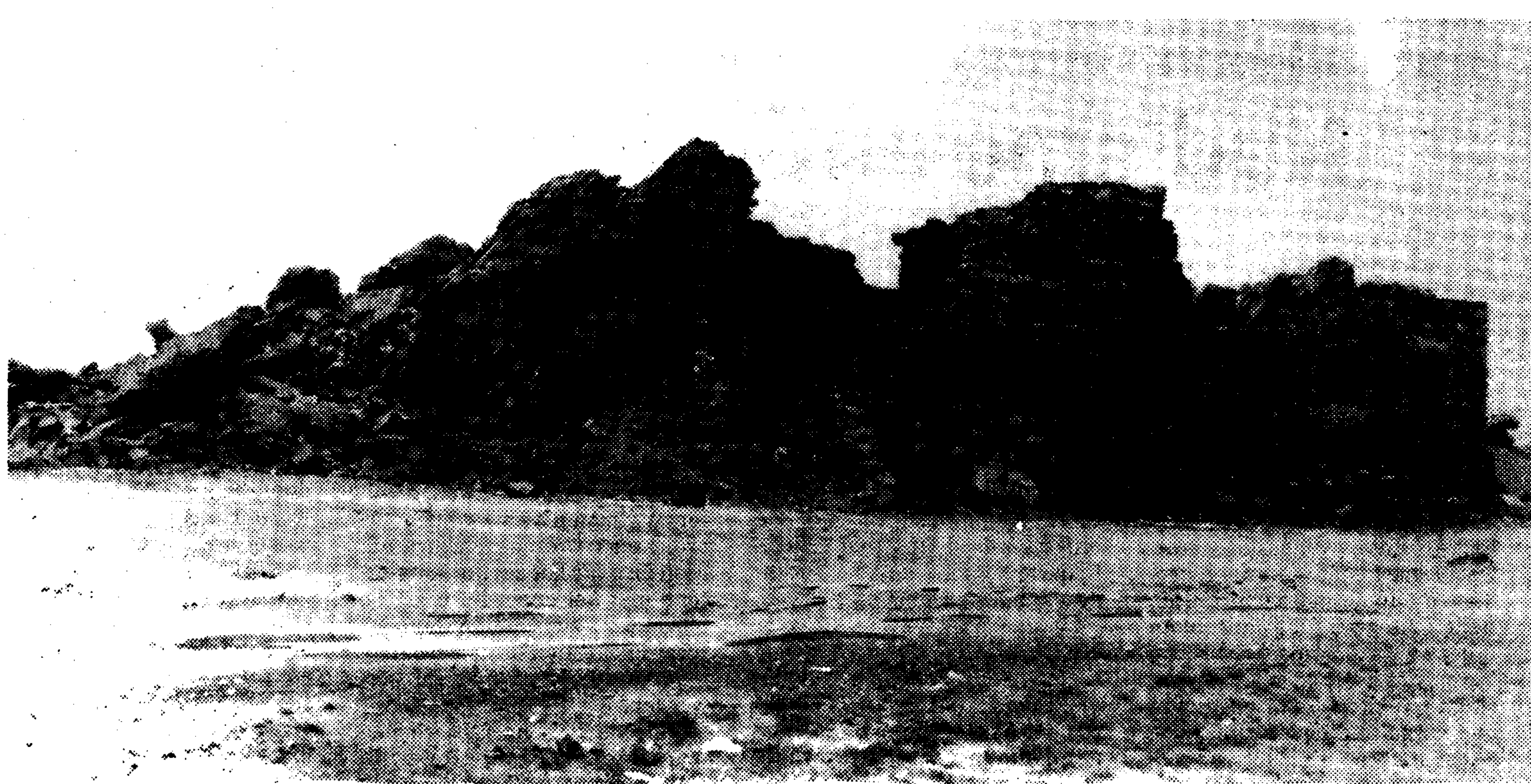
Op de vier en twintigste december liepen we 's morgens de haven van Padang op Sumatra binnen. We waren er al vaak geweest en we kenden dus de toko's waar je mooie dingen kon kopen voor de familie thuis of vriendinnetjes onderweg. Ook waren er enkele warungs waar je bijzonder lekker eten kon krijgen en wij verheugden er ons al op om daar tenminste even gebruik van te kunnen maken. Maar de kapitein had andere plannen. Hij was een eerste klas sla- [illegible] op om sneller te lossen, zodat we weer verder konden. Niemand mocht van boord. Integendeel, we moesten allemaal meehelpen om de spullen uit het ruim te krijgen. Er kwamen wat Chinezen aan boord, die naar Singapore wilden, en het duurde niet lang of hun bagage was ingenomen en we vertrokken weer. Mensen, ik heb van mijn leven niet zo'n gekanker onder het volk gehoord. Padang was nu eenmaal een vaste pleister-plaats voor ons en om daar niet eens van boord te mogen gaan, was het einde! Maar de ouwe was onvermurwbaar. Hij drong er bij de stokers op aan om alles op alles te zetten, zodat we die nacht Singapore nog zouden bereiken.

Maar het zou heel anders lopen dan hij dacht. Mijn oude moeder placht te zeggen, dat de mens wel wikt, maar dat God beschikt. Nou, dat heeft Hij toen ook gedaan. We waren nog maar amper de haven van Padang uit, toen er een waar noodweer losbarstte. Jullie denken misschien dat het hier hard regent, maar je hebt hier op Aruba nog nooit een echte moeson gehad, mensen! Wat een water! Ongelooflijk! Je kon geen hand voor je ogen zien!

Er was nog geen radar in die dagen en we moesten dus nog met onze eigen ogen en het kompas de weg zien te vinden. De wind rukte aan ons schip, de golven sloegen over het dek en de eerste stuurman raadde de kapitein aan om liever terug te gaan naar Padang voordat het weer nog erger werd. Maar hi had net zo goed tegen het dek kunnen spreken. We voeren verder. Tenslotte begon ik toch ook bij de kapitein tekenen van moeheid te bespeuren. Ik zag hoe zijn handen beefden en hoe zijn ogen knipperden van het onafgebroken ingespannen turen. Wij hadden het trouwens allemaal hard te halen. Het was levensgevaarlijk geworden om aan dek te gaan en het onvermijdelijke gebeurde: één van de leerling-machinisten werd van het dek geslagen door een enorme golf. Toen brak er als het ware paniek los aan boord. Sommigen verweten het de kapitein openlijk, anderen dachten dat dit het einde was, maar gelukkig kon de eerste stuurman de kapitein er toe overhalen om vaart te minderen en te zoeken naar de ongelukkige. In die hel van wind en water viel er niet aan te denken om een boot uit te zetten.

Werken met een boei zou ook [illegible] want niemand kon in deze toestand de handen vrij hebben om wat te doen. We hadden al onze krachten nodig om op de been te blijven. In zulk noodweer heeft een drenkeling weinig kansen, maar ja, je kunt het natuurlijk nooit weten en zoeken was dus geboden. Maar we vonden niets of niemand.

Indien de jonge man al geroe-

RUINES BUSHIRIBAND

pen had, hadden wij niets kunnen horen boven het gehuil van die storm. Het was ondertussen ook al avond geworden en zo donker als een tropennacht maar zijn kan. De kapitein had net besloten om het zoeken op te geven en de man als verloren te beschouwen, toen het schip ineens een geweldige schok kreeg en daarna klemvast bleek te zitten op een rif. De ouwe vloekte dat het een aard had, maar het hielp geen zier. We zaten zo vast als een muur, mensen! Ondertussen beukte die storm maar door en wij moesten allemaal op onze posten blijven voor het geval we losgeslagen zouden worden. Daar hoopte de ouwe natuurlijk op. We hadden gelukkig geen lek opgelopen, maar vastzitten met een schip is nooit een lolletje. Die dingen moeten nu eenmaal varen.

Na enkele uren bedaarde de storm wat en de regen hield geleidelijk aan op. Aanvankelijk zagen we nog niets, maar later zag een van ons een paar lichtjes, waarschijnlijk van een dorp, zodat we wisten, dat er land in de buurt was. Omdat de zee kalmer was geworden, werd er besloten om een boot uit te zetten en naar de wal te varen. Ik was een van de lui, die de boot moesten bemannen, en we voeren af. Het land was inderdaad niet te ver af. We bleken vast te zitten bij de zuidpunt van het eiland Rangsang.

Terwijl we bij het dorpshoofd vertelden wat ons was overkomen, kwamen daar enkele vissers binnen met een verhaal wat ons de oren deed spitsen. Zij waren die middag uitgevaren, maar net als wij door de storm overvallen. Ze hadden dekking gezocht in een kleine baai en meenden daar een dugong te zien. Dugongs zijn zeekoeien en de mensen in die streken betalen goed geld voor de tranen van de dugong. Ik had ze al vaker gezien, maar de andere jongens nog nooit. We besloten dus om de kapitein maar rustig op het rif te laten zitten en de baai met de dugong op te zoeken. De vissers hadden ons duidelijke aanwijzingen gegeven, zodat we de juiste plek wel moesten vinden. Met een scherpe lamp zouden we dan de dugongs wel in de ondiepe baai zien rondzwemmen. We vonden de baai inderdaad, maar hoe we ook zochten, we zagen geen dugongs.

Voordat we de baai weer verlieten, liet ik het licht van de lamp over het strand schijnen en ineens zag ik iets wits liggen. Zou er een dugong zijn aangespoeld? Wij er op af. Het was geen dugong, maar onze drenkeling! Hij zag er afgetuigd uit, maar sliep als een roos. We hadden het hart niet om hem wakker te maken en lieten hem slapen totdat de morgen begon te gloren. We brachten die kerstnacht al pratend op dat strand door. Toen we bij het krieken van de dag weer bij het schip kwamen, stond de kapitein klaar met een uitbrander, maar het zien van de leerling-machinist maakte hem stil. Hij had hem al afgeschreven. Later heeft een sleepboot uit Padang ons losgetrokken en we voeren door naar Singapore, maar toen was het al verscheidene dagen na kerstmis! Ik geloof dat de kapitein en wij allemaal de les van kerstmis goed hebben begrepen: de mens is belangrijker dan het schema. De tijd was voor de mens gemaakt en niet andersom!

De Hollander zweeg en we dachten er allemaal over na. Buiten de grot stortregende het nog steeds. De Venezolaan, die zo nu en dan gekucht had tijdens het lange verhaal van de Hollander, schraapte zijn keel en zei: ik heb ook een eigenaardige ervaring gehad op een kerstavond. Niet op zee, maar in de bergen. Als jullie er geen bezwaar tegen hebben, wil ik het wel vertellen. Wij hadden er niets op tegen, want verhalen zijn een probaat middel om de tijd door te komen. Van slapen zou niet veel komen en bovendien was het daarvoor nog wel wat vroeg. Het was tegen tien uur, zag ik op mijn horloge.

Mijn verhaal gaat ook al heel wat jaren terug, zei de Venezolaan. Ik was nog een jonge man. Mijn jeugd had ik in mijn geboortestadje, La Paragua, doorgebracht, maar later nam een oom mij mee naar Caracas, waar ik bij hem in de zaak kwam. Zijn huwelijk was kinderloos gebleven en hij nam zich dan ook voor om mij tot zijn feitelijke opvolger te maken. Dat is uiteindelijk ook wel gelukt, maar het is niet gemakkelijk gegaan. Mijn oom had een winkel in kleren, die erg goed liep. Niet alleen mensen uit de stad, maar veel mensen van het platteland kwamen bij ons hun inkopen doen. Ik denk dat de gezellige sfeer van de winkel er veel toe bijdroeg. Men voelde zich er meteen thuis. In elk geval hadden wij de handen vol en ik had bijna nooit een vrije dag. In de avonduren moest ik bovendien mijn oom nog helpen bij de boekhouding. Goed, op zondag had ik natuurlijk wel wat tijd voor mezelf en dan ging ik na de mis met een vriend naar de grote plaza's om er te wandelen, met anderen te schaken of te dammen, en natuurlijk naar de meisjes te kijken. Heren, zulke knappe jongedames als die man op de plaza's van Caracas ziet, heb je nergens anders ter wereld! Wanneer we de kans kregen knoopten we gesprekken aan met de meisjes, maar vaak waren er moeders bij en dan lukte dat niet. Dat konden we alleen maar met onze ogen werken. Nu kun je daar ook al heel wat mee doen! Toch bleven die kontakten oppervlakkig. Eigenlijk bood mijn werk in onze winkel mij betere kansen om het schone geslacht niet alleen te bewonderen, maar ook beter te leren kennen. Wel moest ik er op letten, dat ik niet alleen bewonderde, maar ook verkocht, want mijn oom was op en top een zakenman. U weet echter wel, hoe dat is: waar een wil is, is een weg! En zo heb ik dan niet alleen veel kleding verkocht, maar ook genoten van de gelegenheid om lieve snoetjes te zien en flonkerende ogen. Wanneer ze mij vroegen om te zeggen of een bepaalde jurk hen goed zou staan, had ik volop de kans om mijn ogen keurend langs hun lieftallige figuurtjes te laten gaan. En wanneer ze een hoed uitzochten was het heel gewoon, dat ik hen in de ogen keek en daarna zei hoe goed die hoed hen wel stond. Wanneer het een bijzonder charmante jongedame was, liet ik haar vanzelfsprekend heel wat meer zien dan wanneer ze maar heel gewoon was. Zo verstreken de aren en mijn oom was erg tevreden over mijn werk. Maar hij dacht ook aan de toekomst en probeerde mijn interesse te wekken voor de dochter van een konkurrent. Hij dacht ongetwijfeld aan een toekomstig samengaan van de twee zaken.

De betreffende jongedame is later ook inderdaad mijn vrouw geworden, maar ik was het aanvankelijk helemaal niet eens met de keuze van mijn oom. Er was namelijk iets met mij gebeurd. Heren, ik was verliefd geworden! Tot over mijn oren! Op een dag was er een meisje uit de provincie bij ons in de winkel gekomen. Haar tante werd door mijn oom geholpen en ik had het voorrecht om zo'n knap meisje te bedienen, dat mijn hart er bijna stil van stond. Die ogen, die wangen en die mond! Ongelooflijk mooi! Ze kwamen uit de Sierra Maigualida, uit de buurt van Cusimi. Het was eind oktober, nog acht weken voor kerstmis. Ik heb twee moeilijke maanden doorleefd. Ik kan beter zeggen, doorgeleden, want het was hel, heren! Haar ogen, haar lachende gezicht, achtervolgden mij. Ik kon op het laatst aan niets anders meer denken.

Mijn ook maakte aanmerkingen over mijn vergeetachtigheid en afwezigheid. Gelukkig hielp mijn tante mij onbewust door op te merken, dat ik er moe uitzag en dat een vakantie mij goed zou doen. Doordat een broer van mijn tante voor een korte vakantie naar Caracas kwam en bereid was om in de zaak te helpen, kon ik inderdaad enkele dagen voor kerstmis vrij krijgen. Ik had mijn koffer al gepakt en vertrok naar La Paragua om daar mijn moeder op te zoeken. Van daar uit reisde ik in de richting van Cusimi. Ik kon, met mijn rugzak, een eind met een vrachtwagen mee rijden, maar daarna moest ik te voet de bergen in. Ik had wat proviand bij me en een deken, want het kan 's nachts flink koud zijn in de bergen. Het was op de dag voor kerstmis en ik hoopte voor het vallen van de avond het dorp te bereiken, waar mijn geliefde woonde. Natuurlijk wist zij niet, dat ik komen zou, want ik had haar slechts die ene keer gezien. Maar zo zijn de wegen der liefde, mijne heren, en ik was door en door verliefd.

Hij kuchte even en trok zijn voet uit het water, want om onze grot bij Guadirikiri plenste de regen nog steeds uit de donkere avondhemel. Wij zwegen en wachtten op de voortgang van zijn verhaal. Het duurde maar enkele ogenblikken, momenten waarin hij die jeugdliefde nog eens doorvoelde en beleefde. Toen ging hij weer verder.

Ik liep stevig door, want mijn hart spoorde mij aan, maar de duisternis valt snel daar in de sierra en ik was er niet zo zeker meer van of ik haar dorp die avond nog zou kunnen bereiken. Ik had aan boeren langs de weg om inlichtingen over de juiste ligging van het dorp gevraagd, want de streek was mij niet bekend. Ik was op de goede weg. Alleen was die veel langer dan ik had vermoed. Toen ik op het laatst erg moe was en me realiseerde dat ik toch ook niet in het holst van de nacht in een vreemd dorp kon gaan rondspoken en naar haar vragen, besloot ik om te overnachten in een van de hutten, die er in de sierra zijn. Ze zijn bestemd voor reizigers zoals ik, die hun bestemming niet meer kunnen bereiken. Er was een kleine stookplaats en een stapel droog hout, zodat ik een vuur kon maken. Het deed me goed om de warmte te voelen en het licht te zien. Ik at brood en kaas, die ik vanuit Cusimi had meegebracht. Het smaakte me uitstekend na die lange tocht. Ik sloeg mijn deken om me heen en zat daar bij het gezellig knapperende vuur, denkend aan mijn geliefde. Nu ik zo dicht bij het doel van mijn reis was gekomen, was het een genot om te dagdromen over hoe ik haar zou ontmoeten, wat ik zou zeggen, en hoe verrukt zij zou zijn over mijn komst. Ik werd er van binnen ook warm van! Dat [illegible] de beste kerstmis, die ik tot nu toe had gevierd!

Plotseling schrok ik op uit mij gemijmer, toen ik voetstappen hoorde buiten de hut en een jonge stem mij goedenavond wenste. Hij lichtte de klink en stapte binnen. Het was een jongeman van mijn leeftijd. Ook hij had besloten om de nacht in de hut door te brengen. Hij warmde zich bij het vuur en ik bood hem brood en kaas aan. Hij at er wat van en toen bleven we nog lange tijd bij het vuur zitten. We zeiden niet zo erg veel. Hij was kennelijk ook diep in gedachten. Mij kwam het best uit, want ik wilde graag denken aan haar, die mij zoveel weken had bezig gehouden. Tenslotte voelde ik me slaperig en het duurde niet lang of ik dommelde in. Rond middernacht werd ik echter wakker. Het vuur was uitgegaan en ik had het koud. Ik zag bij het licht van mijn aansteker, dat ook mijn hutgenoot wakker was. We maakten opnieuw een vuur en na korte tijd werd het weer behaaglijk in de hut. Maar nu viel het me lastig om de slaap te vatten. We spraken wat met elkaar en hij vroeg waar ik naar toe ging. Ik noemde de naam van het dorp en hij riep uit: O, maar daar moet ik ook naar toe! Dan kunnen we morgen samen verder gaan. Dat leek mij inderdaad ook een goed plan toe, vooral omdat hij bekend was in het dorp. Hij vroeg me wat ik er ging doen.

Ik vertelde hem, dat ik nog niet eerder in de Sierra Maigualida geweest was en dat ik het gebied in mijn kerstvakantie eens wilde verkennen. Dat antwoord scheen hem te bevredigen en hij begon te spreken over zijn eigen plannen. Hij woonde in een ander dorp, maar kwam vaak in het dorp waar we de volgende dag zouden heengaan. Hij was er in feite verloofd met een meisje en als alles goed ging zouden ze het jaar daarna gaan trouwen. Ik begon verwantschap met hem te voelen, maar mijn natuurlijke schroom weerhield mij er van om iets over mijn amoureuze plannen los te laten. Tenslotte werd hij zo vertrouwelijk, dat hij uit zijn binnenzak een foto van zijn geliefde tevoorschijn haalde en me die liet zien.

Heren, ik dacht dat ik een hartverlamming kreeg! Ik hield in mijn handen de foto van mijn geliefde! Die prachtige ogen, die fijne mond, die gracieuze uitdrukking op haar gezicht, zij was het! Op de foto had zij een liefdesboodschap geschreven. Er was inderdaad geen twijfel aan. Ik voelde me eerst zwak, alsof ik flauw zou vallen, maar toen kwam de haat in mij op. Ik haatte hem en ik zou wel eens laten zien, wie de betere man van ons tweeën was! Wat dacht hij wel? Ik gaf hem zwijgend de foto terug en deed alsof ik slaap had. Maar hij was nu pas goed losgekomen en vertelde over hun trouwplannen. Ze hadden elkaar eigenlijk altijd al gekend en hun aanstaande huwelijk lag dan ook geheel in de lijn der verwachtingen. Ik weet niet hoe het kwam, heren, maar ik begon mezelf geleidelijk aan in mijn hart te schamen voor mijn haat tegenover hem. Welk recht had ik om hem zijn bruid te betwisten? Ze had mij slechts eenmaal gezien en dat dan nog in onze winkel, terwijl ze hem reeds haar gehele leven kende! Goddank had ik zelf niets over haar losgelaten! Misschien was het wel omdat het kerstavond was en men dan van goede wil moet zijn, maar ik kreeg meer en meer het gevoel, dat ik hem zijn geluk niet mocht benijden. Met dit betere gevoel kwam ook weer de slaap opzetten en ik dommelde weer in. Toen ik wakker werd begon het een beetje licht te worden. Ik wist niet goed hoe ik het hem zou moeten uitleggen, indien ik later zou verklaren niet mee te gaan naar het dorp. Daarom besloot ik om stil weg te gaan, terug naar Cusimi en La Paragua. Hij sliep nog vast toen ik de hut uit stapte, de kerstmorgen tegemoet. Dat, heren, was mijn vreemdste kerstnacht.

De Venezolaan zweeg. Wij hadden met hem mee geleefd. Het was ondertussen middernacht geworden, maar de regen ging onverdroten voort. De Arubaan zei, dat het ongehoord was, dat het zoveel en zolang regende. De Amerikaan zuchtte eens en gaf te kennen, dat ook hij een kerstverhaal op het hart had. De Hollander gooide zijn sigaar weg en ik moedigde de Amerikaan aan om met zijn verhaal te beginnen. Hij ging meteen van start.

Ik heb al op veel plaatsen op deze wereld kerstmis gevierd, zei hij, maar het was niet altijd zo. In mijn jonge jaren en toen ik pas getrouwd was, vierde ik het kerstfeest elk jaar met mijn ouders. Na ons huwelijk wisselden we het af: het ene jaar bij de ouders van mijn vrouw in Michigan, het andere bij mijn ouders in Pennsylvania. Maar op den duur kreeg ik er genoeg van. Het begon me zo tegen te staan, dat ik tot mijn vrouw zei: schat, laten we volgend jaar eens samen in het buitenland vakantie gaan houden met kerstmis. Mijn vrouw pruttelde wat tegen. Ze was er niet zeker van, hoe dit bij haar ouders zou aanslaan. Zouden ze zich niet beledigd voelen of miskend? En hoe zouden mijn ouders het opvatten? Maar goed, om een lang verhaal kort te maken, wij stapten naar een reisbureau en kochten tickets naar Accra in Ghana. Stelt u dus goed voor, dat wij nog nooit in het buitenland geweest waren. En nu dan pardoes naar Afrika! We hadden Accra gekozen, omdat ze daar tenminste Engels spreken, want wij, Amerikanen, zijn zwak in talen. We twijfelden er voor ons vertrek wel zo nu en dan aan, of we het juiste besluit genomen hadden, maar we zetten door en we vertrokken met bestemming Accra.

Nu moet u weten dat wij in Gary, Indiana, woonden. Ik werkte daar in een staalfabriek. Gary heeft een bitter klimaat. De koude wind komt van de noordpool en strijkt over het Michiganmeer, recht op Gary af. Er valt ook veel sneeuw. Ja, de winters zijn er streng. En dan ineens de tropen in! We wisten niet wat ons overkwam in Accra. Het voelde ontzettend warm aan. Mijn vrouw begon al meteen te klagen en ik weet nu nog, dat ik dacht: daar gaat onze vakantie! Wanneer zij eenmaal op haar klaagstoel zit, is ze er bijna niet van af te krijgen! Soms moest ik haar trouwens wel gelijk geven. In het niet al te schone hotel kwam geen druppel water uit de kraan. De service was bijster slecht en zodra we de straat op gingen, kregen we horden kinderen achter ons aan. En dan zwijg ik nog maar over de bedelaars, de melaatsen en al die andere ellendigen, die ons er op een onaangename wijze aan herinnerden, hoe goed wij het eigenlijk hadden. We voelden ons schuldig, ja, direkt verantwoordelijk voor al die misère. Maar wat kun je er als eenling aan doen?

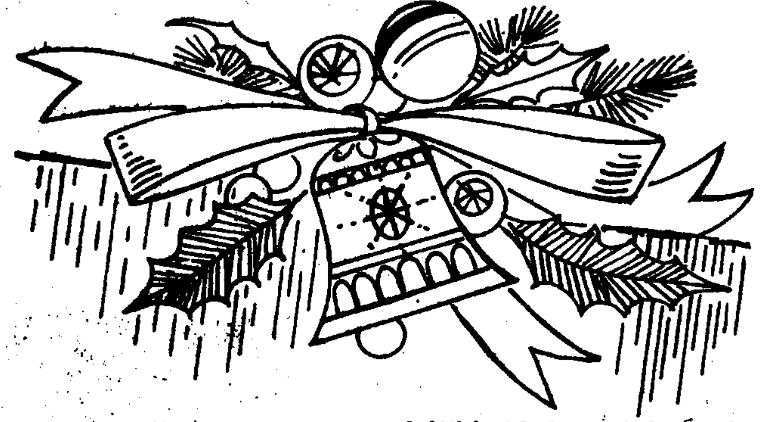
We maakten uitstapjes buiten Accra, zodat we minder mensen om ons heen zouden hebben, maar het leek wel alsof ze zo uit de lucht kwamen. Zodra wij ergens uitstapten, waren ze er: de kinderen, de melaatsen en de bedelaars. Je werd er gek van. We spraken er zelfs over om vroeger terug te gaan. Dat duurde echter maar een ogenblik, want we konden ons de gnuivende gezichten van de familie al voorstellen! Zie je nu wel: jullie moesten zo nodig kerstmis ergens anders vieren! Het is nergens zo goed als thuis! Enzovoorts. Wel namen we ons echter voor, om dat het enige buitenlandse kerstfeest te laten blijven. Dat is twintig jaar geleden. We zijn vrijwel elk kerstfeest sindsdien buiten Amerika geweest. Maar goed, terug naar [illegible] We hadden nog twee weken vakantie voor de boeg en die leken ons eindeloos toe! Iemand, die we terloops ontmoetten, suggereerde dat we misschien een missiepost zouden kunnen bezoeken. Dat gaf ons wat te doen en daar zouden we niet zo aangestaard worden, omdat ze daar aan blanken gewend zouden zijn. Eerlijk gezegd hadden wij er geen van beiden veel zin in, want we waren helemaal niet kerks. In Accra blijven lachte ons echter nog minder toe. We vroegen dus waar een missiepost te vinden was en gingen toen met een boot de rivier op. De boot was al oud en maakte weinig haast, maar wij hadden daardoor de kans om op ons gemak te zien wat er zoal langs en op de rivier gebeurde. Dicht bij de kust waren de rivieroevers nog dicht bebouwd, maar geleidelijk aan maakte de stad plaats voor het platteland. Hier en daar lag een dorpje aan de stroom, maar tenslotte was er alleen nog maar het dichte oerwoud op beide oevers. We begonnen ons af te vragen, waar we aan begonnen waren. Urenlang voeren we tussen twee hoge wanden van groen.

De oude boot ging steeds langzamer varen, want er dreef veel rommel in de rivier. Ontwortelde bomen, waterplanten, soms een dood dier. Eindelijk, na nog weer een bocht, kwam een klein dorp in zicht. Een kerk, een klein hospitaal, een school, werkplaatsen, huizen. Op de houten steiger, die in de rivier stak, stond een oudere man met een baard op ons te wachten. Zijn gezicht zat vol rimpeltjes, maar hij straalde hartelijkheid uit. Hij verwelkomde ons en groette de Ghanezen die aan land gingen. Hij woonde al meer dan dertig jaar op die post en had het werk er inderdaad opgebouwd. Het hele kompleks zag er goed verzorgd uit en er heerste grote bedrijvigheid. Het hospitaal werd druk bezocht door patiënten, die met kleine kano's werden aangevoerd.

De school puilde uit van de kinderen. In de tuinen was de oogst in volle gang. Het duurde niet lang of wij voelden hoe we zelf meegenomen werden op die stroom van blije bezigheid. Hier konden we niet de toerist uithangen. Mijn vrouw ging helpen in de kliniek. Ze was verpleegster van beroep, maar had nog nooit zoveel zweren behandeld als toen op één middag. Ik ben zelf nogal handig met metaal en hout en ik vond dus al gauw wat te

(vervolg op pag. 43)

Nudisme en andere geestesvernauwingen

Het is nogal lachwekkend een hotelier op Bonaire een kwasi filosofie te horen ophangen om het feit te rechtvaardigen dat hij verwacht goed geld te kunnen verdienen aan de massa verknipte lieden die graag met hun blote billen en wat dies meer zij te koop lopen. Het hoeft geen verwondering te wekken dat er nogal wat van dergelijke lieden zijn, noch dat er anderen zijn, die daar best een belegde boterham in zien. Dat de Bonairiaanse overheid erin tuinde is hooguit vermakkelijk te noemen maar ze kunnen natuurlijk bij diverse Nederlandse gemeentebesturen terecht om zich eruit te redden met het argument van de **persoonlijke vrijheid**. Dat is dan het minst hypocriet, hoewel het de voorkeur geniet dat men oprecht is en toegeeft dat men ook niet vies is van de centen, ook al hebben de naaktlopers die niet in hun zak.

Intussen zou het verbazing moeten wekken dat er nog geen storm van protest is opgestoken onder de bevolking want het zal toch niemand ontgaan dat de omvorming van een stukje Bonaire in een zogeheten "naturisten paradijs" niet strookt met de gangbare fatsoensnormen en het zondigheidsbesef. Of zi n we op onze eilanden al zo gewend aan exhibitionisme via miss- verkiezingen en Venezolaanse televisie dat het laten vallen van de laatste, toch al minuuskule restjes stof ons niet meer deert? Dan moeten we wel bedenken dat het niet alleen jongedames

zijn die in naturistenkampen en aan naaktstranden rondlopen. In tegendeel zelfs! In meerderheid schijnen ze bevolkt te worden door mannen en vrouwen van middelbare leeftijd voor wie blijkbaar de sleur van het dagelijkse leven niet langer voldoende de opwinding verschaft.

NARCISME

Het is een bekend psychologisch verschijnsel, dat wij mensen het sterkst zijn in het voor de gek houden van onszelf, in de overtuiging dat we daarmee ook anderen om de tuin kunnen leiden. Met een zogenaamd **moeilijk** woord heet dat: **rationalisatie.** Dat wil zeggen: we doen iets, waarvan we bewust of onbewust weten dat het onjuist is en zetten vervolgens een logisch lijkende redenering op die ons handelen achteraf moet rechtvaardigen. Onszelf overtuigen we daarmee zonder moeite en we zijn hoogst verbaasd als anderen zich er niet door laten overtuigen.

Het valt natuurlijk moeilijk te bewijzen maar vermoedelijk zijn er heel wat schijnbaar diepzinnige idealen ontstaan als gevolg van dergelijke rationalisaties. Kwasi- filosofieën oefenen grote aantrekkingskracht uit, vooral als ze de prettige bijsmaak hebben dat datgene wat ons altijd werd voorgehouden als verfoeilijk, ondanks dat het er zo appetijtelijk uitziet, erdoor wordt gesanktioneerd. Het nudisme is daarvan een voorbeeld bij uitstek.

Het ontstond in het begin van onze eeuw in Duitsland, waar een meneer met de fraaie naam Ungewitter (onweer) de **"Freikörper Kulturbewegung"** stichtte [illegible] veelzeggend beschouwen. We zouden het kunnen vertalen als: "Beweging voor vrije lichaamskultuur". Dat is dan precies wat het is en het hoeft nauwelijks verbazing te wekken dat daarom de aandacht voor dergelijke bewegingen in onze dagen met sprongen toeneemt want de aandacht voor het eigen lijf springt de pan uit.

Het **narecisme** viert hoogtij, vooral onder het mom van vele kwasi-filosofieën die zich allemaal sieren met het etiket **"naturisme"** (niet te verwarren met **"naturalisten"** zoals de Bonaireaanse autoriteiten blijkbaar in hun onschuld deden). **Narcisme** is eigenlijk een wat gewaagde term in deze kontekst, omdat ze in de psycho-analyse wordt gebruikt voor die psychische stoornissen, waarbij de patiënten geheel op zichzelf zijn gericht, zoals bij autisme en schizofrenie. De term wordt voor het eerst gebruikt door Sigmund Freud die sterk was in het transponeren van mythologische voorstellingen om psychische afwijkingen van een mooie naam te voorzien.

Narcissus was, in de Griekse mythologie een jongeman van grote schoonheid zoals dat heet, die verliefd werd op zi n eigen spiegelbeeld en geheel wegkwijnde, omdat hij niet kon ophouden ernaar te staren. We kunnen het begrip daarom best losmaken van de psychiatrie en konstateren dat, laten we zeggen in minder extreme mate de wereld er thans van overloopt. Men hoeft maar te denken aan schoonheids-wedstrijden, schoonheids-salons, massage-inrichtingen, body-building voor mannen en vrouwen, en allerlei vormen van zwaar overtrokken fitheids-oefeningen. Men is, naar het schijnt, uitsluitend met het eigen lijf bezig en bewondert zichzelf, in de overtuiging dat men er de bewondering van anderen mee zal verwerven.

Vele van deze narcistische bewegingen verschuilen zich achter de naam **"naturisme"**. Of het nu gaat om naakt lopen, zoals bij het nudisme (er bestaat helemaal geen verschil tussen Nudisme en naturisme in dit verband dan alleen dat nudisme een van de vele naturismen is) of om speciale diëten, zoals bij makro-biotische voeding en vegetarisme, steeds wordt een beroep gedaan op de zogenaamde **natuurlijkheid** van dergelijke, eenzijdige leefregels. Bij de nudisten, is het predikaat **naturisme** bovendien in vele gevallen een dekmantel voor **hedonisme**, dat wil zeggen: het najagen van genot als levensdoel.

MENSELIJKE NATUUR

Het ideaal, zeer oprecht bij vegetariërs, reform-voeding en dergelijke, vaak hypocriet bij andere naturistische bewegingen als nudisme, het ideaal is de mens terug te brengen naar de natuur. Wat het nudisme betreft geldt dat alleen maar bij wijlen, want geen naaktloper haalt het in zijn hoofd zijn **ideaal** als permanent doel na te streven. Op dat punt wringt de naturistenschoen nogal pijnlijk, want als die zogenaamde natuurlijke staat voor de mens zo ideaal zou zijn, kan dat toch moeilijk alleen opgaan in vakanties, tijdens weekeinden en in behaaglijke klimatologische omstandigheden.

Het ontbeekt dit soort natuurfilosofen wel op meer punten aan konsekwent denken, anders zouden ze zich niet in glanzende automobielen en in **"wide body jets"** naar met dik tapijt gedrapeerde, luxe hotelkamers begeven om de broek uit te trekken, maar dwars door de ruige natuur, met een knots in de hand naar bijvoorbeeld de regenwouden in het Amazone-gebied. Kennelijk beseffen de liefhebbers van de naakte natuur ook wel dat de echte natuur hun natuur zodanig zou bekorten dat ze binnen afzienbare tijd zouden zijn uitgestorven.

De kwestie is, dat het voor de mens helemaal niet natuurlijk is om naakt te lopen. Er is niets natuurlijkers voor de mens dan dat hij zich kleedt, dat hij zich huizen bouwt, vervoer-middellen vervaardigt, kommunikatie-satellieten lanceert, enzovoort, enzovoort, enzovoort! Met andere woorden: **het meest natuurlijke voor de mens is dat hij de natuur aan zich onderwerpt.**

De menselijke natuur onderscheidt zich van die der dieren onder andere in het feit dat hij zich niet lichamelijk heeft gespecialiseerd. Sommige zoölogen hebben wel beweerd dat de mens het minst geschikte dier is om zich in de natuur te handhaven. Toch overspoelde hij, sneller dan welke diersoort ook, ooit tevoren, in minder dan een miljoen jaar de gehele aarde. Het gevaar is zelfs niet denkbeeldig, dat de mens binnen afzienbare tijd, alle andere diersoorten zal hebben verdrongen, tenzij wij ons in voldoende mate massaal bewust worden van de konsekwenties van onze ongebreidelde behoefte aan voedsel en energie.

Wat de mens onderscheidt van het dier, is zijn bewustzijn, zijn denkvermogen dat hem in staat stelt de aktie-kapaciteit en aktie-radius van zijn ledematen vrijwel onbeperkt uit te breiden, niet zoals de dieren, door ze zelf te specialiseren, maar door zich gespecialiseerde werktuigen te vervaardigen. De mens heeft geen graafsnuit en klauwen nodig om dieper te graven dan een mol; hij heeft geen hoeven en lange benen nodig om zich sneller voort te bewegen dan een antilope; hij heeft vinnen noch kieuwen nodig om zich efficiënter in en op het water te verplaatsen dan een vis; zijn beenderen hoeven niet hol te zijn, noch heeft hij behoefte aan vleugels en veren om zich hoger door de lucht te bewegen dan een vogel! Zelfs is het tijdperk al aangebroken dat hij zijn expansie-zucht heeft verplaatst naar een voor hem volkomen onnatuurlijk milieu: de ledige ruimte buiten de aardse dampkring!

Maar die formulering is onjuist! Ze laat alleen maar zien hoe vastgeroest wij zitten in ons eigen denken, je zou bijna kunnen zeggen: aan onze dierlijke herkomst en aard. Het meest natuurlijke milieu voor de mens is namelijk het milieu dat hij zichzelf weet te scheppen! Niet de stad is onnatuurlijk voor de mens, noch zelfs de buitenaardse ruimte!

Het primitieve leven in het oerwoud, dat is onnatuurlijk voor ons! Ik besef dat ik hier een teer punt aanraak, dat ik in het bestek van dit artikel niet verder kan uitdiepen. Laat mij daarom volstaan met de konstatering dat een achtergebleven of vertraagde ontwikkeling een volk niet minder menswaardig maakt.

PERSONALISATIE

[illegible] een Nederlands spreekwoord en de naaktlopers denken dat straffeloos te kunnen negeren. Zij hebben niet in de gaten, zoals dat bij zovele geestesvernauwde bewegingen het geval is (of het nu gaat om godsdienstige sekten of om uit hun verband gerukte sociale idealen) dat hun kwasi idealen hen depersonaliseren. Een van de redenen waarom de mens zich ging kleden was uiteraard een klimatologische; met andere woorden het trotseren van de natuur, zonder zichzelf lichamelijk te wijzigen en aan te passen.

Een geheel andere echter, ontstond als gevolg van de toenemende socialisatie en kollektivisatie van menselijke groeperingen. Men kan zich op twee manieren kollektiviseren: door zich, net als de termieten op te sluiten in het eigen kollektief; dat is uitsluitend mogelijk door verlies van individualiteit, van persoonlijkheid en dus van persoonlijke vrijheid en verantwoordelijkheid.

Een dergelijke kollektief wordt doel in zich en verliest alle mogelijkheid tot verdere ontplooiing. Geen mens ter wereld, die nog een klein beetje gezond verstand heeft, wil dat soort socialisme of kollektivisme zelfs de meest extreme kommunist niet. Alleen sommige fanatiek religieuse sekten neigen sterk in die richting.

De mens kan zich echter ook socialiseren en kollektiviseren door het aangaan van steeds grotere en sterkere samenwerkingsverbanden en gemeenschappelijke verantwoordelijkheid. Dergelijke kollektieven, zoals die door de gehele geschiedenis van de mensheid zijn gegroeid en zoals die zich in onze tijd met sprongen verder uitbouwen, staan en vallen bij de gratie van individuele persoonlijkheden die er hun individuele bijdragen en krachten aan geven.

Welnu, wellicht een van de eerste middelen om de eigen individuele persoonlijkheid vorm te geven, of op zijn minst uitdrukking, is de menselijke kleding. Stamhoofden en koningen hulden zich in rijke gewaden en tooiden zich met kronen om hun positie duidelijk uitdrukking te geven. Soldaten onderscheidden zich door uniformen te dragen en de rangen onder hen werden gemarkeerd door vorm en distinktieven. Vrouwen vooral, trachtten en trachten hun schoonheid te accentueren of hun gebrek aan schoonheid te verhullen door kleding en opmaak.

Niemand is een heer in de ogen van zijn kamerdienaar, zegt een oud gezegde. De persoonlijkheid valt weg met het uitdoen van de kleding. Schaamte-gevoel is in diepste wezen niets anders dan de angst zich te ontmenselijken; de angst object te worden, in plaats van individu van vriendschap en liefde verdwijnt die angst terecht, omdat de relatie daarin subjektief, niet langer objektief is.

CYNISME

Er is zonder meer sprake van een vorm van cynisme, — dat is: **mensverachting!** — als mensen de wil en de noodzaak tot personalisering, tot individualisering negeren, om deel te worden van een kollektief van objekten, of misschien liever van ontpersoonlijkte elementen. Of het nu gaat om de "Unified Church" van meneer Moon in Amerika, of om een naturisten-kamp op Bonaire. Ze zijn mens-onwaardig en dus een groot gevaar! Een van de grootste neven-gevaren schuilt wellicht in de vele oneigenlijke **argumenten, zowel vóór** (godsdienst-vrijheid; persoonlijke vrijheid) als tegen (zedenbederf; misleiding).

Er is echter nog een ander cynisch aspekt aan de hele zaak dat er rechtstreeks uit voortvloeit en dat heel gemakkelijk gedemonstreerd kan worden door een banaal voorbeeld: Niemand zal er enig kwaad in zien dat echtelieden in elkanders bijzijn af en toe een wind laten, maar ieder normaal mens zal het als uitermate beledigend ervaren, als iemand bijvoorbeeld in een restaurant, af en toe zijn achterste van de stoel licht om er een door de ruimte te laten knallen. Toch is er, met de beste wil van de wereld, geen rationeel verschil te vinden tussen dat soort optreden en in en **plain public** uittrekken van zijn broek.

Het antieke Griekse cynici waren tenminste oprecht in hun mensverachting. Daarom wensten zij zich als honden te gedragen (**kunikoi** betekent **honden**). Sommigen gingen daarbij tot het uiterste, door in het publiek hun behoeften te doen en zelfs te kopuleren.

Hun beweging is gelukkig geen lang bestaan beschoren geweest. Men kan ze echter geen konsekwent gedrag ontzeggen. Van Diogenes, de grondlegger van het cynisme, gaat het verhaal dat hij eens op een druk marktplein rondliep met een lamp in de hand roerend: „Ik zoek mensen!" Hij zou dat vandaag de dag heel wel aan de naaktstranden kunnen doen.

door Henk de Beijer

De Kerstnacht van Guadirikiri

(vervolg van pag. 41)

doen in de werkplaats waar speciale schoenen en kunstledematen voor de melaatsen op maat werden gemaakt. We werkten allebei keihard gedurende die twee weken. Op de dag voor kerstmis vroeg de dokter me of ik zin had om mee te gaan naar een afgelegen dorp, waar hij een kleine buitenkliniek had. Ik stemde toe en we gingen op weg. We moesten lopen, want het dorp lag een eind van de rivier af, op een hoogvlakte.

De tocht ging door een ravijn en langs een kleine beek, die over rotspartijen klaterde. Erg mooi, dat wel, maar moeizaam klimwerk! Maar goed, tegen de middag waren we er dan. De dokter behandelde de zieken en ik repareerde een raam en enkele sloten. Het zal ongeveer drie uur zijn geweest, toen de dokter klaar was en wij maakten aanstalten om te vertrekken. Op dat ogenblik kwam er een jonge man de kliniek binnen gerend met een boodschap. Of de dokter naar het volgende dorp kon komen, want er was een vrouw in barensnood. Wij gingen er meteen naar toe. Hoewel de jongen zei, dat het niet erg ver was, deden we er toch nog een uur over. Het pad ging steil omhoog naar het centrale deel van het plateau. Toen we er aankwamen, wisten we dadelijk waar het was, want iedereen stond om het huis van de aanstaande moeder. Alleen vrouwen mochten het huis binnen, naar hun traditie. De mannen bleven dus buiten gedempt praten. De dokter mocht vanzelfsprekend wel naar binnen, maar ik bleef buiten met de anderen wachten op de geboorte. Na wat een eeuwigheid scheen, kwam de dokter weer naar buiten. Nog even geduld hebben, zei hij, het zal nu niet lang meer duren. Inderdaad hoorden we even later het geluid van talrijke vrouwenstemmen. Toen werd het plotseling stil en korte tijd daarna ging er een gejuich op. We konden een pasgeborene horen huilen. De dokter kwam bezweet naar buiten en vroeg aan een jongen om hem wat water te brengen. Terwijl hij zich wat opknapte, vertelde hij me dat het een moeilijke bevalling geweest was.

De baby zag er grauw uit en de vrouwen dachten [illegible] was. Vandaar al hun misbaar. Maar de dokter paste kunstmatige ademhaling toe en het werd doodstil in het huis. Toen iedereen kon zien dat het kind leefde, ging er een gejuich op. De vrouwen waren het huis uit gestroomd en vertelden aan iedereen dat de dokter een dood kind weer tot leven had gebracht. Zijn roem groeide snel en er werden nog vlug enkele zieken bij hem gebracht. Maar tenslotte begonnen we dan toch afscheid te nemen.

Voordat we daar echter mee klaar waren, kwam er een loper uit een naburig gehucht. Of de dokter daar ook even kon komen. De dokter vroeg naar de patiënt, maar de loper droeg er alleen maar op aan, dat de arts zou komen. We gingen dus opnieuw op stap. Gelukkig was het deze keer inderdaad niet ver en we werden dadelijk naar een hut gebracht, waar een oude man op een slaapmat op de grond lag. Toen de dokter vroeg wat er aan de oude scheelde, zei diens zoon, dat men gehoord had, hoe de dokter een baby had opgewekt en dat men hem daarom beleefd verzocht diezelfde methode op de oude man toe te passen. Nader onderzoek wees echter uit, dat die reeds verscheidene uren dood was. De dokter legde uit, dat hij de oude baas jammer genoeg niet meer helpen kon, maar daar nam de zoon geen genoegen mee. U heeft daarnet wel een dom kind, dat dood was, levend gemaakt! Waarom dan nu niet deze oude vader van mij, een man vol van wijsheid en goede raadgevingen? De dokter legde uit, dat het kind niet dood was geweest, maar de oude man wel en dat hij daarom niets kon doen. Maar wat hij ook zei, ze geloofden hem niet. Zijn ster zakte dan ook weer even snel als ze gestegen was. Ik dacht dat hij wel erg teleurgesteld zou zijn en ik zei op de terugweg dan ook maar niet veel. Voordat we op de missiepost terug waren, ergens in de donkerte van de ravijn, zei hij plotseling tegen mij: Zo gaat het dikwijls, weet je. Je kunt gemakkelijk het gevoel krijgen, dat al je werk voor niets is geweest. Maar als je eenmaal de smaak van het dienen te pakken hebt, nou dan kun je niet anders meer!

Mijn vrouw en ik hebben dat ook zo gevoeld. Vandaar dat bijna elke vakantie een werkvakantie voor ons is. We zouden het niet anders willen. Hier zweeg de Amerikaan en wij mompelend instemmend. De Arubaan, die tot nu toe gezwegen had, kuchte en zei, dat hij een kort verhaal wilde vertellen. Het moet ongeveer twee uur in de nacht zijn geweest, toen hij begon. De regen scheen iets minder te gaan worden, maar het was nu beter om de ochtend af te wachten. En zo begon dan de Arubaan zijn vertelling.

KERSTMIS 1984

We staken de kerstboomkaarsen aan,
nog even voor het slapen gaan.
De slingers schitterden fel die nacht.
De kerstboom was een kleurenpracht!

De vlammetjes flikkerden tussen het groen.
We spraken van wat we zouden gaan doen
met kerstmis en met het nieuwe jaar.
De rum en de taarten stonden al klaar.

Toen is er een licht bij ons opgegaan
en wij hebben in die nacht verstaan
dat alle drukte en al het vertier
betrekking hebben op nu en hier.

Want toen de Heer Jezus ter wereld kwam,
toen was er geen wijn of gebraden ham,
doch slechts bittere armoede in die stal
voor de Heer en Meester van het heelal.

Toch gaf Hij ons al wat een mens behoeft,
wanneer ons het leven zwaar beproeft,
want Hij is ons werkelijk voorgegaan
en heeft ons in alles bijgestaan.

De kaarsen zijn langzaamaan opgebrand.
Wij werden door weemoed overmand.
Toen hebben we tastend de boom gezocht,
verheugd dat liefde zoveel vermocht.

Hans Hooiberg

Lang geleden, toen er nog veel minder mensen op ons eiland woonden, stond er aan de noordkust, nog voorbij de ruïnes van Bushiribana, een eenvoudige stenen hut. Daar woonde een oude man, van wie niemand eigenlijk iets wist. Dat was heel ongewoon, want wij waren allen familie van elkaar en wisten dus eigenlijk alles! Maar goed, van die grijsaard wist men niets. Waar [illegible] kend. Hij sprak onze taal goed, maar met een accent. Zijn leeftijd was onzeker. Dat hij oud was maakten wij op uit het feit dat zijn lange baard geheel grijs was. Ik kan me nog goed herinneren, hoe die baard altijd zijwaarts woei in de wind, net als onze watapana-bomen. Iedereen noemde hem altijd Pedro, maar of dat werkelijk zijn naam was, wisten we ook niet. Nou, u kunt u wel voorstellen, hoe nieuwgierig wij allemaal waren om wat meer over hem te weten te komen.

De volwassenen probeerden hem uit zijn tent te lokken en eens iets over zichzelf te vertellen. Pedro was altijd uiterst beleefd en vriendelijk, maar over zichzelf repte hij met geen woord. Hij dronk geen rum of andere sterke drank en men kon hem dus ook niet in een staat van dronkenschap brengen, waarin hij misschien bijzonderheden over zich zelf zou geven. Wij, jongens, probeerden hem wel kwaad te krijgen, maar ook dat lukte nooit. Hij bleef altijd kalm en wist elke ontmoeting tot een leerzame te maken. Maar niet over hem zelf. Dat was kennelijk verboden terrein.

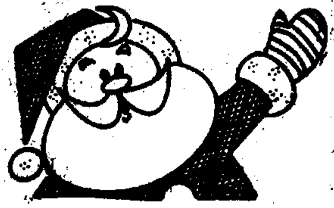
Het moet nu ongeveer vijftien

jaar geleden zijn, dat ik hem beter leerde kennen. Ik was een jongen van een jaar of tien en we hadden kerstvakantie van school. Van plezier-reisjes en grote cadeaux, zoals men die tegenwoordig meent te moeten hebben, was toen geen sprake. We hadden het thuis niet breed. Mijn vader was een timmerman en werkte meestal voor mensen in de stad, maar de lonen waren laag en er waren nog geen vakbonden, die op hun poot speelden. Het was dus karig thuis, dat begrijpt u wel. We hadden wat schapen en geiten en er scharrelde een paar kippen om het huis, maar veel was het niet. Ik begrijp niet waar al deze regen nu vandaan komt. Zoveel ineens hadden we vroeger nooit. Aruba is altijd droog geweest, voor zover ik me dat kan herinneren. Maar goed, ik ging gedurende die kerstvakantie vaak vissen met een paar jongens uit onze buurt. We woondnen op Curiburi en het lag dus voor de hand, dat we naar Boca Mahos zouden gaan. Soms liepen we dan verder naar Boedoei of Wariruri en dan kwamen we langs de hut van Pedro. Soms was hij zelf aan het vissen en dan viel het ons altijd op hoe hij zo vlug een mooi stel forse vissen bij elkaar had. En terwijl wij soms veel moeite hadden om 's avonds al onze geiten binnen te krijgen, kwamen die van Pedro zich gewoon aanmelden. Zijn ezels waren al even mak en het scheen dat hij met alle dieren een goede verstandhouding had.

Op de dag voor kerstmis liepen we langs de kust tot aan Pos di Noord en het werd later en later, want we hadden nog vrijwel niets gevangen. Het is met vissen als met spelen in het casino: je hoopt telkens dat de volgende poging sukses zal hebben. En zo word je voortgelokt. Op de terugweg begon het geleidelijk aan donker te worden en mijn makkers, die niet al te veel durf hadden in het donker, begonnen steeds vlugger te lopen. Ze raakten dus een flink stuk vooruit en waren mij waarschijnlijk al vergeten. In elk geval kwam ik alleen langs die hut van Pedro. Misschien waren het de verhalen, die de mensen elkaar over Pedro vertelden, die mij zenuwachtig hadden gemaakt, misschien was ik toch ook in het donker wel niet zo dapper als ik wel vaak dacht. Toen ik de hut van Pedro naderde, bewoog er plotseling iets in de lange avondschaduw naast de muur en ik maakte een sprong van schrik. Daardoor viel ik en verstuikte mijn enkel. Ik schreeuwde van pijn. Een ogenblik later was Pedro bij me. Vakkundig bekeek hij mijn enkel, nam me op en droeg me zijn hut binnen. Er brandde een olielampje en in dat schijnsel zag ik een zeemanskoffer, een schommelstoel en een stapel boeken. Pedro zette me in de schommelstoel en legde een stevig verband om mijn enkel. Toen ging hij op zijn zeemanskist zitten en vroeg hoe ik me voelde. Ik had veel pijn, maar ik hield me dapper en zei, dat het nogal meeviel.

Hij prees mijn uithoudingsvermogen en bood me wat gebakken vis aan. Ik had flink honger en liet het me goed smaken. Pedro zat me vergenoegd te bekijken. Later, toen het donker geworden was, nam hij een sterrekijker uit zijn kist en liet me de sterren zien. Hij noemde hun namen en ik kreeg de indruk, dat hij onnoemelijk veel wist. Hij vertelde me dat hij over de gehele wereld gezworven had en veel had gezien en geleerd. Van Afrikanen had hij geleerd om met dieren om te gaan. Vandaar dat zijn ezels en kabrieten zo gewillig waren. Van de mensen in de Stille Zuidzee had hij geleerd om de vissen te roepen. Vandaar zijn sukses bij de vangsten. En van de Arubanen had hij geleerd om tevreden te zijn met de eenvoudige dingen van het leven. Toen riep hij een van zijn ezels en behing hem met een mand vis, terwijl hij mij op een andere zette.

Zelf liep hij en zo bracht hij mij thuis. Daar waren ze al ongerust en mijn moeder vond dat mijn vader mij maar eens flink onder handen moest nemen. Maar Pedro vertelde hoe dapper ik geweest was, toen hij mijn enkel moest verbinden. Dat had hij van mij geleerd, zei hij met een knipoog. Hij bleef nog wat napraten, want hij kon geweldig goed vertellen, en ieder hoorde zijn verhalen graag.

Pedro heeft nog jaren daar aan die noordkust gewoond, maar op een goede dag was hij er niet meer. De mensen dachten dat hij misschien bij Boca Mahos in zee gevallen was, maar ik geloof eerder, dat hij weer aan het reizen en trekken is, weer nieuwe dingen lerend van de mensen op zijn weg. Dat heb ik in elk geval van hem geleerd. Toen zweeg de Aru- [illegible] dat hij het een goed verhaal vond. De Hollander zag een zeeman in Pedro en de Venezolaan een man met een grote verzwegen liefde achter zich. Het zou allemaal kunnen.

Even was het stil. Ik zag dat het tegen vier uur liep en wenste nu wel dat het vroeg licht zou worden en zou ophouden met regenen, want ik begon stijf te worden van het lange zitten. De oude man in ons gezelschap daar in die grot van Guadirikiri zuchtte en zei toen: Heren, ik heb met grote interesse naar uw verhalen geluisterd. Ik werd er door geboeid. U heeft stuk voor stuk mooie kerst-ervaringen gehad.

Maar er is één ervaring, die wij allemaal hebben gehad. Dat is de ervaring van die allereerste kerstmis, daar in Bethlehem. U zegt misschien, dat u daar niet bij was. Nou, niet lichamelijk natuurlijk. Geestelijk echter wel degelijk. Want de geboorte van Jezus is van invloed op ieder van ons. Hij leerde ons, dat ieder mens belangrijk is in het oog van God, dat mensen belangrijker zijn dan tijdschema's. Hij leerde ons, dat wij aan andere mensen hun geluk moeten gunnen, ook al kost ons dat wel eens wat. Denkt u maar aan het verhaal van onze vriend uit Venezuela.

Het dienen, waarover onze Amerikaanse broeder sprak, is Jezus uit het hart gegrepen. Daar was zijn hele leven op ingesteld, op geven en niet op ontvangen. En onze Arubaanse makker heeft ons een goed voorbeeld laten horen van een, die bereid was om van anderen te leren en die ook wilde toegeven, dat hij anderen kennis en inzicht schuldig was. We hebben eigenlijk zonder opzet elk weer een ander aspekt van kerstmis belicht en dat was goed. Ik ben zelf geen goed verteller van verhalen, want ik dwaal te ver van mijn onderwerp af, maar we hebben nog niets gehoord van onze chauffeur hier. Misschien heeft hij nog wel een interessant verhaal voor ons? Ja, vooruit, riepen de anderen. Maar op dat moment klonk buiten de claxon van een auto. De regen was opgehouden en de dag, de kerstdag, begon te breken. We stommelden de grot uit en begroetten de vrienden, die ons waren komen zoeken. Door alle drukte kreeg ik geen kans meer om mijn verhaal te vertellen, maar ik heb die van mijn vrienden voor u opgeschreven in de hoop, dat u er plezier aan beleeft. Heb een prettig kerstfeest!

NOEL

Merry Christmas!

The heartiest of greetings to all our fine patrons!

We look forward to see you in 1985 and Happy New Year

Bosch Construction
Balashi 77
tel. 23396

SEASON'S GREETINGS

...RING OUT THE GLAD TIDINGS TO ONE AND ALL...

Thanks for your patronage.

Antillian Mercantile Corp.
Oranjestad — San Nicolas.

UNICON
Aruba — Sint Maarten.

DROGA NO!!!
FUNDACION ANTI DROGA ARUBA

E nesesidat mas grandi di un pais i di mundu ta: Hòmber- i Muhernan ku mente stabil i kurpa sano; Hòmber- i Muhernan ku no ta bende nan mes i ni tampoko laga otro kumpra nan i ku ta sinsero i honrado te den fondo di nan alma; di Hòmber- i Muhernan ku nan konsenshi ta asina leal na nan debernan meskos ku e kompas ta leal na e polonan i ku nan ta mantene nan mes na banda di hustisia ounke shelu bin abou.

DROGA *ta debilitá e mente i ta inkapasitá tur ku ta usé di un manera ku nan no por kumpli ku nan debernan ku nos Pais i Humanidat ta spera di nan. Biba sano i felis. Usa bo boluntat i no usa DROGA*

Pasa un Pasku sano i felis
ta deseonan di

F.A.D.A.
Fundacion Anti Droga Aruba

Merry Xmas and Happy New Year

to all our Friends and customers.

Thanks for your patronage.

NOEL

Hope you have a joyous Christmas and a New Year of hope and peace. We've enjoyed having you as our customers.

TEC INC.
THE EIGHT CONTINENT, INC.
IMPORT & EXPORT
Arendstraat 163, Oranjestad

JOYOUS NOEL

Get the picture? I want to extend my good wishes for a Christmas that's perfect!

Djisbie Franken
(Amigoe)

Good Luck in '85

WE WISH YOU THE VERY BEST!

Merry Christmas

Yuletide Cheer

We take great pleasure to extend our very best wishes during the holiday season to all our friends.

We hope a lot of packages of happiness coming your way.
Thanks for your patronage.

At your service in

Trading Co. N.V.
Tel. 22787

Joyous Noel

HERE'S A PRESCRIPTION FOR THE BEST HOLIDAYS POSSIBLE! MAY YOU AND YOUR LOVED ONES HAVE A CHRISTMAS THAT'S FILLED WITH GLADNESS!

Thank you for your patronage

Merry Christmas and Happy New Year

BOTICA ODUBER
ORANJESTAD

BOTICA SAN LUCAS
SAN NICOLAS

VISSER TRADING
EAGLE

PAINT

Merry Christmas
Building up to sturdy good wishes for a Merry Christmas to all our customers!

"50 YEARS AT YOUR SERVICE"

Gesloten: 31 december ... 2 januari

Is er in de kerk plaats voor E.T.

Goed beschouwd is het nogal vreemd dat de belangstelling voor buitenaards leven misschien wel het grootst is in het land dat er prat op gaat het meest christelijke te zijn van de wereld: de Verenigde Staten **"This nation is the most religious nation on earth."** pochte Walter Mondale in het televisiedebat met Ronald Reagan op 11 oktober 1984. Een nogal arrogante en domme uitspraak voor het land waar de meeste christelijke sekten, die tezamen veel meer aanhang hebben dan de grote kerkgenootschappen, de evolutieleer als iets godslasterlijks verwerpen en een soort angstgeloof prediken dat in de donkere eeuwen van vóór de Renaissance in Europa niet uit de toon zou zijn gevallen. Alleen de middelen waarvan tegenwoordig gebruik wordt gemaakt om dit zuiver individualistische angst voor hel en verdoemenis te verspreiden zijn hyper- modern. Het zal beslist niet lang meer duren voor de doemboodschappen luidkeels en in felle kleuren via de satelliet- televisie over de aarde worden uitgestort. Het zou eigenlijk in de lijn der verwachtingen moeten liggen dat in een dergelijk klimaat zulke bedreigende veronderstellingen als de mogelijkheid van het bestaan van buitenaardse intelligentie, geen voedingsbodem zouden vinden omdat ze nu eenmaal onverenigbaar zijn met een fundamentalistisch wereldbeeld, d.w.z. een wereldbeeld gebaseerd op een letterlijke uitleg van de Bijbel, waarbij aangenomen wordt, dat God alle dingen afzonderlijk en direkt voltooid heeft geschapen.

Het zou feitelijk aannemelijker zijn als de belangstelling voor mogelijk buitenaards leven in de landen van het Sovjetblok juist groot was want het dialectisch materialisme, waarop het Marxisme- Leninisme zich baseert heeft met een dergelijke veronderstelling niet alleen geen moeite, de mogelijkheid ervan is een logische konsekwentie van die filosofie. Immers, als geest en stof slechts aspekten zijn van één en dezelfde materiële werkelijkheid, is er geen reden om aan te nemen dat dit niet universeel opgaat. We komen hier verderop op terug. In ieder geval is het zo dat, hoewel er ook in de kommunistische wereld wel **sciencefiction** wordt geproduceerd, zowel in boek- als in filmvorm, het volume ervan in geen verhouding staat tot wat er vooral in "de meest godsdienstige natie ter wereld" op dit gebied wordt geproduceerd.

Dat heeft vermoedelijk echter meer te maken met te veel krachtiger drijfveer van winstbejag, die in de boeren- en werkersstaten van Lenin niet zonder overheidsbemoeienis tot gelding kan komen. Het is daar, zoals menig dissident tot zijn schade heeft moeten ervaren, moeilijker een **"nihil obstat"** van de censors te krijgen dan dat tot voor weinige jaren in de katholieke kerk het geval was De beschermers van het atheïstisch kommunisme hebben daarbij heel wat verfijndere en effektievere middelen uitgedokterd om vrijzinnigen te verhinderen hun visie publiek te maken dan de methodes die het Heilig Officie een paar honderd jaar geleden hanteerde en die dan ook reeds lang zijn afgeschaft.

"GANGBARE BIJGELOVEN"

Vooral gedurende de laatste vijfhonderd jaar heeft het menselijk denken heel wat schokken te verwerken gekregen. Het Christendom had het daar nogal eens moeilijk mee, juist omdat het, althans in zijn hoofdstromingen, midden in de wereld staat, in tegenstelling tot zovele andere religies, die bijna per definitie de wereld en haar werkelijkheden de rug toe keren. Zij doen om die reden ook geen enkele moeite om aktief betrokken te zijn bij de vooruitgang van de mensheid. Het is wat al te gemakkelijk, en goedkoop progres- [illegible] kerken te beschuldigen van irrationeel verzet tegen nieuwe wetenschappelijke ontdekkingen. De kwestie is juist, dat de kerkleiders, net als iedereen, kinderen van hun eigen tijd zijn en zich niet gemakkelijk los weten te maken van de **"gangbare bijgeloven"** om met Bertrand Russell te spreken.

Iedereen kent in dit verband het beruchte proces tegen Galileo Galilei doch maar weinigen zijn op de hoogte van de felle uitval van Maarten Luther tegen Copernicus, die hij een dwaas noemde, **"die de wereld op zijn kop wil zetten!"**. Daarbij verwees Luther naar het bijbelverhaal over de inname van Jericho waarbij Jozua uitriep: **"Zon sta stil!" "En de zon stond stil."** en dus, aldus Luther, kon de aarde niet rond de zon draaien.

De niet- Christelijke kerken — op het Jodendom na — hebben het wat dit betreft heel wat gemakkelijker omdat ze zich niet in het minst interesseren voor de wetenschap en gewoon, tegen alle bewijzen in, vasthouden aan de **gangbare bijgeloven** met inbegrip van zoiets onzinnigs als de astrologie.

Niettemin kan geen macht ter wereld een nieuw idee ervan weerhouden gemeengoed te worden, zegt Teilhard de Chardin, maar het kost wel eeuwen van geleidelijke aanpassing en absorptie.

Zo bestaat er, tot op de dag van vandaag, in het land van de spreekwoordelijke vooruitgang — de Verenigde Staten — een "Flat Earth Society", een genootschap van lieden die volhouden dat de aarde plat is. De theologische scholen, van vrijwel alle Christelijke sekten en zelfs van grote reformatorische kerkgenootschappen, zoals de Gereformeerde Kerk in Nederland, houden vast aan de fixistische scheppingsvisie en beschouwen het woord **"evolutie"** als een vies woord. Nog pas kort geleden kwam mij een geval ter ore van ouders, die hun kind van een kleuterschool (ja, echt!) weghaalden, **"omdat ze daar in evolutie geloven."** alsof het om een soort valse godsdienst ging.

In een fixistische scheppingsvisie, waarin God de mens afzonderlijk en voltooid geschapen heeft in een eerste mensenpaar, zoals het boek **Genesis** dat verhaalt, is geen plaats voor mogelijke andere intelligente wezens die niet uit datzelfde eerste mensenpaar zijn voortgekomen.

Andere kerken, zoals de katholieke, hebben na aanvankelijk heftig verzet en tot in onze dagen nog wankelmoedig, de evolutieleer schoorvoetend aanvaard, voor het onloochenbare feit dat door de wetenschappen der natuur onomstotelijk is blootgelegd. Niettemin wringen zij zich nog steeds in vele kronkelige bochten om de eeuwenoude geloofswaarheden met de wetenschappelijk achterhaalde feiten in overeenstemming te brengen. Van die kant hoeft men dan ook voorlopig geen uitspraak te verwachten over de plaats van mogelijke buitenaardse intelligente wezens. Men schuift de mogelijke theologische implikaties gewoon voor zich uit aangezien het er toch niet naar uitziet dat men op korte termijn gedwongen zal worden er aandacht aan te besteden.

QUASI FUTUROLOGEN

De enigen die uitgebreid aandacht besteden aan buitenaards leven zijn science- fiction schrijvers. Maar in het algemeen zijn zij niet zo erg geïnteresseerd [illegible] meesten hunner komen niet veel verder dan het projekteren van het aardse heden op een zogenaamde **gallactische** of zelfs **intergallactische** toekomst kompleet met oorlogen (**"Star Wars"**), kapitalistische uitbuiting en seksuele uitspattingen. Dat de mensheid en eventuele andere reflexief bewuste (en dus denkende) wezens tot op zijn minst andere — om niet meteen te spreken van **hogere** — vormen van inter- subjectieve relaties zouden kunnen komen, komt in de hoofden van de twintigste eeuwse quasi futurologen niet op.

Een enkele keer echter heeft een auteur het er wel eens op gewaagd te spekuleren over de mogelijke aard en de theologische implikaties van buitenaardse intelligente wezens. Een bijzonder lachwekkende maar wel ernstig bedoelde poging daartoe herinner ik mij uit het begin van de jaren vijftig. Het betrof hier een verhaal van een of andere Oostenrijkse schrijver, dat stond afgedrukt in de Katholieke Illustratie, die toen nog bestond. De wetenschappelijk technische couleur locale ervan die in science- fiction altijd een hoofdrol speelt was abominabel. De auteur, wiens naam mij niet meer bijstaat en die ik ook niet de moeite waard vond om op te zoeken, trachtte de spanning van een ruimtereis naar Mars op te roepen door de ruimtepiloot af en toe te laten uitroepen: "Die zwarte bolide vreet ons op!" zonder dat daarbij duidelijk werd wat die "bolides" nu eigenlijk voor dingen waren. De klap op de vuurpijl kwam echter bij aankomst op Mars — nota bene na een reis van slechts enkele uren! Daar leefden namelijk allemaal lieden in zogenaamde paradijselijke staat. Zij waren, zoals dat heet, niet tot zonde gevallen. Hoe de aardse reizigers dat zo gauw door hadden, weet ik niet meer. In ieder geval gingen de Marsbewoners niet dood, maar besloten op een goeie dag naar de hemel op te stijgen al werd allerminst duidelijk op welke grond dat besluit genomen werd.

Blijkbaar kreeg men gewoon genoeg van het dubbele ondermaanse paradijs van Mars. De schrijver kon zich echter ook niet verenigen met de Bijbelse paradijsvisie, want de naaktheid van de Martianen werd mooi verhuld door een dikke vacht van donsachtig haar!

Als men dit soort oer- vervelende paradijsvisie presenteert, zoals toentertijd in de Katholieke Illustratie gebeurde, als een belangrijke bijdrage in de diskussie rond de aard van mogelijk buitenaards leven, hoeft het niemand te verbazen, dat Charles Darwin een eeuw eerder op buiten alle proporties opgeblazen verzet en zelfs verguizing stuitte tegen zijn naturalistische opvattingen over het ontstaan van het leven. Daarbij is het bovendien zeer opmerkelijk, dat nog geen enkele utopist er ooit in is geslaagd een paradijsverhaal te verzinnen, dat echt aan het menselijk geluksverlangen kon appelleren.

Men kan hier tegenin brengen dat het gewraakte literaire wanprodukt uit een tijd stamt, waarin ook de grote christelijke kerken nog sterk fundamentalistisch of op zijn minst fixistisch dachten. Dat is echter niet helemaal waar. Op de eerste plaats ligt die tijd pas goed dertig jaar achter ons en op de tweede plaats had pater Pierre Teilhard de Chardin toen zijn oeuvre al voltooid. Hij stierf op eerste paasdag 1956.

Wat dat betreft is het interessant een andere science- fiction roman onder de loep te nemen, die in 1958 in Engeland verscheen onder de titel **"A CASE OF CONSCIENCE"** van James Blish. De hoofdpersoon in het boek, — dat kennelijk vijf jaar geleden nog voldoende aantrekkelijk was voor een zoveelste herdruk! — is een Jezuïetenpater bioloog! Juist, net als Teilhard de Chardin! Alleen, bijna honderd jaar na de dood van Teilhard, (het boek speelt namelijk in het jaar 2050!) kraamt de brave man ideeën uit, die Teilhard aan het begin van onze eeuw al lang had verworpen. Zo verklaart de fictieve pater, als bioloog toegevoegd aan een expeditie naar een planeet die door intelligente reptielen wordt bewoond, dat de Kerk de evolutieleer weliswaar heeft aanvaard wat betreft het menselijk lichaam, maar dat de menselijke ziel door God afzonderlijk moet zijn geschapen.

WEL OF GEEN ZIEL?

In een voorwoord citeert de schrijver als "de best geformuleerde analyse" van de aard van mogelijk buitenaards intelligent leven, de schrijver theoloog Gerald Heard. Deze stelt dat er drie mogelijkheden zijn:

1. Redelijke wezens zonder ziel, die dan beklagenswaardig zijn.
2. Redelijke wezens met een ziel die tot een niet onvermijdelijke erfzonde zijn gevallen en die dus met spoed voorwerp van onze missionering moeten worden.
3. Redelijke wezens met een ziel, die niet tot zonde zijn gevallen en die dus in paradijselijke staat leven en van wie wij veel zullen kunnen leren.

Men kan zich in gemoede afvragen hoe Mr. Heard zou willen uitmaken of een buitenaards redelijk wezen al dan niet een ziel heeft. Het al dan niet met een erfzonde belast zijn (ik heb nooit kunnen vermoeden dat er ook onvermijdelijke zonden bestonden!) zou hij wellicht willen afmeten aan de mate van naaktloperij maar op grond van een dergelijke maatstaf zouden buitenaardse wezens ten aanzien van ons, "aardlingen" wel eens tot vreemde konklusies kunnen komen!

Is het wonder dat Pierre Teilhard de Chardin in moeilijkheden kwam met zijn ordebroeders en oversten, als zelfs nog na zijn dood dergelijke naieve gedachten als serieuze en zelfs "briljante analyse" konden worden neergeschreven door intelligente mensen? Het is ze natuurlijk niet kwalijk te nemen, want de dichotomie (tweedeling) van de mens in een lichaam, en een afzonderlijk ingeschapen ziel is hecht verankerd in het christelijk denken als gevolg van de antieke Griekse filosofie, die tot fundament werd van de christelijke theologie. Zelfs de reformatorische kerken hebben zich niet los gemaakt van het **neo- platonisme** en van de middeleeuwse herontdekking van Aristoteles. Zelfs degenen, die de universaliteit van het leven bijna als een vanzelfsprekendheid aannemen kunnen maar moeilijk op de gedachte komen dat hier een grove inkonsekwentie in schuilt. Bij Teilhard de Chardin komt blijkbaar de gedachte niet op dat iemand zo dwaas kan zijn om over evolutie te willen spreken en tegelijk vast te willen houden aan een afzonderlijke, zelfstandige spiritualiteit. Het wezen van de evolutie, zoals Teilhard ons die leert, is juist, dat de spiritualiteit, dat is, het bewustzijn, de geest, gevolg is van de komplexifikatie van de materie. De geest, het bewustzijn, ligt in alle materie besloten. Zij treedt naar buiten bij het overschrijden van een bepaalde drempelwaarde van komplexiteit (het leven ontstaat!), en bij het overschrijden van een nieuwe, absoluut revolutionaire drempelwaarde werd (wordt) zij reflexief — op aarde bij het ontstaan van de mens.

Deze zienswijze houdt zonder enige beperking in, dat elk ander reflexief bewust biologisch wezen (als het bestaat) aan de mens in alle opzichten gelijk is. De anatomische vorm doet er niet toe. Het enige wat daarvan gezegd kan worden is dat de anatomie aan enkele voorwaarden moet voldoen om de ontwikkeling van de hersenen mogelijk te maken en ledematen die geschikt zijn om werktuigen buiten zichzelf te vervaardigen. Dit laatste is de enige mogelijkheid om het denken in staat te stellen zichzelf te ontplooien en te overstijgen. Bijgevolg is de suggestie van intelligente reptielen, zoals in "A CASE OF CONSCIENCE" een misvatting.

DE GROT VAN PLATO

Het hierboven geschetste standpunt is een **synthese**, d.w.z. een versmelting tot één onverbrekelijk geheel van materialisme in de dialectische, d.i. filosofische zin en spiritualisme. Daarmee houdt het theologische probleem van mogelijk buitenaards leven op te bestaan. Teilhard de Chardin rept niet over enig probleem. Hij noemt zonder meer de mogelijkheid van buitenaardse intelligentie aan en suggereert zelfs de mogelijkheid dat de aardse "denkende wereld" ooit zal konvergeren [illegible] werelden". De problemen hebben zich voor hem opgelost als een mist over een schitterend landschap dat in al zijn pracht door het licht van de zon aan het oog wordt prijsgegeven. Voor de fixistisch en dualistisch denkende christen blijft de mist in [illegible] hangen. Hij ziet overal problemen, net als de [illegible] gevangenen in "de Grot" van Plato, die op de achterwand van de grot slechts schaduwen kunnen zien van wat er buiten de grot gebeurt en die die schaduwen voor de werkelijkheid houden. Het is vrijwel onmogelijk tot een zinvolle gedachtenwisseling te komen over de ware aard van de werkelijkheid, tussen de gevangenen in de grot en degene die zich daarbuiten bevindt. Ze verstaan elkander niet, ook al gebruiken ze dezelfde taal en dezelfde woorden.

Herhaalde malen is Teilhard ervan beschuldigd dat hij de leer van de erfzonde buiten beschouwing liet. Het zijn de beschuldigingen van de geketenden in de grot van Plato aan het adres van iemand die zich van zijn ketenen heeft bevrijd. Voor Teilhard is elk kwaad een "verwildering" van het totale heil der mensheid en dus slaat het voort en terug op alle mensen van alle tijden en bijgevolg pleegt ieder van ons de erfzonde, dagelijks! Het gebruik van het woord "Heil" in deze kontekst is een goed voorbeeld van de begripsverwarring. Als Teilhard het heeft over "heil" bedoelt hij dit beslist niet in de benevelde traditionele, christelijke zin van een individueel hemels geluk, maar in de zin van de universele liefde van een getotaliseerde mensheid, aan de top van een evolutie naar steeds hoger kollektief bewustzijn.

Het klinkt erg banaal om in dit licht te besluiten met zo'n triviale uitdrukking als "hoe meer zielen, hoe meer vreugd!" ware het niet, dat ook dit spreekwoord, buiten de grot van Plato een kosmische dimentie krijgt met name in christelijke betekenis, als de christenheid zich tenminste weet te bevrijden van de ketenen die haar geklui[illegible] houden met het gezicht naar de achterwand van de grot van Plato.

door
Henk de Beijer

THIS BUD'S® FOR YOU.™

Good health and good cheer ... these are our wishes for you at this special time of year!

PLAYA LIQUOR and BOTTLING COMPANY
Engelandstraat 5 — Eagle

We would like to thank you, our loyal friends, for your patronage in 1984. It has been real pleasure serving all of you.

MERRY CHRISTMAS
and
HAPPY NEW YEAR

The Oldest and Friendliest Bank on the Island

ARUBA BANK
Head office and Branches.

Bon
Pascu
Bon
Aña Nobo

Firma J.A. NIEUW
Druivenstraat 4
Tel.: 21227

Wij wensen U allen en in het bijzonder onze klanten

VROLIJK KERSTFEEST
en
VOORSPOEDIG 1985

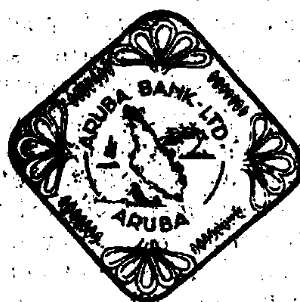
PANO Upholstery
(PANO TROMP)
Tel. 22287

Merry Christmas Happy New Year

...to all our patrons, whom we have had the pleasure of serving throughout the year.

Thank you for continuing patronage. At your service in 1985.

N. HABIBE JR.
SUPERMARKET — ARUBA

HAPPY NEW YEAR!

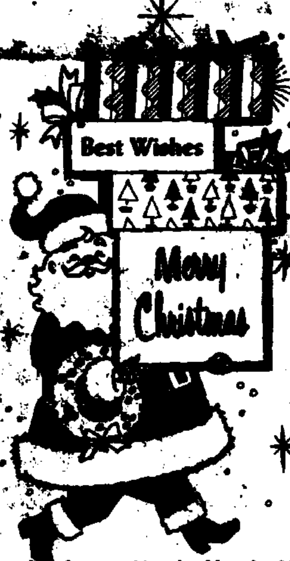
Merry Christmas and a prosperous New Year.

Midass Muffler Fabriek
Balashi - Aruba - Tel. 23396

NOEL

bon pascu
bon anja

Administratie- en Incassobureau
equidad
(OSCAR MARUGG)
[illegible] 14
ORANJESTAD

Bon Pascu
Bon Aña Nobo

Het was ons een genoegen U van dienst te zijn.
Ook in 1985 staan wij voor U klaar.

ACME STORE
(Mr. & Mrs. Trappenberg)
Oranjestad - San Nicolas.

At your service in 1985

Merry Christmas
Happy New Year

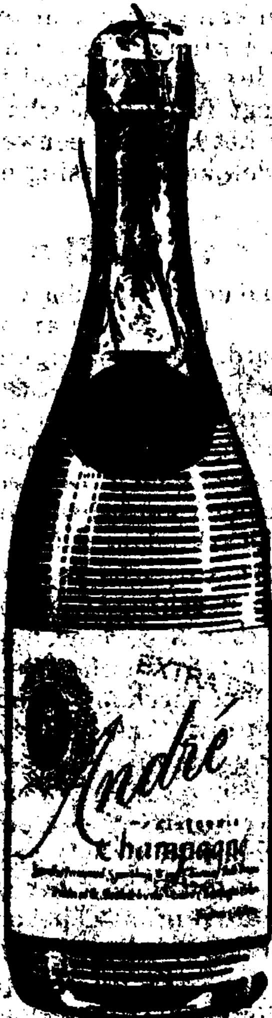
Thanks for your patronage.

Arendstraat 111
Oranjestad
Tel.: 22269

Merry Christmas
and
Happy New Year

Bubbling with excitement and adventure, new friendships and loves to come, this is our wish for your new year to be!

Thanks for your patronage.
We are in 1985 again at your service.

MERCURIUS TRADING COMPANY
Fergusonstraat 116 - Tel. 21470 - 22345

SEASONS GREETINGS

We join Santa in wishing you and all your loved ones a truly joyous Yuletide.
Thank you for your patronage.

Mansur Trading Company
Oranjestad.

Banco di sanger ta un necesidad

"Sea consciente, duna sanger"

Sanger ta algo vital pa bida di cada ser humano. Ta pesei mes un banco di sanger (bloedbank) ta un necesidad den cada comunidad, ya cu bo por yuda salba un bida — por ta di bo mes —. Sin donors un banco di sanger no por funcioná pasobra sanger no ta algo cu bo por cumpra den tiendanan/boticanan o bestel na un fabrica. Sanger humano por ser haya unicamente for di un otro ser humano. E acto di humanidad aki te ainda den e comunidad Arubano no ta ser mirá como un deber moral na bo prohimo.

Redaccion di Amigoe pa es motibo aki a haci un bishita na e fundacion encargá cu e banco di sanger "Stichting Bloedbank en Transfusiedienst Aruba", situa den un localidad den e edificio di Dr. Horacio Oduber Hospitaal. E fundacion aki ta bow di encargo di un director médico cu ta Dr. Anaya y un director technico cu ta Dr. Hage, pero e maneho diario ta cai bow di sra. Vivian Lampe, analista specialisá, kende desde e comienzo di e fundacion aki ta traha eynan. E otro miembronan di e personal diario ta Ruth Lacle, Illiane Ponson y Djamila Oduber.

Un banco di sanger (bloedbank) ta un frigidaire technico cu tin un temperatura reglá entre 2 y 8 grado y ta ser usá pa warda e diferente partinan esential cu por ser haya den sanger humano e.o. celnan corra, plasma, etc. Meta di e banco di sanger ta pa warda e diferente tiponan di sanger humano hunto cu nan componentenan na un manera eficiente, hygienico, bon sistemá y organisá pa asina e por ser usá directamente ora di necesidad o urgencia. Esaki lo ta den un caso cu un paciente a perde hopi sangel p.e. den un accidente o durante un operacion.

Den nos conversacion cu Vivian Lampe, ela relata pa nos cu nan ta e unico banco di sanger na Antillas y Caribe cu ta traha directamente cu nan propio laboratorio y cu propio personal. Tur e partinan di sanger humano ta wordo eynan mes separá y despues pasá na diferente pruebanan den e laboratorio. Djei e partinan usable ta ser poní, apartá, den un saco di plastic special y wardá den e banco di sanger. E contenido di un saco asina lo ta usable pa mas o menos 1 luna, djei lo tin cu cambié. Den mundo di medicina ta existi hopi tipo di sanger humano pero generalmente Vivian a splica ta 4 di nan ta mas conoci, esta A, B, AB y O. Cada di e 4 clasenan aki por ser dividi den un parti negativo y un parti positivo. E donor universal ta e persona cu ta posee di e sanger O negativo. E tipo di sanger aki casi tur ora ta wordo usá na prome instancia — ora cu e tipo clase di sanger di e paciente no ta conoci ainda — y cu e paciente ta den un urgencia. E clase O negativo por ser mezclá cu tur tipo di sanger. [illegible] bista den e banco di sanger bo por mira e diferente tiponan di sanger cu nan componentenan bon empaketá y poní segun secuencia cu ta hasi e trabow menos difícil.

Sin sanger un banco di sanger no tin derecho di existi y pa haya sanger nos tin mester di donors. Ariba e parti aki Vivian a pone énfasis ya cu donors ta forma e parti principal pa funcionamento di un banco di sanger. Un donor ta un persona cu desinteresadamente ta pone su mes disponibel pa duna sanger na e banco. Dunando sanger e por duna bida na un otro of kisas na su mes persona. Na inglés nos conoce hopi dicho e.o. "give blood, give life".

No ta tur sanger humano ta usable pa un banco di sanger y no ta tur hende por duna sanger. Na prome luga e persona mester ta entre e edad di 18 pa 65 aña y e mester ta sinti su mes salud, manera Vivian a sigi bisa. Promé cu [illegible] tumá for di un persona pa pone na servicio di e comunidad, e presion di sanger ta wordo tuma, djei e grado di hero ta wordo midi y si e pruebanan aki ta positivo, anto e ora ey e persona lo por entrega 1/2 liter di su sanger. Y takinan e trabow mes ta cuminsa, Vivian a bisa sonriente...! e separacion di e partinan den e sanger, e prueba di mezcla (kruisproef), e limpieza di e sanger etc. "Si mi continua lo mi tin cu usa palabranan cu mayoría bes den seno di enfermería so ta ser comprонde," Vivian a agrega. Un prueba pa cada hende ta dura mas o menos 1 ora.

...Ruth, Vivian y Djamilla: "nos ultimo adkisision na Banco di Sanger, «Haemonetics Cell Seperator». E aparato moderno aki por ser usá pa tratamento terapia, pero tambe pa collecta rapido e diferente componentenan for di sanger di un donor"...

...Vivian, Ludwina (Amigoe), Ruth y Djamilla dilanti e frigidaire, den cual e diferente tiponan di sanger y nan com onentenan ta ser warda bow di un temperatura reglá...

Kerstwens

BAILANDO PAKI paya
m'a mira un pajarito
riba un waya
E pajarito a puntrami
Bailarina,
kiko lo bo
deseo pa Pasku
Mi a bisele:
Mi ke Pas, Amor
y bon musica
pa e aña venidero
(un bailarina)

Dunamento di sanger na un banco no ta por nada. Hopi hende ta puntra di con nan tin cu paga mientras cu ta nan sanger nan ta duna? Pa trata na splica e parti aki Vivian a tuma como un ehemplo un negoshi, cu sin su clientenan no por funciona manera debe ser. Pa un banco di sanger e donor ta nan cliente y [illegible] e banco por haya un entrada. Pero si bo tuma tur e trabow cu dunamento di sanger ta ensera, anto e suma chicito cu un donor tin cu paga no ta halto. Y algo hopi importante ta cu e donor (cliente) ta risibi un chek-up completo di su curpa y ta keda asina constantemente bow di control médico, sin tin cu bai un otro dokter pa consulta. E parti humanitario tampoco no tin cu ser lubida!

Redaccion a papia tambe cu Bert Peeters, kende luna pasa a yega e cantidad di 60 biaha cu ela duna sanger. Sr. Peeters ta recomenda tur hende pa bai duna sanger ya cu e ta considera cu e donor tin hopi ventaja e.o. den caso di urgencia por ta bo mes o bo famia bo sanger por yuda di biaha, constantemente bo ta bow di control di dokter y semper despues di a saba di duna sanger, bo curpa ta más fit y bo ta sintibo contento ya cu bo a cumpli cu bo deber. Bert su deseo ta pa alcansa 100 biaha y manera e mes a bisa "tot nu toe viel het me zo ontzettend mee, ik voel me fit en het personeel verricht fantastisch werk, compliment!"

Pero no ta tur hende ta cumpli cu nan deber. "Bloedbank Aruba" tin hopi scarsedad di donors, "hopi di nos donors ta clientenan vast cu pa aña ta ser yama 2 pa 3 biaha pa duna sanger. Masha poco bo ta haya cu un persona ta cana yega di su mes y ofrece su mes como donor. Hopi biaha, ta na e momento cu a pasa "algo" y cu mester di sanger, un persona — mayoria bes famia di e paciente — ta pone su mes disponible pa duna sanger". Algo importante cu Vivian a agrega na e parti aki ta sea e paciente o famia di e paciente tin cu duna ordu promé cu e transfusion di sanger na e paciente tuma lugar, ya cu tin caso cu pacientenan di otro religion ta nenga di accepta sanger di otro hende.

Awor aki e banco di sanger na Aruba tin 1200 donors inscribí pero nan kier alcansa e meta di 2000 donors otro aŋja.

Pa alcansa e meta aki ya e fundacion a cuminsa amplia e parti informativo tocante "Bloedbank Aruba" na diferente schoolnan y otro organisacionnan social. Alaves lo bai tin un T- shirt campaña pa haya mas donors, diferente posters lo wordo publica pa atrae mas donors, aunke cu e miho propaganda pa 'bloedbank' ta wordo hasi pa e donor mes, segun Vivian.

"Bloedbank Aruba" ta un fundacion cu no ta saca ganashi y ta door di donacionnan, fundraisings y donors e ta operando. Ayudo grandi "Bloedbank Aruba" a risibi for di EEG como club servicial pa comunidad cu awe nan por ejerce nan trabow profeshonalmente sin dificultad. Si tira un bista den e localidad di Bloedbank, bo por mira equiponan y aparatonan ultra moderno cu ta

un yudansa grandi pa e personal ejerce nan labornan.

Motivacion di e personal no ta keda atras. E banco di sanger ta traha 24 ora pa dia y un miembro tin warda tur anochi cada simana, es decir cu nan tur ta al tanto di

...Illiane, separando e componentenan y pone cada parti ápart den un saco di plastic special...

tur locual ta sosodé den e banco di sanger.

Tur desarollo/avancenan — tanto local como internacional — cu tin di haber cu sanger, nan ta asisti na e congreso anual tocante "blooddoner" y despues esun cu a bai ta relata na su coleganan.

Por ultimo mirando tur e labornan cu "Bloedbank Aruba en Transfusiedienst" ta haciendo pa duna miho servicio na nos comunidad, nos ta concluí e columnanan aki cu e yamada na nos pueblo pa "Sea consciente y duna sanger".

door
LUDWINA PEREZ

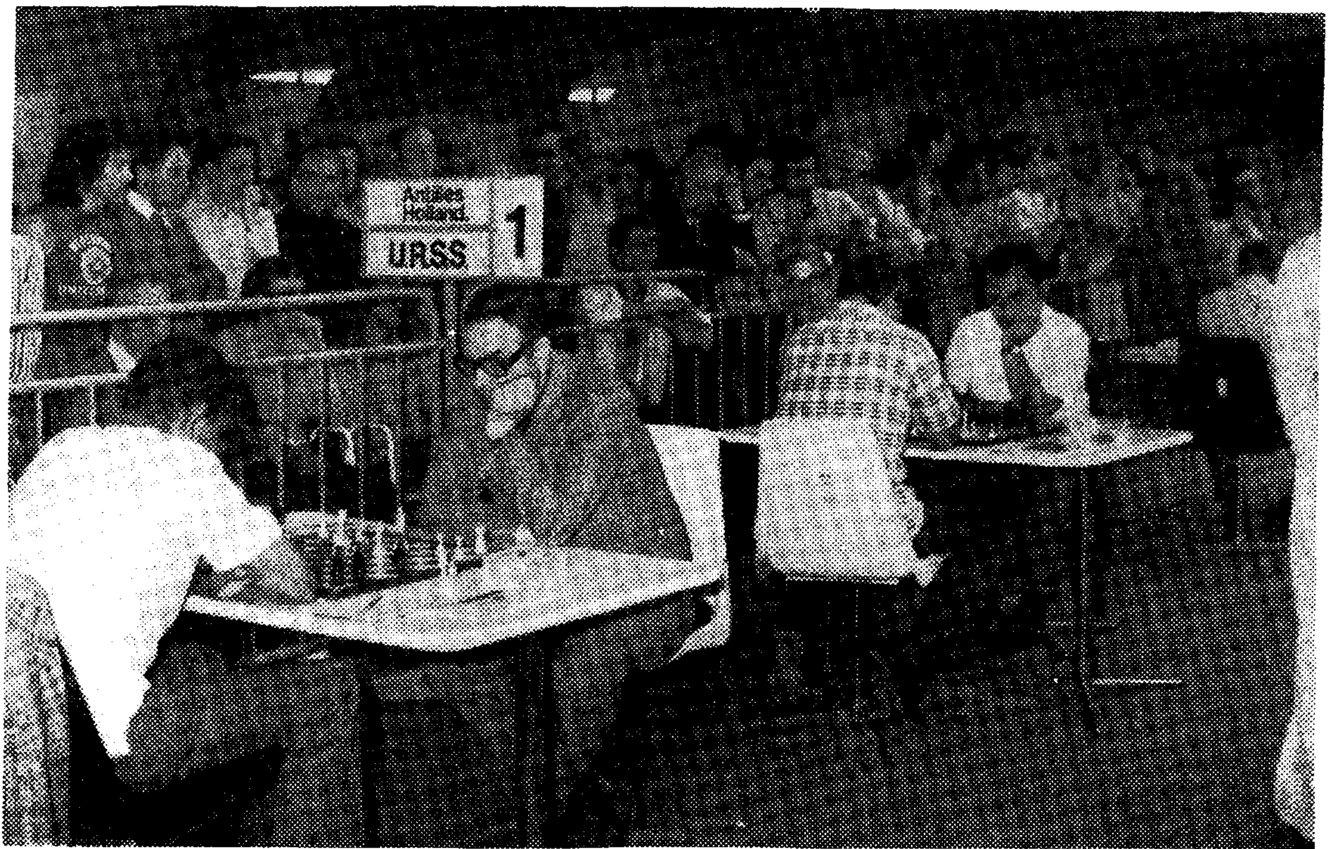
Kerstwens

IK BEN een scholier van een middelbare school. Ik houd veel van studeren en ik hoop dat er andere leerlingen ook zo actief zijn in hun studie. Voor al deze leerlingen wens ik een goede kerst en een goed nieuw jaar en ik hoop dat 1985 een goed jaar zal zijn.
(scholier)

...de nieuwe voorzitter van de Schaakvereniging Aruba, mr. Percy Denz, doet zelf ook actief mee aan de wekelijkse voorrondes. Met sigaar in de linkerhand en pen in de rechterhand houdt hij zijn zetten bij...

Veertig jaar schaaksport op Aruba

...de in het artikel aangehaalde schaak- ontmoeting Antillen - Rusland op de Wereldschaak- olympiade 1974 in Nice. Links Charles Fernan tegen Victor Kortsjnoi en rechts Wewe Croes (met rug naar camera) tegen Tigran Petrosjan...

VERMOEDELIJK DOOR het feit dat bij schaakontmoetingen drukte en wat voor geluiden ook taboe zijn, zullen er mogelijk velen zijn — vooral onder de jongeren — die niet op de hoogte zijn dat op Aruba een schaakvereniging bestaat. De realiteit is echter dat er een "Schaakvereniging Aruba" (SVA) is die in het Status Aparte-jaar 1986 op 3 november het respectabele 40-jarig bestaan zal herdenken. Deze mijlpaal zal niet onopgemerkt voorbij gaan, zo verzekerde de energieke nieuwe ASV-voorzitter, mr. Percy Denz. Onder zijn leiding bloeit de vereniging — na 2 jaar van inactiviteit — de laatste maanden weer volop en worden momenteel onder de leden de voorronde's gespeeld in afwachting van de competitie. Bovendien zal de bevordering van deze denksport worden aangepakt door ondermeer de schooljeugd en de buurtcentra erbij te betrekken.

Wanneer men het over de schaaksport heeft, denkt men automatisch aan de heer Willem F. (Wewe) Croes, het enige lid dat als mede-oprichter nog steeds actief is. Hij is een van de personen die het meest kan vertellen over de SVA, waarvan hij vele jaren voorzitter van was. In alle door de ASV gehouden competities is Wewe steeds als kampioen of subkampioen geëindigd, dus nooit onder de tweede plaats.

Tevens is hij de enige Arubaan die Antilliaans kampioen geweest in het jaar 1951. In 1981 werd hij voor de zoveelste maal Arubaans kampioen, een titel die hij nog steeds behoudt omdat sedert dat jaar geen competities meer gehouden worden.

Het eerste bezoek van schaakgrootmeester Max Eewe aan Aruba in 1946, was eigenlijk de stimulans die nodig was om op het eiland een schaakvereniging op te richten. Mensen om zo'n vereniging te beginnen waren er in voldoende mate aanwezig, omdat in korte tijd niet minder dan 36 schaak-enthousiasten bij elkaar getrommeld werden om de simultaan-seance tegen grootmeester Eewe te spelen. In de beginjaren had de SVA het gebouw van de Sociedad Bolivariana als verzamelplaats en maakte daarna ook nog gebruik van het Militair Tehuis, Eagle Club, Jeugdcentrum Piedra Plat en tot twee jaar geleden een van de lokalen van het Colegio Arubano.

De laatste twee jaren maakte de vereniging een inzinking periode door en werden er geen wedstrijden uitgeschreven. In de tweede helft van dit jaar werden de koppen weer bij elkaar gestoken om de vereniging nieuw leven in te blazen, waarbij een nieuw bestuur gekozen werd onder voorzitterschap van mr. Percy Denz. Sindsdien wordt iedere woensdagavond in de openbare bibliotheek gespeeld. Wewe Croes vertelt over de verschillende toernooien die vroeger zowel op nationaal als internatioaal niveau gespeeld worden.

Naast de Antilliaanse kampioenschappen tussen Aruba en Curaçao — en later ook Bonaire — die voor het laatst 4 jaar geleden werden gehouden, waren er ook Centraal Amerikaanse en Caribische (CAC) wedstrijden met deelname van Aruba en Curaçao. In 1962 werd op Curaçao voor het eerst een wereld kandidatentoernooi op het Westelijk Halfrond gehouden, waarvan de winnaar het recht kreeg om de wereldkampioen uit te dagen voor de wereldtitel.

Verschillende keren maakte Wewe Croes deel uit van de Arubaanse of Antilliaanse schaakselecties voor internationale wedstrijden in het buitenland. In juni 1974 was hij met de Antilliaanse selectie op de Wereldschaak-olympiade in Nice. Wewe herinnert nog als vandaag zijn partij tegen de Russische grootmeester en cud-wereldkampioen Tigran Petrosjan. Die zag zich op de eerste dag gezeten voor een "lastig" spelend en onbekende Wewe Croes waardoor hij zijn zetten niet naar wens kon plaatsen. Petrosjan besloot de partij af te breken bij de 49e zet. De volgende dag kwam hij terug om uiteindelijk de 1-0 overwinning op Wewe te behalen. De Antilliaanse selectie die in Nice tegen Rusland uitkwam, bestond verder uit de Curaçaose spelers: dokter Harro Weiland, Norman Zalm, Johan van Loon, Charles Fernan en delegatieleider Oswald Rigaud.

De strijd Antillen—Rusland eindigde in een 4-0 zege voor .....uiteraard de Russische grootmeesters. Vier jaar later was Wewe Croes weer van de partij op de Wereldschaak-olympiade, ditmaal in Haifa, Israel. Hij is hierdoor de enige Antilliaan die 2 schaak-olympiades heeft meegemaakt, omdat van de Antillen alleen Aruba present was op de Olympiade in Haifa.

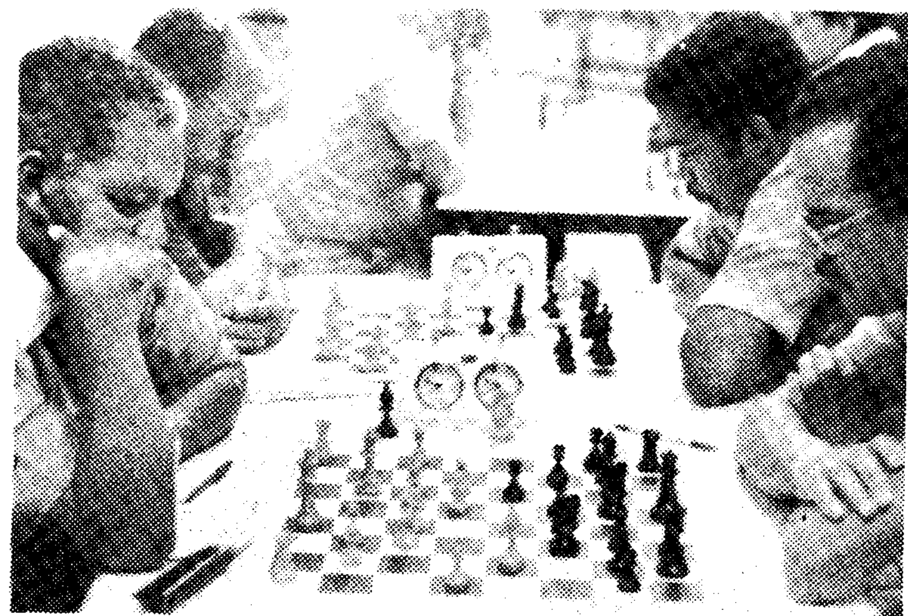
Op 29 september 1975 ging een Arubaanse delegatie, bestaande uit Gustave Nouel Jr., Ricardo Martina, Woolsley Pandt en Wewe Croes op uitnodiging in Guyana spelen. De Guyanese premier Forbes Burnham toonde toen veel belangstelling in het toernooi en na afloop verzocht hij de Arubaanse selectie om samen met hem voor een foto te poseren. Na terugkeer kregen de Arubaanse delegatieleden van de Guyanese voorlichtingsdienst de betreffende foto per post toegestuurd. Vanwege de verdiensten van Wewe Croes voor de vereniging, organiseerde de ASV in 1976 een toernooi te zijner ere met de "Copa Wewe Croes" als inzet. Wensen van Wewe Croes zijn, dat na afloop van de Arubaanse competitie het Antilliaans kampioenschap weer in ere hersteld zal worden, en dat de nodige propaganda los zal komen voor de verdere bevordering van de schaaksport.

SVA-voorzitter Denz merkt hierbij op dat na afloop van de competitie, die eind deze maand/ begin december van start zal gaan, zeer zeker een Antilliaans kampioenschap zal volgen. De huidige voorronde's dienen om de spelers te rangschikken in een Hoofdklasse en een B-klasse voor de aanstaande competitie. De Hoofdklasse-kampioen is dan automatisch Arubaans kampioen. De SVA — aldus mr Denz — is momenteel bezig voorbereidingen te treffen voor de oprichting van jeugdschaakafdelingen in de buurtcentra en het Jeugdcentrum Piedra Plat in het streven om deze sport meer populair te maken. Voor de herdenking van het 40-jarig bestaan in 1986 zijn er plannen in de maak voor een internationaal toernooi, waarvoor landen in de regio zoals Puerto Rico, Venezuela, Costa Rica, Curaçao, en anderen uitgenodigd zullen worden.

door Ramiro Tromp

...een betere kijk op de ontmoeting Tigran Petrosjan (links) tegen Wewe Croes...

...leden van de Schaakvereniging Aruba in volle concentratie tijdens een van de wekelijkse speelavonden in de bibliotheek...

...«Old- timer» Wewe Croes, de man met de meeste nationale en internationale schaak- ervaring, is sedert de oprichting nog steeds actief lid van de vereniging....

MET KERSTMIS GEDENKEN WE OOK DE GEBOORTE VAN DEZE MAN

Met korps-chef Candelaria

Praten op St Maarten over 35 jaar politie

PHILIPSBURG. — Op 1 oktober was het precies 35 jaar geleden, dat het Korps Politie Nederlandse Antillen werd opgericht. In het begin van de politiegeschiedenis werden wel werkzaamheden verricht, echter vooral op de Benedenwindse eilanden Curaçao en later Aruba.

Op Bonaire en de Bovenwindse eilanden, Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius zijn nauwelijks gegevens hieromtrent bekend. Het kleine aantal inwoners op deze eilanden zorgde ervoor, dat er nog een grote rust heerste. Van criminaliteit was toen absoluut geen sprake. "Politie' werkte nauw samen met de bevolking. Door de jaren heen hebben heel wat veranderingen plaatsgevonden. De vier politie-eenheden functioneren nu vanuit de verschillende onderafdelingen. Door de toename van de bevolking en daarmee een toename van illegale werknemers en de groei van de toeristenindustrie heeft de criminaliteit haar intrede gedaan. Alleen al met dit probleem heeft de Sint Maartense politie haar handen vol.

Over 35 jaar politie op Sint Maarten spraken we met de heer Candelaria, Chef Korpsonderdeel der Bovenwindse eilanden.

De heer Candelaria werd in 1952 op Curaçao geboren. Na het doorlopen van de lagere- en middelbare school vertrok hij naar Nederland, om in Apeldoorn de politieacademie te volgen. In 1976 keerde hij terug naar Curaçao en werd te werk gesteld bij de surveillanceafdeling, daarna bij de verkeersafdeling. Al spoedig kreeg hij de functie van waarnemend chef Geuniformeerde dienst. In juli 1981 kreeg hij een staffunctie en werd hij toegevoegd aan de chef Geuniformeerde dienst. Een jaar later ging hij naar Sint Maarten, als chef

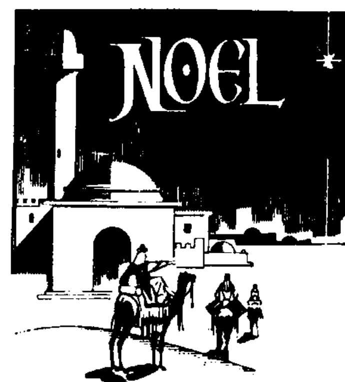

Korpsonderdeel der Bovenwindse eilanden. De heer Candelaria is getrouwd en heeft drie kinderen. De heer Candelaria is de opsteller geweest in de totstandkoming van de jubileumuitgave van een gedenkboekje, naar aanleiding van 35 jaar politie op de Bovenwindse eilanden.

Hoewel de drie Bovenwindse eilanden, Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius sinds 1 april 1983 aparte eilandsgebieden zijn geworden, met ieder een eigen politieapparaat, wordt er toch nog op bestuursniveau nauw samen gewerkt. Na de wetswijziging van 1 april 1983 blijven de gezaghebbers (voorheen administrateur) van ieder eilandgebied plaatselijk hoofd van politie en spelen zij een meer autonome rol t.o.v. de politie. Onderlinge overplaatsingen gebeuren via de minister van Justitie.

Vóór 1949 bestond het politieapparaat uit 3 afdelingen, t.w. Veldwacht, Burgerpolitie en de Militaire politie. Terwijl op Curaçao en Aruba de Burger- en Militaire politie actief waren, was er op Sint Maarten slechts de Veldwacht. Het eiland beschikte toendertijds over 6 veldwachters, onder toezicht van 2 opzichters in de rang van brigadier. Er bestond een nauwer onderling contact met de inwoners van Sint Maarten en de politie, dan tegenwoordig het geval is. Dit kwam, omdat toen veel minder mensen hier woonden en tevens omdat gepatrouilleerd werd per fiets. De veldwachters hadden dienst gedurende 6 dagen. De politiewacht beschikte over een slaapzaal. Aangezien 's nachts alles rustig was op het eiland, hadden de wachters genoeg tijd om aan voldoende nachtrust te komen. Overplaatsingen van agenten tussen de 3 eilanden vond zijn oorsprong reeds in het begin van de oprichting KPNA. Dit had te maken, met het feit, dat op Sint Maarten en Saba opleidingen werden gegeven tot agent 2de en eerste klasse.

Vanuit de Bovenwindse eilanden vonden overplaatsingen plaats, als het ging om het bekleden van functies zoals die van Postcommandant op Saba of Sint

Eustatius en voor het lesgeven aan voorgenoemde opleidingen.

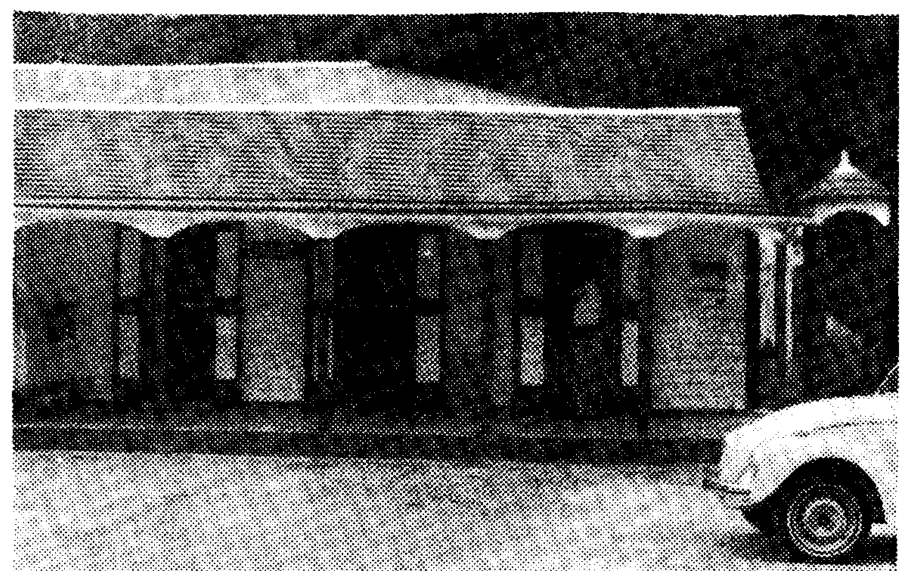
Het politiebureau van Saba, in The Bottom

Behalve het patrouilleren waren de werkzaamheden van de veldwachters veelomvattend. Zo hielpen ze bij de douane en de telefoon, bij het vlaghijsen bij speciale gebeurtenissen, bij de postbestelling en zij luidden iedere twee uur de klokken bij de politiewacht. Hierdoor kon men de tijd nagaan. Ook moesten ze dagelijks de straatverlichting aansteken, d.m.v. kerosine en/of benzinelampen. De veldwachters verrichten tevens arbeidsbureau- werkzaamheden, die duurde tot de oprichting van het huidige arbeidsbureau. Ook verzorgden ze het uitdelen van stembiljetten. Daarnaast hielpen zij bij brandbestrijding en cipierwerkzaamheden. Het werk door de politieambtenaar was zo uitgebreid, dat zelfs 1 ambtenaar belast was met zowel inklarings- werkzaamheden als met arbeidszaken. Aangezien dit laatste toch niet zo ideaal was, werd reeds vóór 1949 begonnen met een vreemdelingendienst, die zich al spoedig ontwikkelde tot een ietwat geregelde afdeling.

Vóór 1949 bestonden er op Sint Maarten de zogenaamde wachtershuisjes. Deze werden bemand door mensen, die naast hun normale baan van hieruit een oogje in het zeil hielden, t.a.v. smokkelhandel. Van deze z.g. wachtershuisjes zijn geen sporen meer te vinden. In 1973 bestond er een dringende behoefte in de woondistricten Simpsonbaai en Koolbaai, aan een eenvoudige politiepost, met brandblusapparatuur.

De politiewacht op St. Maarten.

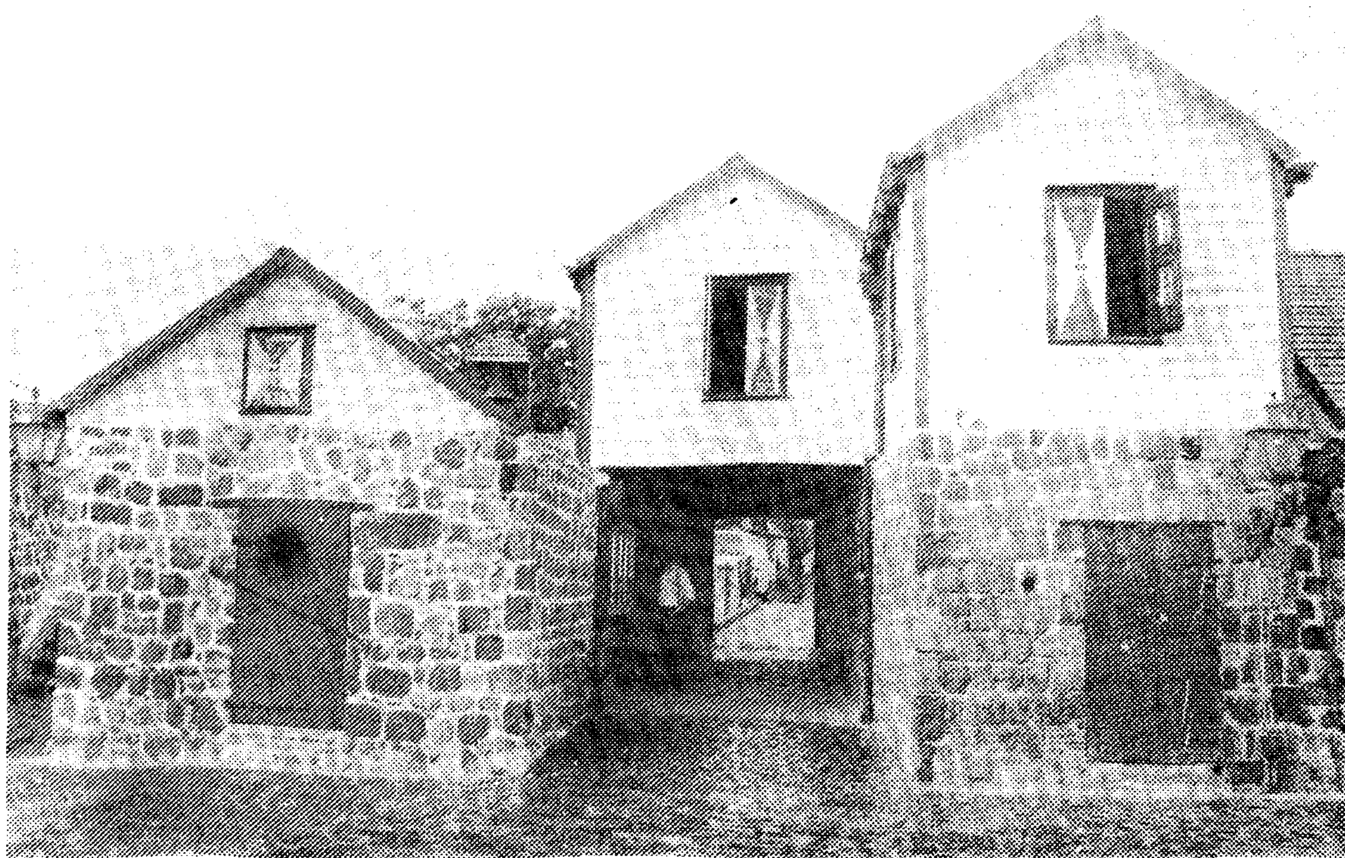

Ook dit oude politiebureau is niet meer in gebruik, sinds Saba een nieuw bureau kreeg.

Door de toename van de bevolking en daarmede het verkeer, werden inderdaad twee posten in gebruik genomen. Hoelang deze politieposten hebben gefunctioneerd, is niet bekend. Momenteel bestaan er plannen, om ter experimentatie wederom de bestaande post te Simpsonbaai in te richten en van waaruit geopereerd zal worden door een z.g. wijkagent.

Door het nog steeds groeiende inwonertal lijkt de veiligheid speciaal in deze, aan zee gelegen woonwijk, veel te wensen over te laten. In 1935 werd in Backstreet een pand in gebruik genomen. Beneden kwam de politiepost, terwijl de zolder als slaapzaal fungeerde.

Dit pand ging in 1945 over naar Landsradio, om in 1976 weer terug te keren naar de politie. Erin gehuisvest waren toen; Vreem-

Het oude, niet meer in gebruik zijnde, politiebureau op St. Eus tatius.

delingendienst, Technische Opsporing, en Bureau Bijzondere Verorderingen. Tevens kantoren voor Chef van Justitiele en Vreemdelingendienst en verkeersdienst. Ook waren er 4 cellen. In 1945 werd het huidige gebouw gebouwd in Backstreet. Hierin zijn de Politieadministratie, Centrale Post, Surveillancedienst en kantoren voor Korpschef en de chef Geuniformeerde dienst gevestigd. Tevens twee cellen. Door de reorganisatie binnen het politieapparaat, ontstond daarbij verdere verdeling in de verschillende afdelingen.

Reeds spoedig kreeg men te kampen met ruimte gebrek waardoor in 1979 en 1981 in de Gevangenissteeg ruimtes werden gevonden voor de Justitiële en de Verkeersdienst. Nu, in 1984 blijken de plannen, die 15 jaar geleden gemaakt zijn voor de bouw van een volledig nieuw politiebureau nog steeds niet uitgevoerd. Aan de schrijnende hoefte voor een modern politiebureau lijkt niet voldoende aandacht besteed te worden. Ruimte tekort heeft tot gevolg, dat de politie, onder de huidige omstandigheden, niet optimaal kan functioneren. De noodzaak van een goed politiebureau lijkt hiermee kennelijk nog niet voldoende aangetoond, om op een prioriteitenlijst voor te komen. Dit project werd in 1979 voor ± 750.00 Fl.Ant. aangeboden tergoedkeuring. Eerst bestonden plannen, om dit project te financieren uit de Antilliaanse begroting. Nu, een paar jaar later, waarbij de projectkosten aanzienlijk zijn toegenomen is het project aangeboden, om uit Nederlandse Ontwikkelingsgelden te worden gesubsideerd. Het stuk grond, naast de politiewoningen aan de Pondfillroad, heeft reeds de bestemming voor het nieuwe gebouw. Het politiebureau zal er één worden, met twee verdiepingen.

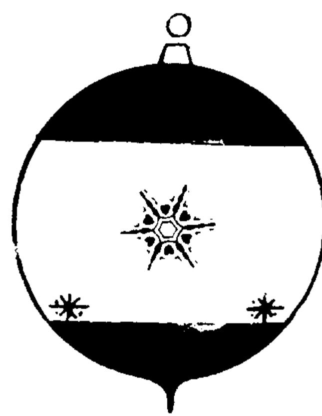
Sinds de samensmelting van Veldwacht, Burgerpolitie en Militaire politie tot het Korps politie Nederlandse Antillen beschikte Sint Maarten over twee opzieners in de functie van brigadier (agent 1ste klasse) en 6 veldwachters. Op Saba resp. 1 en 5, op Sint Eustatius 1 en 3. De veldwachters hadden nauwelijks een opleiding genoten, een aantal was zelfs analfabeet.

Door de jaren heen werden politieambtenaren opgeleid. Eind 1972 waren er zo'n 54 werknemers in dienst van KPNA Bovenwindse eilanden, verdeeld over Surveillance dienst, Recherche, Bureau Verkeer en de Brandweer.

Het korpsonderdeel op de gezamenlijke Bovenwinden stond onder leiding van een Inspecteur. Momenteel probeert men de groep Dienst Bijstandspolitie (hulpagenten), zonder dergelijke politieopleiding, bij te scholen, om na een aangepaste cursus met o.a. algemene ontwikkeling, deze toegang te verlenen tot de politieschool. Deze rang deed haar intrede op Sint Maarten in begin zeventiger jaren, als er een tijdelijk tekort dreigde te ontstaan binnen het Korps. Het gaat hierbij om 2 h. agenten van Saba, 2 van Sint Eustatius en 3 van Sint Maarten. Deze hulpagenten zullen na voltooiing van deze éénjarige cursus dan een applicatiecursus gaan volgen aan de politieschool op Curaçao.

Na goed gevolg zullen zij dan bevorderd worden tot agent, waarmee dan de rang van Hulpagent (DBP) tot het verleden zal behoren. Momenteel beschikt Sint Maarten over 61 werknemers, verdeeld over; 1 Inspecteur, 2 onderinspecteurs, 8 hoofdagenten, 6 brigadiers, 27 agenten 1ste klasse, 8 agenten, 2 aspirantagenten en 7 hulpagenten. Tevens 14 inklaringsambtenaren en 14 administratieve krachten

De vreemdelingendienst bestaat op Sint Maarten reeds sinds 1949. Deze dienst trad in werking, omdat politie arbeidsbureau- werkzaamheden verrichtte. Eigenlijk was dit

laatste taak van het eilandsgouvernement, echter het werk werd toch door de politie gedaan.

Ook de Vreemdelingendienst heeft de nodige ontwikkelingen doorgemaakt. Momenteel zijn er op het eiland twee afdelingen, t.w. Vreemdelingendienst Stad en Vreemdelingendienst Vliegveld. Bij de eerstgenoemde worden aanvragen om toelating behandeld en de daarbij behorende administratie verwerkt, terwijl men zich bij de Vreemdelingendienst vliegveld bezighoudt met de in- en uitklaring van passagiers. Dit departement is selfsupporting. Er zijn op deze afdeling in totaal 31 werknemers werkzaam, onder toeziend oog van een hoofdagent. In de stadsafdeling werken; 1 hoofdagent, 4 politieambtenaren en 8 administratieve krachten en een inklaringsambtenaar, die zich bezighoudt met het inklaren van boten. Op het vliegveld werken; 1 Hoofdagent, 3 politieambtenaren en 13 inklaringsambtenaren. In december 1974 werd een z.g. hotline gestart tussen Nederlands en Frans Sint Maarten.

Met dit communicatiemiddel konden heel wat problemen met vreemdelingen worden opgelost door de geografische ligging van het eiland, bestaande uit een Nederlands en een Franse kant lijkt illegaal binnenkomen eenvoudiger dan het opsporen van de aanwezigheid en uitzetting van deze. Daarbij biedt Sint Maarten als toeristenbestemming een goede werkgelegenheid voor krachten uit omringende eilanden. Wegens het niet aanwezig zijn van een afdeling Havenpolitie levert patrouilleren op de wateren rondom Sint Maarten een volgend probleem. Uit bovenstaande blijkt dat het werk van de Vreemdelingendienst veel omvattend is.

Sinds 1983 beschikt de Politie over een eigen politieboot, waarmee zo'n 5 à 6 reddingsacties zijn verricht. Tevens wordt er regelmatig controle uitgeoefend op de boten en jachten, die in de Ned. Ant. wateren zijn afgemeerd. In juni 1983 werd de Reddings- en Opsporingsdienst in het leven geroepen. Oorzaak hiervan was, dat de Reddingsbrigade van Puerto Rico, die hulp verleende in deze streken, zich zou gaan beperken tot de gebieden rondom dat eiland. Momenteel kan de Coast Guard vanuit Puerto Rico ten alle tijde worden ingeroepen. Plannen voor de aanschaf van een tweede boot, die het gebied Sint Maarten, Saba en Sint Eustatius zal gaan bestrijken, alsmede de andere omringende eilanden, zijn in de maak. Deze boot zal door de politie worden gebruik, voor kustbewaking en hulpverlening. Tevens bestaan er plannen, deze boot te bewapenen.

In 1966 werd op Sint Maarten de Justitiële dienst in het leven geroepen. Deze afdeling was al langere tijd in operatie, doch van een meer geregelde afdeling was pas later sprake. Men hoopt spoedig twee volgende afdelingen te kunnen starten en wel van Kinder en Zeden politie en de dienst Verdovende middelen.

Samen met de recherche zullen deze afdelingen onder de Justitiële dienst vallen. Sint Maarten beschikt sinds een paar jaar over een jurist, die als plaatsvervangend rechter optreedt. Op Saba en Sint Eustatius worden deze functies door niet juristen vervuld.

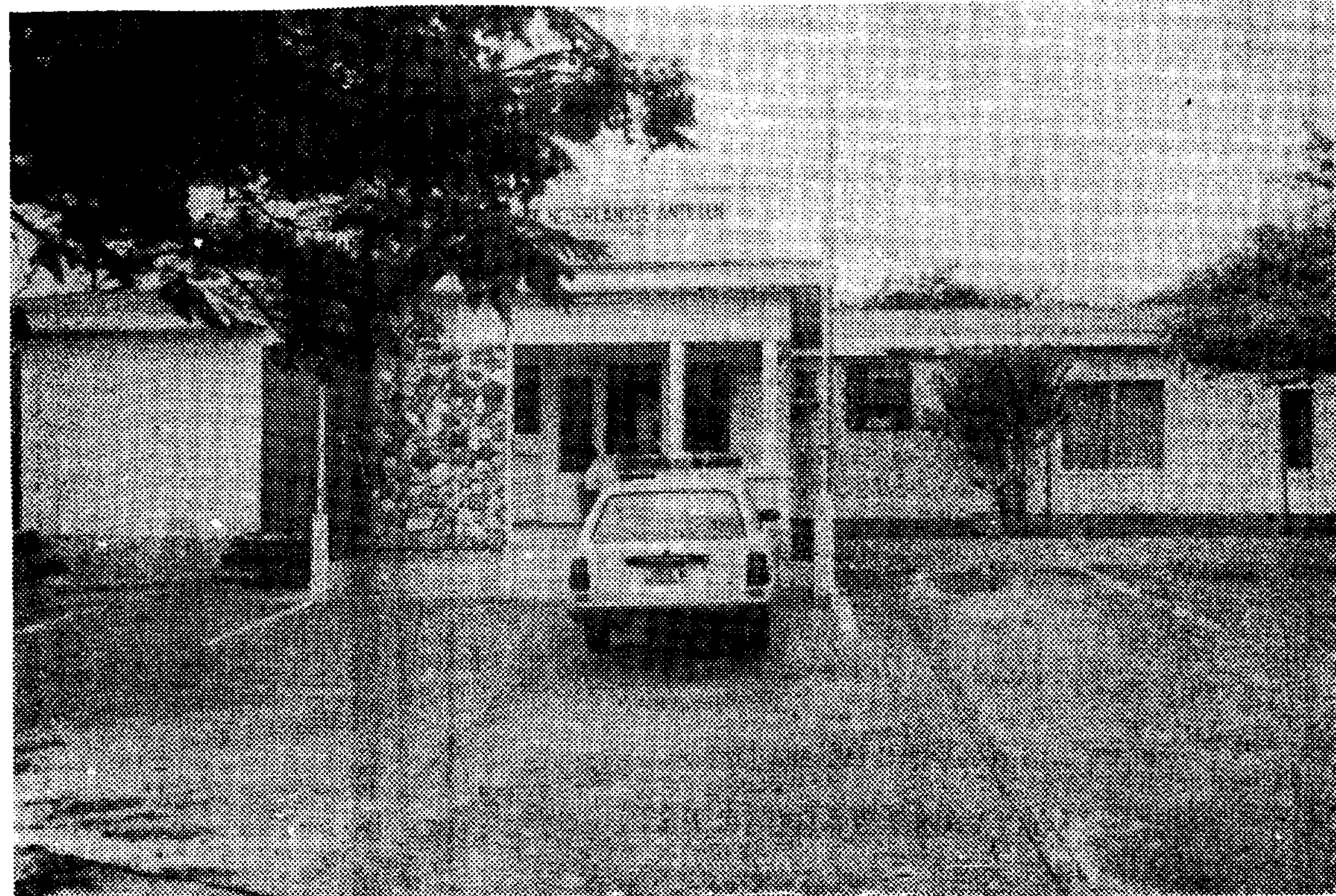
De Geuniformeerde dienst op Sint Maarten bestaat uit de Surveillance- en de Verkeersdienst. Tot de komst van een hoofdagent, tevens verkeersdeskundige in 1972 waren deze twee afdelingen samengevoegd. De verkeersafdeling was aanvankelijk opgericht met de bedoeling, dat deze, met een hoofdagent als verkeersdeskundige, een adviserende rol zou gaan vervullen. Al spoedig bleek dat de afdeling i.p.v adviezen geven, een uitvoerende taak zou gaan bekleden.

Door de toename van de bevolking en de toeristentrek waar het eiland mee werd geconfronteerd, nam het verkeer danig toe, soms daardoor vonden ernstige ongevallen plaats, met soms dodelijke afloop. Al spoedig werd gestart de bevolking wegwijs te maken in het verkeer. Op de scholen werden verkeerslessen gegeven door politieambtenaren.

Een follow-up hiervan door de leraren verliep moeizaam. Voor het eerst ook konden autorijlessen worden genomen en rijvaardigheid- examens worden afgelegd. Momenteel bestaat er behalve door de politie één andere instantie, waar deze twee vaardigheden aangeleerd kunnen worden. De politieambtenaren, die deze autorijlessen in hun privétijd geven, zijn niet meer opgenomen in de examencommissie. In 1973 werd op initiatief van de verkeersdienst een nieuw nummerbord op Sint Maarten geintroduceerd, en wel die van het personenvervoer tegen betaling. Op het nummerbord kwam tevens "BUS" te staan.

In dat jaar bedroeg het aantal voertuigen op Nederlands Sint Maarten ongeveer 3105. Nu, zo'n 11 jaar later maken ongeveer 8000 voertuigen het verkeer onveilig. De wegen zijn niet bestemd voor het tegenwoordige verkeer en zij kunnen nauwelijks, door het bergachtige landschap, aangepast worden aan de ontwikkeling, die het verkeer heeft doorgemaakt, en nog doormaakt. Trechtervormige wegen maakt Sint Maarten, vooral tijdens de wintermaanden, één grote file.

Op 1 september 1975 werden de eerste verkeersbrigadiertjes aangesteld. Continuatie van opleiden van deze brigadiertjes bleek niet mogelijk. De politie hoopte op méér betrokkenheid van de leraren bij deze lessen. Tevens werden door de bestuurders van voertuigen vaak gevaarlijke manoeuvres uitgevoerd, waardoor het uitoefenen van het werk van de brigadiertjes vaak onverantwoord was. Van plannen tot de oprichting van een Vereniging Veilig Verkeer op Sint Maarten, was vaak sprake, echter iets concreets is nooit ontwikkeld. De Lionsclub van Sint Maarten voert regelmatig campagne voor veiligheid in het verkeer, dit in samenwerking met de politie. Reeds in begin jaren zeventig was er sprake van een toename in overtreding van de Opiumwet, en het plegen van diefstallen. Door de introductie van het mobilofoonnet op de drie Bovenwindse eilanden, de uitbreiding van het politiewagenpark en de altijd goede samenwerking met de politiecollegae van de Franse kant van het eiland, hoopt men deze problemen enigszins onder controle te houden. Het patrouilleren door de Surveillance dienst vormt hierbij een zeer belangrijke schakel.

Het huidige politiebureau op St. Eustatius

Het wagenpark van de politie bestaat momenteel, na de aanschaf van een aantal nieuwe voertuigen kort geleden, uit 9 personenauto's, 2 busjes en 2 motoren.

Vlakbij het politiebureau staat de Brandweergarage. Hoewel de Brandweer geregeld wordt door het eilandsgouvernement, helpt de politie bij de eerste hulp bij Brand. Als melding hiervan binnenkomt rukt de politie met brandweer auto's uit en biedt hulp, totdat de brandweerlieden zijn gearriveerd.

Al jaren probeert het KPNA afdeling Sint Maarten een passend stuk grond te vinden om schietoefeningen te kunnen verrichten. Tot op heden zijn hiervoor nog geen goede oplossingen gevonden.

In 1969 werd het Bureau Bijzondere Verorderingen opgericht. Dit bureau werd in 1978 door het eilandgebied overgenomen. Dit bureau voldeed niet volledig aan de behoeften en in 1981 werd met een volledig nieuwe opzet gestart. Dit bureau verwerkt zaken zoals; naturalisatieaanvragen, vergunningen voor Openbare vermakelijkheden, verlies van paspoorten etc.

Het 35-jarig jubileum van het Korps Politie Nederlandse Antillen ging niet onverstoord voorbij. Behalve de uitgifte van een gedenkboekje, werden een aantal sportactiviteiten gehouden voor de politieambtenaren. De festiviteiten vonden op Aruba plaats en van Sint Maarten nam een afvaardiging van ongeveer 14 man deel. Daarnaast werden ook op Sint Maarten activiteiten gehouden op 1 oktober, de jubileumdag.

Probeert gelijke tred te houden met de bevolkingsgroei

De gezondheidszorg op St Maarten

INLEIDING

Met de bevolkingsgroei op Nederlands Sint Maarten, de laatste 20 jaar, heeft ook de gezondheidszorg op het eiland vastere vormen aangenomen. Het aantal inwoners hier in 1880, van 3142, daalde tot 1954 tot 1597. Vanaf die tijd is de bevolking alleen maar toegenomen. In 1972 waren het er 9066, al in 1978 12.207. Nu in 1984 zijn er zo'n 20.000 inwoners, alleen al aan de Nederlandse kant. De gezondheidszorg blijft niet achter. Met reeds zo'n zes huisartsen en zo'n zes specialisten wordt getracht de gezondheidszorg zo optimaal mogelijk te laten functioneren. Voor dit jaar hebben we daarom de gezondheidszorg op Sint Maarten, in het algemeen, onder de loupe genomen. Dit artikel had nooit tot stand kunnen komen, zonder de hulp van een groot aantal mensen. Onze dank gaat uit naar al deze personen.

GESCHIEDENIS

Over de gezondheidszorg op St Maarten van vóór 1900, is niet veel bekend. In de boeken is terug te vinden, dat bij de eerste nederzetting op het eiland, een ziekenhuisje bestond. Tevens is sprake, dat reeds in ± 1870, een Nederlandse arts hier werkte, in gouvernementsdienst. Uit verhalen is duidelijk geworden, dat begin 1900 nonnen van de Franse kant aan de Nederlandse kant kwamen wonen, om hulp te bieden in het onderwijs. Zij gaven ook wel eerste hulp. Later zijn ze ook ingeschakeld, om verpleegkundige werkzaamheden te verrichten. Voor 1870 bestond er een militair hospitaal, dat later in gebruik werd genomen door de nonnen. Die ruimte bestaat momenteel als de brandweerkazerne, aldus verhalen. Ook zou te Point Blanch een lepra-kliniek hebben gestaan. In de Backstreet was er een klein huisje.

Omstreeks 1900 bestond er geen echt hospitaal. Dit kleine huisje werd als zodanig ingericht en was gesitueerd naast Sweet Repose, het latere bejaardentehuis, met ± zes bedden. Liggeld was toen fl. 0,50 per dag. Het eerste hospitaal heette Saint Rose hospitaal en dit werd in 1908 in gebruik genomen. De nonnen, die er werkten, woonden in het zustershuis te Backstreet. Deze woning werd in 1977 afgebroken. De nonnen gingen toen naar het Saint Joseph-klooster in Frontstreet. Toen in 1954 het huidige klooster gebouwd was, trokken zi hierin. Het oude werd afgebroken. Het ziekenhuis bestond tot 1934, waarna het een bejaardentehuis werd.

In Frontstreet werd in 1934 het nieuwe Saint Rose-hospitaal in gebruik genomen. Sweet Repose werd in mei 1946 in gebruik genomen als bejaarden-tehuis. Albertine Cockley woonde er toen in. Samen met één kokkin verzorgde zij, als eerste hulpverpleegster op St. Maarten, vijf bejaarden. Het beddenaantal werd snel uitgebreid tot twaalf. Oprichter van de bejaardenzorg was pater Leo van Dijk. Een tandarts van de Franse kant kwam begin jaren 40 tandheelkundige hulp verlenen. Van wijkverpleging, postnatale- en gehandicaptenzorg was tot eind 1960 geen sprake.

Er waren vroeger wel vroedvrouwen op het eiland. De meeste bevallingen werden thuis gedaan. Als de aanstaande moeder het kon betalen, of als er zich complicaties voordeden, werd de bevalling in het ziekenhuis gedaan.

In het volgende worden de verschillende afdelingen van de gezondheidszorg op St. Maarten wat uitgebreider beschreven.

De gezondheidszorg op Sint Maarten bestaat deels uit een Landsinstelling, deels uit een Eilandsinstelling. Grotendeels valt de gezondheidszorg onder de Stichting Het Wit-Gele Kruis. Deze stichting, die in 1946 werd opgericht, als onderafdeling van de stichting het Wit-Gele Kruis op Curaçao, werd in 1964 onafhankelijk.

De stichting omvat: Wijkverpleging, consultatie-bureau, gehandicapten- en bejaardenzorg, ziekenhuis en bejaardentehuis.

Onder het eilandsgouvernement vallen: Departement van Volksgezondheid, de G.G.D., Ambulancedienst, praktijkruimtes in drie wijken, schoolverpleging, schooltandartsen-dienst. Onder het centrale gouvernement vallen: Laboratorium, Gele Koorts- en Muskieten-bestrijding en de Apotheek.

Het Wit-Gele Kruis kent heden ten dage diverse verantwoordelijkheden. Naast het ziekenhuis — inmiddels het St. Rose-hospitaal — kent het Wit-Gele Kruis taken als wijkverpleging, babykliniek, gehandicaptenzorg en bejaardenhulp, taken die op dit eiland alleen door deze organisatie worden verricht en die van groot belang zijn voor het medisch welzijn van de bevolking en, in een bepaald opzicht ook voor het sociaal welzijn, met name voor groepen als gehandicapten en bejaarden.

WIJKVERPLEGING

De wijkverpleging werd in februari 1968 opgezet door de toenmalige voorzitter van het Wit-Gele Kruis, een zuster. Gebleken was namelijk dat veel mensen, die tot dan toe in het ziekenhuis verbleven tot het genezingsproces voltooid was, best eerder naar huis konden, als daar maar regelmatig enige hulp en nazorg geboden werden. Ditzelfde gold voor pas bevallen vrouwen, die de eerste dagen zeker nog enige hulp nodig hadden, maar daarvoor eigenlijk niet in het ziekenhuis zouden hoeven te blijven.

De wijkverpleging werd opgezet en de eerste wijkverpleegster was mevrouw Schaminé, die begon met halve dagen werken en de overige tijd gebruikte om leden te werven. Mensen die lid werden, betaalden een bepaald bedrag, waardoor ze recht hadden op hulp, en het geld wat op deze wijze bijeen werd gebracht, werd benut om onkosten, salaris en autokosten van de wijkverpleegster te betalen. Daarbij gaf het gouvernement per patiënt een kleine vergoeding.

De opzet slaagde; klein en bescheiden begonnen, is de wijkverpleging heden uitgegroeid tot een goed lopende organisatie, die haar taken op uitstekende wijze vervult.

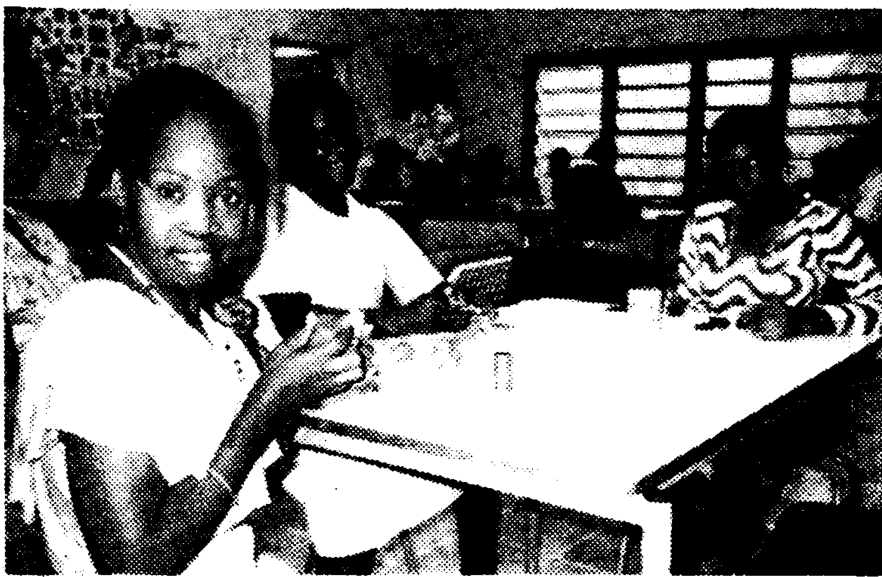
Heden, 1984, telt de wijkverpleging zeven wijkverpleegsters, waarvan één ziekenverzorgster en één verpleeghulp. De zorg die zij bieden is curatief en preventief en bestaat voor een niet gering deel uit Diabetenzorg. Aan patiënten die net uit het ziekenhuis zijn, wordt nazorg geboden, in de vorm van het geven van injecties, het baden en bv. wonden verbinden, bij de patiënt thuis. Dat dit werk nodig is, mag blijken uit het feit dat er gemiddeld per maand zo'n 2500 huisbezoeken worden afgelegd door de zeven wijkverpleegsters.

Deze vrouwen, voornamelijk Antilliaansen, zijn in dienst van de stichting en krijgen voor hun werk salaris. Om recht te hebben op hulp van het Wit-Gele Kruis (WGK) dient men lid te zijn van deze organisatie, hetgeen men kan worden voor *f* 30,— per jaar. Voor dit bedrag heeft men recht op onder meer ziekenverpleging thuis, kraamhulp, de babykliniek, die geheel gratis is, vaccinaties, verzorging van bejaarden en gebruik van bepaalde attributen. Per behandeling wordt aan de patiënt dan nog een bepaald bedrag gevraagd voor de betreffende diensten, echter wel naar vermogen. Als mensen werkelijk geen geld hebben, behoeven zij niet te betalen, aangezien de wijkverpleging het belangrijker vindt dat de mensen gezond worden gehouden en daarvan niet worden weerhouden, doordat men geen geld zou hebben. Met name bij de zuigelingenzorg is dit een belangrijk standpunt, het geven van vaccinaties en een regelmatige controle is immers van groot belang voor een gezonde lichamelijke ontwikkeling van het kind.

De zeven wijkverpleegsters kennen een onderlinge taakverdeling, opgezet door het hoofd Wijkverpleging. Vijf vrouwen werken full-time, twee parttime en elke maand heeft men een weekend dienst.

De wijkverpleegster begint haar werk om kwart over zeven 's ochtends met het spuiten van diabeten, gemiddeld negen per dag. Vervolgens komt de kraamzorg aan de beurt; dit houdt in het baden van de baby tot na ± vijf dagen de navelstreng afvalt, en het wegen tot ± twee à drie weken na de bevalling. Voorlichting en begeleiding van de jonge moeder horen ook bij haar taak en al naar gelang de behoefte blijft zij langer of korter komen om hulp te bieden.

Na de kraamhulp gaat de wijkverpleegster op weg naar bejaarden en gehandicapten, welke zij baadt en eventueel oefeningen mee doet om spieren soepel te maken en te houden. Zo'n twee à drie patiënten per dag behoeven wondverzorging en tenslotte zijn er de sociale bezoeken 1 x in de veertien dagen aan bejaarden om bloeddruk te meten, een praatje te maken e.d. Deze bezoeken worden aan zo'n dertig à veertig mensen per maand afgelegd.

Tot nog toe kan men het werk met deze zeven wijkverpleegsters op St. Maarten goed aan.

BABYKLINIEK

Door het WGK zijn op diverse punten op het eiland babyklinieken gevestigd, waar de moeders met hun baby's terecht kunnen voor onder meer de D.K.T.P.-injecties, het wegen en meten van hun kind en voorlichting over voeding. Over dit laatste zijn trouwens ook folders uitgebracht met nuttige informaties over voeding, schema's e.d.

In het wijkgebouw in de Backstreet heeft men babykliniek op de maandag en de donderdag, beide dagen van 15.00 tot 17.00 uur, terwijl op donderdag van 17.00 tot 19.00 uur speciaal twee uur is georganiseerd ten behoeve van werkende moeders. In Cole Bay kunnen de inwoners van Cole Bay en Simpson Bay terecht van 15.00 tot 16.00 uur en in het, pas nieuwe, dagverblijf in South Reward is de babykliniek op woensdag van 15.00 tot 16.30 uur voor de bewoners van St. Peters en Saunders. Hoewel veel handelingen door de verpleegsters worden gedaan, is op alle punten geregeld een arts aanwezig.

Bij elk bezoek wordt de baby ook helemaal nagekeken en kan de moeder eventuele vragen stellen. Als het kind alle vaccinaties gehad heeft, gaat het op de lagere school naar de Schoolverpleging.

GEHANDICAPTENZORG EN BEJAARDENZORG

De wijkverpleging, die immers bij de mensen thuis komt, signaleerde een aantal jaren geleden dat gehandicapten en bejaarden, die de hele dag thuis zaten, weinig contact hadden met de buitenwereld. De mensen die werkten bij de wijkverpleging hadden hun werk en konden derhalve niet zelf daadwerkelijk iets doen. Ook werd er geen geld beschikbaar gesteld om iets van de grond te krijgen. Door met mensen te praten en via verschillende oproepen via de radio, meldden zich al echter spoedig vrijwilligsters aan, voor het merendeel Nederlandse vrouwen, die op St. Maarten niet mogen werken voor geld. De vrijwilligsters gingen, onder leiding van de wijkverpleging, collecteren om geld in te zamelen. Dit was zo'n succes en men ondervond zoveel positieve reacties van de bevolking zelf, dat in 1980 een bus kon worden aangeschaft, waarmee men bejaarden en gehandicapten een dagje uit kon worden bezorgd.

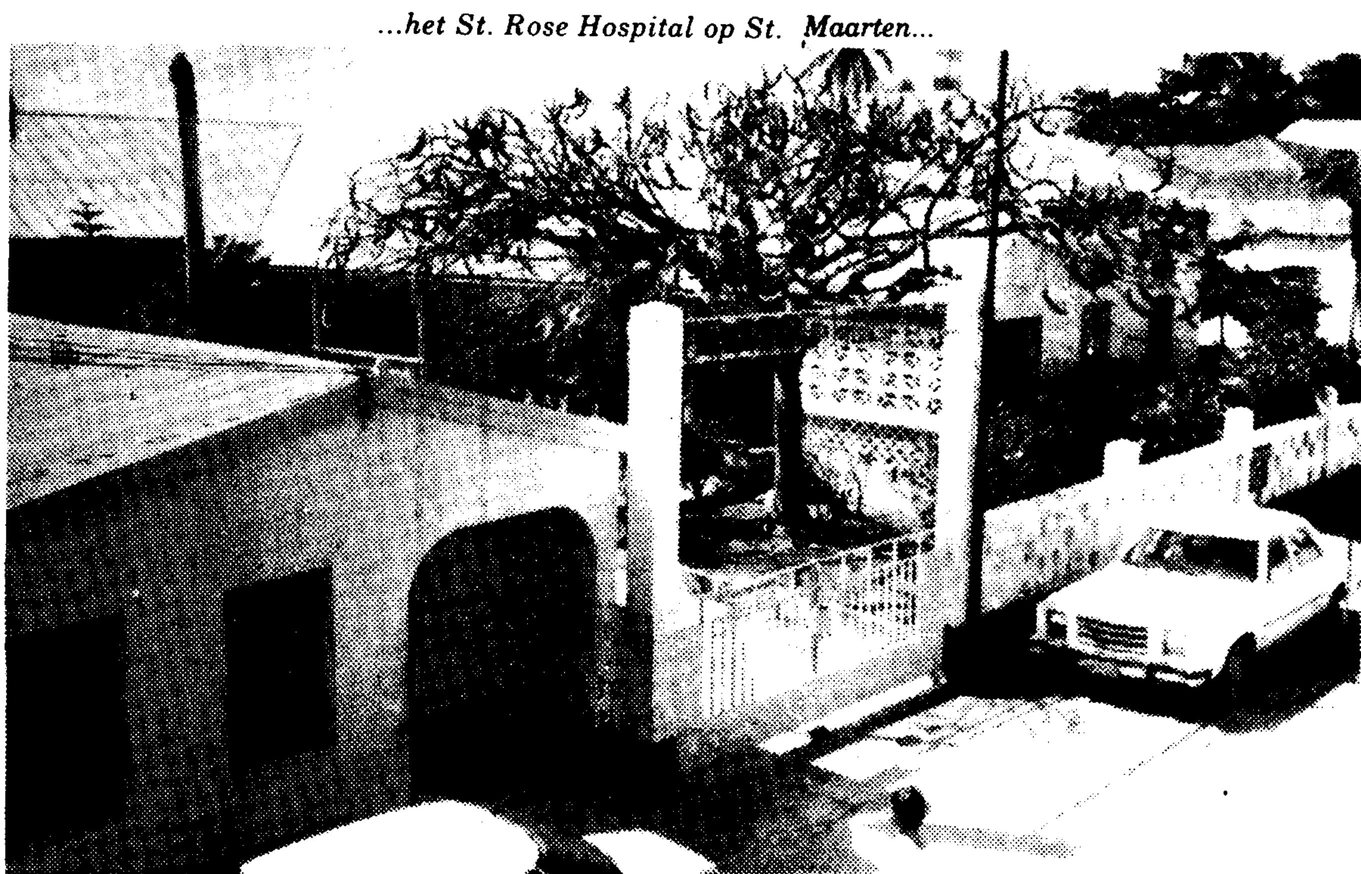
Elke zaterdag reden twee vrijwilligers met deze bus, die plaats biedt aan acht personen, met een aantal bejaarden en gehandicapten over het eiland. Onder meer werden rondritten georganiseerd, een dagje naar de markt, boodschappen doen of een lunch in een restaurantje. Op deze wijze kwam men zo éénmaal in de drie maanden eens buiten de deur. Ook, en dat wordt nu nog gedaan, organiseerde men elk jaar een paasfeest voor ongeveer tachtig bejaarden en gehandicapten en een kerstparty voor de gehandicapten. Deze kerstparty wordt overigens aangeboden elk jaar door een bedrijf, terwijl via fundraising cadeautjes kunnen worden gekocht. De paasparty wordt door de vrijwilligsters georganiseerd.

Met de aanschaf van de bus in 1980 was de eerste stap gezet. Er kwamen steeds meer vrijwilligsters en hoewel dit werk als enige bron van inkomsten giften van de bevolking en instellingen kent, kon men toch doorgaan op de ingeslagen weg.

Een plan, wat al in 1977 bestond, te weten een dagverblijf voor gehandicapten, kon wegens geldgebrek nog niet worden gerealiseerd, maar wel startte men in 1981 in een kleine lokaliteit in het wijkgebouw aan de Backstreet met een dag in de week handenarbeid, zang, spel en sport, alles geheel door vrijwilligers opgezet. Al gauw werden dit twee, en later drie dagen in de

(vervolg op pag. 55)

...het St. Rose Hospital op St. Maarten...

De gezondheidszorg op St Maarten

(vervolg van pag. 53)

week, en met het toenemen van de activiteiten ontstond al gauw een ruimte-gebrek. Weer werd het plan voor een dagverblijf op tafel gelegd en door Cede Antiyas werd positief gereageerd om de gelden voor dit project bijeen te krijgen. En zo kon men, dank zij de steun van wijkverpleging en Cede Antiyas, op 9 mei 1983 beginnen met de bouw. De grond werd geschonken door het Bisdom, met name door Mgr. W. Ellis, op aanbeveling van pastoor Heilegger. De kosten werden gedekt door de Nederlandse Ontwikkelingshulp via Cede Antiyas, een bedrag van NAf 90.000,— uit het geschenk van koningin Juliana 70 jaar, een postzegel-fonds en eigen inbreng.

Op 28 augustus 1984 was het zover. Prinses Margriet der Nederlanden, vergezeld door haar man, mr Pieter van Vollenhoven, opende het nieuwe Day-Care-Centre, dat als naam meekreeg het Zuster Basiliacentrum.

In dit centrum komen elke dag van 09.00 tot 15.00 uur de gehandicapten bijeen om verschillende dingen te doen, zoals koken, tuinieren en wassen, terwijl ook aan eenvoudige algemene ontwikkeling wordt gedaan. Dit betekent een enorme stap vooruit; [illegible] van de zorg van de ouders over door een plaatsvervangend thuis te bieden, terwijl de gehandicapte kinderen zich kunnen ontwikkelen in meer zelfwerkzaamheid en zelfredzaamheid.

Tevens is in het gebouw gevestigd een babykliniek en is er wekelijks, op de dinsdagmorgen, een bejaardensoos, waar bejaarden die thuis wonen en bejaarden uit het St. Martin's Home, bijeen komen om te praten, te handwerken e.d. Voor het merendeel zijn dit nog vrouwen, maar men is bezig ook mannen naar deze soos toe te krijgen, waarvoor dan zaken als sjoelen, domino en kaarten op het programma staan.

Op deze wijze zien de bejaarden mensen van eigen generatie, hetgeen vooral in het begin leuke en verrassende ontmoetingen opleverde. Ongeveer vijftien mensen van rond de 70 jaar komen nu elke week bij elkaar; zij worden met de bussen gehaald en gebracht door vrijwilligers.

In november startte men met een bejaardensoos éénmaal in de maand in het St. Martin's Home. Overigens is men bij het nieuwe day-care centre nog bezig met de aanleg van een speeltuin en een zwembad, terwijl binnen afzienbare tijd ook een spelotheek geopend zal worden, die dan in de namiddagen en op zaterdagochtend gehouden gaat worden.

De gehandicapten- en bejaardenzorg zijn belangrijk voor de bevolking van St. Maarten. Mensen die altijd alleen en thuis zaten, komen er nu uit en bloeien zienderogen op. De ontwikkeling van met name gehandicapten is er zeer baat bij.

Nog steeds drijft deze hulp voornamelijk op vrijwilligsters, op dit moment ongeveer dertig Nederlandse vrouwen. Het hoofd van het Day-Care centre maakt een schema op, waarvan uit de vrouwen gaan werken al naar gelang tijd en beschikbaarheid. Twee aparte groepen zijn inmiddels ontstaan, een groep voor bejaarden en een groep voor gehandicapten, welke gecoördineerd worden door een coördinatrice, in samenwerking met het hoofd wijkverpleging.

De twee groepen hebben eigen vergaderingen en zoeken zelf eventuele nieuwe vrijwilligers, hetgeen overigens nooit een probleem is, en er zijn genoeg enthousiaste mensen te vinden voor dit werk.

Uiteraard bespreekt men onderling eventuele problemen en wordt er hulp aan elkaar geboden als dat nodig is.

De vrijwilligsters doen veel. Zij zorgen er voor dat de gehandicapten en bejaarden opgehaald en teruggebracht worden van huis naar Day-Care centre. Nog steeds zijn er uitstapjes met de bussen. Ook verder is men aanwezig bij de activiteiten en zo zorgen deze vrijwilligsters ervoor dat een en ander draaiende kan worden gehouden.

Ook organiseren zij mogelijkheden om geld bijeen te krijgen. Hoewel het gouvernement nu een bijdrage levert van 25 gulden per gehandicapte per dag, is nog steeds veel geld nodig, waartoe onder meer, collectes, sales en rommelmarkten worden georganiseerd. Deze giften en donaties zijn nog steeds de enige bron van inkomsten. Als dank voor hun waardevolle werk krijgen de vrijwilligsters elk jaar een barbecue o.i.d. aangeboden, georganiseerd door het WGK.

Zoals gezegd, wordt het meeste werk geleverd door gehandicapten. Er worden echter steeds meer Antillianen bij ingeschakeld, immers, het is de bedoeling dat in de toekomst de gehandicaptenzorg door de Antillianen verder wordt verzorgd. Men is hier druk mee bezig. Op 29 juni 1984 werd aan dertig deelnemers aan de basiscursus Gehandicaptenzorg het diploma uitgereikt. Deze cursus werd begin 1984 gestart op initiatief van Cede Antiyas en georganiseerd door het WGK. Deze cursus heeft nu al geresulteerd in vijf lokale vrijwilligsters, die overigens wel ter motivatie een kleine vergoeding ontvangen, en twee lokale vaste krachten. De bedoeling is dat bij vacatures zij, die de cursus hebben doorlopen, voorrang krijgen bij het aannemen van nieuwe krachten. Overigens is ook het hoofd Day-Care centre Antilliaanse. Door lezingen zal worden getracht de ex-cursisten te blijven motiveren voor dit werk.

Al met al is de laatste jaren zeer veel vooruitgang geboekt in met name de gehandicaptenzorg. Dank zij steun en inzet van wijkverpleging, vrijwilligsters en de bevolking zelf mag St. Maarten trots zijn op haar streven gehandicapten en bejaarden uit hun isolement te halen en een waardige plaats in de maatschappij te bieden. De Stichting het WGK is dan ook niet meer weg te denken uit de St. Maartense samenleving.

Vanaf wanneer er op St. Maarten een ziekenhuis bestaat, is niet geheel bekend. Wel weet men dat vroeger te Point Blanch een lepra-kliniek bestond. Vóór 1900 was er een militair hospitaal, dat later werd betrokken door nonnen van de Congregatie Dominicanessen van Voorschoten. Dit gebouw is de huidige brandweer-kazerne. Omstreeks 1900 bevond zich in Backstreet het St. Rose-hospitaal, opgericht in 1908 en heeft als zodanig gefungeerd tot 1934. In 1934 werd het nieuwe St. Rose-hospitaal in Frontstreet in gebruik genomen. Het huis had een beddencapaciteit van 50 bedden. Een van de eerste verpleegkundige krachten was zr. Angèle Cagan, van de Franse kant afkomstig. Samen met twee hulpkrachten runde zij het hospitaal.

In die tijd was reeds altijd één arts aanwezig op het eiland, die, indien nodig, ook operatief ingreep. De artsen waren vroeger allen in gouvernementsdienst. In 1943 kwam, met behulp van subsidie, de eerste verpleegster naar St. Maarten, zr Jacoba van Winkelen. De arts, de van Suri-[illegible] Fat, die in 1946 kwam, voerde veel operaties uit. Door deze vooruitgang, werd een tweede verpleegster ingezet op de operatiekamer. Alle operaties vonden in die tijd plaats onder plaatselijke verdoving. Pas in 1953 werd algehele narcose toegepast. Voor grote operaties werd doorverwezen naar Curaçao, of hier ook wel bekend, naar St. Kitts, dit alles per boot.

In 1948 telde het ziekenhuis tien personeelsleden, van wie drie gediplomeerden. In dat jaar kreeg het hospitaal ook de eerste stroom, gedurende de avonduren. Sterilisatie van instrumenten vond plaats met behulp van kerosine. In 1948 kreeg het ziekenhuis haar eerste rontgentoestel. Omdat het evenals het bejaardentehuis onderdeel vormt van de stichting het WGK, was ook het hospitaal afhankelijk van giften en donaties.

In 1948 werd de eerste generator aangeschaft. In dat jaar ook werd een grote zending verpleegartikelen opgestuurd naar St. Maarten, per boot. Deze boot is bij een ramp vergaan, zo ook alle spullen. In 1949 kwam de eerste vroedvrouw in dienst van het gouvernement. In datzelfde jaar werd ook de eerste electriciteit aangelegd. In 1961 voor het eerste 24 uur. Het in 1948 aangeschafte rontgen-toestel kon eindelijk in werking worden gesteld. In die tijd was Mercedes Miranda, afkomstig van Suriname, aangesteld als vroedvrouw. De meeste bevallingen geschieden thuis. Door de jaren heen verbeterden de faciliteiten in het ziekenhuis. Meer personeel werd aangetrokken en het gebouw ondervond regelmatig modernisering. Het aantal patiënten nam toe en daarmee ook het aantal operaties. In 1955 leek het ziekenhuis te klein geworden. In dat jaar werd voor 10.000 gulden een stuk grond aangekocht door het bisdom, om het ziekenhuis uit te breiden. Dit perceel werd echter gebruikt om het huidige St. Martin's Home op te bouwen.

In 1969 werd een aparte kinderkamer gebouwd, met vier hoge hekken-bedden. In 1964 werden een grote kinderkamer en een couveuse-kamer bijgebouwd door de nonnen. In 1968 arriveerde de eerste couveuse. In 1966 had het hospitaal een bedden-bezetting van 28. Door een piek in ongevallen en vechtpartijen, kreeg de arts assistentie van zijn Franse collega, bij het verrichten van operaties. In 1967 ging Cecilia Webster voor stage naar Nederland, om zich te bekwamen in röntgendiagnostiek en het maken van eventuele beoordeling van electro-cardiogrammen. Een tweede arts kwam in dienst. Toen in 1969 de eerste internist [illegible] het laboratorium, dat sinds 1958 bestond voor eenvoudig bloed- en urine-onderzoek, te klein. Resultaat hiervan was, dat een grootse uitbreiding noodzakelijk gevonden werd. Het laboratorium werd overgenomen door de centrale overheid.

In 1970 werd het hospitaal uitgebreid met vijf klassekamers. Personeel werd steeds meer aangetrokken. In 1972 was de bedden-bezetting als volgt: 36 volwassen- en tien kinderbedden en negen babybedjes. In het begin van de zeventiger jaren heeft de gezondheidszorg op St. Maarten veel ontwikkelingen doorgemaakt. Wat het ziekenhuis betreft, werden er veel instrumenten aangeschaft. De eerste chirurg vestigde zich. In 1974 werd de gouvernements-praktijk te Cole Bay bemand door een derde arts. Bevallingen namen elk jaar toe. In dat jaar waren het er 27. In 1976 werd hier de eerste vaatoperatie verricht. Het ziekenhuis telde inmiddels reeds veertig personeelsleden, van wie twaalf gediplomeerde verpleegkundigen. In dat jaar werd ook de eerste verbrandingsoven aangeschaft. Daarvoor werden vuile verbanden, etc. in een oud olievat verbrand op het strand. Tevens ging toen de eerste rontgenkamer, met drie personeelsleden, van start, onder leiding van de internist dr v.d. Sar, nu gepensioneerd. Ook werd de bloedbank opgericht.

In 1979 werd van een donatie van Island Gems Charity Foundation 20.000 dollar besteed voor de aanschaf van een mobiel rontgentoestel en 5000 dollar aan een tweede monitor. In 1981 kwam er een nieuw narcosetoestel; er werd een nieuwe vroedvrouw, mevr. Monsanto, in gouvernementsdienst genomen en consultatie van een keel-, neus- en oorarts en een huidarts begon regelmatig plaats te vinden. In 1983 kreeg het hospitaal een EHBO-arts in dienst. Ook kwam er een nieuwe arts, als hoofd van het departement van Volksgezondheid, tevens kinderarts. Een gynaecoloog vestigde zich op de Nederlandse kant, die veel werkzaamheden in het hospitaal verrichtte. Met 10.000 dollar van een donatie werden twintig nieuwe ziekenhuisbedden gekocht. De derde monitor werd aangeschaft en de eerste rontgenoloog kwam zich vestigen. Nu in 1984 beschikt het St. Rose over 54 bedden, waarvan negen kinderbedden, negen baby-ledikantjes en drie couveuses.

In 1983 werden reeds ongeveer 350 bevallingen in het ziekenhuis gedaan. Deze werden verricht door de gynaecoloog, de vroedvrouw en de huisartsen, die allen nauw samenwerken met het ziekenhuis. Het hospitaal heeft zijn negentig personeelsleden, van wie 12 gediplomeerde verpleegkundigen, acht gediplomeerde ziekenverzorgenden, twee operatieverpleegkundigen, twee gediplomeerde radiologisch laboranten. Een EHBO-arts, een rontgenoloog, bezoekende huisartsen, een vroedvrouw, internist, chirurg, gynaecoloog, oogarts, kinderarts, komen opereren en consultaties verrichten. Het ziekenhuis beschikt over een goed uitgeruste röntgenkamer met de meest moderne apparatuur, waaronder twee echografie-

(vervolg op pag. 57)

Het einde van oude gebruiken lijkt nabij

Sabaanse huisvlijt dreigt te verdwijnen

Door de eeuwen heen is er veel huisvlijt op Saba geweest. Vroeger was dit noodzaak daar diverse levensbenodigdheden nauwelijks te krijgen waren en Saba zoveel mogelijk zelfvoorzienend probeerde te zijn. Hoeden, manden, kleding, schoenen en talloze andere artikelen werden vaak Huis op Saba gemaakt, hiermee werd ook ruilhandel met andere eilanden bedreven. Met de aanleg van het vliegveld en de pier, electriciteit e.d. de landsbijdrage, de ontwikkelingshulp van diverse kanten en de veranderingen welke daarmee gepaard gaan zijn deze oude gebruiken helaas aan het uitsterven.

Er is weinig motivatie meer om oude ambachten, die vaak tijdrovend zijn, uit te oefenen. ook de belangstelling voor landbouw is sterk afgenomen. De meest beoefende vorm is nog steeds het "Spanish work" ofwel "Saba Lace". Dit wordt door praktisch allemaal oudere vrouwen gedaan die hierin veel ervaring hebben en de prachtigste dingen kunnen maken. Veel oudere Sabanen, ook die nu elders wonen, kunnen zich nog levendig voor de geest halen hoe hard in vroeger jaren aan het Saba Lace gewerkt werd.

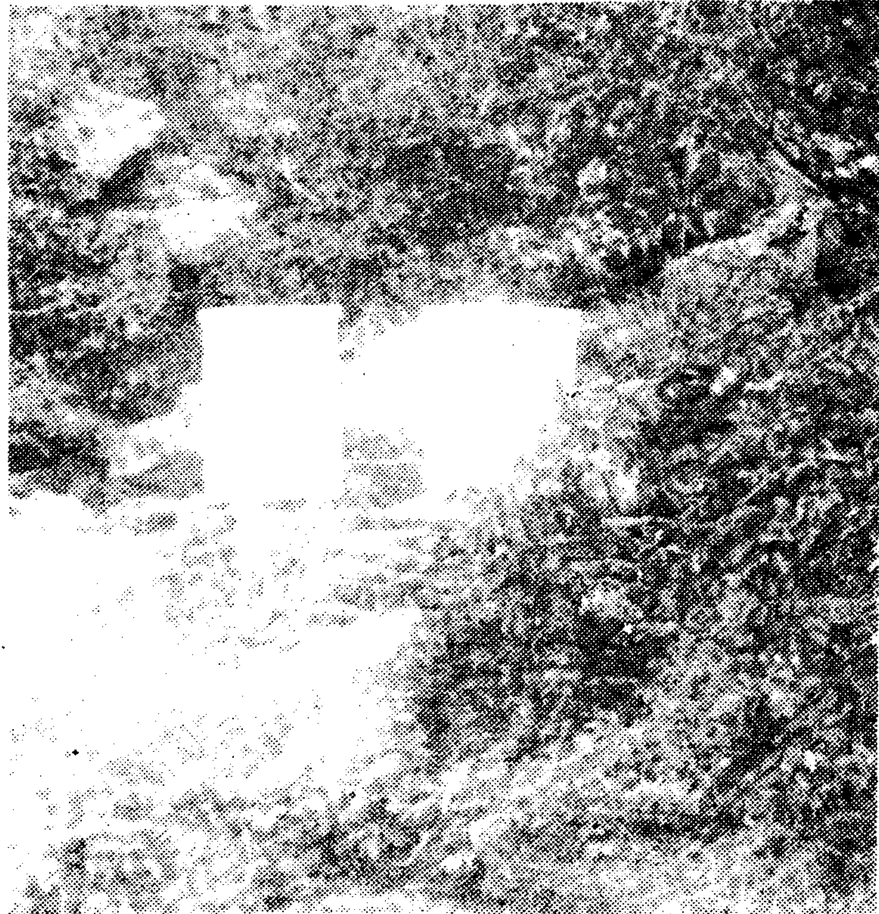
Daar het werk veel tijd kost, ingewikkeld is en niet veel betaald, heeft de jongere generatie op een enkeling na totaal geen belangstelling om het ook maar te leren. Op de foto staan de dames Elenita en Stella Zagers, samen met Mevr. Pearl Zagers vormen zij de 'harde kern' van de kantwerksters. Er bestaan zeer veel verschillende patronen, de een nog ingewikkelder dan de ander, vooral in het zgn. filet werk. Het zou zeker aan te bevelen zijn om een groot doek te laten maken met al de ontwerpen van Sabaans kant hierin verwerkt. Dit zou een aanwinst voor het museum zijn en tevens de jeugd een kans geven deze patronen te bestuderen.

De volgende die ik bezoek is de heer Clifton Hassell. Hij maakt fraaie manden zoals deze vroeger ook op Saba gemaakt werden. Het vereist veel geduld want het hout moet geschild en gespleten worden. Hij doet dit werk pas sinds een jaar, na vele operaties kon hij niet meer normaal werken en daar hij het nietsdoen beu werd begon hij op een dag aan zo'n mand. Zijn vader maakte deze vroeger ook en hoewel hij geen enkel voorbeeld of aanwijzing had is het hem, door steeds proberen en door herinneringen aan hoe zijn vader een mand maakte het hem toch gelukt de eerste mand te maken. De schoonheidsfoutjes waren snel verholpen en al spoedig kon hij ook de grote manden maken die men vroeger de bergen mee op nam om fruit etc. mee te vervoeren. De manden vlogen de winkels uit en ook toeristen kwamen naar zijn huis om manden te bestellen of een speciaal model te bespreken. Hij kan de vraag nauwelijks bijhouden. De manden zijn erg stevig en duurzaam, Clifton vertelt verder nog dat ene Ralph Zagers vroeger de beste mandenmaker op het eiland was. Helaas is Clifton nu de enige die manden maakt en het spijt hem dat de kinderen van zijn familie er niets voor voelen om het ook te leren. Diverse mensen in The Bottom maken verder kettingen van zaden en schelpen voor verkoop aan toeristen. Veel andere huisvlijt is er niet meer op Saba, sommige oudere mensen kunnen nog schoenen verzolen en lappen. Mevr. Irene Jackson vlocht tot voor kort hoeden, maar zij woont nu in het bejaardentehuis en de heer Randolph Duncan repareerde rieten zittingen van stoelen e.d. De laatste die ik bezoek, Mevr. Martha Roder beoefent meer een oud ambacht dan huisvlijt, maar indirect werd dit ook gedaan op Saba. Zij houdt n.l. bijen, en vroeger vergaarde men wilde honing. In de Windwarside hield wel iemand bijen maar tegen de tijd dat Martha hier kwam wonen, zo'n 15 jaar geleden, was dit niet meer het geval. Een paar maal probeerde zij een volk te beginnen met wilde bijen maar dit lukte niet en ze kocht een volk van een commerciële imker op St. Kitts, sindsdien gaat het prima met haar bijen en naar de heerlijke honing die zij verkoopt is veel vraag. Ze vertelt dat er veel voor komt kijken voordat iemand met succes bijen kan houden maar dat het dan wel ontspannend en intrigerend is om met de bijen bezig te zijn. Iedere bij heeft een functie en alles in de bijenkast is goed georganiseerd. Martha heeft ervaring genoeg want in Amerika hield zij al jarenlang bijen.

Haar enthousiasme voor-en kennis van bijen heeft zij ook overgedragen op de heer en Mevr. Toynbee die in the Bottom een aantal bijenkasten hebben, wie weet zijn er meer mensen die hierin een leuke hobby zien. Zoals al eerder opgemerkt zijn er niet veel voorbeelden van huisvlijt meer op Saba, maar met de verslechterde economische situatie op de Antillen komt er in de toekomst misschien weer meer belangstelling voor.

door Ruth Hassell

De bijenkasten van Mevr. Roder.

De heer Clifton Hassell laat een aantal manden zien.

De dames Zagers met Spanish Work.

De gezondheidszorg op St Maarten

(vervolg van pag. 55)

toestellen. In het ziekenhuis is het laboratorium gevestigd, waar veel bloed- en urine-onderzoek verricht wordt. Hoofd van de verpleging is zr. Ramona Illidge; de administratie staat onder leiding van de heer Peterson. Voorzitter van de stichting, het WGK, onder wie het hospitaal valt, is de heer Mulder.

De bezettingsgraad van bedden in dagen is de laatste jaren zo'n 59%. De beddenbezetting kent vaak pieken. Over de vorige jaren bedroeg de beddenbezetting per jaar zo'n 12.041. Sinds 1974, toen er een stichting in het leven werd geroepen, met het oog op de eventuele bouw van een nieuw ziekenhuis, bestaan er plannen. Deze plannen hebben nog geen vastere vormen aangenomen. Nadere gegevens hieromtrent zijn nauwelijks te achterhalen.

HET BEJAARDENTEHUIS

Bejaardenverzorging startte in 1946 in Sweet Repose te Backstreet. Albertine Cockley startte daar haar werkzaamheden, als eerste hulpverpleegster op Nederlands St. Maarten. Samen met een kokkin verzorgde zij er vijf bejaarden, dag en nacht. Er bleek veel vraag op het eiland voor bejaardenhulp. In dat jaar ook werd de onderafdeling van het WGK hier opgericht. Sweet Repose had al spoedig een bezetting van twaalf bedden. Alleen hulpbehoevenden konden er geholpen worden. In 1964 telde het tehuis reeds zes mannelijke en elf vrouwelijke bejaarden. Er werd gewerkt onder leiding van de pastoor, werkzaam op het eiland. De ruimte bleek spoedig te klein. Het Bisdom Curaçao kocht een stuk grond op, in Frontstreet, wat eigendom werd van de Congregatie Zusters Dominicanessen van Voorschoten.

In 1965 werd het St Martin's Home officieel in gebruik genomen. Personeel werd uitgebreid en twee zaaltjes werden in gebruik genomen door het WGK. Al snel werd de bezetting vijftien vrouwen en zes mannen. De bejaarden betaalden tachtig cent per dag. Alle andere financiële hulp werd verkregen uit donaties en eigen geld. In dit jaar werd het WGK een onafhankelijke stichting, die het ziekenhuis, het bejaardentehuis en later wijkverpleging, consultatiebureau en gehandicapten- en bejaardenzorg omvatte. In 1979 werd met een opleiding tot bejaarden-helpster, -verzorgster gestart op het eiland; vijftien kandidaten slaagden. In 1982 werd door drie dames de kaderopleiding gevolgd, gedurende een jaar, te volgen, zo één weekeinde gemiddeld per maand op Curaçao. Het bejaardentehuis probeert zich draaiende te houden, met behulp van donaties, die trouwens rijkelijk binnen vloeien, vooral uit Nederland en de VS. Momenteel werken er in het St. Martin's Home zestien in de verpleging, van wie één hoofd, drie kader, tien bejaardenverzorgsters en twee bejaardenhelpsters. Behalve zij, ook personeel voor de wasserij, de linnenkamer, de centrale keuken, naaikamer en de huishouding. Deze laatsten worden samen gedaan met het hospitaal.

Het tehuis beschikt momenteel over 42 bedden. De bezetting is hoog, zo'n 95 tot 100%. Gemiddeld zijn er meer vrouwen dan mannen opgenomen. In het tehuis bevinden zich lopende, die zich grotendeels zelf kunnen behelpen, tot de volledig hulpbehoevende en demente bejaarden. Momenteel voldoet het tehuis aan de verwachtingen. Wellicht zal in de toekomst uitbreiding noodzakelijk zijn. Behalve spelletjes, zingen en handwerken gaan zr. Welfrida en drie vrijwilligsters met de oudjes wandelen, winkelen of naar de bibliotheek. Sinds enkele maanden worden ook bejaarden meegenomen om pootje te baden, aan de Grote Baai, waaraan het tehuis ligt. Behalve dat, worden ze meegenomen voor een tochtje. Eens per week worden zo'n zeven bejaarden met een bus van het WGK en voorzien van een lift, opgehaald van het tehuis en voor wat uurtjes naar de bejaarden-soos gebracht, die in het zr. Basilia Day Care Center wordt gehouden. Sinds kort beschikt het tehuis over een prachtige overdekte galerij, met uitzicht over de Grote Baai. Overdag zitten de oudjes daar, gezellig te babbelen of gewoon naar het botenverkeer te turen. De vloer van de galerij is een grote waterbak. Het tehuis heeft twee grote waterbakken en waterleiding. Vroeger woonden de aldaar werkende nonnen intern. Deze drie kamers zijn inmiddels ingericht als bejaardenkamers. In één ervan woont een bejaarden-echtpaar. Wegens ruimtegebrek enkele jaren geleden, kon het ernaast gelegen Rinkhuis ingebruik worden genomen. Willem Hendrik Rink, die leefde van 1790-1806, toenmalig notaris, was toen commandeur, en later gouverneur. Ook een steegje van Frontstreet naar de Grote Baai is naar hem vernoemd.

Onder het eilandsgouvernement valt het volgende: departement van Volksgezondheid, ambulancedienst, drie praktijkruimtes, in de wijken Coolbaai, Madam Estate en één in de Backstreet, de schoolverpleging en de school-tandartsen-verzorging.

Het departement van Volksgezondheid is gesitueerd in de Backstreet. Met de splitsing der eilanden in aparte eilandgebieden, ging dit departement in april van dit jaar over van overheid naar eiland. Momenteel zijn er zo'n veertien werkzaam, verdeeld over de afdelingen Geneeskundige- en Gezondheidsdienst, de Hygiënische dienst en de Veeartsenijkundige dienst. Aan het hoofd van de GGD staat dr Eerland. De ambulancedienst werd opgericht in 1979, met ongeveer tien personeelsleden. Zes ervan waren in het bezit van het EHBO-diploma. Vroeger werden zieken getransporteerd door de politie, die dit werk verrichte. Deze afdeling draait voornamelijk op donaties. In 1979 werd de eerste ambulance in gebruik genomen, aangeboden door de Lionsclub. In 1981 kwam de tweede, een geschenk van Chester Wathey, terwijl in 1982 de derde kwam, gedoneerd door Vlaun. Momenteel zijn er zo'n twaalf mensen werkzaam; er wordt gewerkt in wisseldiensten, twee tot drie personen per dienst. Iedereen die ziekentransport aanvraagt, wordt opgehaald en naar de plaats van bestemming gebracht. Het streven is dat elk jaar een EHBO-cursus wordt gegeven, georganiseerd door de stichting het Rode Kruis.

Vroeger bestond in de Frontstreet een dokterswoning, waarin een praktijkruimte en een apotheek. Op deze plaats staat nu het Sint Maartens Beachclub-hotel. Omstreeks 1960 werd een nieuwe praktijkruimte in de Backstreet in gebruik genomen. De apotheek kreeg een andere lokatie. Dezelfde praktijkruimte wordt momenteel nog steeds gebruikt, door de gouvernementsarts, de chirurg en soms een tandarts, die er 's morgens praktijk houden. De twee praktijk-ruimtes in Coolbaai en in Madam Estate worden gebruikt door twee huisartsen. Schoolverpleging is opgericht in 1977, door zr. Baly, verpleegkundige. Daarvoor werd er vanuit de Backstreet praktijk gehouden door een verpleegster en de gouvernementsarts. In die tijd had de arts één uur per dag schoolartsendienst. Alleen pokkenvaccinaties werden verstrekt aan leerlingen van de lagere scholen. Met bussen werden de leerlingen vervoerd naar de Backstreet, in de Brickbuilding. De vrouwen van de Lions hielpen met de administratie, terwijl de verpleegster de vaccinaties gaf. Met hulp van het WGK werden de eerste inentingen gegeven.

Zr Baly richtte in 1977 samen met een administratieve kracht de schoolverpleging op, vanuit de praktijk te Madam Estate. Af en toe werden bij epidemieën vaccinatie-campagnes gevoerd. In dat jaar brak een epidemie uit op een van de scholen. Op grote schaal werden diphterie-, tetanus-, en polio-vaccins gegeven. Zr Baly zette van ieder kind een administratie op met de gekregen vaccinaties. Het werk werd steeds meer uitgebreid. In begin jaren 80 werd te Sint Peters een gebouwtje in gebruik genomen, waar de gehele administratie wat overzichteli ker kon worden gehuisvest. Momenteel zijn er vier mensen, van wie twee verpleegkundigen en twee administratieve krachten. Het werk is veelomvattend. Behalve een uitgebreide administratie, van ieder kind afzonderlijk, worden op de scholen, onderzoeken verricht. Speciale aandacht wordt gevestigd op het vaccinatieschema. Als een kind geen inentingen heeft gehad, wordt dit volledig gevaccineerd, met DTP-vaccin, ofwel geinjecteerd, ofwel met druppeltjes, die ingenomen dienen te worden.

Cijfers laten zien dat bv. in het schooljaar 83-84 totaal 2633 leerlingen ingeschreven stonden op de scholen, van wie 571 kleuters en 2062 lagere schoolkinderen, verdeeld over tien lagere scholen en zeven kleuterscholen. Aankondiging vindt plaats via de scholen, de ouders/voogden moeten altijd eerst toestemming verlenen om het kind te laten inenten. Behalve DTP worden ook de meisjes in de leeftijdsgroep van negen en tien jaar eenmalig gevaccineerd tegen rode hond. Ook worden Mantous gezet. Dit houdt in dat met behulp van injectie in de huid met tuberculine wordt nagegaan of er van een tuberculeuze (of al genezen) infectie sprake is. Alle kinderen die gevaccineerd zijn, krijgen een vaccinatieboek mee naar huis. Bij elk volgende aankondiging dient dit boekje weer meegenomen te worden naar school.

Behalve vaccineren houdt de schoolverpleging zich bezig met het algemeen onderzoek. Zien zij bij dit onderzoek bepaalde afwijkingen, dan wordt het hoofd van het departement, tevens kindearts, hiervan in kennis gesteld. Na consult aan hem, wordt de leerling dan doorverwezen naar zijn of haar huisarts. Zr Baly met haar personeel, probeert zoveel mogelijk het vaccinatieprogramma nauwlettend op te volgen. Een algemeen onderzoek vindt plaats om de paar aar. Als moeders met haar kind vroeger naar het consultatiebureau zijn geweest, klopt het vaccinatieschema meestal redelijk. Bij vele kinderen wordt volledig opnieuw gestart. Bij de schoolverpleging is het meeste werk de administratie.

Het gebouwtje in Sint Peters staat tjokvol met kaartenbakken, archiefkasten, etc. De hele administratie wordt met de hand gedaan. Zr. Baly hoopt ooit nog eens over te kunnen stappen op een computer. En dat zal het vele werk daar aanzienlijk verlichten. Met school-tandartsendienst werd gestart in september / oktober van dit jaar. Het gouvernement nam een tandarts in dienst, speciaal voor het schoolkind. Zoals ook bij de schoolverpleging vergt het veel tijd alle leerlingen in kaart te brengen, voordat met gebits-behandeling een aanvang gemaakt kan worden. Voor deze administratie worden alle gebitten van de leerlingen nagekeken en in kaart gebracht. Enkele jaren geleden werd door de Indiase gemeenschap een rijdende tandartsen-bus gedoneerd. Het rondrijden hiermee op Sint Maarten bleek toch niet zo'n succes, nu heeft het een vaste standplaats bij één van de scholen, alwaar de leerlingen naar toe gebracht worden voor onderzoek.

Terwijl vroeger alleen kleuters werden gecontroleerd, is met de nieuwe opzet gestart bij de eerste klassen van de lagere scholen. Op het eiland hebben zich de laatste jaren verschillende tandartsen gevestigd.

Onder de centrale overheid vallen, wat de gezondheidszorg betreft: het laboratorium, de apotheek en de Gele Koorts- en Muskieten Bestrijding. Het laboratorium is gehuisvest in het St. Rose-hospitaal. Sinds 1958 bestond er een klein laboratorium, voor eenvoudig bloed- en urine-onderzoek. Met de komst in 1969 van de internist dr v.d. Sar werd het laboratorium groots opgezet en deze werd overgenomen door de centrale overheid. Momenteel beschikt de overheid reeds over een nieuwe ruimte, alwaar het laboratorium zich zou kunnen gaan vestigen. Tot op heden zit men nog steeds in de te klein geworden ruimte in het ziekenhuis. Het laboratorium wordt bemand door twaalf personeelsleden, onder wie één hoofdanalist, zeven analisten, twee administratieve krachten en twee hulpkrachten. Er worden bepalingen verricht op grote schaal; van bloed, urine, faeces etc. Alle chemie, haematologie en bacteriologie wordt hier verricht. Voor hormoon- en vitamine-bepalingen wordt het specimen naar Curaçao gestuurd. Ook vinden in het laboratorium bepalingen plaats voor buureilanden Saba en St. Eustatius, die overigens allebei over een leuk laboratorium beschikken.

De Gele Koorts- en Muskieten Bestrijding werd opgericht in 1971-1972. Dr Visser uit Aruba kwam hiervoor over, personeel te adviseren en in te werken. Momenteel werken er zo'n dertien personeelsleden. Er wordt gewerkt met drie bestrijdingsmiddelen tegen de muskiet, de Aedis Aegypti. Deze muskiet is de overbrenger van de zogenaamde Denque-koorts en Gele koorts. Denque is een vervelende ziekte, echter niet besmettelijk. Gele koorts daarentegen is gevaarlijk en besmettelijk. Met Malathion wordt gespoten om de muskiet te verdelgen. Abate wordt gebruikt om de larven van deze muskiet te doden. Dit dure chemicalie wordt in de waterbakken gedeponeerd. Aangezien dit een dure methode is, wordt liever gebruik gemaakt van de zogenaamde gupjes. Dit zijn kleine visjes, die de larven bv. in de waterbakken opeten.

Behalve bestrijdingswerkzaamheden heeft de GKMB vooral een adviserende taak. Zij tracht de bevolking wegwijs te maken in het ontstaan van muskieten-larven, c.q. muskietenophopingen. Hoewel de GKMB een landsinstelling is, is men bezig deze onder het eilandgouvernement onder te brengen. Elke week wordt een rapport opgesteld over de verrichte werkzaamheden en de verkregen resultaten. Dit rapport wordt opgestuurd naar de Pan American Health Organization.

APOTHEEK

Sinds 1958 is er op het eiland een apotheek. Daarvoor was de huisarts apotheekhoudend. Waar nu Wathey Travel is, was vroeger de apotheek in het bezit van de Wathey-familie en andere aandeelhouders. Sinds die tijd was er ook meestal een apotheker. In 1966 kwam Mercedes de Polo, als eerste gediplomeerde apothekers-assistente hier werken. De apotheek, naast het postkantoor, werd te klein en in 1970 werd verhuisd naar een ruimte achter de tegenwoordige ABN bank. Daarin kwam in 1972 een tweede gediplomeerde apothekers-assistente te werken. In 1977 werd de particuliere apotheek, die een nv was, overgenomen door het centraal gouvernement. In 1983 werd, vlak bij het administratie-kantoor, een nieuw onderkomen gevonden. Momenteel zijn er elf personeelsleden werkzaam, van wie één apotheker, vijf gediplomeerde apothekers-assistenten, twee cassières, één administratieve kracht, één werkster en één hulpkracht. De openingstijden zijn van maandag tot en met zaterdag van 08.00 tot 17.00 uur. Op zon- en feestdagen van 11.00 tot 13.00 uur. Voor spoedgevallen 's avonds en 's nachts heeft men in het St. Rose-hospitaal een kleine apotheekkast ingericht. De samenwerking van deze apotheek met die van de Franse kant van het eiland is altijd uitstekend, zo vertelt Mercedes de Polo. De ziekenhuis-apotheken op de buureilanden Saba en St. Eustatius worden ook bevoorraad vanuit deze landsapotheek.

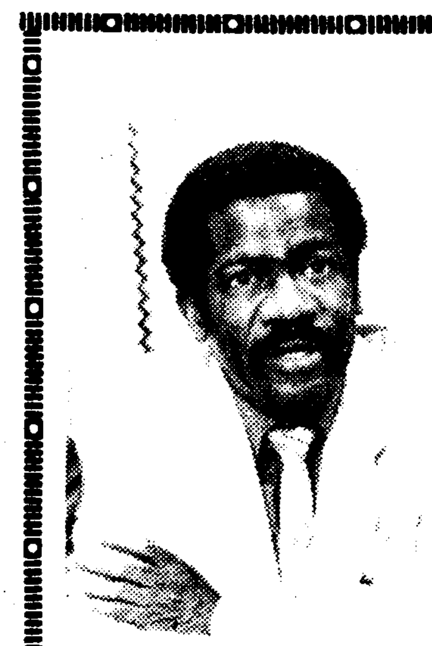
Nog één instantie dient apart vermeld te worden om dit artikel te completeren. Dat is de Rode Kruis Organisatie, die direct onder de Rode Kruis organisatie der Nederlandse Antillen op St. Maarten opereert. Het Rode Kuis op zich is een internationale organisatie, destijds opgericht om „hulp te verlenen zonder discriminatie aan de gewonden op het slagveld" en heeft als doel „leven en gezondheid te beschermen" en streeft naar „wederzijds begrip, vriendschap, samenwerking en durende vrede voor alle volken". Het Rode Kruis is verder een neutrale instelling en een onafhankelijke organisatie, vrijwillig opgezet en zonder winstbejag.

De organisatie op St. Maarten is verantwoordelijk voor al het Rode Kruis-werk gegeven op dit eiland en haar hulp wordt ingeroepen bij elke ramp, bv. een storm of overstroming, alsmede bij eventuele oorlog. De leden van het korps zijn allen vrijwilligers. Het Rode Kruis heeft de beschikking over een ruimte in het St. Rose-hospitaal, alwaar eerste hulp kan worden verleend. Zij dient ook te zorgen voor materiaal en medicijnen, waarvoor zij dan verantwoordelijk is.

Andere doelen van de Rode Kruis Stichting op St. Maarten zijn het verbeteren en begeleiden van de zogenaamde bloedbank en het verkrijgen van meer donors om bloed af te staan; het bij een ramp of oorlog inrichten van een informatie-centrum en het geven van medisch advies aan bemanningsleden van boten en andere vaartuigen. Een en ander staat onder medische leiding.

Van de Rode Kruis Stichting kunnen mensen lid worden door het geven van een donatie in geld of middelen. De directie bestaat uit een negental mensen, van wie drie leden allen woonachtig zijn op St. Maarten. Het is het streven van het Rode Kruis elk jaar een EHBO-cursus te geven.

A Christmas message

Gezaghebber Ralph Richardson.

CHRISTMAS IS THE time of carols, generosity, and good spirits, of good will towards men and of sacred rites and social customs commemorating the birth of Christ.

The traditions of Yule trees, Christmas trees and stuffed stockings, holly wreaths, presents and toasts are centuries old and mark Season of Cristmas. Santa Claus originated in the person of St. Nicolas, bishop of Myra who gave to the poor; the legend of Santa Claus is of a fat, jolly and bearded soul who travels by reindeer from his toyshops at the North Pole.

Christmas music plays a large part in the Season's celebration. Carol singing by strolling street musicians is an old British custom that has been revived in many countries; the Christmas tree is of German origin and the Christmas card dates some 140 years back as a more modern way of reaching friends during the Season.

Christmas in Sint Maarten has been traditionally a christian celebration and has been adapted to the social changes and cultural influences from abroad. It is not too long ago that the celebration of the Christmas season began in October with serenading carollers, moving from village to village, stimulating the spirit of Christmas usually with the etherial "Silent Night", a Judeo-Cristian heritage.

Family life was emphasized — the spirit of sharing and giving, the expression of community involvement. Music, dance, serenading, drink and food were a common contribution to the atmosphere, prevailing in every village. The family, gathering around the Christmas table, shared a natural joy, goodwill and hospitality; the village-community, comprising intimately related members, exhibited the creativity and talent of Sint Maarten, evident in local preparation of drinks, food and music. Specialties of the Christmas celebration in Sint Maarten are the guavaberry and the typical song of "good-mornin' - good morning", I come for me guavaberry".

I believe, it is fitting to note, in celebrating this 1984 Christmas, that there was obvious goodwill and peace among men in Sint Maarten during the preparation, as well as the celebration of the Yule-tide. Being producers of their own food, their own instruments, their own music and capturing the spirit of Chrismas in their own particular way, shows evidence of independence, for they had an idea of their island, of Sint Maarten.

A period of emigration and later rapid growth and progress of this island-territory have caused a fractured idea of ourselves. The problems we face today are complex and there are no simple answers. In our pluralistic circumstance we will have to contemplate the elements which unite us a people and rally around positive traditional styles and values which will re-integrate the idea of our island.

The idea of Christmas, then, "peace and goodwill among men", must bear an interpretation, based on a positive and authentic concept of ourselves, of our territory. That idea, as I have brought to memory in the beginning of this message, affirms our identity as revealed in the tradition of celebrating our Cristmas.

Fellow citizens, during this Christmas, I submit to you that you become aware of this certain idea so that the peace you experience will come from withing, resounding, as it were, with the rhythm of our tradition and expressed in the kind of goodwill that typifies this territory as friendly and hospitable.

In this sense I wish to extend my greetings to you all, citizens, friends and guests in this territory. A Merry Christmas, Peace Profound and Happiness!!

MR. Ing. Ralph R. Richardson

Voor de politiepost op St Eustatius zijn er nog veel wensen

Majoor Herman van Wind

In 1951 bij de politie gekomen als aspirant. De opleiding duurde een jaar.

In 1952 ging hij in de surveillance- dienst. Bij de oprichting van de mobiele brigade in eind 1953 werd hij daar ingedeeld en bleef daar tot medio 1957. (Tot 1953 waren er rijwiel- en voetpatrouilles. De Nederlandse Antillen kenden toen geen auto- patrouilles. In het kader van de efficiente uitvoering van de surveillance werd besloten tot invoering van deze mobiele brigade, waarvoor toen tien à twaalf chevrolets werden aangeschaft).

Na de mobiele brigade kwam dhr. Van Windt bij de verkeersongevallen- dienst en bleef daar tot januari 1968, waarna hij voor drie jaar naar Bonaire ging.

Naast de functie van post- commandant op Rincon werd hij ook belast met de verkeersdienst. Na twee jaar als wachtcommandant in Kralendijk te hebben gediend, tevens weer verkeers- dienst, keerde dhr. Van Windt in 1971 terug naar Curaçao en diende 1 1/2 jaar bij de surveillance- dienst. In 1973 keerde dhr. Van Windt weer op zijn oude stekje terug: de verkeersdienst.

De eerste ervaring met de Bovenwind[illegible] [illegible] bezocht. Daarna kwam er elk jaar een vervolg- bezoek.

ALGEMEEN

Dhr. Van Windt: De politie heeft tot taak in ondergeschiktheid aan het bevoegde gezag en in overeenstemming met de geldende rechtsregelen te zorgen voor:

— handhaving van de openbare orde en de bescherming van personen en goederen, alsmede de brandbestrijding. Dit laatste hoort niet tot de eigenlijke politie- taken. Op de grotere eilanden wordt dit afgestoten evenals andere oneigenlijke politietaken zoals rijexamens afnemen, het gevangeniswezen en de school- verkeers- examens. Op de kleinere eilanden blijven deze taken uitgevoerd worden door de politie.

— de opsporing van strafbare feiten en het toezicht op de naleving van wettelijke voorschriften.

— het verrichten van werkzaamheden t.b.v. de veiligheid van het land. (inlichtingen- en vreemdelingen- dienst)

— het verrichten van andere werkzaamheden welke haar i.v.m. de daadwerkelijke handhaving van de rechtsorde worden opgedragen.

Bij het handhaven van de openbare orden wordt preventief en repressief te werk gegaan. Preventief: surveillance, toezicht. Repressief: opsporen van strafbare feiten.

Hoewel er op de andere eilanden, behalve Statia en Saba gespecialiseerde diensten werken is dit op de kleine eilanden niet het geval. Justitiële dienst, vreemdelingen- dienst, bureau [illegible] [illegible] onder een noemer.

Majoor Herman van Windt is sinds juni 1984 postcommandant op St. Eustatius. Hij was reeds enkele keren eerder op Statia geweest in de hoedanigheid van voorzitter van de Nederlands Antilliaanse politiebond, laatstelijk in [illegible].

Dhr. Van Windt: Ik heb toen de situatie bekeken en ervaren dat het zeer moeilijk is een postcommandant op het eiland te krijgen; dit wegens diverse oorzaken: geen voortgezet onderwijs, overschakeling voor de [illegible] (andere voertaal) en [illegible] eenlijke omstandigheden.

Waarom dhr. Van Windt [illegible] de komen voor een korte periode? "Alle zes eilanden zijn onderbezet maar op de twee kleinste eilanden is de onderbezetting van dien aard dat als één man uitvalt er meteen een heel hoog percentage wegvalt". De heer Van Windt: Bij mijn bezoek in april 1984 was er een postcommandant met twee man. In het verleden met minder werkzaamheden zat er zes man personeel of meer. Deze situatie was niet verantwoord en bovendien was de uitzending van postcommandanten van St. Maarten om de drie weken al uitgeput.

Iedereen was al eens aan de beurt geweest en St. Maarten kon het zich gewoon niet meer permitteren. Het kwam de uitvoering van de dienst ook niet ten goede. Door zelf naar St. Eustatius te komen voor enige tijd wilde ik er aan meewerken dat er verbetering in de bestaande situatie zou komen. Het is wel zo dat op Saba eenzelfde bezetting is, maar het verschil is dat hier op St. Eustatius de werkzaamheden veel omvangrijker zijn vanwege activiteiten in de gemeenschap, zee- en luchthaven (olieterminal) vreemdelingendienst enz. aldus dhr. Van Windt.

In juni gekomen voor drie maanden is deze termijn inmiddels verlengd met drie maanden met de bedoeling dat er in deze periode een oplossing gevonden kan worden voor een vaste postcommandant voor langere tijd. Helaas is tot op dit moment niet bekend of er iemand is aangewezen. Wel is de toezegging van Curaçao gekomen dat het personeels- bestand zal worden uitgebreid met een man waardoor het totale personeel uit vijf man zal bestaan.

Onder de huidige omstandigheden is de postcommandant genoodzaakt ook mee te draaien in de reguliere dienst. Een meedraaien wat niet behoort tot de taak van de postcommandant dhr. Van Windt. De postcommandant is belast met de dagelijkse leiding van het korpsonderdeel Bovenwindse eilanden, afdeling St. Eustatius. Deze dagelijkse leiding omvat o.a. "Het uitmaken van de dienst", toezicht op het huis van bewaring en de stadsbrandweer. Onder normale omstandigheden zou de postcommandant wel toekomen aan zijn eerste taak van dagelijks leiding geven, maar aangezien hij ook moet bijspringen in de normale dienst wegens personeels- gebrek, blijft er minder tijd over voor de eigenlijke functie.

De omgang met de Statiaanse bevolking ervaart dhr Van Windt als prettig. Hij vindt ze vriendelijk en behulpzaam, en heeft gemerkt dat de gemeenschap op ondubbelzinnige wijze heeft laten blijken dat ze graag een vaste hoofdagent hebben. Het schijnt voor de gemeenschap een geruststelling te zijn. De mensen hebben laten merken dat ze niet gelukkig waren met kortverband- uitzending van postcommandanten.

MISDAAD OP ST. EUSTATIUS

In de periode eind juni - begin augustus werd het eiland opgeschrikt door een reeks van inbraken. Normaliter kent St. Eustatius dit niet. Dhr. Van Windt: Toen ik hier mee geconfronteerd werd, was ik hier zeer bezorgd over, de ongerustheid van de bevolking in aanmerking genomen. Wij hebben alles in het werk gesteld en bepaalde strategieën opgebouwd teneinde de zaken tot een oplossing te brengen, zodat de bevolking weer kon rekenen op de bescherming, waar ze recht op heeft.

De zaak is tot een goed einde

gekomen en de normale toestand is weer ingetreden. Zaken waar de politie het meest mee geconfronteerd wordt: bemiddeling om assistentie, verzoeken om onderhoudingen en loslopend vee. De verhouding met het plaatselijk hoofd van politie is bijzonder goed te noemen. Dhr. Van Windt: Het plaatselijk hoofd (de gezaghebber) heeft begrip voor de omstandigheden en doet alles om verandering in de situatie te brengen. Op de vraag om een profielschets te geven van de nieuwe postcommandant antwoordde dhr. Van Windt:

— als kaderlid heeft hij tenminste drie politiediploma's en meer dan tien jaar dienstervaring.

— de man moet niet met tegenzin komen.

— zich flexibel kunnen opstellen in bepaalde omstandigheden

— hij zou tenminste twee jaar dienen te blijven. Het meest ideale zou een gezin zijn zonder kinderen. Hoogst- waarschijnlijk vertrekt dhr. Van Windt in december a.s. naar Curaçao. Zijn wensen voor de komende jaren voor St. Eustatius zijn:

1. dat er op korte termijn een goede personele bezetting komt en goed materieel zoals de aanschaf van een terreinwagen.
2. Goede huisvesting voor bureau, verhoorkamer, administratie- ruimte, examenruimte voor rijbewijzen en vrijgezellenverblijven.
3. In het bijzonder wenst dhr. Van Windt een goede, vaste postcommandant.

Van Snip tot DC-10

Het verhaal van een luchtvaartpionier

KRALENDIJK — Niet alleen viert de nationale Luchtvaartmaatschappij ALM het twintigjarige bestaan in dit jaar, maar tevens startte vijftig jaar geleden - in 1934 - de luchtvaartgeschiedenis voor de benedenwindse eilanden.

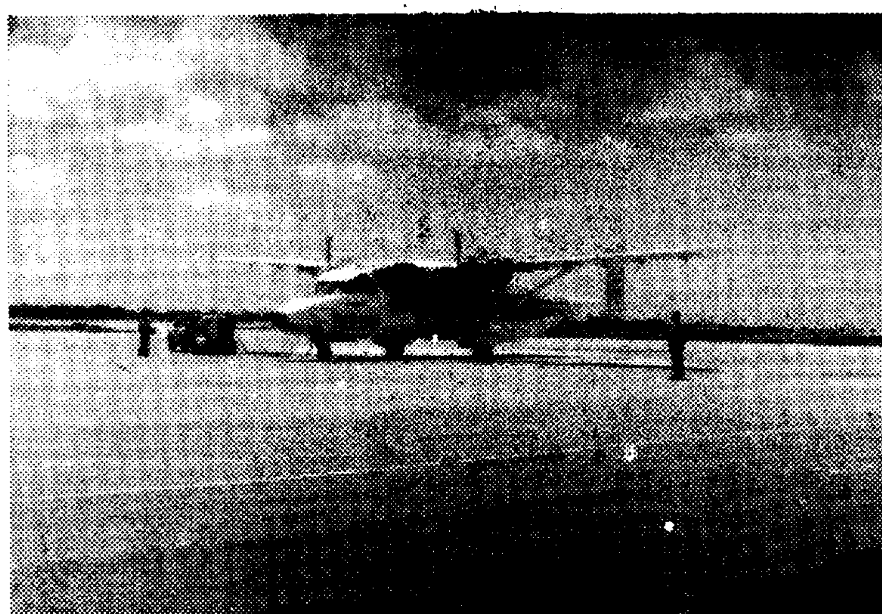
Gezien de belangen van Aruba, maar vooral nog van Curaçao waren de eerste luchtverbindingen uitsluitend voor deze eilanden voorbestemd.

Ook Bonaire echter mocht in een wat later stadium een bescheiden rol meespelen in dit luchtvaartgebeuren en de pionier van Bonaire was daarin ongetwijfeld de vorig jaar overleden Lodewijk Daniel Gerharts, die niets naliet om zijn tweede vaderland onder de aandacht van de luchtvaartautoriteiten te brengen.

In zijn memoires die in boekvorm zullen verschijnen beschrijft Gerharts ook de beginproblemen van de Bonaireaanse luchtvaartgeschiedenis, nu vijftig jaar geleden.

Het verhaal van een luchtvaartpionier zonder vliegbrevet Lodewijk Daniel Gerharts:

In juli 1934 waren er berichten in de Nederlandse kranten dat in december van dat jaar de KLM met een fokker vliegtuig naar Curaçao zou vliegen. De heer L.D. Gerharts die toen net in Nederland was, slaagde er in de directeur en oprichter van de Koninklijke Luchtvaart Maatschappij (KLM) Plesman te spreken en vooral te overtuigen ook Bonaire aan te doen.

...een ALM-Short...

De heer Plesman bleek overigens niet eens van het bestaan van Bonaire af te weten en toen hij hoorde dat het eiland maar 6000 zielen telde, was hij er in eerste instantie helemaal niet zo voor te vinden naar Bonaire te vliegen Nadat de heer Gerharts hem echter een aantal foto's van het eiland toonde, raakte Plesman wel onder de indruk en besloot dat hij wel toeristen naar het Flamingo eiland kon brengen.

Het allereerste probleem was echter, aldus Lodewijk Gerharts dat er op Bonaire geen vliegveld was en dat er ten spoedigsten naar een geschikt terrein uitgekeken moest worden. Na vele beraadslagingen werd tenslotte het terrein Subi Blanco, gelegen tussen Kralendijk en Rincon, uitgekozen.

LODEWIJK DANIEL GERHARTS

Uiteraard was er wel wat geld nodig voor de landingsstrip en voor deze noodzakelijke financien werd de toenmalige gouverneur Van Slobbe benaderd.

In de beginne was Van Slobbe evenmin erg enthousiast over het idee, aldus L.D., maar na veel argumenteren kregen we toch een bedrag los van f 10.000 dat later nog wat verhoogd werd.

L.D. Gerharts: "Zo, nu hadden we wat geld bijeen om een landingsstrip te maken en nu maar vol spanning afwachten hoe de eerste landing van de Fokker Ship zou verlopen.

In december 1934 maakte inderdaad de Snip de beroemde kerstvlucht naar Curaçao, via Marseille, Alicante, Casablanca, Porto Prain (Cape Verde Island), Paramaribo, La Guiara. De vliegtijd bedroeg maar liefst 55 uur en 58 minuten. Men deed er zeven dagen over, maar Bonaire was niet in aanmerking gekomen. De kerstpost die voor ons eiland bestemd was, werd aan boord van de Djalma, een éénmaster, naar Bonaire verscheept!"

Toch had de gouverneur wel aan L.D Gerharts beloofd dat er een vliegveld zou komen, maar zo stelde L.D. ambtelijke molens draaien langzaam, zelfs in de passaatwind.

Het terrein dat was uitgekozen voor het vliegveld was overdekt met struikgewas en de weg van Kralendijk naar het zeventien kilometer verderop gelegen Rincon liep er dwars doorheen.

De lengte bedroeg 475 meter, aldus Gerharts en de landingsbaan zou nooit veel langer gemaakt kunnen worden omdat het terrein dat er aan de oostzijde op aansloot, tamelijk hellend omlaag ging.

De deskundigen uit de vliegwereld en de dienst Openbare Werken van Curaçao, dat een vliegtuig wel over het terrein zou kunnen taxieën, maar dat voor de landing en het opstijgen een verharde strook gemaakt moest worden van ongeveer 100 meter lengte. Dat werd gedaan met diabaas, die met stampers stevig aangestampt werd.

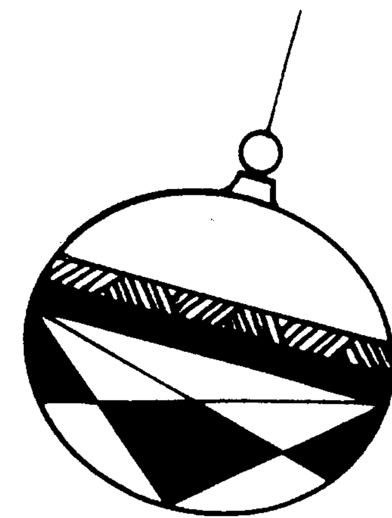
Oude mensen die daar in de buurt woonden, aldus de heer L.D. in zijn memoires, waarschuwden wel, dat het terrein niet veilig was omdat er in de regentijd urujaans (zachte plekken) in zouden voorkomen waarin het vliegtuig zou blijven steken. Openbare Werken wuifde deze bezwaren echter weg.

In 1935 werd van de KLM vernomen, dat de beschikbare gelden niet voldoende waren. In een vergadering met de Raad van Politie van 6 februari 1936 was de aanleg van het vliegveld nog steeds in bespreking. Op 9 mei 1936 echter zou het eindelijk zo ver zijn en zou er met de Orion een proefvlucht gemaakt worden. Dit vliegtuig had vroeger een andere naam en had als "Oehoe" bij een minder gelukkige landing op Aruba al eens schade opgelopen. Niemand wilde meer met de Oehoe vliegen, maar toen het vliegtuig was omgedoopt in Orion, was de ongeluksnaam verdwenen.

...reizigers stappen omstreeks 1950 uit een DC-3...

Er werden twee ticketboekjes met een totaal van 50 tickets uitgeschreven en de proefvlucht gaf een geweldige consternatie op het vliegveld, waar naar schatting 1000 tot 1200 mensen aanwezig waren om de landing te kunnen gadeslaan.

Het vliegtuig had geen omheining en in overleg met de politie werd besloten de toeschouwers op de weg naar Rincon te laten staan, zodat er geen gevaar zou zijn als het vliegtuig na de lading naar het "stationsgebouw" dat in dit geval een auto was, zou taxieën.

PANIEK

De Orion kwam aanvliegen over de Seru Largo. De mensen hoorden het geluid wel, maar zagen niets en toen de machine ineens twintig meter boven de hoofden van de toeschouwers naar de verharde landingsstrook koerste, brak er paniek uit en de kijkers vluchtten dan ook naar alle kanten om maar bij de machine vandaan te komen die intussen al veilig op de grond stond, maar waarvan de drie motoren een hels kabaal maakten.

Op 12 mei 1936, aldus de heer L.D. Gerharts in zijn memoires kregen we bericht dat op 31 mei Pinksterdag een extra vlucht van Curaçao naar Aruba en vervolgens naar Bonaire ingezet zou worden. Op de tweede Pinksterdag zou er wederom een vlucht gemaakt worden om de passagiers naar Curaçao terug te vliegen.

L.D. Gerharts: "Wij konden tenminste tien passagiers boeken voor een retourvlucht voor fl 25,00 per persoon. Zouden er

Het oude stations-gebouw op Bonaire.

acht passagiers geboekt hebben, dan was de prijs dertig gulden per persoon geweest. Op 25 mei moesten we echter laten weten, dat het boeken van tien passagiers helemaal niet meeviel. Men wilde eerst de kat uit de boom kijken. Uiteindelijk boekten er vijf personen van het agentschap, drie fraters, de pastoor en de ontvanger!
Veel was het niet, maar ... de KLM vloog en dáár ging het tenslotte om."

Er werd ook een gelegenheid geschapen om rondvluchten te maken boven Bonaire. De prijs daarvoor was fl 7,50 per persoon maar daarvoor waren ook niet veel liefhebbers te vinden. In de komende jaren '36 en '37 werden er alleen vluchten georganiseerd wanneer er zowel op Curaçao als op Bonaire voldoende passagiers waren. Op 9 juli 1936

...een oude 15- persoons Twin Otter...

werd er een speciale vlucht naar Curaçao ingelast om een zieke over te brengen. Dat was dus voor de eerste maal in de geschiedenis. Een feit dat in de afgelopen bijna vijftig jaren heel vaak noodzakelijk zou blijken.

Toen op Bonaire de kibrahacha in bloei stond werd er een speciale kibrahacha vlucht georganiseerd, die echter allesbehalve een succes zou worden. In de ochtenduren stonden de kibrahacha's in volle pracht, maar in de loop van de ochtend had de wind alle bloemen weggeblazen en toen de Curaçaose passagiers arriveerden, was er niet veel meer te zien.

Om deze teleurstelling enigszins te vergoeden werd er toen maar een "flamingo" tocht georganiseerd en het scheen wel of de flamingo's aanvoelden dat er iets goed te maken viel, want met duizenden stonden de vogels opgesteld en zwaaiden met hun vleugels een hartelijk welkom aan de Curaçaose gasten.

ROZENKRANS EN RUN

De rondvluchten boven Bonaire kwamen langzamerhand meer in de belangstelling.

In het begin waren de mensen nog wel wat bang, maar als ze dan beneden zich Kralendijk zagen liggen, vergaten ze dat ze honderden meters boven de grond waren. Er waren zelfs passagiers die zich op twee manieren beschermden: in de ene hand een klein flesje rum en in de andere hand een rozenkrans!

Door om de beurt de rozenkrans en het flesje rum te gebruiken, maakten zij toch nog de vluchten heelhuids mee. Het flesje rum was bij aankomst echter leeg; de rozenkrans werd voorzichtig opgeborgen.

Op 5 september 1938 begon de KLM met een regelmatige dienst éénmaal per week. De machine arriveerde gewoonlijk om 10.00 uur en vertrok weer om vier uur 's middags. In dit zelfde jaar kreeg de KLM vier nieuwe Lockheed machines die elf passagiers konden vervoeren. Op Aruba werd reeds twaalf keer per week gevlogen. Het vliegveld was en bleef echter nog steeds het grote zorgenkind. In de regentijd was het veld vaak ongeschikt. De verharde baan was wel goed, maar de ondergrond bleek de beruchte urujaans te hebben.

Zo gebeurde het dat het vertrek van de Orion op 31 oktober 1938 sterk vertraagd werd, omdat het vliegtuig met de wielen bijna een meter de grond inzakte. De reis werd afgelast en alle passagiers konden huiswaarts keren. De volgende morgen werd de Orion met man en macht aan een geweldig touw uit de modder getrokken. Liefhebbers bleken er genoeg te zijn! De Orion was uit de modder en stond nu op planken, maar het bleek een hele toer om het vliegtuig ook weer op het verharde stuk van de startbaan te krijgen.

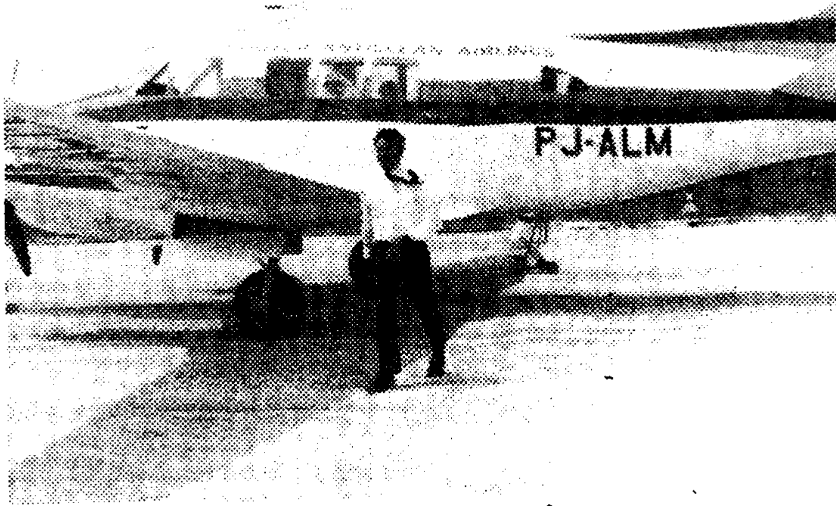
Alles wat aan boord gemist kon worden, werd eruit gegooid. Inclusief de benzine zodat er net genoeg overbleef om van Bonaire naar Curaçao terug te vliegen.

Langzaam, zo dicht mogelijk langs de weg taxiede het vliegtuig naar de startbaan. De planken werden telkens van achter naar voren gedragen. Op de startbaan werd 50 meter afgemeten en daar ging een jongen met een vlag staan.

VOETBALKEET

De heer Lodewijk Daniel Gerharts, die de grote motor was achter alles wat met het vliegtuig te maken had, ging zelf op 75 meter van de startlijn staan. Daar zouden de wielen van de grond moeten. Met de motoren op volle kracht draaiende, verdween de Orion over de Seru Largu in de richting van Curaçao. Nog nooit, zo vertelde L.D. later, had een vliegtuigvleugel zo dicht over zijn kerspit gegaan ...

...een 8-persoons Beechcraft...

In dit zelfde jaar, nadat eerst een auto had dienst gedaan als stationsgebouw werd een voetbalkeet bemachtigd en naar het vliegveld gebracht. Vermoedelijk de eerste voetbalkeet ter wereld die een bevordering kreeg tot stationsgebouw voor vliegtuigen.

In 1940 was er nog wat geld over en het echte stationsgebouw kwam gereed. Het was een onderkomen van 5 bij 5 meter, gesloten aan de wegzijde maar geheel open aan de vliegveldzijde. Er was dus wel een goed uitzicht op de baan, maar bij het vertrekken van de machines vlogen grote stofwolken het "stationsgebouw" binnen. Kantoorbenodigheden werden na vertrek met een laken toegedekt en aangezien er geen afsluiting mogelijk was, werden schrijfmachine en andere toebehoren elke dag naar Kralendijk teruggebracht.

In dit jaar werd er vier maal per week naar Bonaire gevlogen, maar nog steeds moest er voor iedere vlucht verscheidene ritten naar het vliegveld gemaakt worden om de toestand te bekijken. Met een stuk betonijzer werd het veld gekeurd. Wanneer dit betonijzer in de grond werd gestoken en er kwam een laagje modder naar boven, dan werd het veld afgekeurd.

NIEUWE BAAN

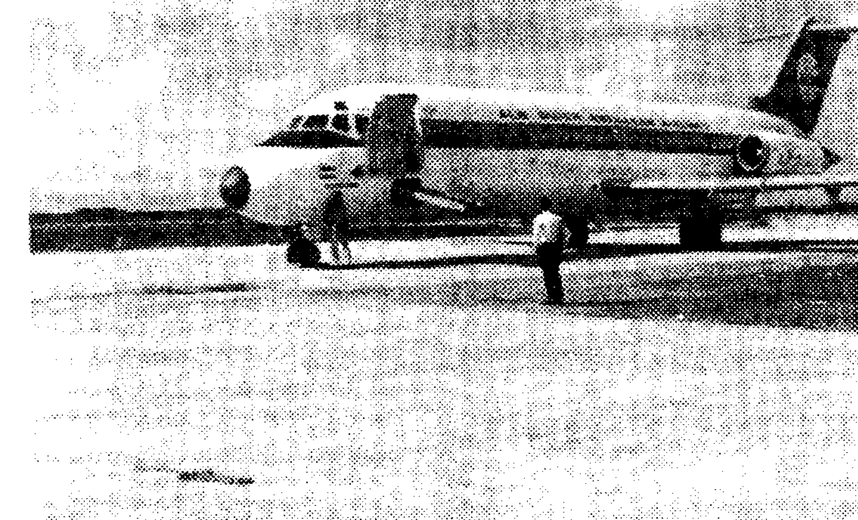
In het tweede half jaar van 1943 kwamen Amerikaanse soldaten naar Bonaire en op aandringen van de commandant werd in december van dat jaar een aanvang gemaakt met de bouw van het vliegveld waar het nu nog is. In zijn memoires vertelt L.D. Gerharts dat 2 jaar later in 1945 het nieuwe vliegveld gedoopt en ingebruik genomen werd.

De naam werd Flamingo Airport, een naam die nu nog steeds gebruikt wordt. De nieuwe luchthaven bleek een grote verbetering met een stationsgebouwtje dat voor het aantal passagiers uit die tijd uitstekend bruikbaar was.

Dit gezellige stationnetje heeft dienst gedaan tot 1977. Er was volgens L.D. Gerharts in de jaren veertig gedegen aandacht besteed aan de bouw van het vliegveld, maar na verloop van jaren ontstonden er toch scheurtjes in het baanoppervlak, die langzamerhand groter werden naarmate er zwaardere machines landden op Bonaire. Op zekere dag bleef er een DC 3 bij het verlaten van het platform met het rechterwiel in een gat van zeker een halve meter steken. De Orion uit de modder van de Subi Blanco trekken bleek kinderspel vergeleken bij het uitgraven van het wiel uit de diabaas bedekt met asfalt van de landingsbaan.

In het jaarrapport van het Eilandgebied van 1952 werd vanwege de verscheidene slechte plekken aanbevolen om een geheel nieuwe baan te leggen in plaats van steeds grotere sommen geld uit te geven aan reparaties. Ook het stationsgebouw was trouwens te klein geworden voor het grote aantal passagiers dat sedert de ingebruikstelling zeker verdrievoudigd was.

Het Bestuurscollege besloot om de Handelsmaatschappij Kralendijk te belasten met het toezicht op het vliegveld en er werd door de Regering een bedrag van fl 90.000,- op de begroting van 1953 gezet. In de laatste maanden van dit jaar begonnen de werkzaamheden voor een nieuwe baan die naast de oude baan zou worden aangelegd. De baan zou zo geconstrueerd moeten worden dat een DC-8 of een Boeing zonder problemen zou kunnen landen. In 1955 kwam de baan gereed en het stationsgebouwtje werd uitgebreid met een open galerij waar de bagage kon worden afgegeven.

...de DC-9 van de ALM...

In een commissie vergadering van de Staten werd voorgesteld fl 10.000,- op de begroting te plaatsen voor de baanverlichting voor het vliegveld, zodat ook toegestaan werd dat er avondvluchten konden plaatsvinden. Aruba had juist een nieuwe langere startbaan gekregen en de oude verlichting die nog prima was werd overgedaan aan Bonaire.

In 1957 bleek een DC 3, onderweg van St. Maarten naar Curaçao, te kampen te hebben met technische problemen en een van de motoren was uitgevallen.

Men zou trachten de Flamingo Airport van Bonaire te halen. Politie, brandweer en ambulances rukten uit om te helpen indien dit nodig bleek te zijn, maar gelukkig kwam alles tot een goed eind.

INVESTEERDERS

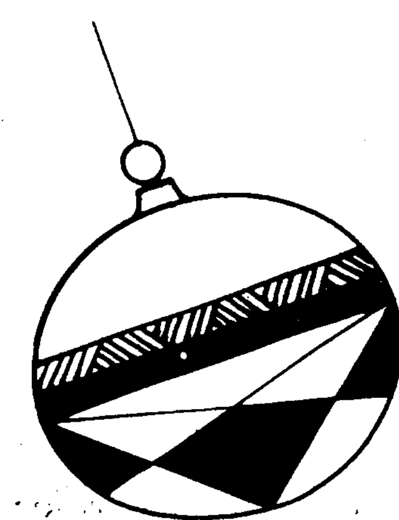
De start - en landingsbaan werd nu nog verschillende malen verlengd en verbreed. In 1960 was de lengte van de baan 1430 meter. In 1964 nam de ALM de dienst over.

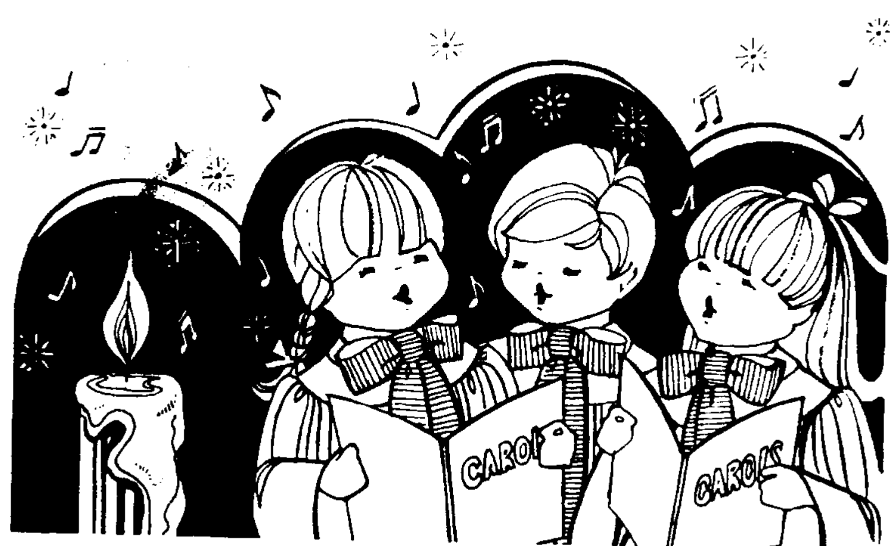
Hotels bleven aandringen op een belangrijke verlenging van de baan, zodat ook grotere vliegtuigen afkomstig uit de Verenigde Staten chartervluchten naar Bonaire zouden kunnen maken.

In 1972 had de baan een lengte van 1750 meter en eindelijk kon een DC-9 met volle bezetting landen en vertrekken op Bonaire; zelfs als het regende ... Op 7 juni 1974 vond de openbare aanbesteding plaats voor het bouwen van een nieuwe stationgebouw, dat in 1976 in gebruik werd genomen. Intussen bleven hotels en investeerders aandringen op een nog langere baan, waardoor het mogelijk zou zijn, dat alle typen vliegtuigen op Bonaire zouden kunnen landen.

Het leek echter een vicieuze cirkel. De financiering kon niet rond gemaakt worden, indien er niet minstens een vier honderd kamerhotel gebouwd zou worden, terwijl de potentiele investeerders voor een hotel niet wensten te beginnen, alvorens zeker te zijn van de verlenging van de startbaan.

Ondanks de vele argumenten die werden aangevoerd om een langere startbaan tegen te werken, werd in 1980 toch de 2400 meter lange en 45 meter brede baan in gebruik genomen. Dit was ongetwijfeld mede te danken aan het zeer harde werken van de toenmalige minister van Welzijnszorg, de uit Rincon afkomstige Minguel Pourier en zeker ook de nimmer aflatende ijver voor het vliegwezen van de onvermoeibare Lodewijk Daniel Gerharts die keihard heeft gevochten om tot de realisatie van de ultra moderne landingsbaan te komen. In 1980 kon de baan in gebruik genomen worden en de eerste vlucht rechtstreeks tussen Miami en Bonaire kon dan ook op 19 april 1980 worden uitgevoerd.

Dit jaar is het precies vijftig jaar geleden dat de heer L.D. Gerharts in Nederland de aandacht op het kleine en rustige eiland Bonaire vestigde.

Deze in Nederland geboren Bonaireaan in hart en nieren heeft de halve eeuw niet mogen beleven.

Het moet hem ongetwijfeld een geruststellende gedachte zijn geweest, dat zijn zoon Hugo de KLM en vooral ook de ALM een even warm hart toedraagt.

Tante Bärbel: "Niet praten, maar doen"

Portret van een opmerkelijke vrouw

VOOR VEEL KINDEREN van Bonaire is "Tante Bärbel", zoals Mevr. Barbara Bodifée door hen wordt genoemd, een goede bekende. Elke donderdag middag trekken ze met veel animo naar het jeugdhuis, waar Barbara hen opwacht voor de wekelijkse knutselbijeenkomst. Met veel doorzettings- vermogen en enthousiasme wist deze actieve, opgewekte vrouw in korte tijd iets op te bouwen, waar de jeugd van Bonaire zich kan bezighouden en uitleven: de hobbyclub van tante Bärbel. Inmiddels heeft ze daarmee veel bekendheid en ook waardering verkregen. Het afgelopen jaar werd de club onderscheiden met de Gouv. drs. B.M. Leito- beker.

Toen Mevr. Bodifée twee jaar geleden op Bonaire kwam wonen, was het voor haar een uitgemaakte zaak dat ze niet de hele dag alleen thuis wilde zitten. Haar kinderen zijn het huis uit, voor studie in Nederland en haar man heeft zijn werk bij het WEB. "Ik was niet van plan om alleen maar voor m'n meubels te leven", zegt ze.

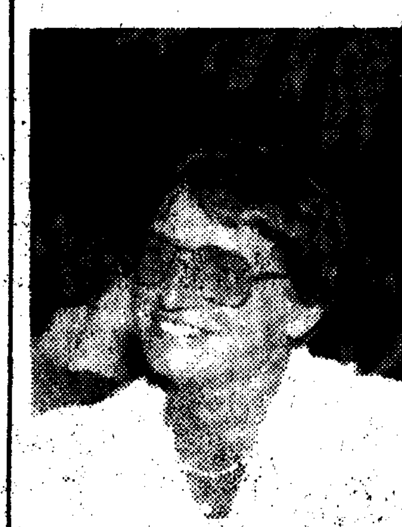
Als je in haar gezellige woning rondkijkt, zou je denken dat ze dat juist wel deed. Alles is tot in de puntjes verzorgd. De meubels glimmen, de talrijke planten op de porch getuigen van een liefderijke verzorging en in haar tuin groeit alles dat het een lieve lust is.

Tijdens ons gesprek valt de regen met bakken uit de hemel en Barbara is opgetogen. "Goed voor m'n planten", verklaart ze blij. Haar man komt inmiddels thuis van zijn werk, mopperend over al die nattigheid". Dat komt omdat Ruud op z'n werk daar last van heeft, veel storing en zo. "Maar ik ben optimiste", legt ze uit, "en een boerendochter bovendien. Dan weet je hoe belangrijk water is voor alles wat groeit. Wat is het toch ammer, dat men hier op deze eilanden daar niet méér van profiteert! "Het thema regenwater is duidelijk haar stokpaardje. Ze vindt het echt spijtig en onverstandig dat door de huidige bouwwijze geen mogelijkheid meer bestaat het regenwater op te vangen; dat deze overvloed bij tijden zelfs overlast bezorgt, terwijl men er van alles mee zou kunnen doen. "De goede, oude regenbak hadden ze nooit moeten afschaffen", besluit ze.

Haar boerenafkomst kwam Barbara ook goed van pas toen ze hier op Bonaire kwam wonen. "Ik was er echt een beetje bang voor," geeft ze toe. "In de jaren dat ik op Curaçao woonde, hoorde ik zo vaak zeggen: in Bonaire daar heb je niks, dat is niet om uit te houden! Doordat ik op het platteland opgegroeid ben weet ik, dat je overal zelf iets van kunt maken".

HAAR JEUGD IN DUITSLAND

Barbara Hoffmann werd geboren in Breslau, een stad in Silezië, in het vooroorlogse Duitsland. Haar ouders bezaten daar een grote boerderij en hadden al vijf kinderen. De kleine Bärbel groeide voorspoedig op tot schoolmeisje en haar dagen waren gevuld met blije onbezorgdheid. Daar kwam verandering in toen de oorlog uitbrak. In januari '45 besloot het gezin Hoffmann, net als zoveel anderen, te vluchten. Het front kwam elke dag dichterbij en het was niet veilig meer.

Naam: Barbara Bodifée-Hoffmann
Geboren: Breslau, Duitsland
Beroep: Gedipl. verpleegster
Bijz. kenmerken: sociale bewogenheid, optimisme, doorzettingsvermogen. Lacht graag en veel.

"In de bittere kou zijn we de straat opgegaan en zijn in westelijke richting getrokken, tot in Tsjecho- Slowakije. Daar zijn we tot mei van hetzelfde jaar gebleven en hebben het einde van het Derde Rijk afgewacht. Toen dachten we: alles is voorbij, we gaan weer naar huis. We [illegible] geëvacueerden uit Berlijn en Keulen. We waren 42 man, ondergebracht in drie boerenwagens, getrokken door paarden en traktoren. De Berlijners gingen terug naar Berlijn, de Keulenaars naar Keulen en ook wij gingen weer naar huis. Voor we Tsjecho- Slowakije uit waren, werden ons de traktoren afgenomen, gevorderd door de Duitse overheid om ze ergens anders in te zetten. Voor de paarden hadden we geen voer meer, dus konden we ze niet houden. Daardoor moesten we ook de wagens met alles wat we bezaten achterlaten. Van de ene dag op de andere waren we straatarm. Alleen wat we op onze rug konden meedragen was ons gebleven".

"Te voet trokken we verder en waren diep geschokt toen we weer voet op eigen bodem zetten. Silezië was totaal verwoest, alles afgebrand. Zes weken duurde die verschrikkelijke tocht. Mijn moeder had de leiding van de groep op zich genomen - vader was aan het front, onbereikbaar. We hadden geen enkel bericht van hem. We hadden geen radio, het nieuws werd alleen mondeling doorgegeven en was daardoor niet altijd betrouwbaar. Toen ons het bericht van de kapitulatie bereikte, konden velen het niet geloven. Dat gaf spanningen en onzekerheid. Alles was onzeker toen. Vaak wisten we 's morgens niet waar we die avond zouden slapen en hoe we aan eten moesten komen. In die chaos zijn we ook moeder een keer kwijtgeraakt, die drie dagen zal ik mijn leven niet vergeten".

Weliswaar was de oorlog ten einde, niet echter de beproevingen van de groep terugkerende vluchtelingen. Het was voorjaar, maar het land bood een troosteloze aanblik. Overal sporen van geweld en vernieling. Langs de weg lagen nog de doden als stille getuigen van de strijd die hier gewoed had. Barbara: "Het stonk er naar brand en lijken. Tot op vandaag kan ik niet tegen het verbranden van tuinafval, daar word ik nog steeds misselijk van". De boeren hadden geen graan om te zaaien, dat hadden de Russen meegenomen, samen met het vee. Ook de ouderlijke hoeve van Barbara was niet aan het geweld ontkomen en was geheel vernield. Overal waren de Russen, niet als bevrijders maar als overwinnaars en heersers. De teruggekeerden kregen het verlaten kamp voor Franse krijgsgevangenen als verblijf aangewezen. De bezetters schepten er genoegen in hen op die manier te laten boeten voor de wandaden van de "Deutsche Wehrmacht".

"We schikten ons zo goed en zo kwaad als het ging", vertelt Bar- [illegible] tijd weer voor dat we blij moesten zijn dat we nog leefden". Het was moeilijk om aan eten te komen. De winkels waren grotendeels vernield en op de velden groeide niets. Het liep al gauw weer tegen de winter en toen werd er ook veel kou geleden. De oudere broers van Barbara — inmiddels 16 en 17 jaar oud — waren tewerkgesteld in de bossen en hadden daardoor recht op brandstof en wat eten. "Maar veel was dat niet", herinnert Barbara zich. "Meestal wat grijsachtige soep gekookt van water en kruiden. We hebben in die tijd veel honger geleden". Die honger heeft uiteindelijk de mensen gedwongen om voor de tweede keer hun land te verlaten. En de angst om bij Polen ingelijft te worden, wat later ook inderdaad gebeurde.

Op dat moment echter, een jaar na de bevrijding, was Silezië nog Duitsland, zij het dan dat het nu in de zogeheten Oostzone lag. Het gezin Hoffmann kwam met vele anderen behouden in de Westzone, het huidige Westduitsland aan en werd daar in een opvangkamp ondergebracht. Van daaruit volgde tewerkstelling. Barbara kwam met haar moeder en twee zusjes op een boerderij in de omgeving van Bremen/Noordduitsland terecht, de drie anderen op een andere hoeve in hetzelfde dorp. Van een gezinsleven kon onder deze omstandigheden geen sprake zijn, maar na het werk zochten ze elkaar op. Dan zaten ze met z'n allen bijeen op een van de knechtenkamers van de boerderij en vaak werden er spelletjes gedaan en gezongen. Dat waren gezellige avonden, die Barbara tot op heden niet vergeten is.

DE GROTE STAP

Vijf lange jaren leefden de Hoffmanns op deze manier eer ze genoeg geld hadden gespaard om weer zelfstandig te gaan wonen. De kleine Bärbel was inmiddels opgegroeid tot jong meisje en besloot verpleegster te worden. Het was de vluchtelingen in het kader van de zogenaamde "Lastenausgleich" mogelijk gemaakt een opleiding te volgen. De kosten hiervoor droeg de Westduitse regering, mits men kon aantonen wat men aan bezit had achtergelaten. Na het behalen van haar diploma vond de jonge vrouw werk in een ziekenhuis aan de Nederlandse grens, in de plaats Ochtrup. "Daar kregen

Een opmerkelijke vrouw...

we op zekere dag een Nederlandse patiënt, die gestrand was op reis naar Duitsland. Hij had z'n been gebroken", verhaalt Barbara. "En ik heb zijn hart gebroken!" voegt ze er lachend aan toe. Ze kwam te weten dat de jonge Nederlander slechts voor verlof in Europa verbleef en daarna weer terug zou gaan naar Curaçao, waar hij werkte. Dat was in 1957.

Er volgde een levendige briefwisseling en ruim twee jaar later had Barbara genoeg gespaard voor een retourticket naar Curaçao. Dat was in die tijd veel geld. "Met een enkele reis kwam je

KRALENDIJK — De club waarvan "tante Barbel" op Bonaire zich zo enthousiast inzet, werd vorig jaar onderscheiden met de gouverneur Drs B.M. Leito-beker.

niet binnen", legt ze uit. "Dus betaalde Ruud de heenreis en ikzelf de terugreis". Ze ging werken in het Sint Elisabeth Hospitaal en het jaar daarop werd ze Mevrouw Bodifée. Als getrouwde vrouw mocht je toendertijd geen baan buitenshuis hebben, dus hing Barbara noodgedwongen haar verpleegstersschort aan de haak en wijdde zich geheel aan het huishouden. De kinderen werden geboren en eisten tijd en aandacht. Wel vond ze het jammer dat ze de leuke contacten moest missen die ze door haar werk had gehad. Door de omgang met de patiënten had ze de taal leren verstaan. Op de vraag of ze Papiamentu spreekt antwoordt ze eerlijk: "slecht, maar ik kan me redden. Ik zou vast niet van honger omkomen!"

NIET PRATEN MAAR DOEN

Toen het jongste van haar kinderen drie jaar oud was, vond deze energieke vrouw dat ze nu lang genoeg thuis had gezeten. Werken mocht niet, "wat dan?" vroeg ze zich af. Haar Nederlands was in die tijd nog niet zo best, wat het extra moeilijk maakte iets passends te vinden. Via haar oudste jongen kwam ze toen bij de padvinders terecht. "Daar hoefde ik niet zoveel te praten, daar moet je doen!" verklaart ze. "Het ging leuk en daardoor kreeg ik wat meer zelfvertrouwen. Er was daar een heel leuke leidster, Akela van der Ree, die heeft me altijd aangemoedigd. We hadden kinderen van alle mogelijke nationaliteiten. Naast de Antilliaanse en Nederlandse kwamen er ook Chinese, Deense, Zweedse, Surinaamse en noem maar op".

Acht jaar lang heeft ze met de padvinders opgetrokken, toen durfde ze het aan om weer "echt werk" te gaan doen. Daartoe deed zich onverwacht een gelegenheid voor: in de (particuliere) kindercrèche van Mevr. Kusters ging een van de leidsters met vakantie en Barbara nam zolang haar werk over. Dat beviel zo goed, dat ze daar als vaste kracht is gebleven, voor twee dagen per week. In die crèche verbleven rond de 100 kinderen van 2-4 jaar en die moesten beziggehouden worden. "Doodmoe was ik vaak", herinnert Barbara zich. "Vooral als het regende was het erg. Dan konden we niet buitenspelen en de ruimte binnen was beperkt. Op zulke dagen was Jan Klaassen onze grote redder en gingen we poppenkast spelen. Onze vindingrijkheid werd dan wel op de proef gesteld".

Gaf dat werk geen problemen met haar eigen kinderen? "Ach, dat ging heel goed, alleen als ze ziek waren kwam je in de knoop. Maar meestal vond ik wel iemand om in te springen, en anders gingen ze gewoon mee. Dat gebeurde ook toen Brigitte, m'n dochtertje haar been had gebroken. Maar ze vond het niet zo prettig, ze kon immers niet weglopen als de kleintjes op haar schoot kropen". Negen jaar heeft Barbara dat werk volgehouden en in die tijd heeft ze heel wat tranen gedroogd en broekjes gewassen. Toen haar eigen kinderen groter werden en de deur uitgingen wilde ze haar dagen vullen met meer constant werk. Ze vond dat in het Adventziekenhuis en daarmee was ze terug in haar eigenlijke beroep: de verpleging.

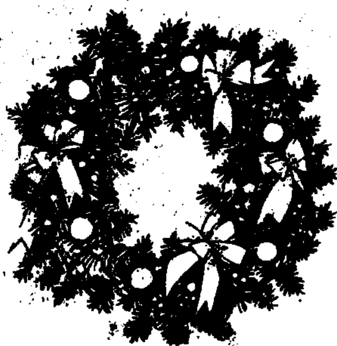
Dat viel in het begin niet mee. Negentien jaar was ze er tussenuit geweest en in die tijd was er heel wat veranderd. Daarbij kwam dat in het Adventziekenhuis volgens het Amerikaans systeem werd gewerkt, alles heel strikt. Intussen had het wegwerptijdperk ook in de ziekenhuizen haar intrede gedaan. Lachend vertelt Barbara: "Dus ik stond daar af en toe voor een gesloten plastik zakje en wist niet hoe ik dat open moest krijgen; dan kon ik weer de verbindingsstukken niet vinden. Ze hebben wel om me gelachen toen, de Antilliaanse zusters, maar ze hebben me fijn geholpen. Ook met de taal, ik sprak immers geen Papiamentu".

"ARBEIDSTHERAPIE"

Twee jaar geleden verhuisde het gezin Bodifée naar Bonaire en moest Barbara haar werk als verpleegster weer opgeven. Maar niet voor lang. Twee keer per week doet ze nu dienst als nachtzuster in het enige ziekenhuis van Bonaire, het Sint Franciscus Hospitaal. Ook begon ze meteen om te zien naar een mogelijkheid om iets met de jeugd te doen. Vastberaden stapte ze naar het C.C.B. en legde daar haar plannen voor. Het resultaat was dat ze niet alleen alle medewerking kreeg en het jeugdhuis mocht gebruiken voor haar activiteiten, het C.C.B. zegde ook toe de onkosten voor knutselmateriaal e.d. voor haar rekening te nemen. "Maar we proberen met heel weinig uit te komen", vervolgt Barbara". Dat heb ik wel geleerd bij de padvinderij, daar had je ook geen geld. Je moet gewoon vindingrijk zijn!"

Veel ideeën voor dit soort werk heeft ze opgedaan in het Jeugdhuis [illegible] van Curaçao, waar ze [illegible] kinderen nog kleine [illegible] helpen. Voor haar werk met de kinderen ontvangt ze geen vergoeding. Of ze het uit louter idealisme doet? "O nee", weert ze bescheiden maar beslist af. "Dat werk houdt me bezig, dat is mijn arbeidstherapie. En je krijgt er heel veel voor terug! Ik beleef iedere keer zulke leuke dingen met de kinderen, dat is mijn betaling". De hobbyclub heeft geen vast aantal leden. Er zijn geen voorwaarden om toegelaten te worden, een ieder is welkom. De opkomst varieert. "Kinderen zijn niet trouw, als ze geen zin hebben dan blijven ze weg. Maar dat geeft niet", vindt Barbara. "Het is alleen heel moeilijk werken, want je kunt nooit iets afmaken".

Gedurende deze weken is de

Hobbyclub druk aan het repeteren voor een toneelstuk dat met kerstmis opgevoerd zal worden. Vindingrijk als ze is, en gebruik makend van haar fantasie, verzint Barbara zelf de text voor zo'n kerstspel. Ze legt uit: "Je kunt toch niet een bestaand stuk van b.v. uit Nederland hier opvoeren, dat is teveel gebaseerd op de omstandigheden dáár, dat spreekt hier niet aan". De uitvoering wordt gehouden in de zaal van het jeugdhuis Jong Bonaire, de bewoners van het bejaardentehuis Cas Sociego en de ouders van de jeugdige artisten vormen het publiek. Na afloop tracteren de spelertjes — met hun costuums nog aan — op het door hen meegebrachtte lekkers en oud en jong genieten van een gezellig samenzijn.

"Dat geeft een heel leuke sfeer", vindt Barbara. "Dan is het voor mij méér kerstmis dan op 25 december".

Helaas kan ze er dit jaar niet zelf bij zijn. Ze gaat naar Nederland en hoopt daar een familiereünie te organiseren. Haar broers en zusters — ouders heeft ze niet meer — leven over heel Duitsland verspreid en het is een lang gekoesterde wens van Barbara om ze voor één keer allemaal bijeen te brengen, kinderen en al. Er zal heel wat bijgepraat moeten worden door de gezusters Hoffmann.

Ongetwijfeld zullen er ook herinneringen opgehaald worden aan wat ze samen hebben meegemaakt. "Het is iets wat je nooit vergeet", verzekert Barbara.

"En het zijn heus niet alleen de nare dingen waar je aan terug denkt." Ze vertelt van de kerst in het kamp, toen ze niets meer bezaten dan elkaar: "op kerstavond zaten we met z'n allen in een kring op de kale vloer — meubels hadden we niet — en deden spelletjes en we zongen. Er was geen kerstboom, geen cadeaux, maar de sfeer [illegible]".

Zijn het deze ervaringen uit haar jeugd, die Barbara hebben gevormd tot de bewogen vrouw van nu? Zelf zegt ze hierover: "Het heeft wel mijn leven beïnvloed. Zo kan ik bijvoorbeeld blij zijn met heel weinig.

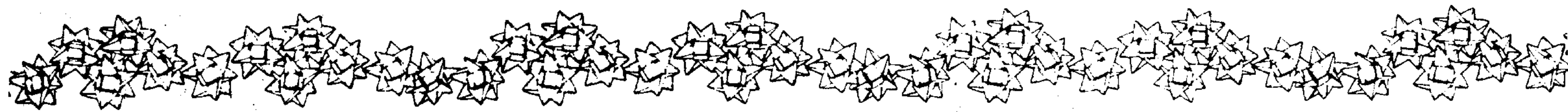
En ik heb geleerd dat je iets voor je medemensen over moet hebben.

Het benauwdste als ik besef hoe weinig je als enkeling kunt doen tegen al de ellende in de wereld. Vooral de onvrijheid die er in sommige landen heerst, daar kun je niets aan veranderen". Ze vindt echter, dat je dit soort overwegingen nooit als excuus mag gebruiken als er een beroep op je wordt gedaan. Ook hier is haar advies: niet praten, maar doen!

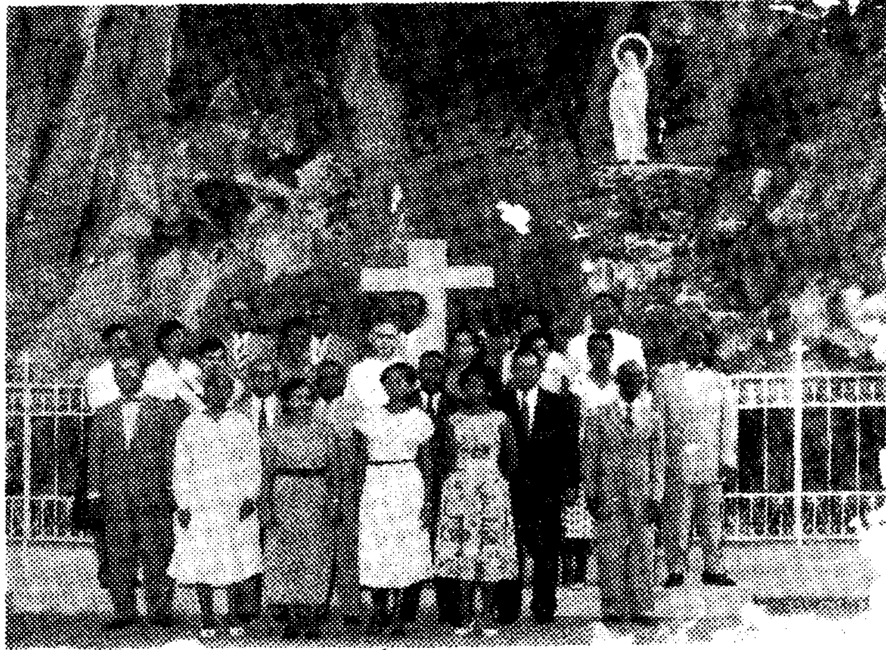
Door:
Pauline Linkels-Gruber

14 december 1958 - 14 december 1984

Origin di gruta di Lourdes na Rincon Bonaire

Tabata na aña 1958. Na e cuidad Lourdes na Francia nan a recorda cu hopi solemnidad e prome centenario di aparacion di La Birgen Maria na e mucha muher Bernadetta Soubirous.
Durante esun siglo 1858 - 1958 Lourdes a bira un compresion pa henter mundo Catolico via milagronan numeroso cu a socede aya y ta sigi socede awor ainda. Ta p'esey cu rond mundu catoliconan a celebra e aña 1958 cu diferente homenahe na honor di La Birgen, cada pueblo na su mes manera.

Na Rincon Pastoor Berlage a reemplasa na luna di juni e aña ey, Pastoor Meesters di feliz memoria, kende a bai Hulanda cu seis luna di vacacion. Anto un amante dedica de La Birgen di Lourdes Juffrouw Emma Pourier huntu cu su coleganan maestra a aserca Pastoor Berlage cu proposicion di trata na lamanta den Rincon un sitio di oracion, segun modelo di e lugar bendiciona na Lourdes, caminda asina tantu bez Mama di Dios en persona a jega di aparece. Deseo di e maestranan a haña acogida cerca Pastoor Berlage, kende tambe tabata un berdadero devoto di La Birgen de Lourdes. Mes manece Pastoor a cuminsa recore lugarnan na Rincon caminda tabatin cueba y baranca, te porfin e a descubri e sitio, awor conoci como Gruta di Lourdes. Un mini reproducion di berdadera Gruta di Lourdes na Francia. Anto pastoor Berlage a invita e maestranan di bam cuné mira un lugar adecuado cu el a descubri. Jegando aya, esakinan a keda desapunta y no kere cu esey lo por a resulta en berdad e loke nan tabata desea. E baranca cu su cueba sigur tabata muy parecido. Pero su dilanti tabatin un mondi brutu di palunan, grueso, dividivi, wayaca, oliba y hopi otro. Ademas sumpiña, cadushi, wildesali, likiloki etc etc. Y pa colmo hopi otro baranca grandi y chikitu. Ademas un cunucu enfrente, di cual un di su trankeranan tabata cruza e mondi.

Sorprendi e maestranan a puntra: "Akinan, pastoor? Di ki manera?" Pero pastoor Berlage, sacerdote cu alma y curason apostel dynamico di Cristo, tabata mira caba den su pensamentu, un solucion favorable pa cumplimentu di nan deseo. Hariendo ela contesta: "Kiko? E mondi? Nos ta kite, no? Awor no mira e mondi pero wak e baranca forma

precisamente pa La Birgen su imagen, anto aki enfrente un lugar pa Bernadette".
Pastoor Berlage su enthusiasme a podera di e maestranan y yen di animo nan a sigi deseroya bao di guia di e pastoor energico, realicacion di nan deseo, maske prome cu esey hopi dificultad lo mester a wordu venci.

Prome cu tur cos pastoor Berlage a bai gezaghebber y a splike nos deseo. E combersacion a socede den un ambiente di harmonia progresiva y su resultado tabata e tereno!

Luego a pidi donjo di e cunucu enfrenta di cua tabatin bondad di hala su trankera un parti di meter mas paden. Considerando como un honor di por a coopera, al a acepta poniendo sin embargo un par di condicion. Pa cuminsa su trankera cu wordu tumba, mester keda lamanta di nobo. Y den e trankera tabatin un cura chikitu pa cohe cabrito aden pa matanza, cu tambe mester wordu traha bek.

Su exigencianan a ser cumpli, ela haña su trankera di waya y su porta di beton. En siguida un commision a keda funda cu pastoor Berlage como presidente y miembronan e maestranan reinconera y algun senores mas interesa den asuntonan parokial.

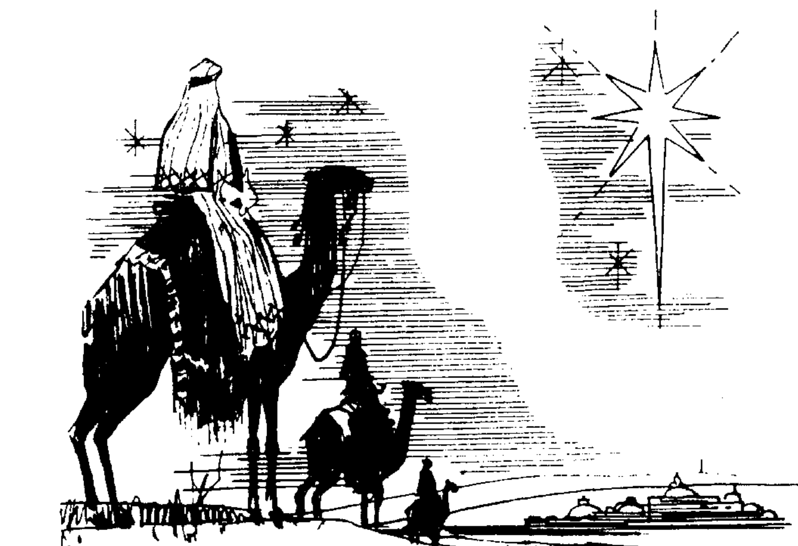
Rompe-cabeza mayor tabata awor: e medionan financiero sin cual nada por ta alcansa. Gezaghebber a duna permit pa por a colecta na Bonaire. Tambe a solicita yudansa di Bonairianonan biba na Corsou y Aruba, loke gustosamente nan a duna.

Entre tantu pastoor Berlage a encarga e imagennan di La Birgen di Lourdes y di Bernadetta. Anto e commision a parti su mes den gruponan di dos persona, un cabayero y un dama. Nos a colecta cas pa cas den pueblo di Rincon. Mas parti tur hende a duna gustosamente, cada un segun su alcanse. Awor por a buta man na obra y trabao a cuminsa. Hombernan balente, tatanan cu trahando duru pa gana e pan di cada dia pa nan familia, a baha den mondi brutu y a cuminsa rosa, pa despues kap e palunan y kibra y coba e barancanan. Trabao a costa hopi gota di sodor, pero entusiasme tabata grandi.

Bisiñanan mas cercana tabata tene trahadornan contento, cu kofi cayente of un bitter. E trabao di mas duru tabata e barancanan rina cual diferente drilboor di D.O.W. cu nos a fia a sucumbi. Pero atardi, ora e grupo di trahadornan di den dia tabata bolbe cas morto cansa, trahadornan bolentario tabata bin duna un man. Asina poco-poco bista di e tereno a cuminsa sali, mientras entusiasmo di pueblo tabata crece.

Despues di sacrificio di Misa diadomingo, pastoor tabata ensaya su pueblo canticanan especial pa dia di inauguracion di Gruta, cu poco poco tabata birando cla.

Ya Mama La Birgen su sitio tabata drecha y tambe esun di Bernadetta.

Na Mama su pia un altar, pero enfrente di dje ainda un baranca maluco di mas of menos dos meter di altura anto gordo. Com cu trahadornan a purba cu drilboor, cu piki of bareta, ni pa nada e no kier a move.

Tabata falta un siman so pa pone man na ultimo preparacionnan. D.O.W. a manda un truck grandi yen di tera pa plama riba e piso y yena e buracunan cu a keda despues di a kita tur barancanan. Stoomwals a bin wals y pisa e tera y awor nos Gruta di Lourdes tabata cla. Esaki mester ta bisa: Nos gobierno a saca cara na e ocasion y a duna su judansa aprecia. E placanan colecta a permiti pastoor di por paga e imagenan y nan transporte. E Monseigneur Holterman envita pa bin haci e solemnidad di inauguracion, lo a jega Bonaire. Anto ainda e baranca mahos tabata para inmovibel meimei di e tereno. Anto judansa a presenta: Spiritu Santu a duna señor Alberto Molina di feliz memoria un inspiracion! E diabiernes atardi ey ela bisa su compañeronan: "Awe tardi nos ta stiwa palu secu, diki y delega riba e baranca y rond di dje. Nos a basha kerosin riba e palunan y ta sendenan na candela. Nan ta kima henter anochi y mayan mainta ora e baranca ta bon cayente, nos ta basha hopi awa frio riba dje y e tin cu rementa!"

Asina nan a haci! Y dicho-hecho! Diasabra mainta pa banda di 10 or a resona den pueblo un tiro, manera di un bom cu a rementa. Gritonan di hubilo a resona den pueblo." Baranca a cai! Danki Dios! E baranca a cai! "Asina tabata enberdat. El a kibra na wiri wiri y a garna na hariña. E siman cu a sigui tabata pa trahadornan di henter dia, e waya pa sera e cura y e porta di heru. E tralie di heru na cada banda di altar ta regalo di un de-

voto di La Birgen. Tur cos tabata regla y pueblo tabata spera entusiasmo e momento solem di inauguracion.

Anochi 7 or pueblo a reuni den misa di Rincon y den un prosecion solem pueblo a hiba e imagenan na e lugar prepara cu tanto amor. Hombernan na blancu cu un capa blau riba nan bistie a carga imagen di La Birgen riba un baar dorna tur especial cu tela fini y cu flor. Hobenan na blanco, netjie bisti a carga imagen di Bernadetta y tur dos e gruponan tabata rondona di bruidjes. Rond di Imagen di La Birgen congreganistanan y rond di Bernadetta muchanan di prome comunion. Tur hende tabatin un bela cende y resando y cantando e careda cera di yuinan pecador, ma di bon boluntad tabata move; respalda pa nan Obispo y nan pastoor. Acercando e Gruta e Ave di Lourdes tabata resona den serunan di Rincon. Ora tur hende a drenta e sitio, Monseigneur a bendiciona e imagenan, e sitio y e pueblo. Anto a jega e momento dificil pa hiba e imagenan di La Birgen na haltu riba baranca, caminda su trono tabata drecha. Pero su cargadornan tabatin hopi brio y tambe hopi cuido. Y tur e tempu pueblo tabata resa y canta. Ora e momento nan difisil a pasa Monseigneur a felicita pastoor y pueblo di Rincon den su predicashi di fiesta y a caba su predicashi cu pidimento, pa tur aña pueblo recorda e dia ey den un procesion igual. Anto Monseigneur a consagra Rincon na La Birgen Maria, den un oracion especial cu pastoor Berlage a compone. Mientrastantu pastoor Berlage a bai misa por busca Santisimo trece Gruta. Monseigneur a duna bendicion cu Santisimo y despues di bendicion, canticanan tabata resona y bolbe resona, como si fuera Mama su yuinan no por a separa di su trono. Dia siguiente 15 di december tabata dia di Statuut, loke e tempu ey sa wordu celebra cu hopi afan. Pa e motibo ey y tambe pa yobida cu hopi bes sa tin den december, un di nos pastoornan a cambia despues fecha di e prosecion pa Gruta y a pone riba 11 di februari, dia di e prome aparicion di La Birgen na Bernadetta.

Pero e fecha mes di inauguracion ta 14 di december 1958. Tabata nos deseo di a larga buta un plakaat den e baranca, cu nomber di pastoor Berlage y di henter e comision fundador. Pero hende humilde cu e pastor tabata, ela rechasa e idea, bisando "Ay no!, esey no ta necesario. Nos nombernan ta graba den cielo, pa tur eternidad".

Esaki ta mas o menos historia di fundacion di Gruta di Lourdes na Rincon. Mara e pueblo primi huntu den su cordamento, cu Gruta ta lugar bendiciona y cu ta destina unicamente pa oracion y devocion. Anto usando e lugar di tal manera, sin duda La Birgen Maria lo proteha y lo warda Rincon.

